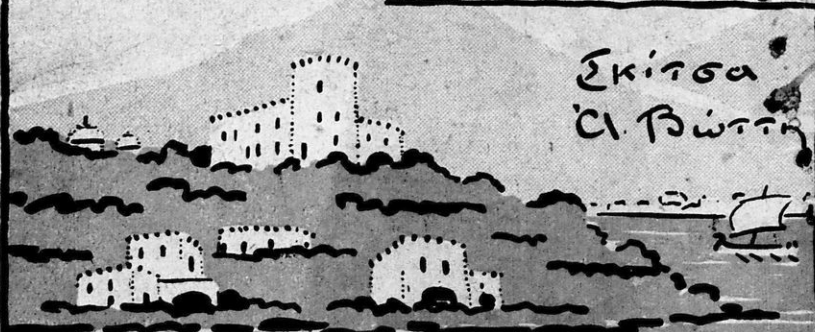

Γρ. Ξενοπούλου
Ἰρ. Κουρτίδη
Τ. Κονιδάρη

Ὁ Πύργος τοῦ Βροσπύρου

Ἀναγνωστικὸν
Ἑ Δημοτικόν

Ἐκίτσα
Ἰ. Βώττη

Ἐκδόται.
Ἰ. Δ. Κολλάρου & Σα
Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας

I. Pözl

Ὁ Πύργος
τοῦ Βοσπόρου

καὶ ἄλλα διηγήματα.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

Ὀδὸς Σταδίου 50

1929

18269

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκ-
δότου.

ΤΥΠΟΙΣ : ΑΘ. Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ ΣΤΟΑ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

«— Νομίζεις λοιπόν πως οι θυγγενίδδες δου, λέει ο Σωκράτης, έπειδή είναι ελεύθερες, δέν πρέπει να δουλεύουν ;» (σελ. 6).

1. Σωκράτης και 'Αρίσταρχος.

Ὁ Θρασύβουλος εἶχε κυριέψει τὸν Πειραιᾶ καὶ πολεμοῦσε τοὺς Τριάντα Τύραννους.

Μιὰ ἀπὸ τὶς μέρες ἐκεῖνες, ὁ Σωκράτης, ποὺ ἔμενε στὴν Ἀθήνα, ἀπάντησε στὸ δρόμο τὸν Ἀρίσταρχο, νέο μορφωμένο, εὐγενικὸ καὶ φίλο του.

Ὁ Ἀρίσταρχος φαινόταν μελαγχολικὸς καὶ λυπημένος.

Ὁ Σωκράτης τὸν ρώτησε :

«Τί ἔχεις, Ἀρίσταρχε; Ἄν μὲ θεωρῆς φίλο σου, χρωστάς νὰ μοῦ φανερώσης τὴν αἰτία τῆς λύπης σου, γιατί ἴσως μπορέσω νὰ σοῦ φανῶ ὠφέλιμος».

«Ἀλήθεια, φίλε Σωκράτη, ἀποκρίθηκε ὁ νέος, βρίσκομαι σὲ μεγάλη στενοχώρια, γιατί ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἄρχισε ὁ πόλεμος, μαζεύτηκαν στὸ σπίτι μου πολλὰς συγγενισσές μου, ἀδελφές, ἀνεψιές, ξαδέλφες, καὶ δὲν ἔχω τὰ μέσα νὰ τὶς τρέφω. Οἱ ἀγροί μου, βλέπεις, ἐξαιτίας τοῦ πολέμου, ἔχουν μείνει ἀκαλλιέργητοι. Οὔτε ἀπὸ τὰ σπίτια μου ἔχω κανένα εἰσόδημα, γιατί ἔφυγε ὁ περισσότερος κόσμος καὶ δὲν βρίσκω νὰ τὰ νοικιάσω. Θέλω νὰ βάλω ἐνέχυρο τὰ ἐπιπλά μου, μὰ κανεὶς δὲν μὲ δανεῖζει. Εὐκολώτερα μπορεῖς σήμερα νὰ βρῆς χρήματα στὸ δρόμο, παρά νὰ δανειστῆς. Καταλαβαίνεις λοιπὸν σὲ ποιά θέση βρίσκομαι. Ἀπὸ τῆ μιὰ μεριά δὲν μπορῶ νὰ βλέπω τὶς συγγενισσές μου νὰ ὑποφέρουν καὶ νὰ στεροῦνται, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ μὴν ἔχω τὰ μέσα νὰ τὶς βοηθήσω».

Ὁ Σωκράτης τὸν ρώτησε πάλι :

«Μὰ γιὰτί, Ἀρίσταρχε, ὁ φίλος μου ὁ Κεράμονας, ποῦ ἔχει στὸ σπίτι του περισσότερους ἀπὸ σένα, μπορεῖ ὄχι μόνο νὰ τοὺς τρέφῃ καὶ νὰ τοὺς βοηθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ βάζῃ κατὰ μέρος ἀρκετὰ χρήματα ποῦ τοῦ περισσεύουν ; Καὶ σὺ νὰ φοβᾶσαι πὼς θὰ καταστραφῆτε ὅλοι, γιὰτί δὲν ἔχετε ἀρκετὰ εἰσοδήματα νὰ ζήσετε !»

— « Ἀλήθεια, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος, μὰ ὁ Κεράμονας τρέφει σκλάβους, ἐνῶ ἐγὼ συντηρῶ ἐλεύθερους ἀνθρώπους ».

— « Ἔ, δὲν εἶναι λοιπὸν λυπηρὸ, τοῦ λέει ὁ Σωκράτης, ἐκεῖνος μὲ δούλους νὰ ζῆ πλουσιοπάροχα, καὶ σὺ μ' ἀνθρώπους ἐλεύθερους νὰ εἶσαι φτωχός ; Οἱ συγγένισσές σου δὲν ξέρουν καμιὰ δουλειά ; νὰ ζυμώνουν ψωμί, νὰ κάνουν τυρί, νὰ ράβουν φορέματα ;... Ἐγὼ ξέρω, πὼς ὁ Ναυσικίδης μὲ μιὰ δουλειὰ μονάχα, τὴν ἀλευροποιία, ὄχι μόνο τρέφει τὸν ἑαυτό του, τοὺς δούλους του καὶ πολλὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ θησαυρίζει. Ὁ Κόροιβος πάλι ἀπὸ τὴν ἀρτοποιία καὶ τὴν οἰκογενειά του τρέφει καὶ πλουσιοπάροχα ζῆ. Ἐπίσης ὁ Δημέας ζῆ καλὰ ράβοντας χλαμύδες, καὶ ὁ Πένονας πουκάμισα, καὶ ἄλλοι μὲ διάφορες ἄλλες δουλειές ».

— « Δίκιο ἔχεις, Σωκράτη », ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος. « μὰ ὅλοι αὐτοὶ ἔχουν δούλους ποῦ τοὺς ἀναγκάζουν νὰ δουλεύουν, ἐνῶ οἱ δικοί μου εἶναι ἀνθρωποὶ ἐλεύθεροι ».

— « Νομίζεις λοιπὸν, φίλε μου, λέει ὁ Σωκράτης, πὼς οἱ συγγένισσές σου, ἐπειδὴ εἶναι ἐλεύθερες, δὲν πρέπει νὰ δουλεύουν, παρὰ νὰ τρῶνε μόνο καὶ νὰ κοιμοῦνται ; Νομίζεις πὼς πρέπει νὰ μένουν ἀνεργες, νὰ μὴν κάνουν τίποτα νὰ ζήσουν ; Μὰ γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα, ἐπειδὴ μένουν ἀνεργες, οὔτε ἐκεῖνες ἀγαποῦν ἐσένα, οὔτε σὺ ἐκεῖνας. Σὺ νομίζεις πὼς αὐτὲς σὲ ζημιώνουν, καὶ ἐκεῖνες πάλι λυποῦνται γιὰτί σὲ βλέπουν στενοχωρημένο. Ἄν ὅμως φροντίσης νὰ τίς κάμῃς ν' ἀγαπήσουν τὴ δουλειά,

τότε και σὺ θ' ἀγαπήσης ἐκείνες βλέποντας πῶς σοῦ εἶναι ὠφέλιμες, και κείνες πάλι τὸ ἴδιο θὰ σ' ἀγαπήσουν, γιατί θὰ βλέπουν πῶς μένεις εὐχαριστημένος ἀπ' αὐτές».

— «Ἐχεις πολὺ δίκιο, φίλε Σωκράτη, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος. Ἀμέσως θὰ προσπαθῆσω νὰ δανειστῶ χρήματα γιὰ νὰ προμηθευθῶ τ' ἀναγκαῖα ὑλικά γιὰ τὶς δουλιές τῶν συγγένισσών μου».

Και πραγματικῶς, ὁ Ἀρίσταρχος ἔβαλε σ' ἐνέργεια τὴν συμβουλή τοῦ Σωκράτη. Σ' ἄλλες ἀπὸ τὶς συγγένισσές του προμήθεψε ὅ,τι ἔπρεπε γιὰ νὰ κάνουν σκεπάσματα, και σ' ἄλλες ἔδωκε ἄλλες χρήσιμες ἐργασίες.

Ἀπὸ τότε και οἱ συγγένισσες τοῦ Ἀρίσταρχου ἔγιναν χαρούμενες και ἀγαποῦσαν τὸν Ἀρίσταρχο σὰν προστάτη, και αὐτὸς τὶς ἀγαποῦσε πιδ πολὺ, γιατί με τὴν ἐργασία τους ζοῦσαν καλὰ και δὲν τοῦ ἦταν πιὰ βάρος.

Με τὴν ἐργασία κέρδιζαν ὅσα χρειάζονταν γιὰ νὰ ζήσουν, ἦταν εὐχαριστημένες, και εὐγνωμονοῦσαν τὸ Σωκράτη, πὺ ἔδωκε στὸν Ἀρίσταρχο τόσο καλὴ συμβουλή.

2. Πῶς γιατρεύεται ἓνας ἄρρωστος.

Σὲ μιὰ πόλη τῆς Στερεᾶς ζοῦσε ἓνας ἄνθρωπος πολὺ πλούσιος, πὺ δὲν ἀγαποῦσε τὴν ἐργασία.

«Ἄν πρέπει νὰ ἐργάζομαι, ἔλεγε, σὲ τί με ὠφελοῦν τὰ πλούτη μου; μόνον οἱ φτωχοὶ πρέπει νὰ ἐργάζονται».

Σηκωνόταν ἀργὰ ἀπὸ τὸ κρεβάτι του και ἀμέσως ἀρχιζε τὸ πρόγευμά του· ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔμεινε εὐχαριστημένος, ἄν και εἶχε πολὺ καλὴ μαγειρίσσα.

Καθόταν κοντὰ στὸ παράθυρο και ἔβλεπε τοὺς διαβάτες. Ἀπὸ τὸ μεσημέρι ἔως τὸ βράδυ ἔτρωγε και ἔπινε χωρὶς νὰ πεινᾷ και νὰ ἔχη ὄρεξη, παρὰ μόνον γιὰ νὰ περνᾷ τὴν ὠρα του,

μὴν ἔχοντας τί ἄλλο νὰ κάμῃ. Ἐπειτα ἀπὸ τὸ δεῖπνο ἔπεφτε νὰ κοιμηθῆ, κι ἦταν κατάκοπος σὰν νὰ εἶχε κουβαλήσει πέντε ἢ νὰ εἶχε κόψει ξύλα ὅλη τὴν ἡμέρα.

Μὲ ὄλα τὰ πλοῦτη του, δὲν ἦταν καθόλου εὐχαριστημένος. Τίποτε δὲν τὸν εὐχαριστοῦσε.

Κάθε μέρα παραπονιόταν πὼς εἶχε καὶ ἀπὸ μιὰ ἀρρώστια· πότε πυρετό, πότε κεφαλόπονο, πότε πονόδοντο, πότε στομάχι. Μὲ λίγα λόγια, εἶχε τριακόσιες ἐξῆντα πέντε ἀρρώστιες τὸ χρόνο, καὶ τὸν δίσεκτο τριακόσιες ἐξῆντα ἔξῃ. Οἱ γιατροὶ κι οἱ φαρμακοποιοὶ ἦταν πολὺ εὐχαριστημένοι· οἱ πρῶτοι ἔγραφαν νύκτα καὶ μέρα συνταγὰς γι' αὐτόν, οἱ δεῦτεροι ἐτοίμαζαν ἀκατάπαντα καταπότια κι ἄλλα γιατρικά. Ἀλλὰ τοῦ κάκου· ὁ ἄρρωστος δὲν γιατρευόταν.

Τέλος, κατὰ τύχη, ἔμαθε πὼς σὲ μιὰ πόλη, πού ἀπείχε ἐξῆντα ὥρες ἀπὸ τὴ δική του, βρισκόταν ἓνας περίφημος γιατρός, πού καὶ τοὺς ἐτοιμοθάνατους τοὺς ἔκανε καλά. Ἐγράψε λοιπὸν στοῦ γιατροῦ ἐκεῖνον καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ ἔλθῃ νὰ τὸν γιατρέψῃ ἀπὸ τίς πολλὰς ἀρρώστιες του. Τοῦ ἔστειλε μάλιστα καὶ κατάλογο ἀπὸ τί καὶ τί ἔπασχε.

Ὁ γιατρός κατάλαβε ἀμέσως ποιά ἦταν ἡ μόνη ἀρρώστια τοῦ πλούσιου, καὶ τοῦ ἀπάντησε :

«Κύριε,

«Ἡ κατάστασή σας δὲν εἶναι διόλου εὐχάριστη· μπορῶ ὅμως νὰ σᾶς γιατρέψω, ἂν κάνετε ὅσα θὰ σᾶς παραγγείλω. Στὴν κοιλιὰ σας ἔχετε ἓνα δράκοντα, πού γίνεται κάθε μέρα μεγαλύτερος ἀπὸ τὰ ὠραῖα φαγιά πού τοῦ προσφέρετε. Στὸν φοβερὸ αὐτὸν δράκοντα πρέπει νὰ μιλήσω ἐγὼ ὁ ἴδιος καὶ γιὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔλθετε σὲ μένα.

«Ἀλλὰ προσέξτε νὰ μὴν ἔλθετε μήτε μὲ ἀμάξι, μήτε μὲ ἄλογο, ἀλλὰ πεζός. Οἱ τιναγμοὶ τοῦ ἀμαξιοῦ ἢ τοῦ ἀλόγου μποροῦν νὰ θυμώσουν τὸ δράκοντα, καὶ τότε θὰ κατασπαράξῃ

τὰ ἐντόσθιά σας. Στὸ δρόμο νὰ τρῶτε λίγη κι εὐκολοχώ-
νευτη τροφή. Ὅταν διψᾶτε, νὰ πίνετε μόνο νερὸ δροσερὸ.
Νὰ σηκώνεστε ἀπὸ τὸ κρεβάτι πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος, καὶ νὰ ξεκι-
νᾶτε μὲ τὰ πόδια πρὶν σᾶς πιάσῃ ἡ ζέστη· τὸ ἴδιο θὰ κάνετε
καὶ τὸ ἀπόγεμα. Προσέξετε, γιατί ὁ δράκοντας δὲν ἀστειεύε-
ται· ἂν δὲν κάμετε κατὰ τὶς συμβουλές μου, δὲν θ' ἀκούσετε
πιὰ τὴν ἀνοιξη τὸ γλυκὸ κελάδημα τῶν πουλιῶν».

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἀνησύχησε πολὺ τὸν πλούσιο Ἴρρωστο.

Καὶ χωρὶς νὰ πολυσκεφτῆ, ἀποφάσισε νὰ κάμῃ ἀμέσως ὅσα
τοῦ ἔγραφε ὁ γιατρός. Τὸ ἄλλο πρωί, πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος, ξεκί-
νησε πεζὸς γιὰ τὸ ταξίδι του. Περπατοῦσε ἀργά, μελαγχο-
λικά, καὶ δὲν ἀπαντοῦσε στοὺς χωρικοὺς ποὺ τὸν χαιρετοῦσαν.

Τὴν δεύτερη ὅμως καὶ τὴν τρίτη μέρα τοῦ ταξιδιοῦ, τοῦ
φαινόταν ὅτι τὰ πουλιὰ κελαηδοῦσαν μὲ φωνὴ τόσο γλυκειά,
ποὺ ὡς τότε δὲν εἶχε ἀκούσει. Ὁ δρόμος περνοῦσε ἀνάμεσα ἀπὸ
ὠραῖο δάσος, κι ἡ μυρωδιὰ τῶν πεύκων τοῦ τὸν ζωογονοῦσε.
Σιγὰ σιγὰ ἄρχισε νὰ γίνεται ἀλλοιωτικὸς. Οἱ ἰδιοτροπίες τοῦ
ἔφυγαν· ἔγινε γλυκομίλητος, δὲν περιφρονοῦσε τοὺς διαβάτες·
ἔταν συναντοῦσε χωρικοὺς, ποὺ πῆγαιναν στὰ χωράφια τους,
τοὺς χαιρετοῦσε εὐγενικά. Μέρα μὲ τὴν ἡμέρα αἰσθανόταν
τὸν ἑαυτό του καλύτερα. Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ δέκα ἡμερῶν τα-
ξίδι, ἔφτασε στὴν πόλη ὅπου ἔμενε ὁ γιατρός.

«Χειρότερη περίσταση γιὰ νὰ παρουσιαστῶ στὸν γιατρὸ
δὲ μποροῦσα νὰ βρῶ, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του· δὲν ἔχω οὔτε καταρ-
ροή, οὔτε ζάλη, οὔτε πόνο στὸ στομάχι».

Ὁ γιατρός τὸν δέχτηκε μὲ μεγάλη εὐγένεια καὶ τοῦ εἶπε:
— «Πῆτε μου τώρα ἀπὸ τί ὑποφέρετε;»

— «Εἶμαι πολὺ πολὺ καλά· εὐχουμαι νὰ εἴσαστε καὶ σεῖς,
γιατρέ μου, ὅπως τώρα ἐγώ!» εἶπε ὁ πλούσιος χαρούμενος.

Ὁ γιατρός ἀπάντησε γελώντας:

— «Βλέπω, ὅτι ἀκολουθήσατε πιστὰ τὶς ὁδηγίες μου. Σᾶς συμ-

βουλεύω νὰ ἐπιστρέψετε ὅπως ἤλθατε. Καὶ ὅταν γυρίζετε στὴν κατοικία σας, νὰ μὴ μένετε ἀκίνητος ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ· νὰ κάνετε ἐκδρομές, γυμναστική, νὰ καλλιεργῆτε μόνος σας τὸν κήπο σας, νὰ συνηθίσετε τὸ σῶμα σας στὸν κόπο. Μὴν τρώτε προτοῦ πεινάσετε, οὔτε νὰ πίνετε πρὶν διψάσετε. Καὶ σὰς ὑπόσχουμαι νὰ φθάσετε σὲ γεράματα βαθιά».

— «Κι ἐγώ, γιατρέ μου, σὰς ὑπόσχουμαι νὰ ἐκτελέσω μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια τὶς ἐδηγίεις σας».

Ὁ πλούσιος φύλαξε τὴν ὑπόσχεσή του, ἀλλὰ καὶ τοῦ γιατροῦ ἡ ὑπόσχεση βγῆκε ἀληθινή. Ὁ πλούσιος ἔζησε ἀπάνω ἀπὸ ἐνενήντα χρόνια, καὶ ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἔστειλε στὸ γιατρὸ δῶρα ἀπὸ εὐγνωμοσύνη.

3. Ὁ φιλάργυρος καὶ ὁ ἄσωτος.

Α' Ὁ φιλάργυρος Ἀργύρης

Ἐδῶ κι ἑκατὸ χρόνια, ζοῦσε στὰ Γιάννινα ἓνας πολὺ πλούσιος γέρος, ποὺ τὸν ἔλεγαν Ἀργύρη. Ἀπὸ τὰ μικρά του χρόνια, εἶχε πάει στὴν ξενιτιά, ἦταν δουλευτῆς καὶ οἰκονόμος, τὸν βοήθησαν καὶ οἱ περιστάσεις, κι ἔτσι ἀπόχτησε μεγάλη περιουσία, πρὶν τὴν ἔκαμε μεγαλύτερη σὰ γύρισε κι ἀποκαταστάθηκε στὴν πατρίδα του.

Ἀπὸ τὰ νιάτα του, ὁ Ἀργύρης ἀγαποῦσε πολὺ τὸ χρῆμα· μὰ ὅσο μεγάλωνε στὰ χρόνια κι ὅσο μεγάλωνε κι ἡ περιουσία του, τόσο μεγάλωνε κι ἡ φιλαργυρία του.

Στὰ Γιάννινα εἶχε πολλὰ κι ὁμορφα σπίτια, μὰ, γιὰ νὰ μὴ χάνη τὰ νοίκια, δὲν κατοικοῦσε σὲ κανένα ἀπ' αὐτά. Ζοῦσε μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ τὸ μοναχογιό του σ' ἓνα παλιόσπιτο. Ἐνα μεγάλο σεντούκι, ὅπου φύλαγε τὰ χρήματά του καὶ τὰ ἐμόλογα ἐκείνων ποὺ τοῦ χρωστοῦσαν, τοῦ χρῆσιμευε καὶ γιὰ κρεβάτι.

Τῆ νύχτα δὲν ἀναθε φῶς· μόνο σὰν ἤθελε νὰ ἰδῆ ἂν ἦταν

στή θέση τους όσα είχε στο σεντούκι, άναθε ένα λυχνάρι· άμα όμως τελείωνε την επίθεώρησή του, τó έσβηγε άμέσως και κοιμόταν. Πολλές φορές, με την έλπίδα να πάρη πολύ μεγάλο τόκο, δάνειζε σε ανθρώπους που δεν είχαν να πληρώσουν, κι έτσι έχανε και τόκους και κεφάλαια. Άλλες φορές πάλι, ζητώντας βαριά νοίκια, άφηνε πολύν καιρό ξενοίκιαστα τά σπίτια και τά μαγαζιά του.

Στό τραπέζι του ποτέ δεν βρισκόταν άρκετό φαί για να χορτάσουν την πείνα τους, αυτός, ή γυναίκα του κι ó γιός του. «Ή πολυφαγία, τους έλεγε ó Άργύρης, βλάπτει την υγεία». Κι όμως άγόραζε τά πιό φτηνά τρόφιμα, κι ως ήταν βλαβερά.

Οί φιλάργυροι μέσα στα πλούτη τους ύποφέρουν, τι ύπόφερε τον παλιό καιρό ó δυστυχισμένος ó Τάνταλος. Ή μυθολογία λέει πως ήταν καταδικασμένος στον άδη να τον βασανίζη φοβερή δίψα, νάρχεται τó νερό κοντά στα χείλη του κι άμέσως να τραβιέται πίσω· κι ή λαχτάρα του για τó νερό γίνονταν κάθε φορά μεγαλύτερη.

Όταν κανένας φτωχός, που δέ γνώριζε τί ήταν ó Άργύρης, του ζητούσε έλεημοσύνη, έπερνε την άπάντηση: «Ό Θεός να σ' έλεήση»· κι αυτή ή εύχή ήταν ή μόνη του έλεημοσύνη.

Όσο άναίσθητο και σκληρό είναι τó χρυσάφι που θησαυρίζουν οί φιλάργυροι, άλλο τόσο σκληρή κι άναίσθητη γίνεται κι ή καρδιά τους.

Όταν οί δημογέροντες μάζευαν συνδρομές για τά σχολεία, ó Άργύρης δεν έδινε πεντάρα· μόνο τους έλεγε: «όπως τó πολú φως βλάπτει τά μάτια, έτσι και τά πολλά γράμματα κάνουν κακό στο μυαλό».

Όταν του ζητούσαν να βοηθήση καμιά φτωχή οικογένεια, ή κανένα όρφανό κορίτσι που είχε ανάγκη από μια μικρή προικύλα για να παντρευτή, έδινε την άπάντηση: «Στά δίψα ή αύλή σου για νερό, να μη τó χύνης έξω».

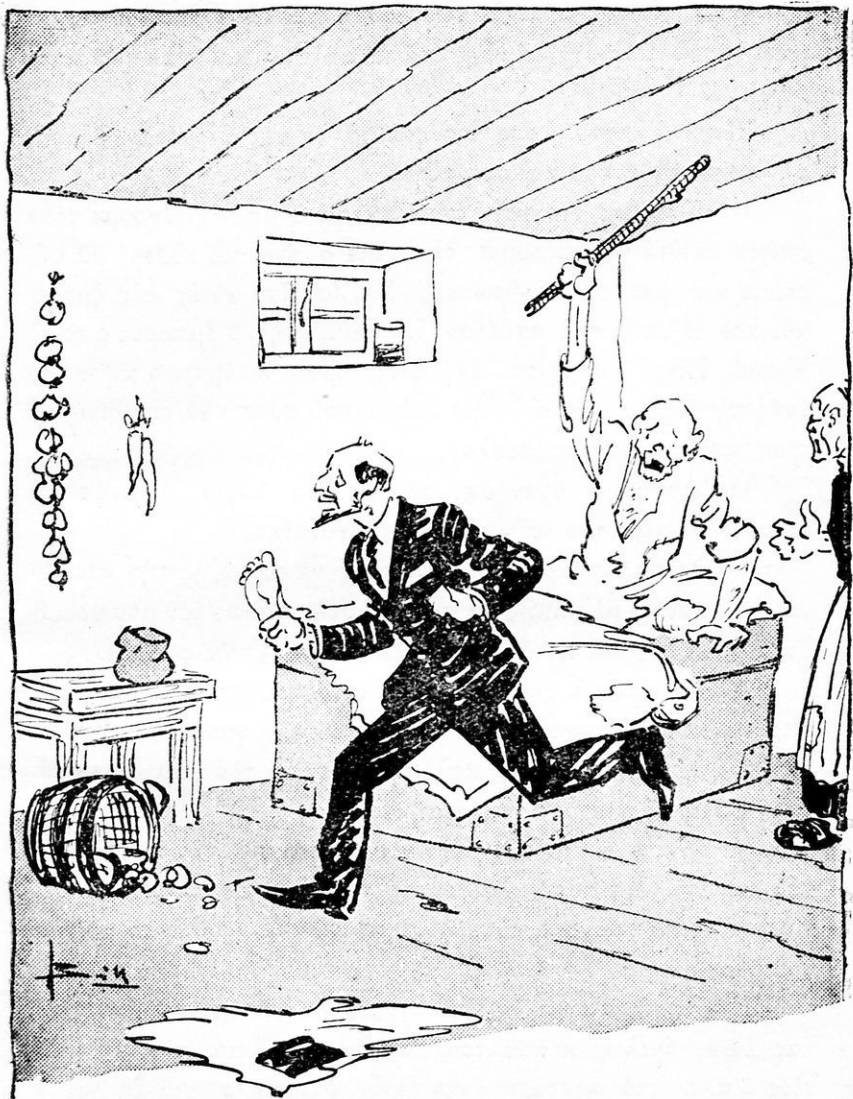
Μολαταῦτα ὁ σκληρόκαρδος αὐτὸς γέρος ἔλεγε πὼς ἦταν χριστιανός! Νόμιζε μάλιστα πὼς ἦταν καὶ καλὸς χριστιανός, γιατί ταχτικὰ πήγαινε στὴν ἐκκλησία, καὶ προσευχὲς πολλὲς ἔλεγε, καὶ τίς σαρακοστὲς τίς φύλαγε ὅλες.

Τοῦ κάκου ὁ σεβάσμιος Δεσπότης ἔλεγε στὸ φιλόργυρο Ἀργύρη πὼς ὁ Χριστὸς δὲν γνωρίζει γιὰ χριστιανοὺς ὄσους δὲν κάνουν τὰ καλὰ ἔργα ποὺ διατάζει· τοῦ κάκου τοῦ ἀνάφερε τὰ ἴδια λόγια τοῦ Χριστοῦ: «Δὲν θὰ μπῆ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὅποιος λέει Κύριε, Κύριε, ἀλλὰ ὅποιος κάνει τὸ θέλημα τοῦ Πατέρα μου ποὺ βρίσκεται στοὺς οὐρανούς». Τοῦ κάκου τοῦ θύμιζε τὰ λόγια τοῦ σοφοῦ Σολομώντα : «καλύτερα ὄνομα καλὸ, παρά πλοῦτη πολλὰ», καὶ τοῦ ἔλεγε πὼς ὁ Χριστὸς θέλει ἔργα καλὰ κι ὄχι τυπικὲς νηστείες καὶ ἀτέλειωτες προσευχὲς· καὶ γιὰ τοῦτο εἶπε: «εὐτυχισμένοι ὄσοι ἔλεοῦν, γιατί αὐτοὶ θὰ ἐλεηθοῦν». Τοῦ κάκου τοῦ θύμιζε καὶ τὰ λόγια τοῦ ἀπόστολου Παύλου, πὼς ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ πλεονεξία κάνουν εἰδωλολάτρη τὸ χριστιανό.

Καμιὰ ἐντύπωση δὲν ἔκαναν αὐτὰ τὰ θεία λόγια στὴν ἀσυγκίνητη καρδιά τοῦ γερο-φιλόργυρου. Τοῦ κάκου οἱ πῖο καλοὶ Γιαννιώτες συμβούλευαν τὸν πλούσιο, θέλοντας νὰ τὸν φιλοτιμήσουν, νὰ κἀνη κανένα καλὸ στὸν τόπο. Ὁ Ἀργύρης δὲν ἄκουγε τίποτα καὶ κανένα.

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εὐκόλα καταλαβαίνουμε πὼς δὲν εἶχε κανένα φίλο μέσα στὰ Γιάννινα. Κι αὐτοὶ οἱ συγγενεῖς του δὲν μποροῦσαν ν' ἀγαπήσουν ἕναν ἄνθρωπο, ποὺ γιὰ τὸ χρῆμα θυσιάζε κάθε συγγενικὸ αἶσθημα καὶ κάθε στοργή.

Τὸ δωμάτιο, ποὺ εἶχε γιὰ κρεβατοκάμαρα ὁ γέρο-Ἀργύρης, ἦταν ἐλεεινὸ· ποτὲ δὲν ἔμπαινε ὁ ἥλιος· ἀπὸ τὴν ὑγρασία εἶχε μιὰ ἀνυπόφορη μυρωδιὰ μούχλας. Κι ἐπειδὴ ὁ Ἀργύρης δὲν ἔβγαινε ἔξω στὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ ποτὲ δὲν πήγαινε περίπατο, ἔπαθε ἡ ὑγεία του. Ἡ κακοπέραση, τὸ ξεροφαί, τὰ σά-

« — ΚΩ.έφτην : ΚΩ.έφτην : Ξέω : Ξέω ! » (Σελ. 14).

πια ὀπωρικά, χειροτέρεψαν τὴν κατάστασή του. Τὸ πρόσωπό του ἔγινε χλωμό, πυρετὸς τὸν ἔψηνε καὶ τὰ μάτια του εἶχαν μιὰν ἄρρωστιάρικη λάμψη· τὰ πόδια του καὶ τὰ χέρια του ἔτρεμαν.

Ἡ γυναῖκα του, ὅσο σκληρὰ κι ἂν τῆς φερνόταν, ἔδλεπε τὴν κατάστασή του καὶ στέναζε.

— «Καημένε Ἀργύρη, τοῦ ἔλεγε μὲ συμπόνια, ἔχουμε τόσα σπίτια καὶ τὰ νοικιάζουμε· δὲν πᾶμε σ' ἓνα πιὸ εὐάερο νὰ ζήσουμε καὶ μεῖς σὰν ἄνθρωποι; Νά, ἴσα ἴσα αὐτὲς τὶς ἡμέρες ἄδειασε τὸ σπίτι πού καθόταν ὁ κυρ-Χρόνης, ὁ ἔμπορος ἀπὸ τὸ Μωριά. Εἶναι εὐρύχωρο, ἔχει φῶς, ἴλιο κι ὁμορφο κῆπο· θὰ βρῆς τὴν ὑγεία σου, ἂν πᾶμε κεῖ· κάπου κάπου θὰ σοῦ δίνω νὰ τρῶς καὶ κανένα κοτόπουλο».

Ὁ Ἀργύρης, ὅταν ἄκουσε αὐτὰ τὰ λόγια, ἀγρίεψε καὶ σήκωσε τὸ χέρι του νὰ χτυπήσῃ τὴ γυναῖκα.

— «Σώπα, καταραμένη! βάλθηκες νὰ ρημάξεις τὴν περιουσία μου καὶ νὰ μὲ κάμης νὰ πεθάνω στὴν ψάθα; δὲν μοῦ χρειάζονται κῆποι καὶ κοτόπουλα· καλὰ εἶμαι!» τῆς φώναξε.

Ἄλλὰ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, ἡ κατάστασή του χειροτέρευε. Μιὰ νύκτα πού βογγοῦσε καὶ παραμιλοῦσε, ἡ γυναῖκα του πῆρε τὴν τολμηρὴ ἀπόφαση νὰ καλέσῃ ἀρώτητα τὸν γιατρό.

Ἐφριξε ὁ γιατρός ὅταν μπῆκε σὲ κείνη τὴ βρωμερὴ τρώγλη, κι ἄρχισε νὰ μαλώνῃ τὴν νοικοκυρὰ γιὰ τὴν κατάστασιν τοῦ σπιτιοῦ. Μὰ αὐτὴ κλαίγοντας τοῦ ἐξήγησε πὼς αἰτία δὲν ἦταν οὔτε ἡ φτώχεια, οὔτε ἡ ἀκαταστασία, ἀλλὰ τὸ πείσμα τοῦ Ἀργύρη.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὁ ἄρρωστος ἦταν βυθισμένος· ἀκούγοντας ὅμως ὀμιλία κοντὰ του, ἄνοιξε τὰ μάτια του, καὶ σὰν εἶδε δίπλα στὸ κρεβάτι ἓναν ξένο, φοβήθηκε γιὰ τὰ λεφτά του! Σηκώθηκε εὐθὺς σὰν τρελλός, ἄρπαξε ἓνα ξύλο καὶ ὄρμησε κατὰ πάνω του φωνάζοντας: «Κλέφτη! κλέφτη, ἔξω!»

Ὁ γιατρός τάχασε, φοβήθηκε, καὶ σὲ λίγο βρέθηκε ἔξω ἀπὸ τὸ παράξενο ἐκεῖνο σπίτι.

Ὅταν ἡ γυναῖκα του καὶ ὁ γιός του μπήκαν στὸ δωμάτιο, βρῆκαν τὸν Ἀργύρη ξαπλωμένο κι ἀναίσθητο. Ἦταν πού ἦταν ἐτοιμοθάνατος. Ἡ τρομάρα ἔμως πού πήρε νομίζοντας πὼς πήγαν νὰ τὸν κλέψουν, καὶ ἡ σύγχυση, τὸν ἀποτελεῖωσαν. Πέθανε κρατώντας στὰ χέρια του σφιχτὰ τὰ κλειδιά τοῦ σεντουκιοῦ ἐκείνου πού ἦταν καὶ χρηματοφυλάκιό του καὶ κρεβάτι του.

Κανένα μάτι δὲν ἐδάκρυσε γι' αὐτόν, κανένας δὲν τὸν λυπήθηκε, κανένας δὲν εἶπε: «Θεὸς χωρὲς' τον». Κανένας δὲν τὸν συνόδεψε στὸν τάφο, καὶ κανένας δὲν τοῦ ἔδωκε τὸν «τελευταῖον ἀσπασμό».

Ἄλλοι φιλάργυροι ἐφρόντισαν μὲ τὴ διαθήκη τους τοῦλάχιστο γιὰ καλὰ ἔργα, κι ἔτσι ἀφοῦ πέθαναν, ξέπλυναν ἀπὸ τ' ὄνομά τους τὴν ντροπὴ πού εἶχαν ὅταν ἦταν ζωντανοί. Μὰ ὁ Ἀργύρης οὔτε διαθήκη ἄφησε, οὔτε παραγγελιὰ γιὰ νὰ γίνῃ κανένα καλό. Ἐμεινε φιλάργυρος ὡς στὸν τάφο.

Β' Ὁ ἄσωτος Λάμπρος.

Σὰν πέθανε ὁ Ἀργύρης, κι ὁ γιός του ὁ Λάμπρος ἀνοίξε τὸ σεντούκι ἐκεῖνο κι εἶδε μέσα τίς σακκοῦλες μὲ τὸ χρυσάφι, στὴν ἀρχὴ ἔμεινε ἀκίνητος καὶ μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Σὲ λίγο ἔμως ἡ καρδιά του ἄρχισε νὰ χτυπᾷ ζωηρὰ ἀπὸ τὴ χαρὰ, τὸ αἷμα ἀνέβηκε στὸ κεφάλι του, ἡ γλῶσσα του τραύλιζε, κι ἡ δυστυχισμένη ἡ μητέρα του φοβήθηκε μὴν πάθῃ κακὸ ἀπὸ τὴν πολλή του χαρὰ.

Ὅταν σὲ λίγο ἦλθε στὸν ἑαυτό του, ὁ Λάμπρος φώναξε: «Τί ἀνέλπιστη εὐτυχία! Τί ἀρχοντικὰ κι εὐτυχισμένα θὰ περάσω τὴ ζωὴ μ' αὐτὰ πού μοῦ ἄφησε ὁ πατέρας μου!»

Ὁ γερο-Ἀργύρης, ἐκτός ἀπὸ τὰ πλούτη, πού κι αὐτὰ

πάλι τοῦ τ' ἄφησε χωρὶς νὰ θέλῃ, τίποτε ἄλλο δὲν εἶχε κάνει ποτὲ στὸ γιό του· οὔτε τὸ νοῦ του φρόντισε νὰ φωτίσῃ, οὔτε τὴν καρδιά του νὰ κάμῃ εὐγενικιὰ καὶ καλή. Γι' αὐτόν, καθὼς εἶδαμε, μοναδικὴ εὐτυχία στὸν κόσμον ἦταν τὸ χρῆμα.

Ὅπως τ' ἄγρια θηρία, σὰν μείνουν πολὺν καιρὸ χωρὶς τροφή, ὀρμοῦν πεινασμένα στὸ πρῶτο θῦμα ποῦ θ' ἀπαντήσουν, τὸ καταξοσκίζουν καὶ τὸ τρῶνε, ἔτσι καὶ τὰ πεινασμένα παιδιὰ τῶν φιλαργύρων ρίχνονται στὴν πατρικὴ περιουσία καὶ τὴν κατασπαταλοῦν.

Πρὶν περάσῃ σωστὸς μῆνας ἀπὸ τὸ θάνατον τοῦ Ἀργύρου, ὁ γιός του ἄφησε τὸ χαμηλὸ ἐκεῖνο φτωχόσπιτον, ποῦ εἶχαν γιὰ κατοικία, καὶ πῆγε σ' ἓνα ἀπὸ τὰ λαμπρότερα σπίτια ποῦ νοίκιαζε ὁ πατέρας του. Ἀγόρασε καὶ τὰ πῦ ἀκριβὰ ἐπιπλα καὶ στόλισε τὴ νέα του ἀρχοντικὴ κατοικία.

Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ δίνῃ πολυποικίλα καὶ πολυέξοδα γεύματα. Δὲν καταλάβαινε ὅμως ὁ Λάμπρος, πῶς αὐτοὶ ποῦ ἔτρεχαν τόσο πρόθυμα στὰ γεύματα καὶ στὰ δεῖπνα του, δὲν ἦταν δικοὶ του φίλοι, ἀλλὰ φίλοι τῶν φαγιῶν του· δὲν ἐνοιωθε πῶς μόνο οἱ ἄκριτοι κι ἐλαφρόμυαλοι θαύμαζαν τὴς ἐπιδείξεις τῆς ἀρχοντιᾶς του. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνόητους εἶχε μιὰ μοναχοκόρη κι ἐνόμισε μεγάλο εὐτύχημα νὰ τῆς δώσῃ ἄντρα ἕναν πλούσιον σὰν τὸν Λάμπρο. Καὶ μὲ τὴς κολακειῆς του τὸ κατάφερε.

Ὅταν τὸν παλιὸν καιρὸ ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ ἦρωας τῆς Σαλαμίνας, ἦταν νὰ παντρέψῃ τὴν κόρη του, τοῦ παρουσιάστηκαν δυὸ γαμπροί· ὁ ἓνας πλούσιος, ἀλλὰ ἀνόητος· ὁ ἄλλος φτωχός, ἀλλὰ φρόνιμος καὶ προκομμένος. Ὁ Θεμιστοκλῆς προτίμησε τὸ φτωχό. «Καλύτερα ἔχω, εἶπε, ἕναν ἄνδρα καλὸ καὶ προκομμένο, ποῦ νάχῃ ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα, παρὰ ἕναν πλούσιον ποῦ νάχῃ ἀνάγκη ἀπὸ μυαλό». Ἀλλὰ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν βέβαια τὴ φρονιμάδα τοῦ Θεμιστοκλῆ.

Ἀμέτρητα χρήματα ξόδεψε ὁ Λάμπρος γιὰ νὰ κάμῃ τοὺς

γάμους του λαμπρούς κι επίδειχτικούς, και πολὺν κόσμον κάλεσε γιὰ νὰ θαυμάσουν τὰ πλοῦτη του.

Τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς, παρουσιάζεται στὸ λαμπροστόλιστο ἀρχοντόσπιτο μιὰ δυστυχισμένη φτωχὴ χήρα, με ἀρρωστα τὰ παιδιὰ της, και παρακαλεῖ με δάκρυα τὸ Λάμπρο νὰ τῆς δώσῃ μιὰ μικρὴ βοήθεια.

Ὁ Λάμπρος, ἀσυγκίνητος, διώχνει σκληρὰ τὴ χήρα ἀπὸ τὸ σπίτι του, φωνάζοντας με θυμὸ πὼς δὲν τοῦ περισσεύουν χρήματα γιὰ ἐλεημοσύνες και πὼς μόλις τοῦ ἔφθαναν ὅσα εἶχε γιὰ τὰ δικά του τὰ ἔξοδα. Καὶ ὅμως ἡ φτωχὴ ἐκείνη χήρα ἦταν ἀδελφὴ τοῦ πατέρα του, θειά του!

Ὁ Λάμπρος, ἔτσι πὸν ρίχτηκε στὴν πολυτέλεια, ἔτρεχε στὴν καταστροφὴ του, ἀν κι αὐτὸς θαρροῦσε πὼς πῆγαινε τὸ δρόμο τῆς εὐτυχίας. Ἡ σπατάλη του γινόταν μεγαλύτερη μέρα με τὴν ἡμέρα, και μάλιστα ὕστερα ἀπὸ τὸ γάμο, γιατί κοντὰ στὴ δική του πολυτέλεια ἦλθε τώρα και ἡ σπατάλη τῆς πολυέξοδης γυναίκας πὸν πῆρε.

Νέα χωρὶς ἀνατροφή, ἡ γυναίκα τοῦ Λάμπρου ξόδευε ἀλογάριαστα ὅσο μπορούσε, γιὰ νὰ φαίνεται τάχα μεγάλη ἀρχόντισσα.

Ὅσο γερὴ κι ἀν ἦταν ἡ περιουσία πὸν εἶχε ἀφήσει ὁ γερο-Ἀργύρης, αὐτὴ ἡ καθημερινὴ σπατάλη τὴ ρήμαξε. Σὲ λίγα χρόνια ὁ Λάμπρος ἔφαγε ὅλα του τὰ χρήματα. Τότε ἄρχισε νὰ πουλᾷ τὰ χτήματά του, κι ἐπειδὴ ἐξακολουθοῦσε τὴν πολυέξοδη ζωὴ του κι εἶχε πάντα ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα, τὰ πουλοῦσε σ' ἐξευτελισμένη τιμὴ, ἀλλὰ τᾶθαζε ὑποθήκη και δανειζόταν με τόκο βαρὺ. Γιὰ νὰ ξεχνᾷ τις στενοχώριες του, ἄρχισε νὰ πίνῃ και νὰ μεθᾷ· τότε τῶρριξε και στὰ χαρτιά, με τὴν ἐλπίδα νὰ κερδίσῃ ὅσα εἶχε σκορπίσει δεξιὰ κι ἀριστερά. Ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνον πὸν βάζει τις ἐλπίδες του στὰ τυχερὰ παιχνίδια!

Αὐτὸ τὸ κατάλαβε κι ὁ Λάμπρος, ὅταν παίζοντας ἔχασε ὅ,τι τοῦ εἶχε ἀπομείνει.

Ἄπὸ τὸ μεθύσι, τὶς ἀγρύπνιες, τὶς στενοχώριες, ἄλλαξε λίγο-λίγο ὁ χαρακτήρας τοῦ Λάμπρου. Ἐγίνε ἀψὸς, θύμωνε μὲ τὸ παραμικρό, ἔδριζε καὶ βλαστημοῦσε χυδαῖα, ἔλεγε φέματα. Στὸ τέλος κατάντησε καὶ πλαστογράφος: εἶχε πάλι ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα, κι ὁ ἄθλιος δὲν ἐδίσταζε νὰ μεταχειριστῆ καὶ τὰ πιὸ ἄτιμα μέσα γιὰ νὰ βρῆ ὅσα τοῦ χρειαζόνταν.

Κάμποσο καιρὸ κατόρθωσε νὰ κρύψη τὰ ἐγκλήματά του· στὸ τέλος ὅμως φανερώθηκε μιὰ πλαστογραφία του, ἔπειτα μιὰ ἄλλη, καὶ γιὰ νὰ μὴν τὸν πιάσουν καὶ τὸν ρίξουν στὶς φυλακές, ἔφυγε κρυφὰ ἀπὸ τὰ Γιάννινα.

Συλλογίστηκε μήπως μποροῦσε νὰ βρῆ καταφύγιο στὸ σπίτι κανενὸς ἀπὸ κείνους ποὺ περνοῦσαν γιὰ φίλοι του, ὅταν ἔτρωγαν κι ἔπιναν μαζί του στὶς ἡμέρες τῆς εὐτυχίας του. Ἄλλὰ εἶδε μὲ φρίκη πὼς ὅλοι τοῦ γύρισαν τὴ ράχη, ὅλοι τὸν ἀπαρνῆθηκαν, καὶ πὼς δὲν εἶχε κανένα φίλο στὸν κόσμο!

Φεύγοντας μὲ λαχτάρια, ἐκεῖ κοντὰ στὴν ὄχθη τῆς λίμνης, ἀναγνώρισε τὸ φτωχικὸ καλυβόσπιτο τῆς χήρας θεῖας του, ποὺ τὴν εἶχε διώξει τὴν παραμονὴ τοῦ γάμου του. Ὅλες τὶς ἄλλες πόρτες τὶς βρῆκε κλειστές· αὐτὴ ἡ συγγενικὴ μποροῦσε ἔσως ν' ἀνοίξη. Ἄλλὰ κοντοστάθηκε, θυμούμενος τὸ ἀπάνθρωπο φέροισιμό του. Ἡ ἀπελπισία πάλι τὸν ἔσπρωξε, καὶ μὲ χέρι ποὺ ἔτρεμε, χτυπᾷ τὴν πόρτα τοῦ φτωχόσπιτου.

Ἡ χήρα ἔμεινε ἄφωνη σὰν τὸν εἶδε ἔτσι ἄξαφνα. Ἄμα μπόρεσε νὰ μιλήσῃ, τοῦ εἶπε μὲ πόνο πὼς τὴν ἡμέρα τῆς παντρεῖας του, ἀπὸ τὴ σκληρότητά του, ἔθαψε δυὸ παιδιὰ της. Ἄλλὰ τώρα ὁ Λάμπρος ὁ περήφανος, ὁ φαντασμένος Λάμπρος, ἔκλαιγε μὲ ἀπελπισία καὶ τὴν ἐξόρκιζε νὰ τὸν κρύψη, γιὰτὶ ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ κινδύνευε νὰ τὸν πιάσουν. Ἡ καλὴ γυναίκα τὰ ξεχνᾷ ὅλα καὶ συμπονεῖ τὸ δυστυχισμένο τὸν ἀνηψιό της.

«Κρύψου ἐδῶ», τοῦ λέει μὲ δάκρυα.

Τοῦ δίνει φαί, τοῦ δίνει κρεβάτι, τοῦ δίνει καὶ μιὰ φτωχικὰ φορεσιὰ τοῦ μεγάλου γιοῦ της. Μ' αὐτήν, ἀγνώριστος, ὁ Λάμπρος φεύγει κρυφὰ μὲ σκοπὸ νὰ πάη στὴν Κέρκυρα, κι ἀπὸ κεῖ στὴ Βενετία, γιὰ νὰ βρῆ στὴν ξενιτιὰ ὅπως-ὅπως ἓνα κομμάτι ψωμί. Μὰ στὴν Πρέβεζα, τὴ στιγμὴ ποὺ ἔμπαινε στὸ πλοῖο, τὸν γνώρισαν, τὸν ἔπιασαν, τὸν ξανάφεραν στὰ Γιάννινα, τὸν δίκασαν, τὸν καταδίκασαν καὶ τὸν ἔρριξαν στὴ φυλακὴ. Ἐκεῖ ὁ ἄσωτος πέθανε περιφρονημένος καὶ ντροπιασμένος.

4. Ἄλωνάρης.

Οἱ θημωνιῆς τοῦ θερισμοῦ δλόχρυτες, σὲ μεγάλους σωροὺς εἶναι ἀπάνω στὸ ψηλὸ ἐκεῖνο ἴσιωμα. Σιτάρια καὶ κριθάρια εἶναι ἔτοιμα γιὰ ἀλώνισμα κατὰ τὸ μῆνα ἀλωνάρη (Ἰούλιο). Κάθε χωρικός στὴ θημωνιά του περνᾷ ὅλο τὸ μῆνα. Ἐκεῖ δειπνάει, ἐκεῖ κοιμάται. Τ' ἀλώνια, ἐδῶ κι ἐκεῖ, λάμπουν, σαρωμένα, στοργγυλά, ἔτοιμα νὰ δεχτοῦν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν. Μὲ τὴν αὐγὴ ἀρχίζει τὸ ἀλώνισμα.

Ἐκεῖ μάλιστα στὸ μεγάλο πλακόστρωτο ἀλώνι τοῦ γερο-Δῆμου, τοῦ καλύτερου γεωργοῦ καὶ χτηματία, πρῶι πρῶι ἄρχισε τὸ ἀλώνισμα, μὲ τέσσερα καλοθερμμένα ἄλογα, ποὺ χοροπηθοῦν ἀπάνω στὰ δεμάτια, τὰ συντρίβουν καὶ τὰ διαλύουν.

Ὁ γερο-Δῆμος, χτυπώντας τ' ἄλογά του μὲ τὸ καμτσίκι, τὰ σπρώχνει στοὺς ἀτέλειωτους κύκλους μέσα στὸ μεγάλο ἐκεῖνο πετράλωνο.

Ἐχει χωράφια ὁ γερο-Δῆμος παντοῦ. Χωράφια κοντὰ στὴν ἀμμουδιά, χωράφια στὸν κάμπο, χωράφια στὸν Ἀσέληνο.

Τὴν αὐγὴ, ποὺ ἔφεγγε ἀκόμα ὁ αὐγερινός, ἦλθε ὁ παπα-Γιώργης κι ἔψαλλε ἄγιασμό κι ἄγιασε τὸ μεγαλύτερο ἀλώνι τοῦ χωριοῦ, τὸ πετράλωνο τοῦ γερο-Δῆμου, γιὰ νὰ εὐλογῆση ὁ ἅγιος Χαράλαμπος τὴν ἐσοδεῖα, νὰ σοδευτῆ καλὰ στὶς ἀπο-

θῆκες τοῦ πλούσιου γεωργοῦ, νὰ φάη αὐτὸς κι ἡ οἰκογένειά του κι οἱ συγγενεῖς του ὅλοι, καὶ νὰ μοιράζῃ κάθε Σάββατο ὅλο τὸ χρόνο ζεστὰ ψωμάκια νὰ τρῶνε οἱ φτωχοί.

Ἡ φωνὴ τοῦ γερο-Δῆμου πρώτη πρώτη ἀκούεται πίσω ἀπὸ τὰ τέσσερα ἄλογα, ξυπνώντας τοὺς ἄλλους γεωργοὺς ἀπάνω στὸ ψηλὸ ἐκεῖνο ἴσιωμα, ποὺ κοιμούνται ἀκόμη κοντὰ στὶς θημωνιές τους. Ἡ κυρα-Δῆμαινα μὲ τὴ μαντήλα στὸ κεφάλι, μὲ μιὰ σκούπα ἀπὸ ἀγκάθια σαρώνει τὰ στάχια, ὅσα εἶναι σκορπισμένα ἔξω ἀπὸ τὸ ἄλώνι. Σαρώνει, καὶ μὲ τὴν ἀγκαθωτὴ σκούπα τῆς διώχνει ἀκόμα δλάκερο κοπάδι ἀπὸ χῆνες, ποὺ μὲ τοὺς λαιμοὺς τεντωμένους καὶ τὰ στόματα δλάνοιχτα τρέχουν νὰ φᾶνε τὰ σκορπισμένα στάχια.

Σὲ λίγο, σ' ὅλα τ' ἄλώνια ἄρχισε ἡ δουλειά. Ὅλο τὸ μέρος ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὶς ζωηρὲς φωνές τῶν γεωργῶν, ποὺ χτυποῦσαν μὲ τὰ καμτσίκια τ' ἄλογά τους κι ἄλώνιζαν τὰ σπαρτά.

Ἄλλὰ πρῶτος σ' ὅλα ὁ γερο-Δῆμος, ὁ καλύτερος γεωργός· πρῶτος στὸ ἄλώνισμα, πρῶτος καὶ στὶς φωνές.

— «Ἄ! Λενίτσα! Ἄ! Μαργίτσα!»

Κοντὸς καὶ παχύς, μ' ἓνα πλατύγυρο σκιάδι, κατακόκκινος, μὲ ἀνοιχτὰ τὰ στήθια, χωμένος μέσα στὰ δεμάτια ἀπὸ στάχια ὡς τὰ γόνατα, μόλις μπορεῖ ν' ἀκολουθήσῃ τ' ἄλογά του. Διασκελίζει μὲ τὰ κοντὰ πόδια του τὰ στάχια, τεντώνει τὰ χέρια, χτυπᾷ τὸ καμτσίκι καὶ βγάζει φοβερὲς φωνές. Τ' ἄλογα, καὶ τὰ τέσσερα, δεμένα ἀπὸ τὸ στῦλο τοῦ ἄλωνιοῦ, τινάζονται τρομαγμένα, βυθίζουν τὰ πόδια τους στὰ σπαρτά καὶ ἐξακολουθοῦν μὲ νέα ὄρμη τοὺς ἀδιάκοπους κύκλους μέσα στὸ ἄλώνι.

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου!

Ἀκούεται παρέχει μιὰ τρεμουλιαστὴ φωνὴ κάποιος γριούλας ποὺ βοηθάει τὸ γιό τῆς, τὸ Θανασό, γιατί μονάχος του μ' ἓνα ἀδύνατο γέρικο ἄλογο ἄλώνιζε τὴ μικρὴ τους θημωνιά.

Και τώρα πατᾶ και ὁ ἴδιος μετὰ τὰ βαριὰ πόδια του τὰ στάχια, τὰ μαζεύει, τὰ κάνει σωρὸ ψηλὸ, ποὺ φαίνεται ψηλότερος στὰ μάτια τῆς γριᾶς. Ὀνειρεύεται ἡ δυστυχησμένη φρέσκο ψωμάκι, ποὺ θὰ φάῃ σὲ λίγες μέρες ἀπὸ τὸ φεινὸ σιτάρι, ψωμί μετὸν ἴδρωτα τοῦ γιοῦ της ποτισμένο, ψωμί μετὴ μητρικὴ εὐλογία ψημένο, τὸ ψωμί ποὺ ἐννοῦσε και ὁ Θεὸς ὅταν ἔλεγε: «Ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖ τὸν ἄρτον σου».

—Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου!

Σηκώθηκε ἀρκετὰ ψηλὰ ὁ ἥλιος στὸν ὀρίζοντα, κι ἡ ζέστη τῆς ἡμέρας μεγάλωσε. Μὰ σὲ λίγο ἄξαφνα ὁ μπάτης δροσίζει και ζωογονεῖ τίς καρδιῆς τῶν γεωργῶν.

Καιρὸς ν' ἀρχίσῃ τὸ λιχνισμα. Μετὸ ξυλένιο λιχνιστήρι ἡ γριὰ Ζήσαινα ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα. Ὁ ἄντρας της, ἓνας καλὸς και γερὸς ἀκόμη γεωργός, πέθανε ἀπάνω στὸ θέρισμα· τὸν εἶχε δαγκώσῃ φαρμακερὴ ὀχιά. Και τώρα ἡ γριὰ Ζήσαινα βασανίζεται μόνη της. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ φύσηξε τὸ μελτέμι, ἡ χήρα μετὸ ξυλένιο λιχνιστήρι λιχνίζει τ' ἄλωνισμένα γενήματα.

Μόνη της κουβάλησε τὰ δεμάτια στ' ἄλωνι, μόνη τ' ἄλωνισε, και τώρα μόνη λιχνίζει τὸ γέννημα, χωρίζοντας τὸν καρπὸ ἀπὸ τ' ἄχυρα. Τὸ σιτάρι ὠραῖο, ξανθοκόκκινο, σωριάζεται κοντὰ στὰ πόδια της, και τὸ ἄχυρο τὸ παίρνει ὁ ἀέρας και τὸ σωριάζει παρέκει.

Λιχνίζει ἡ δυστυχησμένη χήρα Ζήσαινα και τὰ μάτια της τρέχουν.

Λιχνίζει και μοιρολογεῖ τὸ γερο-Ζήση, τὸν ἄντρα της:

Σὲ κλαῖνε κάμποι και βουνά,

σὲ κλαῖν τὰ λιβαδάκια.

Σὲ κλαῖν βρουσούλες μετὸ νερά,

ἀμπέλια και χωράφια. . . .

Ζήση μ', Ζήση μου!

Σὲ κλαίει καὶ τ' ἄλωνάκι σου,
τὸ μαρμαροστρωμένο,
ποῦ χόρευες κι ἀλώνιζες
κριθάρι καὶ σιτάρι,
Ζήση μ', Ζήση μου!

Καὶ λιχνίζει ἐλοένα, ἢ χήρα, γεμάτη ἀπὸ ἄχυρα, καὶ μοι-
ρολογαίει:

Σὲ κλαίει κι ἡ χήρα ἢ Ζήσαινα,
ποῦ ξανεμίζ' ἢ ἔρημη,
πεντάρφανη, σὰν τ' ἄχυρο
ποῦ τὸ λιχνίζει ἀγέρας,
Ζήση μ', Ζήση μου.

Βράδιασε.

Ὁ γερο-Δῆμος ξέζεψε τὰ τέσσερα ἄλογά του, ποῦ λεύ-
τερα, λυμένα, ξεζαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸ ἀλώνισμα· καὶ ἔ-
πειτα ἀρχίζουν νὰ τρῶνε ἡσυχα τὴν πατημένη καλάμη, ἐνῶ ὁ
γερο-Δῆμος κάθεται σὲ μιὰ θημωνιά καὶ ξεκουράζεται, γιὰ
νὰ φάη σὲ λίγο τὸ δείπνο του, ποῦ τὸ ἐτοιμάζει ἡ κυρα-Δή-
μαινα ἐκεῖ κοντά.

Ἡ Ζήσαινα παραπέρα τέλειωσε τὸ λίχνισμα καὶ κάθεται
νησιτικῆ κοντὰ στὸ σωρὸ τοῦ καθαροῦ σιταριοῦ, ποῦ λάμπει στὴ
μέση τοῦ ἀλωνιοῦ. Καὶ οὔτε ἀνοίγει τὸ στόμα της νὰ διώξη τίς
χῆνες, ποῦ μὲ τίς πλατιῆς μύτες τους καταπίνουν ἀχόρταγα τὸ
γένημα. «Φᾶτε καὶ σεῖς, καημένες, φᾶτε!.....», λέει καὶ ὁ νοῦς
της τρέχει ἄλλοῦ.

Τὸ μῆνα αὐτὸ τοῦ ἀλωνίσματος, ἀπάνω στὸ ἴσιωμα, φεγγο-
βολοῦν τὴ νύχτα ἀμέτρητα φανάρια, καὶ φέγγουν στοὺς γεωρ-
γοὺς ποῦ δειπνοῦν.

Γέλια ἐδῶ, γέλια ἐκεῖ. Ἄστεϊτα ἀκοὺς δλόγυρα, ἀπὸ τὴ μιὰ·
θημωνιά στὴν ἄλλη, ποῦ εἶναι μαζεμένη δλάκερη ἢ οἰκογένεια·
κάθε γεωργοῦ· τὰ παιδιὰ του, ἢ γυναίκα του, κι ἀκόμα τὰ ζῶα.

του, ὁ σκύλος του, κι οἱ κότες του, οἱ κλῶσσοι μὲ τὰ λαίμαργα ποιλάνια.

Καὶ ὅταν βγῆ πιά τὸ φεγγάρι, πού χρυσίζει τίς θημωνιές, ἔπειτα ἀπὸ τὸ δειπνο, χοροὶ ἀρχίζουν ἀπάνω στὰ πέτρινα ἀλώνια, καὶ τραγούδια γλυκόφωνα ἀκούονται παντοῦ. Καὶ τὰ παιδιὰ ἀπάνω στίς θημωνιές τραγουδοῦν καὶ παίζουν λογιῆς-λογιῆς παιχνίδια, ἐνῶ τὰ ἄλογα γυρίζουν ἐλεύθερα, χρεμετίζοντας καὶ διώχνοντας τίς χῆνες, πού καταπίνουν τὰ στάχια ὅπως οἱ γλάροι τίς μαρίδες.

Μὰ τὰ πιὸ δυνατὰ γέλια καὶ τραγούδια ἀκούονται ἀπὸ τὸ μεγάλο πετράλωνο τοῦ γερο-Δήμου, ὅπου ὁ πλούσιος γέρος δειπνάει μὲ τὴν κυρα-Δήμαινα καὶ μὲ τοὺς παραγιούς του, στὴ μέση τοῦ ἀλωνιοῦ, μὲ ἓνα μεγάλο φανάρι κρεμασμένο στὸ στύλο του.

Καὶ ὁ Θανασὸς μὲ τὸ γέρικο ἄλογό του, τῆς φτωχῆς γριάς ὁ μοναχογιός, πού μόνος ἀλώνιζε, ἀφοῦ ἔφαγε λίγο ψωμί, γυρίζει στ' ἀλώνια μὲ μιὰ λύρα τρίχορδη, ἀγροτική, τραγουδώντας τὴν εὐχή:

— «Καὶ στὸ μύλο μὲ τὸ καλό».

5. Αὐτὸ δὲ μοῦ τὸ εἶπε ποτὲ κανένας!

Τὸ καράβι ταξιδεύει μὲ ὠραῖον καιρὸ κι οἱ ναῦτες, καθισμένοι ἐλόγυρα ἀπὸ τὸν καπετὰν Βαγγέλη, ἀκοῦνε τίς ἱστορίες πού τοὺς λέει.

“Ολοὶ ἄκουαν μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμό.

“Ἐνα ναυτόπουλο νεοφερμένο, πού δὲν γνώριζε καλὰ τὸν καπετὰν Βαγγέλη τί ἄνθρωπος ἦταν, ἀπάνω σὲ μιὰ διήγηση, τοῦ φωνάζει :

«Ψέματα, καπετὰν Βαγγέλη· αὐτὰ δὲ γίνονται!»

Κόπηκε διαμιάς ἡ διήγηση· κόπηκε κι ἡ ἀναπνοὴ τῶν ναυτῶν πού ἔβλεπαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο μὲ μάτι φοβισμένο.

Ὁ καπετὰν Βαγγέλης κοίταξε καλὰ καλὰ τὸ ναυτόπουλο
κι ἔπειτα τοῦ εἶπε μὲ τρεμουλιαστὴ φωνή :

«Αὐτὸ δὲ μοῦ τὸ εἶπε ποτὲ κανέννας!»

Τὶς λέξεις αὐτὲς τὶς πρόφερε μὲ τέτοιον τρόπο, ποὺ τὸ ναυ-
τόπουλο ἄρχισε νὰ τρέμη.

Ἄνοιξε τὸ στόμα του γιὰ νὰ πῆ κάτι, μὰ ἡ φωνὴ του πνί-
γηκε στὸ λαρύγγι του.

«Μὴ συνερίζεσαι τὸ παιδί, καπετὰν Βαγγέλη. Ἐακολού-
θησε τὴν ἱστορία σου» εἶπε φοβισμένα κάποιος ναύτης.

«Δὲ μπορῶ τώρα ἄλλη ὥρα» εἶπε ὁ καπετὰν Βαγγέλης·
καὶ σηκώθηκε καὶ πῆγε στὴν καμπίνα του.

Τὸ ναυτόπουλο στάθηκε ἀκίνητο σὰ μάρμαρο. Τῶπιασε
ἀπὸ τὸ χέρι ἓνας ναύτης καὶ τὸ τράβηξε στὴν πρύμη.

«Τί ἦταν αὐτὸ ποὺ ἔκαμες, Στάμο; τοῦ εἶπε. Ἔτσι μιλοῦν
στοὺς μεγαλύτερους; Τώρα τὸ μόνο ποὺ σὲ συμβουλεύω, εἶναι νὰ
κοιτάξης νὰ τὸν βρῆς τὸν καπετὰν Βαγγέλη μοναχὸ καὶ νὰ
τοῦ ζητήσης συχώρεση. Ἄλλιῶς πρέπει νὰ φύγης ἀπὸ τὸ
καράβι».

Νύχτωσε. Ἡ θάλασσα ξακολουθοῦσε νὰ εἶναι ἤσυχη. Φυ-
σοῦσε δροσερὸ ἀεράκι καὶ τ' ἄστρα ἔλαμπαν στὸν οὐρανό.
Πίσω στὴν πρύμη, καθισμένος μονάχος σ' ἓνα παράμερο, ὁ
καπετὰν Βαγγέλης κοίταξε τὴ θάλασσα. Ἄξαφνα σιγὰ σιγὰ
τὸν πλησιάζει τὸ ναυτόπουλο καὶ τοῦ λέει μὲ φωνὴ τρεμου-
λιαστή :

«Συχώρεσέ με, καπετὰν Βαγγέλη, δὲν ξέρω πῶς μοῦ ξέ-
φυγε τέτοιος λόγος. Συμπάθησέ με σὲ παρακαλῶ». Καὶ ἀπὸ
τοὺς λυγμοὺς δὲν κατόρθωσε νὰ πῆ ἄλλη λέξη.

Γύρισε ὁ καπετὰν Βαγγέλης καὶ τὸν κοίταξε καλὰ ἀρκετὴν
ὥρα.

«Σὲ συχωρῶ, παιδί μου, τοῦ εἶπε. Μοῦ ἔκαμες μεγάλο κακό,
γιατὶ πρώτη φορὰ βρέθηκε ἄνθρωπος νὰ μοῦ πῆ τέτοιο λόγο.

«... Κι άρχισε νά του λέν την ιστορία της ζωής του». (σελ. 26).

“Ε, ἄμα κοπιάζη κανέννας γιὰ νὰ βγάλῃ ἓνα ὄνομα, καὶ στ’ ἄστειά νὰ τὸν πειράξουν, τοῦ κακοφαίνεται. ”Ἔτσι εἶναι. Κι ἄκουσε δῶ. Θὰ σοῦ πῶ τώρα κάτι τί, πού δὲν θὰ τὸ ξεχάσης ποτέ...»

“Ἐπιασε τὸ παιδί ἀπὸ τὸ χέρι, τὸ κάθισε σ’ ἓνα κάθισμα κοντά του κι ἄρχισε νὰ τοῦ λέῃ τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς του :

« Ἀπὸ μικρὸ παιδί εἶχα μείνει ὄρφανὸς κι ἔπρεπε νὰ βρῶ δουλειὰ γιὰ νὰ ζήσω. Μπήκα μούτσος στὸ καράβι τοῦ καπετὰν Τραμαντάνη. Πολλὰ λέγανε γι αὐτὸν καὶ τὸ σύντροφό του, πού ἐγὼ δὲν τὰ πίστευα. Ἄλλὰ κι ἀληθινὰ νὰ ἦταν, τί θάκανα! ”Ἐπρεπε νὰ δουλέψω γιὰ νὰ θρέψω τὴ μητέρα μου καὶ τὶς ἀδερφές μου.

Ταξιδεύαμε ἀπὸ νησι σὲ νησι μὲ διάφορα ἐμπορεύματα.

Μιὰ φορὰ φορτώσαμε ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ σακκιὰ ζάχαρη, ρύζι καὶ καφέ γιὰ τὴ Σύρα. Στὸ ταξίδι ἀπάνω μᾶς βρῆκε δυνατὸς βοριάς καὶ μεγάλη θαλασσοταραχὴ. Τὸ καράβι μας λοξοδρόμησε κατὰ τὴ Σέριφο. Εἶχε ὅμως καιρὸ, ὡς πού νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος, νὰ μπῆ στὸ λιμάνι τῆς Σύρας. Μὰ τίποτα. Τὸ καράβι ξακολουθοῦσε νὰ κἀνῃ βόλτες.

Νύχτωσε. Ἐκεῖ πού καθόμουν στὴν πρύμη γιὰ νὰ ξεκουρασῶ, ἄκουσα χωρὶς νὰ θέλω τοὺς δυὸ συντρόφους νὰ λένε :

«Μὲ τὴν τρικυμία πού ἔχουμε, εἴμαστε δικαιολογημένοι. Θὰ βγάλουμε στὸ ξερονήσι τὰ μισὰ σακκιὰ καὶ θὰ ποῦμε πὼς τὰ πετάξαμε στὴ θάλασσα γιὰ νὰ γλυτώσουμε τᾶλλα. Καλὰ θὰ μπαλωθοῦμε!...»

«Καλὰ καὶ καλὰ, εἶπε ὁ ἄλλος, ἀλλὰ τὸ ναυτόπουλο πού ἔχουμε, δὲ μ’ ἀρέσει. Σοῦ εἶπα νὰ μὴν τὸ πάρῃς καὶ δὲ μ’ ἄκουσες».

— «Μὴ σὲ μέλη! τοῦ ἀπάντησε ὁ ἄλλος. «Δὲ θὰ πῆ τίποτα. Εἶναι ἔξυπνο παιδί καὶ θὰ μάθῃ τὴν τέχνη μας γρήγορα. Θὰ

ἰδῆς πόσο θὰ μᾶς βοηθήσῃ. Ἐν κάμῃ ὁμως πῶς λέει τίποτα, ἀλίμονό του!»

Ἐγὼ ξέρω πόσο ταραχτήκα ἀπὸ αὐτὰ τὰ λόγια. Ἐτρεμα δλόκληρος. Μὰ σκέφτηκα πῶς δὲν ἔπρεπε νὰ μιλήσω, ἀλλὰ νὰ κάνω τὸν ἀνήξερο καὶ νὰ προσέχω νὰ ἰδῶ τί θ' ἀπογίνη.

Γλυκοχάραζε, ὅταν τὸ καράβι μας πλησίασε σ' ἓνα ἐρημό-νησο. Ἄλλο πλοῖο δὲν φαινόταν· ἦταν ἄκρα ἡσυχία. Γρήγορα γρήγορα ξεφορτώσαμε στὸ νηρὶ ἀρκετοὺς σάκκους καὶ τοὺς κρύψαμε σὲ μιὰ σπηλιά.

Ὅταν γυρίσαμε στὸ καράβι, μὲ φωνάζει ὁ καπετάνιος καὶ μοῦ λέει: «Βαγγέλη, πρόσεξε καλὰ νὰ μὴ σοῦ φύγη λέξη γιὰ ὅ,τι εἶδες. Δὲ θέλω κανεὶς νὰ ξέρῃ τί γίνεται στὸ καράβι μου. Τὰ μάτια σου τέσσερα! Ἄλίμονό σου, ἂν μάθω πῶς εἶπες τὸ παραμικρό!»

— «Ποτέ μου δὲ συνηθίζω, καπετάνιε μου, νὰ κάνω σπιγουνιές, οὔτε ἐξετάζω τί κάνει ὁ ἓνας κι ὁ ἄλλος».

— «Καλὰ, θὰ τὸ δοῦμε», εἶπε καὶ τραβήχτηκε.

Ἀπλώσαμε τὰ πανιά καὶ τραβήξαμε γιὰ τὴ Σύρα.

Μπήκαμε στὸ μεγάλο λιμάνι μὲ τὸν ἥλιο κι ἀράξαμε κοντὰ στὸ γιαλό.

Δίπλα στὸ πλοῖο μας ἦταν ἀραγμένα κι ἄλλα. Αὐτὸ μοῦ ἔδινε θάρρος. Ἐν μοῦ συνέβαινε τίποτα, ἦταν εὐκκολο νὰ ζητήσω βοήθεια.

Τὸ ἀπομεινόμερο κατέβηκα στὴν καμπίνα μου, ἐτοίμασα τὰ πράματά μου καὶ τ' ἀνέβασα στὸ κατάστρωμα.

«Γιὰ ποῦ, ὦρα καλή, Βαγγέλη;» μὲ ρώτησε ὁ Τραμαντάνης.

— «Πηγαίνω νὰ βρῶ πιὸ τίμια ἀφέντικὰ», τοῦ ἀπαντῶ ἄφοβα.

— «Τί εἶπες;» μοῦ ἀπάντησε κείνος μὲ ἄγρια φωνή, κι ἔβαλε τὸ δεξιὸ χέρι στὴ μέση του.

— «Μὴν κουνηθῆς!» τοῦ λέω. Καὶ φωνάζω ἀμέσως δυνατά:
«Σπύρο, Σπύρο!»

Στὸ διπλανὸ καράβι ἦταν κάποιος ναυτόπουλο γνωστό μου. Πετάχτηκε ἀπάνω στὸ κατάστρωμα μόλις ἄκουσε τὴ φωνή μου καὶ μοῦ λέει: «Τί θέλεις, Βαγγέλη; Τί τρέχεις;»

Τοῦ πετῶ ἓνα γράμμα καὶ τοῦ λέω: «Κάμε μου τὴ χάρη νὰ στείλῃς τὸ γράμμα αὐτὸ στὴ μητέρα μου. Καὶ νὰ τῆς μηνύσης νὰ μὴν τ' ἀνοίξῃ προτοῦ νὰ πάω ἐγώ».

Κατόπι γυρίζω στοὺς δυὸ συντρόφους καὶ τοὺς λέω:

— «Σκεφθῆτε το καλά. Εὐκολο εἶναι νὰ μὲ σκοτώσετε, ἀλλὰ καὶ σεῖς δὲ θὰ γλυτώσετε. . . Σ' ἐκεῖνο τὸ γράμμα τὰ γράφω ἔλα. . .»

Τὰ θηρία διαμιᾶς ἡμέρωσαν.

«Τί ἔπαθες, Βαγγέλη, μοῦ λέει ὁ Τραμαντάνης μὲ μαλακιά φωνή· τρελλάθηκες; Δὲ σὲ καταλαβαίνω...»

«Μὲ καταλαβαίνεις πολὺ καλά! τοῦ λέω. Ὅσα εἶπατε, τ' ἄκουσα ἔλα».

«—Καὶ τί θέλεις;»

— «Θέλω νὰ μὲ ἀφήσετε νὰ φύγω καὶ νὰ πᾶτε ἀμέσως νὰ φέρετε τὰ σακκιά τοῦ ἐμπόρου. Εἰδεμῆ, θὰ σᾶς μαρτυρήσω στὴν ἀστυνομία νὰ σᾶς πιάσουν».

— «Τὰ βλέπεις; λέει στὸν καπετάνιο ὁ σύντροφός του. Δὲ μ' ἄφησες νὰ κάμω ἐκεῖνο ποὺ ἤξερα!»

Πέρασαν ἀπὸ τότε τόσα χρόνια, ἀλλὰ καὶ τώρα ἀκόμα θυμᾶμαι τὰ λόγια αὐτὰ κι ἀνατριχιάζω.

Ὁ καπετάνιος γύρισε πάλι σὲ μένα:

«Καὶ τί σὲ μέλει, Βαγγέλη, γιὰ τὰ ξένα πράματα; Μήπως εἶναι δικά σου; Ἐσὺ θὰ πληρωθῆς τὸ μισθὸ σου. Μάλιστα ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ σοῦ δίνουμε διπλὸ μισθὸ. Θὰ σὲ βάλουμε καὶ στὰ κέρδη. Τί ἄλλο θέλεις;»

— «Ἄδικα χρήματα ἐγὼ δὲ θέλω», τοῦ ἀπάντησα.

— «Έ! τότε μὴ σοῦ φύγη λέξη ἀπ' ὅσα εἶπαμε, καὶ πῆ-
γαινε στὸ καλὸ».

— «Φεύγω, μὰ πρόσεξε καλά. Ἄν δὲν παραδώσης στὸν
ἔμπορο ὅλα τὰ πράματά του, εἶσαι χαμένος. Θὰ τρέξω
δρόσια στὴν ἀστυνομία».

Μοῦ ἔδωκε τὸ μισθό μου καὶ μ' ἄφησε νὰ φύγω.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγες ἡμέρες, πῆγα στὸν ἔμπορο καὶ τὸν
ρώτησα, ἂν ὁ Τραμαντάνης τοῦ παράδωσε ὅλα του τὰ ἔμπο-
ρεύματα.

«Ναὶ» μοῦ εἶπε, κι ἔτσι ἠσύχασα.

Τώρα, τί ἀπόγιναν οἱ δυὸ αὐτοὶ τίμιοι σύντροφοι δὲν
ξέρω. Ἄκουσα μόνο μιὰ φορὰ νὰ λένε πὼς πνίγηκαν, μὰ
δὲ ρώτησα παραπάνω.

Αὐτὸ ποῦ ἔκαμα δὲν ξέρω πὼς τῶμαθαν ὅλοι. Ἐγὼ δὲν
τῶπα σὲ κανένα. Πρῶτη φορὰ τὸ λέω σὲ σένα. Κι ἀπὸ τότε
οἱ τίμιοι καπετάνιοι κοίταζαν ποιὸς νὰ μὲ πρωτοπάρῃ στὸ
καράβι του.

Ἔτσι λοιπόν, παιδί μου, ἔζησα μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ μὲ
τὴν ἀλήθεια θέλω νὰ πεθάνω».

6. Δεκαοχτὼ λίρες.

Ὁ παπα-Θεοφάνης, χρόνια τώρα, ἦταν ἐφημέριος στὴν
ἐκκλησιὰ μιᾶς μακρινῆς γειτονιάς. Οἱ ἐνορίτες του ἦταν
φτωχοὶ ἄνθρωποι, περιβολάρηδες, δουλευτάδες, καὶ γι' αὐτὸ
ὁ παπὰς εἶχε λίγα τυχερά· κι ὅταν ἔβγαζε δίσκο τίς με-
γάλες γιορτές, δὲν τοῦ ἔρριχναν παρὰ πενταροδεκάρες.

Κι εἶχε καὶ τρία παιδιά ὁ παπα-Θεοφάνης: τὸ Σταμάτη,
τὸ Δημητρὸ καὶ τὸ Γιαννάκη. Ἡ καημένη ἢ παπαδιά
ἔφτυνε αἷμα γιὰ νὰ τὰ βγάλῃ πέρα μ' ὅσα τῆς ἔφερε ὁ ἄν-
τρας της.

Περνούσαν τόσο στενόχωρα! Τῆ νύχτα τοὺς ἔφεγγε ἓνα λυχνάρι μὲ λάδι· κρέας μόνο καμιὰ μεγάλη γιορτὴ ἔβραζαν στὸ χωματένιο τσουκάλι τους· τὸ κακόμοιρο τὸ ράσο τοῦ παπαῦ ἐπάλιωνε ὄχι μιὰ φορά, ὅπως ἔλα τὰ ράσα, ἀλλὰ κάμποσες φορές· πρῶτα στὴ ράχη τοῦ παπα-Θεοφάνη, κι ὕστερα στὴ ράχη κανενὸς παιδιοῦ.

Κι ὁμως ὁ παπα-Θεοφάνης, μ' ἄλη τὴ φτώχεια του, ἤθελε νὰ μάθουν τὰ παιδιὰ του γράμματα· καὶ κάθε βράδι, σὰν γυρνοῦσαν ἀπὸ τὸ σχολεῖο, φοροῦσε τὰ ματογιάλια του καὶ τοὺς διάβαζε τὸ μάθημά τους. Τὸ Σταμάτη μάλιστα τὸν ἔμαθε καὶ νὰ κανοναρχᾶ στὴν ἐκκλησιά, καὶ νὰ κρατᾶ τὸ ἴσο, ὅταν ὁ φάλτης ἔψελνε τὸ χερουβικό, καὶ νὰ λέη καὶ τὸν ἀπόστολο.

Ὁ Σταμάτης, ἂν καὶ ἦταν μόνο δέκα χρονῶν, εἶχε μεγάλα σχέδια. Πολλὲς φορές συλλογιζόταν πότε νὰ μεγαλώσῃ γιὰ νὰ τὸν λένε κύριο Σταμάτη Παπαθεοφανόπουλο, νὰ κερδίζῃ πολλὰ χρήματα καὶ νὰ μὴν κάθεται πιά στὴν ἐρημιὰ τοῦ κόσμου, σὲ κεῖνο δὰ τὸ χαμόσπιτο, ἀλλὰ σὲ ἀρχοντόσπιτο, μὲ σιδερένια κάγκελλα καὶ πράσινα παραθυρόφυλλα, καὶ μ' ἓναν κῆπο ἐμπρός· νὰ φορῆ ὠραῖα φορέματα, καπέλλο ψηλὸ καὶ γάντια, καὶ νὰ πηγαίνῃ στὸ θέατρο μὲ τὸ ἀμάξι καὶ νὰ μπαίνῃ ἀπὸ τὴ θύρα, ὅπως ἔλοι ὅσοι ἔχουν λεφτὰ καὶ πληρώνουν, καὶ ὄχι νὰ σκαρφαλώνῃ ἀπὸ τὸν τοῖχο σὰ γάτος, ὅπως τώρα στὸν Καραγκιόζη τῆς γειτονιάς.

Αὐτὰ συλλογιζόταν συχνὰ ὁ Σταμάτης. Ἐνα Σάββατο, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ σχολεῖο τὸ μεσημέρι, στάθηκε μπροστὰ σ' ἓνα ὠραῖο ἀρχοντόσπιτο, κι ἔβλεπε τὰ κάτασπρα καὶ γιαλιστερὰ μάρμαρά του καὶ τὸ περιβόλι μὲ τὰ κάγκελλά του, τὰ λουλούδια καὶ τὴν καταπράσινη χλόη. Τῆ στιγμῇ ἐκείνη βγῆκε κι ὁ κύριος μὲ τὰ ὠραῖα φορέματα καὶ τὰ γάντια, ποὺ τὸν περίμενε τ' ἀμάξι του μπροστὰ στὴ θύρα, καὶ μόλις ἀνέβηκε, ἔαμαξὰς ἔκαμε μὲ τὸ καμτοῖκι κλάπ! καὶ τᾶλογα ἔφυγαν ἀστραπῆ.

“Όλο τ’ άπομεσήμερο, σ’ εκείνο τὸ παλατάκι, σ’ εκείνο τὸν πλούσιο κύριο εἶχε τὸ νοῦ του ὁ Σταμάτης. Σ’ αὐτὰ εἶχε τὸ νοῦ του κι ὅταν ἀπὸ τὴν αὐλὴ ἀνέβηκε στὴ μικρὴ τους καμαρούλα, γιὰ νὰ πάρη χαρτί γιὰ τὸν ἀετὸ ποὺ ἔκανε.

Πάνω σ’ ἓνα παλιὸ τραπέζι, κοντὰ στὸν τοῖχο, ἦταν τὸ ὠρολόγιο, ποὺ ὅταν ὁ Σταμάτης ἦταν μικρότερος, τὸ κρατοῦσε ὄρες δλόκληρες ἀνοιχτὸ στὰ γόνατά του κι ἔβλεπε τὶς εἰκόνες καὶ τὰ μεγάλα κόκκινα κεφαλαῖα γράμματα.

Τὸ παλιὸ ἐκεῖνο τραπέζι εἶχε ἓνα συρτάρι, ποὺ ἦταν πάντα κλειδωμένο. Μὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη τὸ κλειδί ἦταν στὴν κλειδωνιὰ καὶ τὸ συρτάρι ἀνοιχτό. Ὁ Σταμάτης τὸ τράβηξε, ἔτσι χωρὶς νὰ θέλῃ, κι ἔμεινε μ’ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

Γιατί; τί εἶδε μέσα στὸ συρτάρι; Εἶδε ἓνα σωρὸ μικρὰ χρυσά, λαμπερά, γυαλιστερὰ νομίσματα! λίρες τοῦ φάνηκαν... χωρὶς ἄλλο λίρες ἦταν... Λίρες εἶχε δεῖ πολλὰς φορὲς στὴν ἔδδὸν Αἰόλου, μέσα στὶς γιάλινες μόνστρες τῶν σαράφηδων, ἀλλὰ δὲν εἶχε πιάσει ποτὲ καμιὰ στὸ χέρι του. Τὶς ἔβλεπε ἀπὸ μακριὰ πάντα νὰ λάμπουν. Λίρες ἦταν, λίρες! Ποῦ τὶς βρῆκε τόσο πολλὰς ὁ πατέρας του; Ποιὸς νὰ τὸ πίστευε πὼς μέσα σὲ κείνο τὸ φτωχόσπιτο, μέσα στὸ συρτάρι ἐκεῖνο τοῦ παλιοῦ τραπέζιοῦ, θὰ βρίσκονταν τόσες λίρες, τόσος θησαυρὸς!... Κι ἔκουμπημένος πάνω στὸ συρτάρι, τὶς κοίταζε ἐκστατικός.

« Ἄχ! καὶ νάχα κάμποσες! ψιθύρισε, τί θᾶκανα! Θὰ πῆγαινα νᾶβλεπα τὸ μεγάλο φίδι ποὺ ἔχουν κοντὰ στὸ Στάδιο. Θὰ πῆγαινα σ’ ἓνα ζαχαροπλαστεῖο νᾶτρῶγα πέντε δέκα γλυκά, ἐκεῖ ποὺ τώρα κολλάω τὸ πρόσωπό μου στὸ τζάμι τοῦ παράθυρου καὶ τὰ τρώγω ἀπ’ ἔξω μὲ τὰ μάτια μου! . . . Θᾶπαιρνα καὶ παιχνίδια ἀπὸ κείνα ποὺ ἔχουν τ’ ἀρχοντόπουλα. Θὰ πῆγαινα καὶ μ’ ἓνα αὐτοκίνητο στὸ Φάληρο, θᾶκανα καὶ μιὰ ναυτικὴ φορεσιὰ ἀπὸ φανέλλα ρηγωτὴ καὶ κοντὸ παντελονάκι καὶ

φιλές κάλτσες και σκουφάκι με φούντα. "Αχ! και νάχα κάμποσες λίρες!»

Και χωρίς να τὸ καταλάβη, χωρίς να τὸ σκεφθῆ, ἔχωσε τὸ χέρι του στὸ συρτάρι, και σὰν τὸ βγαλε, τὰ δάχτυλά του ἦταν κλειστά και κρατοῦσαν ὄσες λίρες μπόρεσε να χωρέση ἢ φούχτα του. Τὶς ἔβαλε στὴν τσέπη του, ἔσπρωξε δυνατὰ τὸ συρτάρι και κατέβηκε βιαστικὰ τῆ μικρὴ τους σκάλα...

Ποῦ πήγαινε, δὲν τῷ ξερε. Βρέθηκε στὸ Στάδιο. Ἐκεί σταμάτησε λίγο· να πάη πρὸς τὴν πλατεία τοῦ Συντάγματος ἢ πρὸς τοὺς Ἄσωμάτους;

Ἄξαφνα ἄκουσε τὴν καμπάνα τοῦ παρακλησιοῦ τοῦ πτωχοκομείου να σημαίνει τὸν ἑσπερινό· ὁ Σταμάτης στάθηκε· με μιᾶς τοῦ ἦλθε στὸ νοῦ του πὼς ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦταν Σάββατο, πὼς τῆ στιγμῆ ἐκείνη ὁ πατέρας του θάταν στὴν ἐκκλησιά, πὼς ἔπειτα ἀπὸ λίγο, με τὸ φελόνι και με τὸ πιτραχίλι του, θὰ εἶναι ἔμπρὸς στὴν ἀγιὰ Τράπεζα. «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν!» θὰ λέγη με τῆ δυνατὴ φωνή του· κι ὁ ψάλτης θ' ἀπαντᾷ με ψαλμωδία· «Κύριε ἐλέησον!»

Ὁ πατέρας του θὰ τὸν περιμένῃ τώρα να κανοναρχήση και να πῆ τὸ ἅγιος ὁ Θεός. Τί θὰ βάλῃ με τὸ νοῦ του, ἂν δὲν τὸν δῆ ἐκεῖ; Τὸ ξέρεῖ ἄραγε πὼς πῆρε τὶς λίρες ἀπὸ τὸ συρτάρι;

«Ἦ! δὲν τὸ ξέρεῖ, σκέφθηκε ὁ Σταμάτης. Ποῦ να τὸ ξέρῃ! Τὶς πῆρα μόνος μου, κρυφά. Και πὼς τὸν λέν αὐτὸν ποῦ παίρνει μόνος του, κρυφά, ἕνα πράγμα ποῦ δὲν εἶναι δικό του;» συλλογίστηκε ἄξαφνα...

Πὼς τὸν λένε ; Τὸ ἔξερε...

Κλέφτη !...

Ὁ Σταμάτης στάθηκε, τὸν ἔπιασε ἀνατριχίλα, ἔκαμε δυὸ βήματα, ἀκούμπησε στὸν κορμὸ ἑνὸς δέντρου, ἔσκυψε τὸ κεφάλι του κι ἄρχισε να συλλογίζεται :

«Καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἀκεφῆθῃ, ἔχῳδε τὸ χέρι του στὸ θυγάρι. . .» (σελ. 32).

Κλέφτης ! ἦταν κλέφτης !... τίς ἔκλεψε ἐκαίνες τίς λίρες... Πόσες ἦταν; πόσες λίρες ἔκλεψε, δὲν τῷξερε· καὶ τὰ δάχτυλά του ἄρχισαν νὰ τίς μετροῦν μὲ τρεμουλά μία μία. Ἦταν δεκαοχτώ ! δεκαοχτὼ λίρες εἶχε κλέψει !

Καὶ τότε τοῦ ἤλθαν στὸ νοῦ του ὅσα ἤξερε, ὅσα ἄκουσε γιὰ τοὺς κλέφτες. Εἶδε μὲ τὰ μάτια τῆς φαντασίας ἕναν τρομερὸ κλέφτη πού συνάντησε μιὰ μέρα ἐνῶ τὸν πῆγαιναν στὴ φυλακὴ τέσσερις χωροφύλακες, μὲ τὰ χέρια πισθάγκωνα δεμένα, καὶ τὸ πλῆθος ἔτρεχε ἀπὸ πίσω. Τοῦ ἤλθαν στὸ νοῦ του ὅλα ὅσα ἄκουσε γιὰ τίς φυλακές, πὼς οἱ τοῖχοι τοὺς στάζουν ἀπὸ ὑγρασία, πὼς οἱ κατάδικοι κοιμοῦνται σωριασμένοι εἴκοσι, τριάντα μαζὶ σὲ κάτι στενὰ ὑπόγεια, πάνω σὲ μουχλιασμένες ψάθες, καὶ δὲν βλέπουν ἥλιο, δὲν βλέπουν κόσμο, καὶ τοὺς δίνουν ἕνα ξεροκόμματο, μαῦρο καὶ πικρὸ, καὶ τοὺς φυλάγουν νύκτα μέρα στρατιῶτες, κι ἂν θελήσῃ κανένας νὰ φύγῃ, μπούμ ! τὸν σκοτώνουν.

« Ἐκεῖ μέσα θὰ μὲ κλείσουν καὶ μένα. . . χρόνια. . . κι ὅλος ὁ κόσμος θὰ μάθῃ πὼς εἶμαι κλέφτης ! . . . »

Καὶ τοῦ φαινόταν πὼς ὅλοι τῷξεραν ἀπὸ τώρα, πὼς ὅλοι ἔβλεπαν στὸ πρόσωπό του, στὰ μάτια του, πὼς ἦταν κλέφτης· πὼς ὅλων τῶν διαβατῶν τὸ μάτι ἔφτανε ὡς μέσα στὴν τσέπη του κι ἔβλεπε τίς κλεμμένες λίρες. Καὶ τὸν ἔπιασε τρόμος ! . . .

Ἄρχισε νὰ τρέχῃ σὰ νὰ τὸν κυνηγοῦσαν. Τοῦ φαινόταν πὼς ὅλοι γι' αὐτὸν μιλοῦσαν.

Ἕνας σκύλος γαύγιζε· τοῦ φαινόταν σὰ ν'ἄλεγε : « Νὰ ὁ Σταμάτης ὁ κλέφτης, πιάστε τον ! » Ἕνα πουλὶ κελαῖδοῦσε. νόμιζε πὼς φώναζε : « Κλέφτης ! κλέφτης ! » Τὰ δέντρα πού εἶναι ἀπέξω ἀπ' τὴ Ριζάρειο σχολὴ κουνιόνταν στὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου, καὶ τοῦ φαινόταν πὼς τὸ ἕνα τὸν ἔδειχνε στὸ ἄλλο μὲ τὰ κλαριά του, κι ἔλεγαν μεταξύ τους : « Νά τος ὁ κλέφτης ! »

Ἡ συνείδησή του ἀπὸ μέσα τοῦ φώναζε : «Κλέφτη ! κλέφτη !» καὶ τοῦ τῶλεγε τόσο δυνατά, πὺν ὁ Σταμάτης γυρνοῦσε καὶ κοίταζε μήπως τοῦ τὸ φώναζε κανένας ἀπὸ πίσω του.

Ἄξαφνα στάθηκε καὶ τέντωσε τ' αὐτιά του. Λίγο ἔλειψε νὰ λιγοθυμήσῃ· ἀπὸ πίσω του ἄκουσε νὰ χτυποῦν τὰ πέταλα ἑνὸς ἀλόγου πὺν ἔτρεχε, κάλπαζε, πλησίαζε· ἐκεῖνα τὰ πέταλα θαρροῦσες πὺς τὸν χτυποῦσαν στὸ στήθος.

Τί ; λοιπὸν τῶμαθαν ; τὸν κυνηγοῦν ;

« Ἄχ ! μ' ἔφθασε· θὰ μὲ συλλάβῃ. . . Ἐὰ μὲ δέσῃ μὲ σχοινιά ! . . . Ποιὸς μοῦ εἶπε νὰ κλέψω ; »

Μὰ τί ; πέρασε τ' ἄλογο ; Ἄχ ! ἀνάστανε· σώθηκε· δὲν ἦταν χωροφύλακας· ἦταν στρατιώτης τοῦ πυροβολικοῦ, ἀγγελιαφόρος, καὶ πήγγαινε στὰ παραπήγματα. . .

Στάθηκε μπροστὰ στὴ Ριζάρειο σχολή· μέσα στὴ φυλλωσιὰ τῶν δέντρων εἶδε ν' ἀσπρίζῃ, ἀντικρὺ, τὸ μαρμαρένιο καμπαναριὸ τῶν Ἀσωμάτων. Τοῦ ἦλθε στὸ νοῦ πὺς ὁ Θεὸς εἶναι σπλαχνικὸς καὶ συχωρᾷ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καὶ ἀποφάσισε νὰ πάῃ ἐκεῖ, στὴ μοναξιά, πὺν δὲν θὰ τὸν βλέπῃ κανένας, νὰ γονατίσῃ πάνω στὰ μάρμαρα καὶ νὰ παρακαλέσῃ πολὺ τὸ Θεὸ νὰ τὸν συχωρέσῃ γιὰ τὸ ἔγκλημα πὺν ἔκαμε.

Ἄλλὰ μόλις προχώρησε δέκα βήματα, τὰ πόδια του καρφώθηκαν στὸ χῶμα, ἔγινε κατακίτρινος, κρύος ἰδρωτας τὸν ἔβρεξε.

Μπροστὰ του ἦταν ἕνας χωροφύλακας, καὶ ἐρχόταν καταπάνω του.

« Ἄ ! τώρα πιά δὲ γλυτώνω, ἔλεγε, θὰ μὲ πιάσῃ, θὰ μὲ πάῃ στὴ φυλακὴ καὶ ὁ κόσμος θὰ τρέχῃ ἀπὸ πίσω ! »

Ὁ χωροφύλακας ἔφθασε κοντὰ του· μόνο πὺν τὸν κοίταξε, κόπηκε ἢ ἀναπνοὴ τοῦ Σταμάτη.

Μὰ δὲν τοῦ εἶπε τίποτα καὶ πέρασε· ἀπομακρύνθηκε χωρὶς νὰ τὸν συλλάβῃ.

«Δὲν τῶμαθαν ἀκόμα!» εἶπε ἀπὸ μέσα τοῦ ὁ Σταμάτης.

* * *

Καὶ τρέμοντας ἀπὸ τὸ φόβο του, ἔφθασε στὸ Μοναστήριον τῶν Ἀσωμάτων. Πέρασε τὸ κατώφλι τῆς μεγάλης θύρας· ἦ βρῦση ποὺ εἶναι στὸν περίβολο, θέλησε νὰ τοῦ φωνάξῃ κι αὐτὴ μὲ τὸ μουρμούρισμα τοῦ νεροῦ της : «Κλέφτη! Κλέφτη! . . .» Μὰ ὁ Σταμάτης πρόφθασε καὶ μπῆκε στὸ πρααῦλιο, κι ἀπὸ κεῖ στὴν ἐκκλησιά.

Ἡ ἐκκλησιά μύριζε λιβάνι· στὰ μανουάλια ἦταν ἀναμμένον δυὸ μεγάλα κεριά· μπροστὰ στὶς μεγάλες εἰκόνες τῶν ἁγίων ἔκαιαν καντήλια· ὁ παπὰς ἔλεγε ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ «Φῶς Ἠλαρὸν ἁγίας δόξης».

Ὁ Σταμάτης κοίταξε ὀλόγυρα· μονάχα δυὸ - τρεῖς γέροι καλόγεροι τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν στὰ στασιδία· στριμώχθηκε σὲ μιὰ γωνιά καὶ σήκωσε τὰ μάτια στοὺς ἁγίους. . .

Μὰ τώρα ἄρχισε νὰ τρέμῃ πάλι. Τὸν ἔπιασε ἓνας φόβος πρὸς τὸν μεγάλο, πρὸς τὸν τρομερὸς παρὰ ὅταν εἶδε τὸ χωροφύλακα. Ὁ Σταμάτης τοὺς ἁγίους τοὺς φοβόταν περισσότερο κι ἀπὸ τοὺς χωροφύλακες. Οἱ χωροφύλακες μποροῦν νὰ στείλουν ἓναν κλέφτη στὴ φυλακὴ, μὰ οἱ ἅγιοι μποροῦν νὰ τὸν στείλουν στὴν κόλαση! . . .

Κι οἱ ἅγιοι τὸν κοίταζαν μὲ ἀγριεμένα μάτια, κίτρινοι ἀπὸ τὸ θυμὸ τους. Προπάντων ὁ ἅγιος Νικόλαος ποὺ ἦταν ἔμπρὸς του. Ὁ Σταμάτης εἶχε καρφώσει τὴ ματιὰ του πάνω στὸ πρόσωπό του καὶ τὸν κοίταζε· κι ὅσο τὸν κοίταζε, τόσο τοῦ φαινόταν πὼς ζωντάνευε, πὼς τὰ χεῖλη του κουνιόνταν γιὰ νὰ φωνάξουν : «Κλέφτη!» πὼς τὰ χεῖρια του ξεκολλοῦσαν ἀπὸ τὸν τοῖχο, γιὰ νὰ τὸν πιάσουν νὰ τὸν στείλουν στὴν κόλαση! . . .

Ὡ, ἦ Κόλαση, τί φοβερὴ ποὺ εἶναι! . . .

Σὲ μιὰ κίνηση ποὺ ἔκαμε ἀπὸ τὴν τρομάρα του, οἱ λίρες κουδούνισαν στὴν τσέπη του.

«Τί ζητῶ συχώρεση ἀπ' τοὺς ἀγίους, σκέφθηκε, ἐνῶ ἡ ἁμαρτία μου εἶναι ἔδῳ, στὴν τσέπη μου; Πρέπει νὰ τὶς βγάλω ἀπὸ πάνω μου αὐτὲς τὶς κλεμμένες λίρες, πρέπει νὰ τὶς πάω στὴ θέση τους, στὸ συρτάρι τοῦ τραπεζιοῦ».

Βγήκε βιαστικά ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ κι ἄρχισε νὰ τρέχει. Δὲν ἦταν πιά κουρασμένος, κομμένος. Ἔτρεχε σὰ νάχε φτερὰ στὰ πόδια του, καὶ χωρὶς νὰ σταματήσῃ πουθενά· σ' ἓνα τέταρτο ἔφθασε λαχανιασμένος στὸ σπιτάκι τους.

Χώθηκε κρυφὰ-κρυφὰ στὸ καμαράκι ποὺ ἦταν τὸ τραπέζι μὲ τὸ συρτάρι· πλησίασε μὲ καρδιοχτύπι. Μὰ στάθηκε ἀκίνητος, ἀπελπισμένος.

Τὸ συρτάρι ἦταν κλειστό, κλειδωμένο! . . . Καὶ τὸ κλειδί θὰ τὸ εἶχε πάρει ὁ πατέρας του . . .

Καὶ τώρα; τί νὰ κάμῃ; πῶς νὰ τὶς βάλῃ στὴ θέση τους αὐτὲς τὶς καταραμένες λίρες;

Ἄ! ἀνάμεσα στὸ συρτάρι καὶ στὸ ἀπάνω μέρος τοῦ τραπεζιοῦ, ἦταν μιὰ χαραμάδα· ἀπ' αὐτὴν σιγὰ σιγὰ, ἀργὰ ἀργὰ, μὲ ἀγωνία, τρέμοντας ἅμα ἄκουγε περπατησιὰ, τρίξιμο, ἀνοιγμα πόρτας, βήξιμο, ἄρχισε νὰ ρίχνῃ στὸ συρτάρι μία μία τὶς λίρες. Σὰ νὰ τὴν εἶχαν βαριά πλακωμένη ἐκεῖνες οἱ δεκχοχτῶ λίρες, ἢ συνειδησὴ του, κάθε φορὰ ποὺ ἔρριχνε ἀπὸ μία, γινόταν ελαφρότερη. Εἶχε ρίξει δεκαεφτά, τοῦ ἔμενε μόνο μία, ἐτοιμαζόταν νὰ τὴ ρίξῃ κι αὐτὴν, ὅταν ἄκουσε βήματα ποὺ πλησίαζαν. Ἡ καρδιά του γτυποῦσε μέσ' ἀπὸ τὸ στήθος του· ἄρχισε νὰ τρέμῃ· τὰ γονατὰ του κόπηκαν.

— «Χάθηκα!» ψιθύρισε· καὶ προσπάθησε μὲ ἀπελπισία νὰ τὴ ρίξῃ καὶ τὴν τελευταία λίρα, μὰ δὲν πρόφθασε· ἡ θύρα ἀνοιξε καὶ μπήκε ὁ παπα-Θεοφάνης, ὁ πατέρας του . . .

Κι εἶδε τὴ λίρα νὰ λάμπῃ στὸ χέρι του! Πλησίασε τὸν

κοίταξε με αύστηρό βλέμμα, πήρε τή λίρα, ξεκλείδωσε τὸ συρτάρι καὶ τὴν ἔρριξε μέσα. . .

Ὁ Σταμάτης ἦταν κριτρινὸς σὰ νεκρὸς κρύος ἰδρωτὰς ἔσφαξε ἀπὸ τὸ μέτωπό του. Ὁ πατέρας του τὸν ἀγριοκοίταξε καὶ πάλι, κάθησε στὸ μικρὸ καναπεδάκι ποῦ ἀκουμποῦσε στὸν τοῖχο· ἔβγαλε τὸ καλυμμαῦχι του καὶ τ' ἄφηκε πάνω στὸ τραπέζι. Τὰ ἤξερε ὅλα : Εἶχε ἄνεβῆ στὴν καμαρούλα κι εἶχε ἰδεῖ πὼς ἔλειπαν οἱ λίρες.

Ἐπιασε τὸ Σταμάτη ἀπὸ τὸ χέρι, τὸν ἔβαλε καὶ στάθηκε ὀρθὸς ἐμπρὸς του, καὶ τοῦ εἶπε μὲ σοβαρότητα :

— «Εἶναι μεγάλη ἁμαρτία ἡ κλεψιά· καὶ δεκαοχτὼ πεντάρες ἂν κλέψης ἀκόμα σὰν αὐτές. . . »

— «Πεντάρες!» εἶπε ὁ Σταμάτης, καὶ κοίταξε τὸν πατέρα του μ' ἐκπληξή, κι ἀνάσανε σὰ νὰ τοῦ σήκωσε καμιά μεγάλη πέτρα ἀπὸ τὸ στῆθος του. «Πεντάρες; δὲν ἦταν λίρες;»

— «Λίρες!» φώναξε ὁ παπᾶς: «καὶ ποῦ νὰ τίς βρῶ ἐγὼ τίς λίρες; Μὰ μὴ σοῦ φαίνεται πὼς εἶσαι λιγώτερο κλέφτης. Κλέφτης εἶναι κι ὅποιος κλέβει καὶ μιὰ πεντάρα, κι ἓνα μονόλεφτο. Καὶ σὺ εἶσαι κλέφτης!».

Ὁ Σταμάτης ἐνιωθε πὼς θὰ λιγοθυμήσει.

Τὸ κατάλαβε ὁ παπα-Θεοφάνης καὶ μεμιάς ἡ καρδιά του γέμισε συμπόνεση, κι ἡ φωνή του ἄφησε τὸν αὐστηρὸ τόνο τοῦ δικαστῆ ποῦ ἀπαγγέλλει τὴν καταδίκη τοῦ ἐνόχου, καὶ πήρε τὸν ἥσυχον τόνο τοῦ πατέρα ποῦ ἀγαπᾶ, καὶ τοῦ παπᾶ ποῦ ἔχει συνηθίσει νὰ εὐλογῇ κεφάλια σκυρμένα καὶ νὰ συχωρᾶ ὄσους μετανοιῶνουν...

Καὶ τοῦ εἶπε μαλακά :

«Ἀφοῦ μετάνοιωσες ὅμως, παιδί μου, κι ἤρθες μόνος σου κι ἔβαλες στὴ θέση του ὅ,τι πήρες, καταλαβαίνω πόσο σὲ τιμώρησε ἡ συνείδησή σου καὶ σὲ συχωρῶ. Τοῦτο μονάχα συλλογίσου : μὲ τὴν πράξῃ σου αὐτὴ ἐμόλυνες τὴν ψυχὴ σου, καὶ πρέ-

πει νὰ γίνῃς καλύτερος γιὰ νὰ τὴν καθαρίσῃς, καὶ νὰ σὲ συχωρέσῃ κι ὁ πανάγαθος Θεός»

Καὶ πῆρε ἀπὸ τὸ τραπέζι τὸ καλυμμαύχι του, τὸ φόρεσε, κι ἔφυγε χωρὶς νὰ γυρίσῃ πίσω νὰ ἰδῇ.

Ὁ Σταμάτης ἀκούμπησε τὸ πρόσωπό του πάνω στὸ τραπέζι, τῶκρυψε μὲ τὰ δύο του χέρια κι ἔκλαψε. . . Ἡ λύπη του, ἡ ντροπή του γιὰ τὴν κλεψιά πὺ ἐκαμε, ἦταν πολὺ μεγάλη. Ἀπὸ τὰ μάτια του ἔτρεχαν τὰ δάκρυά του πὺ τοῦ ἔκαιγαν, τοῦ φλόγιζαν τὰ βλέφαρά του· κι ἀπὸ τὴν χαραμάδα ἔσταζαν τὰ δάκρυα στὸ συρτάρι κι ἔβρεχαν τὶς στιλπνὲς ἐλοκαίνουργες πεντάρες πὺ εἶχε κλέψει, σὰν νᾶθελαν νὰ τὶς καθαρίσουν κι αὐτὲς ἀπὸ τὸ μόλυσμα τῆς κλεψιάς.

7. Πῶς φέρεται στοὺς ἀδελφούς της ἡ αὐτοκρατόρισα Εὐδοκία.

Στὴν Ἀθήνα, στὰ βυζαντινὰ χρόνια, ζοῦσε μιὰ νέα πὺ λεγόταν Ἀθηναῖδα.

Ἦταν κόρη τοῦ ὀνομαστοῦ φιλόσοφου Λεοντίου, πὺ φρόντισε πολὺ γιὰ τὴν ἀνατροφή καὶ τὴν μόρφωσή της.

Ἡ Ἀθηναῖδα εἶχε πολλὰ χαρίσματα· σπάνια ὁμορφιά, μὰ καὶ μυαλὸ δυνατὸ καὶ καλὴ καρδιά.

Αὐτὰ τὰ χαρίσματα καὶ τὰ γράμματα πὺ ἔμαθε, ἔκαμαν τὴν Ἀθηναῖδα ξεχωριστὴ γυναίκα. Ἦξερε φιλοσοφία, γνώριζε τοὺς ποιητὲς καὶ μιλοῦσε μὲ μεγάλη εὐγλωττία.

Ὁ πατέρας της Λεόντιος εἶχε ἀρκετὴ περιουσία. Μὰ ὅταν πέθανε κι ἀνοιξαν τὴ διαθήκη του, εἶδαν πὺς τὴν περιουσία αὐτὴ τὴ μοίραζε στοὺς δύο γιούς του, τὸν Θύλεριανὸ καὶ τὸ Γενέσιο, καὶ στὴν Ἀθηναῖδα δὲν ἄφηγε σχεδὸν τίποτα. Ἴσως τὸ ἔκαμε αὐτὸ γιὰτὶ νόμιζε πὺς οἱ γιοὶ του εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα γιὰ νὰ ζήσουν, ἐνῶ ἡ Ἀθηναῖδα, μὲ τὰ χαρίσματά

της, θάβρισκε εύκολα κάποιον άρχοντα για να την πάρη γυναίκα χωρίς προίκα.

Ή Ἀθηναΐδα όμως είχε ανάγκη να ζήση με αξιοπρέπεια και παρακαλούσε τ' αδέρφια της να τής δώσουν κι αυτής ένα μέρος από την κληρονομία. Ἄλλ' αυτοί με κανένα τρόπο δέν ήθελαν ν' άκούσουν.

Ή Ἀθηναΐδα είχε μιá θειά. Στην άπελπισία της έτρεξε σ' αυτήν κι ή καλή γυναίκα δέχτηκε με προθυμία να ταξιδέψη μαζί με την άνεψιά της ως την Πόλη, όπου ήθελε να ζητήση δικαιοσύνη από τον ίδιο τον αυτοκράτορα.

Αυτοκράτορας τότε στο Βυζάντιο ήταν ο Θεοδοσίος· κι επειδή ήταν άνήλικος άκόμη, τον αντιπροσώπευε ή μεγαλύτερη του αδελφή Πουλχερία, νέα φρόνιμη και καλή.

Ή Ἀθηναΐδα με τή θειά της παρουσιάσθηκαν στην Πουλχερία. Ή όμορφή τής νέας, ή κορμοστασιά της, ή ευγένεια που είχε σε κάθε κίνημά της, ή έξυπνάδα της, οι γνώσεις και ή ευγλωττία της μάγεψαν την Πουλχερία. Πρώτη φορά έβλεπε στη ζωή της τέτοια νέα, και σκέφτηκε να τή δώση γυναίκα στον αδελφό της. Τήν ίδια μεγάλη έντύπωση έκαμε ή Ἀθηναΐδα και στον Θεοδοσίο. Και πρόθυμα δέχθηκε ο νέος αυτοκράτορας να κάμη σύντροφο τής ζωής του την Ἀθηναΐδα.

Πριν στεφανωθή, ή Ἀθηναΐδα που ως τότε είχε σαν τον πατέρα της τή θρησκεία των αρχαίων Ἑλλήνων, έλαβε το άγιο βάπτισμα, έγινε χριστιανή κι ονομάσθηκε Εϋδοκία. Ἔτσι ή όρφανή κι αδελφοδιωγμένη έγινε μονομιᾶς αυτοκρατόρισα.

Ή άπότομη αυτή μεταβολή, το ξαφνικό αυτό άνέβασμα, δέν άλλαξαν διόλου τον χαρακτήρα τής Εϋδοκίας. Ἄλλους τὰ μεγαλεία τους κάνουν φαντασμένους, μερικούς τους κάνουν και σκληρούς, μα ή σοφή κι ώραία Ἑλληνίδα έμεινε άμόλυντη από κάθε κακία.

Πρώτη φροντίδα της ήταν να διαδώση τὰ έλληνικά γράμ-

ματα στο Βυζάντιο· μάζεψε λοιπόν τριγύρω της τούς σοφούς εκείνου του καιρού και τούς τίμησε πολύ.

Στήν ευτυχία της συλλογίσθηκε και τούς αδελφούς της. Μά αυτοί, αν έμαθαν πώς ή κατατρεγμένη αδελφή τους ανέβηκε στο θρόνο κι είχε δύναμη να τούς βλάψη, κρύβονταν φοβισμένοι, μὴν τούς εκδικηθῆ για τὸ σκληρὸ φέροίμο τους.

Ἡ Εὐδοκία ἔστειλε ἀνθρώπους πὸν τούς ἀνακάλυψαν και τούς ἔφεραν στήν Πόλη.

Ὅταν οἱ δυὸ νέοι ἀνέβηκαν στὸ παλάτι και παρουσιάστηκαν μπροστὰ στήν αὐτοκρατορίσσα, πὸν καθόταν στὸ χρυσὸ θρόνο μὲ κορώνα στὸ κεφάλι και βασιλικὸ σκῆπτρο στὸ χέρι, τᾶχασαν· ή καρδιά τους χτυποῦσε δυνατά, τὰ πόδια τους ἔτρεμαν. Στέκονταν ἀμίλητοι, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ ὑψώσουν τὰ μάτια τους και τὰ τὴν κοιτάξουν.

Μά κι ή Εὐδοκία μόλις κρατοῦσε τὰ δάκρυα ἀπὸ τὴ μεγάλη συγκίνηση, και μὲ φωνή πὸν ἔτρεμε, τούς λέει :

— «Εἶμαι ή Ἀθηναῖδα, ή αδελφή σας. Ἐλάτε κοντά μου χωρὶς κανένα φόβο. Ἄν σεῖς δὲν φερνόςαστε ἔτσι σκληρὰ σ' ἐμένα, δὲν θὰ ἐρχόμουν κι ἐγὼ ἐδῶ, ὅπου μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἔγινα αὐτοκρατορίσσα. Κανεῖς δὲν ξέρει τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ πιστεύω ὅτι, ὅσα ἔγιναν κι ὅσα ὑπόφερα ἀπὸ σᾶς, ἦταν θέλημα τοῦ Θεοῦ για τὴν καλή μου τύχη».

Λέγοντας αὐτά, κατέβηκε ἀπ' τὸ θρόνο, ἀγκάλιασε τούς αδελφούς της και τούς φίλησε μὲ συγκίνηση. Μέσα στήν ευγενική ψυχή της δὲν μπορούσε νὰ ριζώση τὸ μῖσος κι ή εκδίκηση. Τούς συχώρεσε, γιατί ή καρδιά της τῆς ἔλεγε πὸς δὲν πρέπει νὰ κρατοῦμε ἔχθρα σ' ὅσους θέλησαν νὰ μᾶς βλάψουν.

Σὲ λίγο καιρὸ ή Εὐδοκία ἔδωκε μεγάλα ἀξιώματα στοὺς αδελφούς της· τὸν Οὐλεριανὸ τὸν ἔκανε μάγιστρο τοῦ παλατιοῦ, και τὸ Γενέσιο τὸν ἔστειλε γενικὸ διοικητὴ στήν Ἰλλυρία.

8.—Οἱ σφουγγαράδες.

Οἱ φαράδες μας δὲν ψαυρεύουν μόνο ψάρια, ἀλλὰ καὶ σφουγγάρια· καὶ γιὰ τὸ ψάρεμα αὐτὸ ταξιδεύουν μακριὰ ἀπὸ τὴς ἑλληνικῆς θάλασσης, πηγαίνουν ὡς τ' ἀκρογιαλίας τῆς βορινῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Συρίας,

Γιὰ τὴ σπογγαλιεία, ὅπως ὀνομάζεται τὸ ψάρεμα τοῦ σφουγγαριοῦ, χρειάζεται μεγάλη τόλμη, γιατί εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνη. Καταγίνονται σ' αὐτὴν οἱ ἄσθεοι ναυτικοί μας, πρὸ πάντων οἱ Ὑδραῖοι, οἱ Αἰγινῆτες, ὅπως κι' οἱ νησιώτες τῆς Καλύμνου καὶ τῆς Σύμης ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα. Τὸ ἐμπόριο τῶν σφουγγαριῶν εἶναι περισσότερο στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων, κι αὐτοὶ στέλνουν γιὰ πούλημα τὰ σφουγγάρια σὲ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου.

Οἱ προετοιμασίαι τῶν σφουγγαράδικων καϊκιῶν γίνονται ὡς τὸ Μάρτη. Καὶ τὸν Ἀπρίλη ἢ τὸ πολὺ τὸ Μάη ὄλα εἶναι ἔτοιμα γιὰ τὸ ταξίδι. Ἡ κουμπάνια τελειωμένη. Τὰ καΐκια, οἱ μπρασέρες, τὰ μηχανοκαΐκια, ὄλα περιμένουν σὰ θαλασσοπούλια ν' ἀπλώσουν τὰ φτερά τους. Ἐνας παπάς, κρατώντας τὸ σταυρὸ στὸ ἓνα χέρι καὶ βασιλικὸ στὸ ἄλλο, ἀγιάζει τὸ κάθε καράβι, ἐνῶ ὀλόγυρα οἱ ναῦτες προσεύχονται μὲ εὐλάβεια καὶ παρακαλοῦν τὸ Θεὸ νὰ τοὺς προστατέψῃ στὸ ἐπικίνδυνον ταξίδι τους.

Στὴν ἀκρογιαλιά οἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἀδελφές τῶν ναυτῶν κι οἱ ἀσπρομάλληδες γονεῖς τους, τοὺς ἀγκαλιάζουν μὲ λαχτάρα, τοὺς εὐχονται καλὸ ταξίδι καὶ παρακαλοῦν τὴν Παναγιά νὰ τοὺς φυλάῃ καὶ νὰ τοὺς φέρῃ πίσω μὲ τὸ καλὸ.

Οἱ συγγενεῖς κι οἱ φίλοι, ἀπάνω στὰ ὑψώματα, ὀλόγυρα στὴν ἀκροθαλασσιά, ἀπαχαιροῦν τὸ πλοῖο μὲ τὰ μαντήλια καὶ τὸ κατευδώνουν. Στέκουν ἐκεῖ ὡς πού, φεύγοντας αὐτὸ ὀλοένα μακρύτερα, σιγὰ σιγὰ νὰ καταντήσῃ ἐν' ἄσπρο σημάδι.

«Οἱ συγγενεῖς κι οἱ φίλοι δέκονται στὴν ἀκρογιαλιά ὡς πουν τὸ πλοῖο·
νά καταντήσῃ ἐν' ἄδπρο σημάδι στὸν ὀρίζοντα καὶ νὰ χαθῆ» (σελ. 42).

στον ὀρίζοντα κι ἔπειτα νὰ χαθῆ. Οἱ γυναῖκες, τὰ παιδιά, οἱ ἀδελφές, γυρνοῦν τότε ὅλοι λυπημένοι στοὸ σπίτι.

Σὲ λίγες μέρες φθάνουν οἱ ταξιδιωτὲς στὶς ἀκρογιαλιές τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Συρίας, τῆς Κύπρου. Καὶ ἀφοῦ ξεκουρασθοῦν δυὸ-τρεῖς ἡμέρες, ἀρχίζουν τὴ δουλειά. Μόλις βγῆ ὁ ἥλιος, ξεκινοῦν νὰ βροῦν μέρος ποῦ νὰ ἔχη σφουγγάρια.

Τὸ ψάρεμα τῶν σφουγγαριῶν γίνεται ἢ μὲ μηχανή ἢ μὲ βουτηχτὲς (δύτες).

Ὁ βουτηχτής, κρατώντας κρεμασμένο στοὸ λαιμό του ἓνα δίχτι γιὰ νὰ βάζη τὰ σφουγγάρια, ρίχνεται ἀπὸ τὸ κατὰστρομα στὴ θάλασσα. Στὰ χέρια κρατᾷ ἓνα κομμάτι μάρμαρο ἑφτὰ ὡς ὀχτῶ ὀκάδες. Τὸ βάρος τοῦτο τὸν βοῆθει νὰ κατέβη πολὺ γρήγορα στοὸ βυθό. Ἐκεῖ μὲ δύναμη, ἀρπαχτά, ξεριζώνει τὰ σφουγγάρια καὶ τὰ βάζει στοὸ δίχτι του.

Ὅταν θέλῃ ν' ἀνέβῃ ἀπάνω, κουνᾷ δυνατὰ τὸ μακρὸ σχοινὶ ποῦ ἔχει δεμένο στοὸ σῶμα του, καὶ ποῦ εἶναι δεμένο καὶ στοὸ πλοῖο, κι οἱ συντρόφοι του τὸν τραβοῦν ἀπάνω γρήγορα γρήγορα.

Ἦτοτερα ἀπὸ τὸν πρῶτο βουτηχτή, κατεβαίνει δεῦτερος, ὕστερα τρίτος, τέταρτος καὶ καθεξῆς.

Ἄλλὰ τὸ μεγαλύτερο ψάρεμα τῶν σφουγγαριῶν γίνεται μὲ τὴ μηχανή. Αὐτὴ εἶνε ἓνα εἶδος πανοπλίας καὶ τὴ λένε σκᾶφανδρο. Τὴ φορεῖ ὁ βουτηχτής σὰ στολή. Ἡ περικεφαλαία ἔχει μπροστὰ δύο μεγάλα στρογγυλὰ γιαλιὰ σὰ μάτια ἀπὸ χοντρὸ κρύσταλλο, καὶ στοὸ ἀπάνω μέρος μιὰ τρύπα ἀπ' ὅπου ἀρχίζει ἓνας λαστιχένιος σωλήνας. Αὐτὸς συγκοινωνεῖ μὲ μιὰ ἀεραντλία ποῦ βρίσκεται στοὸ πλοῖο. Μ' αὐτὴ στέλνουν ἀπὸ πάνω ἀέρα στοὸ βουτηχτή, σὰ βάθη τῆς θάλασσας.

Ὁ βουτηχτής μὲ τὴ μηχανή παίρνει μαζί του, κρεμασμένο στοὸ λαιμό του, ἓνα μεγάλο δίχτι· παίρνει κι ἓνα καμάκι γιὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτὸ του, καὶ κατεβαίνει στοὸ βυθό.

Τὰ διάφορα φάρια, μικρὰ ἢ μεγάλα, περνοῦν τρομαγμένα κοντὰ στὸ ἄγνωστο αὐτὸ θεριό. Ἡ χάλκινη περικεφαλαία του ποῦ λάμπει, καὶ τὰ μεγάλα γιαλιὰ ποῦ ἀστράφτουν, τρομάζουν τὸ κάθε φάρι καὶ τὸ ἐμποδίζουν νὰ πειράξη τὸν βουτηχτὴ μὲ τὸ σκάφανδρο· ἀλλὰ κι ἂν τολμήσῃ νὰ τὸ κάμῃ, ὁ βουτηχτὴς μὲ τὸ μακρὸ καμάκι του δὲν τὸ ἀφήνει νὰ τὸν βλάψῃ.

Φοβερὸς εἶναι ὁ κίνδυνος τῶν βουτηχτάδων, ποῦ κατεβαίνουν χωρὶς μηχανὴ στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας. Ἐκεῖ κάτω τοὺς πιάνει κάποτε μιὰ ζαλάδα, μιὰ σκοτοδίνη, καὶ πεθαίνουν ἀπὸ ἀσφυξία. Καὶ τότε μεγάλα θαλασσινὰ ζῶα, ὅπως ὁ καρχαρίας, τοὺς κομματιάζουν.

Ἡ μηχανὴ φυλάει τὸν βουτηχτὴ ἀπ' αὐτὸν τὸν κίνδυνο, φέρνει ὅμως ἄλλες βλάβες· πολλοὶ παθαίνουν ἀπὸ παράλυση χεριῶν καὶ ποδιῶν· ἄλλωνῶν κόβεται γιὰ πάντα ἡ φωνή· κι ἄλλοι βρίσκουν φρικτὸ θάνατο ἀπὸ ἀσφυξία, ὅταν δὲν προφτάσουν νὰ τοὺς τραβήξουν ἀπάνω ὅταν πρέπη.

Οἱ σφουγγαράδες, ἀφοῦ τελειώσῃ τὸ ψάρεμα, καθαρίζουν τὰ σφουγγάρια. Καὶ πρῶτα πρῶτα τὰ πατοῦν μὲ τὰ πόδια τους στὸ κατάστρωμα· ἔπειτα τὰ περνοῦν σ' ἓνα λεπτὸ σχοινὶ καὶ τὰ πλένουν πολλὰς φορὲς στὴ θάλασσα, ὡς ὅτου νὰ βγῆ ὁ πηχτὸς χυμὸς ποῦ ἔχουν μέσα τους.

Τὸ ψάρεμα τῶν σφουγγαριῶν βαστᾷ ἔξῃ ὡς ἑπτὰ μῆνες, ἀπὸ τὸν Ἀπρίλη ὡς τὰ τέλη τοῦ Ὀχτώβρη.

Τότε ἔρχεται ἡ γλυκιὰ μέρα τοῦ γυρισμοῦ στὴν πατρίδα. Οἱ ξηνητεμένοι δὲν βλέπουν τὴν ὥρα πότε νὰ ριχτοῦν στὴν ἀγκαλιὰ τῶν συγγενῶν τους ποῦ τοὺς περιμένουν μὲ τόση λαχτάρια.

Ἄξαφνα, μιὰ μέρα, στὸ νησί, φωνάζει ἓνας γεροναύτης·
«Νά, ἓνα πανάκι φαίνεται».

— «Καλέ, ποῦ τὸ βλέπετε;» τὸν ρωτᾷ ὁ φίλος του

— «Νά το, κοντὰ στὴ μῦτη τοῦ μικροῦ νησιοῦ, ποῦ εἶναι

ἀντικρύ μας. Νὰ κι ἄλλο, νὰ κι ἄλλο. . . Θὰ εἶναι τὰ σφουγγα-
ράδικα».

— «Αὐτὰ εἶναι, φίλε μου. Ἔχεις δίκιο...»

Φωνές σὲ λίγο ἀκούονται παντοῦ. «Ἐ, ἔ, τὰ συχαρίκια
μας, κυρὰ Ἀνέζω, κυρα-Μπήλιω, κυρα-Λενιώ! . . .»

Οἱ πόρτες τῶν σπιτιῶν ἀνοίγουν βιαστικά, τὰ παραθυρό-
φυλλα ἀντηχοῦν. Οἱ γυναῖκες, ντυμένες ὅπως-ὅπως, πετιοῦνται
ἔξω στὴν ἀκρογιαλιά.

Ἦλο τὸ νησί ἀναστατώνεται.

Οἱ μέρες ποὺ γυρνοῦν τὰ καῖκια τῶν σφουγγαράδων στὴν
πατρίδα τους, εἶναι μέρες γεμάτες χαρά. Τὰ λυπημένα σπίτια
παίρνουν πάλι ζωή. Τραγούδια καὶ ἤχοι μουσικῆς γεμίζουν
τοὺς δρόμους.

Κάποτε ὅμως κάποιο σπίτι μένει κατάκλειστο· ἐκεῖνοι ποὺ
εἶναι μέσα θρηνοῦν ἀπαρηγόρητα καὶ φοροῦν μαῦρα. Ὁ ἄντρας
ἦ, ὁ ἀδελφὸς ἦ, ὁ πατέρας δὲν γύρισε πίσω. . .

9. Ἡ διαθήκη τοῦ Πλατίνη.

Ζοῦσε κάποτε στὴν Ἀθήνα ἓνας καλὸς καὶ χρήσιμος ἄν-
θρωπος, ὁ γερο - Πλατίνης μὲ τὸνομα. Ὅλοι τὸν ἤξεραν, ὅλοι
σὲ μιὰ ἀνάγκη ζητοῦσαν τὴν βοήθειά του, καὶ κανένας δὲν
ἔφευγε ἀπ' τὸ σπίτι του ἀβοήθητος. Γιατὶ ὁ καλὸς αὐτὸς ἄν-
θρωπος εἶχε μεγάλη γιὰ κείνο τὸν καιρὸ περιουσία, ἀπάνω ἀπὸ
δύο ἑκατομμύρια. Ζοῦσε ὅμως ἀπλὰ πάντα καὶ λιτά, δὲν εἶχε
παιδιά. οὔτε ἄλλους συγγενεῖς, καὶ ξόδευε ὅλα του σχεδὸν τὰ
εἰσοδήματα σὲ ἀγαθοεργίες.

Ὅταν ὁ γερο-Πλατίνης πέθανε, οἱ φίλοι του περίμεναν μὲ
ἀγωνία ν' ἀνοιχτῆ ἡ διαθήκη του, γιατί ὅλοι ἐλπίζανε νὰ πά-
ρουν γενναῖο κληροδότημα. Ὁ συχωρεμένος εἶχε τόσα χρή-
ματα, τί θὰ τᾶκανε; ἔλεγε ὁ καθένας ἀπὸ μέσα του. Σὲ ποιὸν
ἄλλον θὰ τ' ἄφινε, παρὰ στοὺς φίλους του;

Καὶ ρωτοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον :

«Μὴ σὲ κάλεσε μάρτυρα στὴ διαθήκη του; Μὴν ξέρεις πῶς μοίρασε τὰ ἑκατομμύριά του;»

Ἄλλὰ ὄχι, κανένας δὲν ἤξερε, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τὸν συμβολαιογράφο, ποῦ αὐτὸς δὲν ἔλεγε τίποτα σὲ κανένα, κι ἀπὸ δυὸ μάρτυρες ξένους, ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ, ποῦ δὲν τοὺς ἤξεραν οἱ φίλοι γιὰ νὰ τοὺς ρωτήσουν.

Ἔτσι δὲν ἔμαθαν ἐκεῖνο ποῦ ἤθελαν παρὰ μόνο τὴν ἀκόλουθη ἡμέρα τῆς κηδείας, ὅταν ἡ διαθήκη ἀνοίχθηκε στὸ πρωτοδικεῖο.

Ἦταν ὅπως τὴν περίμεναν. Κανένα φίλο του δὲν εἶχε ξεχάσει ὁ γερο-Πλατίνης. Σ' ὅλους ἄφινε ἀπὸ ἓνα κληροδοτήμα, κατὰ τὴν ἀνάγκη τοῦ καθενὸς καὶ τὴν κλίση του. Σ' ἓνα νέο ζωγράφο, παραδείγματος χάρι, ἄφινε εἴκοσι χιλιάδες δραχμὲς γιὰ νὰ πάη στὴν Εὐρώπη καὶ νὰ τελειοποιηθῆ στὴν τέχνη του. Σ' ἓναν ἄλλο ποῦ ἀγαποῦσε τάρχαϊα, χάριζε τὴν πολύτιμη νομισματολογικὴ του συλλογὴ. Σ' ἄλλον ποῦ εἶχε κλίση στὴ γεωπονία, ἄφινε τὸν κῆπο ποῦ εἶχε στὰ Πατήσια. Σ' ἓναν καθηγητὴ τῆς φιλολογίας ἄφινε τὴν πλούσια βιβλιοθήκη του. Σὲ μιὰ χήρα ἀξιωματικοῦ, μακρινή του συγγένισσα, ἄφινε τὰ ἐπιπλα τοῦ σπιτιοῦ του. Καὶ τέλος στὴν κόρη της, τὴ Μαρία, ποῦ ἦταν δεκαεφτά χρονῶν κι ἀγαποῦσε πολὺ τὴ μουσικὴ, ἄφισε εἴκοσι χιλιάδες δραχμὲς γιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τίς σπουδὲς της στὸ ὠδεῖο ὡς νὰ πάρῃ τὸ πτυχίό της.

Ὅλους αὐτοὺς τοὺς φίλους ὁ γερο-Πλατίνης τοὺς εὐχαριστοῦσε στὴ διαθήκη του γιὰ τὴν ἀγάπη ποῦ τοῦ εἶχαν δείξει ὅσο ζοῦσε, καὶ τοὺς παρακαλοῦσε νὰ μὴ τὸν ξεχάσουν μετὰ τὸ θάνατό του. Ἀπὸ λεπτότητα, ἀπὸ εὐγένεια, γιὰ νὰ μὴ θίξῃ τυχόν τὴ φιλοτιμία κανενός, ὁ καλὸς ἄνθρωπος τοὺς ἔκανε μ' αὐτὸ νὰ πιστέψουν πῶς ἀπὸ εὐγνωμοσύνη τοὺς μοίραζε τὰ ὑπάρχοντά του. Ἴσως νὰ τοὺς εὐγνωμωνοῦσε κι ἀληθινὰ γιὰ τὴ φιλία

τους, γιατί τί πιδ πολύτιμο υπάρχει στὸν κόσμο γιὰ ἓναν ἄνθρωπο, πὺ δὲν ἔχει πιά συγγενεῖς, ἀπὸ τοὺς καλοὺς φίλους πὺ τοὺς ἀναπληρώνουν; Μὰ ὁ καλὸς γέρος φαίνεται πὺς ἦταν βέβαιος, ὅτι οἱ φίλοι του δὲν τὸν ἀγαποῦσαν ἀληθινά, καὶ γι' αὐτὸ σοφίστηκε ἓνα τέχνασμα, γιὰ νὰ φανερωθῆ ὁ πὺ εἰλικρινῆς ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἀνταμειφθῆ, ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό του, πλουσιώτερα.

Καὶ νὰ μὲ τί τρόπο :

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κληροδοτήματα στοὺς φίλους, ὁ διαθέτης ἄφινε καὶ γενναῖα ποσὰ σὲ διάφορα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, ὄρφανοτροφεῖα, νοσοκομεῖα, καὶ ἄλλα, στῆ σχολῆ τῶν ἀπόρων καὶ στὸ ταμεῖο τοῦ ὀσίου. Πάλι ὅμως ἔμενε ἀδιάθετο ἓνα μεγάλο ποσόν. Τὸ εἶχε ξεχάσει; Δὲν εἶχε κάμει καλὰ τὸ λογαριασμό; Ὅχι. Στὸ τέλος τῆς διαθήκης ὑπῆρχε κι αὐτῆ ἡ περίεργη διάταξη: Ὁ Πλατίνης ἔκανε γνωστό, ὅτι στὴν Ἐθνικῆ Τράπεζα εἶχε καταθέσει ἓνα κουτί μὲ μετοχῆς πὺ ἄξιζαν ἓνα ἑκατομμύριο, καὶ μ' ἓνα «σημείωμα» πὺ ἔλεγε γιὰ ποιὸν ἦταν τὸ τελευταῖο αὐτὸ κληροδοτήμα. Ἀλλὰ τὸ κουτί δὲν θάνοιγόταν παρὰ ἓνα χρόνο ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό του, μπροστὰ σ' ὅλους τοὺς κληρονόμους, πὺ τοὺς προσκαλοῦσε νὰ παρασταθοῦν γι αὐτὸ τὸ ἀνοιγμα στὸ πρωτοδικεῖο.

Ἐκπληξῆ καὶ συγκίνηση τοὺς κυρίεψε ὅλους. Ποιὸς ἀπ' αὐτοὺς θὰ ἦταν ὁ εὐτυχισμένος κληρονόμος πὺ θάπαιρνε ἓνα δλάκερο ἑκατομμύριο; Ἀπὸ τῆ διαθήκη δὲν μπορούσαν νὰ μαντέψουν. Ἐπρεπε νὰ περιμένουν ἓνα χρόνο γιὰ νὰ τὸ μάθουν ἀπὸ τὸ σημείωμα πὺ ἦταν μέσα στὸ κουτί. Τί παράξενη διαθήκη! . . .

* *
*

Ποιὸς λίγος, ποιὸς πολὺ, ὅλοι οἱ κληρονόμοι τοῦ γερο-Πλατίνης ἔμειναν εὐχαριστημένοι. Μὰ ἀπ' ὅλους περισσότερο εὐχα-

ριστήθηκε και συγκινήθηκε ἡ Μαρία, ἡ κόρη τῆς χήρας. Εἶχε τώρα στὴ διάθεσή της εἴκοσι χιλιάδες δραχμές! Πόσα πράγματα μπορούσε νὰ κάμῃ μὲ τὴ μικρὴ αὐτὴ περιουσία! Ἀλλὰ τὸ πρῶτο ποὺ σκέφτηκε, ἦταν νὰ ἐπισκεφτῆ τὸν τάφο τοῦ εὐεργέτη της καὶ νὰ τὸν στολίσῃ μὲ λίγα λουλούδια. Αὐτὸ λογάριάζε νὰ τὸ κάμῃ συχνά.

Πῆγε λοιπὸν μιὰ μέρα στὸ νεκροταφεῖο καὶ ζήτησε τὸν τάφο τοῦ Πλατίνῃ. Ἀλλὰ μὲ μεγάλη της ἐκπληξῆ καὶ λύπη, τὸν βρῆκε μικρό, φτωχὸ καὶ δλωξεδιόλου ἀστόλιστο.

«Πῶς», ρώτησε τὸν φύλακα, «δὲν θὰ βάλετε μιὰ πλάκα, ἓνα σταυρὸ, ἓνα κάγκελλο; Ἔτσι γυμνὸς θὰ μείνῃ ὁ τάφος ἐνὸς τόσοῦ καλοῦ καὶ χρήσιμου ἀνθρώπου;»

— «Καὶ ποιὸς νὰ τὸν στολίσῃ, κόρη μου; ἀποκρίθηκε ὁ φύλακας. Ὁ μακαρίτης, φαίνεται, δὲν ἄφησε τίποτα γιὰ τὸν τάφο του· καὶ ἐπειδὴ, βλέπεις, δὲν ἔχει παιδιὰ, οὔτε ἄλλους στενοὺς συγγενεῖς...»

— «Μὰ καλὰ, εἶπε ἡ Μαρία· καὶ οἱ φίλοι του; Οἱ φίλοι ποὺ καθένας κληρονόμησε ἀπ' αὐτὸν ἐλάκερη περιουσία;...»

— «Ὡς τώρα δὲν φάνηκε κανένας, ἀποκρίθηκε ὁ φύλακας. Οὔτ' ἔλαβα καμιὰ παραγγελία γιὰ σταυρὸ ἢ γιὰ πλάκα».

— «Ἐγὼ ἔμωσ ἦρθα!» ψιθύρισε ἡ Μαρία.

Κι ἔμεινε λίγο συλλογισμένη. Ἐπειτα ρώτησε:

— «Καὶ πόσο θὰ κόστιζε ἓνας σταυρὸς;»

— «Κατὰ τὸ σταυρὸ, κόρη μου, ἀποκρίθηκε ὁ φύλακας· ἓνας μαρμαρένιος, μὲ χρυσὴ ἐπιγραφή, θὰ γινόταν μὲ πεντακόσιες δραχμές».

— «Κι ἓνα κάγκελλο σιδερένιο;...»

— «Μὲ ἄλλες τριακόσιες θὰ γινόταν καὶ αὐτὸ...»

— «Κι ἓνα φύτεμα λουλουδιῶν στὸ χῶμα τοῦ τάφου;»

— «Βάλτε, ἄλλες διακόσιες δραχμές...»

— «Ναί, μὰ τὸ περιβολάκι αὐτὸ θὰ ἤθελε περιποίηση...»

Ὁ Πύργος τοῦ Βοσπόρου. Ἔκδ. 1. 1929.

— «'Αναλαμβάνω ἐγὼ μὲ εἰκοσιπέντε δραχμὲς τὸ μῆνα».

— «'Ωραῖα! φώναξε ἡ Μαρία. 'Αναλαμβάνω κι ἐγὼ νὰ στολίσω αὐτὸν τὸν τάφο καὶ νὰ σοῦ δίνω εἰκοσιπέντε δραχμὲς τὸ μῆνα, γιὰ νὰ τὸν διατηρῆς».

Κι ἀφοῦ ἔρριξε κι ἄπλωσε στὸ γυμνὸ χῶμα τὰ λίγα λουλούδια ποῦ εἶχε φέρει, ἡ Μαρία ἔφυγε ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο καὶ πῆγε ἴσια στὸ πλησιέστερο μαρμαράδικο.

Ἐκεῖ παράγγειλε ἓνα σταυρὸ μὲ τὸνομα τοῦ Πλατίνη χρυσοκαλισμένο. Ὁ ἴδιος ὁ μαρμαρὰς δέχτηκε νὰ τοποθετήσῃ κι ἓνα κάγκελλο δλόγυρα στὸν τάφο. Ὁ φύλακας πάλι φρόντισε γιὰ τὸ φύτεμά του. Κι ἔτσι σὲ λίγες ἡμέρες ὁ τάφος τοῦ Πλατίνη, ἂν καὶ φτωχικὸς πάντα, φάνταζε πράσινος, στολισμένος καὶ περιποιημένος.

* * *

Ἡ Μαρία οὔτε συλλογίσθηκε καθόλου πὼς ἡ μικρὴ τῆς περιουσία εἶχε λιγοστέψῃ χίλιες δραχμὲς. Μὲ τὴ μεγαλύτερη προθυμία ἔδινε κάθε μῆνα στὸ φύλακα καὶ τίς εἰκοσιπέντε γιὰ νὰ περιποιητῆται τὸν τάφο, νὰ τὸν διατηρῆ πάντα πράσινο κι ἀνθοστολισμένο.

Καὶ κάθε φορὰ ποῦ πῆγαινε καὶ τὸν ἔβλεπ' ἔτσι ὠραῖο, ἡ καλὴ κόρη αἰσθανόταν μιὰ μεγάλη ἀνακούφιση κι εὐχαρίστηση.

Ἀπὸ τοὺς φίλους ὥστόσο τοῦ μακαρίτη, κανένας ἄλλος δὲν θυμῆθηκε ποτὲ νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν τάφο του. Μόνο ἡ Μαρία, γεμάτη ἀγάπη κι εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸν εὐεργέτη τῆς, πῆγαινε ταχτικά.

Κι ὁ χρόνος πέρασε, κι ἔφθασε ἡ μέρα ποῦ, σύμφωνα μὲ τὴ διαθήκη, ἔπρεπε νάνοιχθῆ τὸ περίφημο κουτί. Ὡ, αὐτὸ κανένας δὲν τὸ εἶχε ξεχάσει! Καὶ τὴν ὠρισμένη μέρα, ὅλοι οἱ κληρονόμοι βρέθηκαν μαζεμένοι στὸ πρωτοδικεῖο καὶ περίμεναν μὲ χτυποκάρδι...

Τὸ κουτί ἦταν ἐκεῖ. Τὸ ἀνοιξαν μπροστὰ σ' ἄλους. Μέτρησαν τὶς μετοχές, ποὺ ἔκαναν σωστὸ ἓνα ἑκατομμύριο. Κι ἔπειτα ἀνοιξαν καὶ διάβασαν τὸ ἰδιόχειρο «σημείωμα» τοῦ Πλατίνη, ποὺ ἔλεγε :

«Πολλὰς φορές ἀλλάξα τὴ διαθήκη μου, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔμεινα εὐχαριστημένος. Ὅποιος ἔχει περιουσία, ἔχει κι εὐθύνη. Τέλος ἐνόμισα ὅτι βρῆκα τὸ καλύτερο ποὺ εἶχα νὰ κάμω. Ἀφοῦ μοίρασα τὴ μισή μου περιουσία ὅπως ἐπιθυμοῦσα, ἀποφάσισα νὰ διαθέσω τὴν ἄλλη μισή γιὰ βραβεῖο ἀρετῆς. Τώρα ποὺ ζῶ ἀκόμα, πολλοὶ μοῦ δείχνουν φιλία, ἀγάπη κι εὐγνωμοσύνη· ἀλλὰ ὁ Θεὸς ξέρει πόσοι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι εἰλικρινεῖς. Αὐτὸ θὰ φαινόταν ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό μου, ἀπὸ τὴν περιποίηση ποὺ θὰ ἔκαναν στὸν τάφο μου καὶ τὶς συχνὲς ἐπισκέψεις τους σ' αὐτόν.

«Ὅσοι λοιπὸν ξεπλήρωσαν αὐτὸ τὸ χρέος τῆς εὐγνωμοσύνης, ποὺ εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ μεγαλύτερη ἀρετή, αὐτοὶ θὰ μοιρασθοῦν μεταξύ τους τὴν ἄλλη μισή μου περιουσία, δηλαδή ἓνα ἑκατομμύριο. Ἄν ὅμως ἀποδειχθῆ πὼς κανένας στὸ διάστημα αὐτοῦ τοῦ χρόνου δὲν θυμῆθηκε τὸν τάφο μου, — πρᾶγμα ποὺ δὲν θέλω νὰ τὸ πιστέψω, — τότε καὶ τὸ ἑκατομμύριο αὐτὸ ἐπιθυμῶ νὰ μοιρασθῆ στὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα ποὺ ἀναφέρω στὴ διαθήκη μου».

Πρὶν τελειώσῃ ἀκόμα τὸ διάβασμα τοῦ σημειώματος, οἱ φίλοι, ἓνας ἓνας, ἄρχισαν νὰ φεύγουν μὲ τρόπο . . . Δὲν ἦταν μόνο ἀπελπισμένοι γιὰ τὸ ἑκατομμύριο· ἦταν καὶ μετανοιωμένοι, καὶ ντροπιασμένοι γιὰ τὴν ἀγνωμοσύνη ποὺ εἶχαν δείξει . . . Ἀπὸ τόσους κληρονόμους, στὴν αἴθουσα τοῦ δικαστήριου δὲν ἔμειναν πιά παρὰ ἡ Μαρία κι ἡ μητέρα της.

Οἱ ἄνθρωποι κοίταζαν τὴ νέα κόρη, ποὺ στεκόταν κατακόκκινη καὶ συγκινημένη, καὶ ψιθύριζαν : «Αὐτή, αὐτή θὰ πῆγαινε στὸν τάφο του . . . αὐτή θὰ κληρονομήσῃ τὸ ἑκατομμύριο! . . .»

Αὐτὸ θὰ σκέφθηκε κι ὁ πρόεδρος. Γιατὶ κοιτάζοντας κι αὐτὸς τὴ Μαρία, ρώτησε :

«Κανέννας ἄλλος λοιπὸν δὲν ἔχει ἀξιώσεις ; . . . »

— «Ὁ, μὰ οὔτε ἐγώ! φώναξε ἡ Μαρία. Ὁ,τι ἔκαμα, δὲν ἀξίζει βέβαια ν' ἀνταμειφθῆ μὲ μιὰ τόση μεγάλη δωρεά! »

— «Αὐτὸ εἶναι ἄλλο ζήτημα, εἶπε χαμογελώντας ὁ πρόεδρος· σεῖς πήγατε καμιὰ φορὰ στὸν τάφο τοῦ μακαρίτη; »

— «Πολλὲς φορές μάλιστα ! φώναξε ὁ συμβολαιογράφος τοῦ Πλατίνη. Τὸ ξέρω καλά, γιατί ἡ Μαρία ἦρθε μιὰ μέρα νὰ μ' ἐρωτήσῃ, ἂν πραγματικῶς ὁ μακαρίτης δὲν ἄφισε τίποτα γιὰ τὸν τάφο του. Κι ὅταν τῆς τὸ βεβαίωσα, μοῦ εἶπε ὅτι θὰ φρόντιζε καὶ θὰ δαπανοῦσε. Πραγματικῶς, πῆγα κι ἐγὼ καὶ τὸν εἶδα. Τοῦ ἔβαλε σταυρό, τὸν περιέφραξε, τὸν φύτεψε καὶ πληρώνει ἀπὸ τότε τὸ φύλακα γιὰ νὰ τὸν περιποιῆται. Τὸ δικαστήριο σας μπορεῖ νὰ τὸν ρωτήσῃ γι' αὐτό».

— «Περιττό, εἶπε ὁ πρόεδρος, ἡ μαρτυρία σας ἀρκεῖ». Καὶ τὸ δικαστήριο ἐκήρυξε κληρονόμο τοῦ ἑκατομμύριου τὴ Μαρία.

Ἔτσι πλοῦσια ἀνταμειφθηκε ἡ ἀρετὴ τῆς, ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς. Κι ἡ φτωχὴ ὀρφανὴ ἔζησε στὸ ἐξῆς εὐτυχισμένη, ὅχι τόσο γιὰτ' εἶχε πλοῦτη, παρὰ γιὰτ' εἶχε εὐγενικὰ αἰσθήματα κι ἤξερε νὰ μεταχειρίζεται τὰ πλοῦτη τῆς μὲ τρόπο, ὥστε νὰ κἀνῃ εὐτυχισμένους κι ἄλλους πολλοὺς.

10. Μιὰ δίκαιη τιμωρία.

Στὰ χρόνια ποὺ βασιλευε στὴν Πόλη ὁ Θεόφιλος, μιὰ φτωχὴ χήρα εἶχε ἓνα σπιτάκι ποὺ τὸ κληρονόμησε ἀπὸ τὸ μακαρίτη τὸν ἄντρα τῆς. Μεγάλο πολὺ δὲν ἦταν, εἶχε μόνο τέσσερις κάμαρες. Ἦταν ὅμως σὲ πολὺ καλὴ θέση χτισμένο.

Ἡ φτωχὴ γυναῖκα καθόταν στὸ μισὸ σπῆτι μὲ τὰ δυὸ μικρὰ παιδιὰ τῆς· καὶ τὸ ἄλλο μισὸ τὸ νοίκιαζε καὶ τὰ ζῶσε.

Ἄντίκρου ἦταν ἓνα μεγάλο οἰκόπεδο ποῦ ἀνῆκε στὸν ἀρχοντα Πετρωνᾶ, τὸν ἀδελφὸ τῆς βασιλίσσας Θεοδώρας.

Ὁ Πετρωνᾶς ἀρχισε νὰ χτιζῆ τὸ οἰκόπεδὸ του· ἤθελε νὰ νὰ κἀνὴ ἐκεῖ ἓνα ὁμορφο ἀρχοντόσπιτο.

Στὴν ἀρχή, ἡ φτωχή δὲν ἀνησύχισε. Ἐνόμιζε πὼς τὸ καινούργιο χτιριο δὲν θὰ γινόταν πιδ ψηλὸ ἀπὸ τὰ διπλανὰ του σπίτια. Μὰ σὰν εἶδε πὼς προχωροῦσε πολὺ ἀπάνω καὶ πὼς τὸ σπίτι τῆς δὲν θὰ τῶλεπε πιά ὁ ἥλιος, σηκώθηκε καὶ πῆγε στὸν Πετρωνᾶ νὰ τοῦ πῆ τὸν πόνο τῆς.

«Λυπήσου με, ἀρχοντά μου, τοῦ λέει. Ἄπ' αὐτὸ τὸ σπιτάκι ζῶ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ μου. Ἄλλη περιουσία δὲν ἔχουμε. Σὰ σκοτεινιάση, σὰ δὲν θὰ τὸ βλέπη ὁ ἥλιος, κι ἡ υγεία τῶν παιδιῶν μου θὰ πάθη ἀπὸ τὴν ὑγρασία, καὶ τὸ μισὸ σπίτι, ποῦ τὸ νοικιάζω, θὰ μοῦ μαίνη ἀνοίκιαστο».

— «Σὲ λυποῦμαι, κυρά μου, τῆς λέει ὁ Πετρωνᾶς· μὰ τί νὰ σοῦ κάμω; Δὲ μπορῶ ν' ἀφήσω μισὸ τὸ σπίτι μου γιὰ χάρη σου».

— «Νὰ τὸ χτίσης καὶ νὰ ζήσης νὰ τὸ χαρῆς. Μὰ ὄχι νὰ μᾶς πάρης καὶ στὸ λαιμὸ σου!»

— «Σὰ δὲ σ' ἀρέσει, φύγε, πήγαινε καὶ κἀθησε ἀλλοῦ».

— «Ἀρχοντά μου, νὰ πάω· μὰ εἶμαι φτωχή, δὲν ἔχω ἄλλο σπίτι καὶ κανεὶς δὲν μοῦ δίνει χάρισμα τὸ δικό του. Τ' ἀγοράζεις ἢ ἀφεντιά σου τοῦτο; Μὲ τὰ λεφτὰ ποῦ θὰ μοῦ δώσης, βρίσκω ἐγὼ ἓνα ἄλλο σπιτάκι μὲ ἥλιο. Καὶ τότε χτίσε τὸ παλάτι σου ὅσο ψηλὸ θέλεις».

Ὁ Πετρωνᾶς σούφρωσε τὰ φρύδια του, γύρισε τὶς πλάτες του κι ἔφυγε, χωρὶς νὰ τῆς δώση ἄλλη ἀπάντηση.

* * *

Ἡ φτωχή χήρα ἐκλαιγε καὶ δερνόταν, ὅσο ἔβλεπε ποῦ τὸ σπίτι, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, τραβοῦσε πρὸς τὰ πάνω. Ὁλος ὁ

κόσμος ἤξερε πῶς ὁ αὐτοκράτορας Θεόφιλος ἤθελε σὲ ὅλα τὰ σωστὰ καὶ τὸ δίκιο. Στὴν ἀπελπισία της λοιπὸν σκέφθηκε νὰ παρουσιασθῆ στὸν αὐτοκράτορα καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν προστασία του. Μὰ πάλι δίσταζε, γιατί, καθὼς εἶπαμε, ὁ Πετρωνᾶς ἦταν ἀδελφὸς τῆς βασίλισσας, τῆς γυναίκας του.

«Πήγαινε» τῆς λέει μιὰ μέρα ἕνας γείτονας της. «Ὁ αὐτοκράτορας δὲν κοιτάζει συγγένειες καὶ φιλίες, μόνο τὸ δίκιο».

Ἡ χήρα πῆρε θάρρος καὶ πῆγε. Ὁ αὐτοκράτορας στάθηκε καὶ τὴν ἄκουσε μὲ πολλή προσοχή. Στὸ τέλος τῆς λέει :

«Ἐννοια σου, κυρά μου, καὶ θὰ φροντίσω νὰ μὴν ἀδικηθῆς».

Καὶ κάλεσε ἀμέσως τὸν Πετρωνᾶ καὶ τοῦ μίλησε αὐστηρά :

«Τί εἶναι αὐτὰ πού μαθαίνω; Ὅσο πιὸ μεγάλος καὶ πλούσιος ἄρχοντας εἶναι κανεὶς, τόσο πιὸ σπλαχνικὰ πρέπει νὰ φέρεται στοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς ἀδύνατους. Καὶ σὺ μὲ τ' ὄνομα τὸ δικό μου, σὺ ὁ γυναικάδελφός μου, ζητᾶς νὰ καταστρέψῃς μιὰ δυστυχησμένη χήρα; Ἄφου ἐμεῖς δίνουμε τέτοιο παράδειγμα, τί περιμένουμε νὰ κάμουν οἱ ἄλλοι; . . . Ἐπιθυμῶ νὰ τελειώσῃς αὐτὴν τὴν ὑπόθεση ἀμέσως».

Ὁ Πετρωνᾶς ὑποσχέθηκε ν' ἀποζημιώσῃ τὴ χήρα.

* * *

Εἶχε περάσει καιρὸς. Ὁ Θεόφιλος εἶχε λησμονήσει τὴν ὑπόθεση. Μιὰ μέρα, πού γυρνοῦσε στὸ παλάτι ἀπὸ τὴν ἀγία-Σοφιά μὲ μεγάλη πομπή, κάποια γυναίκα προσπαθοῦσε νὰ πλησιάσῃ τὸ βασιλικὸ ἀμάξι, μὰ οἱ φρουροὶ τὴν ἔσπρωχναν καὶ τὴν ἐμπόδιζαν. Ὁ αὐτοκράτορας πρόσταξε νὰ τὴν ἀφήσουν, καὶ ἐκείνη τοῦ ἔδωσε μιὰν ἀναφορά.

Ὁ Θεόφιλος, ἅμα ἔφθασε στὸ παλάτι, τὴ διάβασε. Μὲ συγκινητικὰ λόγια ἡ φτωχὴ γυναίκα παράστανε τὴ μεγάλη ἀπελπισία της. Πολλὲς φορὲς πῆγε στὸ παλάτι γιὰ νὰ τοῦ πῆ καὶ πάλι τὸν πόνο της, μὰ οἱ φρουροὶ, ἐδηγνημένοι ἀπὸ τὸν Πε-

τρωνά, δὲν τὴν ἄφιναν· κι ἔτσι κι αὐτὴ σκέ φθηκεν νὰ περι-
μένη τὸν αὐτοκράτορα στὴν παρέλαση.

Ὁ Θεόφιλος πρόσταξε νὰ ζητήσουν τὴ δυστυχισμένη χήρα
καὶ νὰ τὴν παρουσιάσουν μπροστά του:

«Καὶ δὲν ἔκαμε τίποτα ὁ Πετρωνᾶς γιὰ σένα; Δὲ σὲ ἀπο-
ζημίωσε;» τὴ ρώτησε.

— «Τίποτα, τίποτα, Δέσποτα».

Τὰ μάτια τοῦ Θεόφιλου τότε ἄστραφταν ἀπὸ θυμό. Καλεῖ
ἀμέσως τὸν Πετρωνᾶ καὶ τὸν ρωτᾷ γιατί δὲν ἔκαμε ὅ,τι ὑπο-
σχέθηκε.

Ὁ Πετρωνᾶς ἔγινε κατάχλωμος. Τὰ πόδια του λύγισαν.
Ἡ φωνὴ του κόπηκε.

Ὁ αὐτοκράτορας προστάζει νὰ μαστιγωθῇ ὁ Πετρωνᾶς, νὰ
γκρεμισθῇ τὸ παλάτι του καὶ νὰ δοθῇ στὴν φτωχὴ χήρα τὸ
οἰκόπεδο μαζί μὲ ἄλλα τὰ ὑλικά.

12. Πῶς ὁ Δίας τιμώρησε ἕνα ἀχάριστο πλάσμα του.

«Πατέρα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων», εἶπε τὸ ἄλογο,
καὶ πλησίασε στὸ θρόνο τοῦ Δία. Οἱ ἀνθρώποι λὲν πῶς εἶμαι
ἐν' ἀπὸ τὰ πιὸ ὠραία ζῶα τῆς γῆς· κι ἐγὼ τὸ πιστεύω πῶς
ἀλήθεια εἶμαι πολὺ. Μὰ δὲν μπορῶ νὰ γίνω ἀκόμα ὠραιότερο;»

— «Ἀλήθεια; Καὶ πῶς θαρρεῖς πῶς μπορεῖς νὰ γίνης
ἀκόμα ὠραιότερο;» τὸ ρώτησε ὁ Δίας.

— «Ἴσως θάτρεχα γρηγορώτερα, ἂν τὰ πόδια μου ἦταν
πιὸ ψηλά καὶ πιὸ λεπτά· πολὺ θὰ μοῦ ταίριαζε ἕνας λαιμὸς
μακρὸς ὡς τοῦ κύκνου· καὶ θάχα δύναμη περισσότερη, ἂν ἦταν
πλατύτερο τὸ στῆθος μου. Ἄφου ἢ μοῖρα μου εἶναι, μὲ τὸ
θέλημά σου, νὰ σηκώνω στὴ ράχη μου τὸ ἀγαπημένο σου πλά-
σμα, τὸν ἀνθρώπο, δὲν θὰ ἦταν καλύτερα νὰ γεννιέμαι μὲ τὴ

«Τὸ ἄλογο ἀνατριχίασε κι ἄρχισε νὰ τρέμν.» (Σελ. 57).

σέλλα και να την έχω φυσικά κολλημένη άπάνω μου παρά να με σελλώνη ο καβαλλάρης;»

— «Α! έτσι θαρρείς;» ειπε ο Δίας. Καλά, περίμενε μια στιγμή».

Το άλλογο περίμενε με αγωνία.

— «Να γίνη!» ειπε ο Δίας με δυνατή φωνή. Και μονομιās τινάχθηκε από το χώμα ή άσχημη καμήλα και βρέθηκε κοντά στο θρόνο του Δία.

Το άλλογο ειδη την καμήλα, άνατρίχασε κι άρχισε να τρέμη.

«Να τα ψηλότερα και λεπτότερα πόδια, να ο μακρὸς λαιμὸς του κύκνου, να το πλατύτερο στήθος και ή φυσική σέλλα», ειπε ο Δίας στο άλλογο, δείχνοντας την καμήλα.

Το άλλογο έτρεμε σύσσωμο.

«Πήγαινε, του ειπε ο Δίας, κι' αυτό που έγινε σήμερα ως σου γίνη μάθημα. Μά για να θυμάσαι την αυθάδειά σου και να μετανοιώνης, θ' αφήσω ζωντανή την καμήλα, και κάθε φορά που θα τη βλέπης, θάνατριχιάζης και θα τρέμης».

13. 'Ο Βασίλειος ο Β' στην 'Ελλάδα.

Αφού κατανίκησε τους Βουλγάρους και μπήκε νικητής στην πρωτεύουσά τους, την Αχρίδα, κι έκαμε πάλι τη Βουλγαρία έπαρχία της μεγάλης έλληνικής αυτοκρατορίας, ο αυτοκράτορας Βασίλειος ο Β' αποφάσισε να πραγματοποιήση έναν παλιό του πόθο: να επισκεφθί την 'Ελλάδα και την Αθήνα.

Με το στρατό του προχώρησε προς τα κάτω, πέρασε τα σύνορα της Θεσσαλίας και στρατοπέδεψε κοντά στα Μετέωρα, σ' αυτό το φυσικό θαῦμα, —όχτακόσιοι γιγάντιοι βράχοι, που είκοσι άπ' αυτούς είχαν στην κορφή τους κελλιά άσκητών.

Ἐκ τῆς Μετέωρα, πού τόσο κίνησαν τὸ θαυμασμό του, ὁ Βασίλειος ὁ Β' ἐξακλούθησε τὸ δρόμο του πρὸς τὰ κάτω. Πέρασε τὴν πλούσια πεδιάδα τῶν Τρικκάλων, πού τὴ βρέχουν ὁ Πηγεῖος καὶ ἄλλα μικρότερα ποτάμια. Παντοῦ ὁ θεσσαλικὸς λαὸς ὑποδεχόταν μὲ χαρὰ καὶ μ' ἐνθουσιασμό τὸ μεγάλο αὐτοκράτορα, πού ἔσωσε τὴν πολυπάθη χώρα ἀπὸ τὴς βουλγαρικῆς ἐπιδρομῆς.

Ἐφθασε στὴν ἱστορικὴ πεδιάδα τῶν Φαρσάλων, πέρασε τὸν ποταμὸ Ἄπιδανὸ καὶ πλησίασε τὰ ριζοβούνια τῆς Ὀθρης. Ἀπὸ δῶ καὶ ἐμπρὸς ἀρχίζει ὁ ἀνήφορος.

Ἀπὸ τὴς ἀπόκρημνες πλαγιῆς τοῦ πολυκόρυφου βουνοῦ, μπαίνει στὴ μεγάλη κοιλάδα τοῦ Σπερχειοῦ, πού ἀπλώνεται ἀνάμεσα Ὀθρης καὶ Οἴτης.

Μαγεμένος ἀπὸ τὸ ὑπέροχο πανόραμα πού ἀπλώνεται στὰ μάτια του ὡς τὸ βάθος τοῦ Λαμιακοῦ κόλπου, συγκινημένος ἀκόμα ἀπὸ τὸ θέαμα ἑνὸς μέρους τῆς κοιλάδας, πού ἦταν ὡς τότε σπαρμένο ἀπὸ κόκκαλα, — λείψανα τῆς μυριόνεκρης μάχης πού εἶχε γίνῃ ἐκεῖ 22 χρόνια πρωτότερα μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων, ὅταν ὁ στρατηγὸς Νικηφόρος Οὐρανὸς νίκησε τὸ Τσάρο Μιχαὴλ καὶ τσάκισε τὸν βουλγαρικὸ στρατό, — ὁ Βασίλειος περνᾷ τὴ Φωκίδα, τὴ Λοκρίδα, καὶ φθάνει στὴ Θήβα, τὴν περίφημη τότε πόλη γιὰ τὰ μεταξουργεῖα τῆς.

Ἀπὸ κεῖ ὁ αὐτοκράτορας μὲ τὸ στρατό του τραβᾷ ἴσια γιὰ τὴν Ἀθήνα, ποθώντας νὰ χαιρετήσῃ τὴν πρωτεύουσα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ καὶ νὰ γιορτάσῃ τὴ νίκη του ἀπάνω στὴν ἑνδοξὴ Ἀκρόπολη.

Ἡ εἰδωλολατρεία εἶχε ξεψυχήσει πρὸ πολλοῦ. Ἡ παρθένα Ἀθηναῖα εἶχε παραχωρήσει τὴ θέση τῆς στὴ Μαρία. Πολλοὶ ἀρχαῖοι ναοὶ εἶχαν γίνῃ χριστιανικῆς ἐκκλησιῆς. Καὶ αὐτὸς ἀκόμα ὁ ξακουσμένος Παρθενώνας, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ αὐτο-

κράτορα Ἰουστινιανῶ, ἦταν ἀφιερωμένος στὴν Παναγία. Ἐκεῖ πάνω ἔμεινε κι ὁ ἀρχιεπίσκοπος.

Ἀπ' ὄλη τὴν Ἀττικὴ καὶ τὴν Ἑλλάδα ἔχουν μαζευθεῖ πλήθη λαοῦ, γιὰ νὰ ὑποδεχθοῦν τὸ νικηφόρο αὐτοκράτορα. Ἄντρες καὶ γυναῖκες, νέοι, γέροι καὶ παιδιά, μὲ τὰ γιορτινά τους φορέματα, πλημμυρίζουν ἀπὸ τὸνα μέρος κι ἀπὸ τᾶλλο τὸ δρόμο, ποὺ ὁδηγεῖ στὴν Ἀκρόπολη, καθὼς καὶ τοὺς ὁλόγυρα λόφους. Καὶ σὲ λίγο παρουσιάζεται καὶ περνᾷ μὲ τὴν ἀκολουθία του ὁ Βασίλειος. Μὲ πόση χαρὰ, μὲ ποσον ἐνθουσιασμό τὸν ὑποδέχεται καὶ τὸν ζητοκραυγάζει ὁ λαὸς ἐκεῖνος ποὺ τὸν λατρεύει!

Ὁ γηραιὸς βράχος λαμπρύνεται τώρα ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορικὴ πομπή. Ὁ θαφροστεφανωμένος αὐτοκράτορας περιστοιχίζεται ἀπὸ τοὺς γενναίους ἀξιωματικούς του καὶ μὲ ἀργὸ βῆμα, βαθιὰ συγκινημένος, ἀνεβαίνει τὰ μαρμαρένια σκαλιά. Στὰ προπύλαια, δεξιὰ κι ἀριστερά, τὸν περιμένουν τὰ λάβαρα καὶ τὰ ἔξαπτέρυγα. Στὴ μέση, στέκεται ὁ ἀρχιεπίσκοπος μὲ τὰ λαμπρά του ἄμφια, τὴ διαμαντοστόλιστη μίτρα του καὶ τὸ χρυσοσταυρὸ στὸ χέρι. Τὸν περιστοιχίζουν οἱ ἄρχοντες, οἱ στρατηγί, οἱ ἀποσταλμένοι τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ὅλοι οἱ ἐπίσημοι τῆς Ἀθήνας.

Μὲ ὕμνους κι ἐπευφημίες ὑποδέχονται στὴν Ἀκρόπολη τὸν Βασίλειο. Ἡ πομπὴ προχωρεῖ πρὸς τὸν Παρθενῶνα. Τί ἐντύπωση κάνει στὸν αὐτοκράτορα ὁ περίφημος αὐτὸς ναός, τὸ ἀρχιτεκτονικὸ αὐτὸ ἀριστούργημα τῆς ἀρχαιότητος, ποὺ καμιὰ βλάβη δὲν εἶχε πάθει ὡς ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Μόνο ποὺ δὲν εἶναι πιὰ ναὸς τῆς Ἀθηναῖς, ἀλλὰ, καθὼς εἶπαμε, χριστιανικὴ ἐκκλησιά. Ὁ Βασίλειος μπαίνει, προσκυνᾷ, προσεύχεται καὶ γονατιστὸς εὐχαριστεῖ τὴν Παναγιά γιὰ τίς νίκες του.

Πλούσια ἀφιερῶματα κρέμασε στὴν εἰκόνα τῆς ὁ Βασίλειος ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς Ἀχρίδας. Χάρισε ἀκόμα στὴν ἐκ-

κλησιά ἓνα δλόχρυσο περιστέρι, πὺ συμβόλιζε τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ μὲ μηχανισμό πετοῦσε σὰ ζωντανό, καθὼς καὶ μιὰ χρυσή ἀκοίμητη καντήλα. Ὁ αὐτοκράτορας συμμεριζόταν τῇ λατρεία πὺ εἶχε ἔλη ἢ Ἑλλάδα στὴν Παναγιά καὶ πὺ στὴ γιορτὴ της, τὸ Δεκαπενταύγουστο, μαζεύονταν στὴν Ἀθήνα χιλιάδες χριστιανοὶ ἀπ' ἔλα τὰ ἑλληνικὰ μέρη.

*
*
*

Ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἐκείνη ἡμέρα, ἢ Ἀθήνα πῆρε καίνουρ-για ζωὴ καὶ, μαζὶ μὲ τὴν Ἀθήνα, κι οἱ ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδας. Ἡ διοίκηση διορθώθηκε, οἱ φόροι ἐλαττώθηκαν, ἢ γεωργία προόδεψε. Σιτάρι κι ἄλλα γενήματα ἄρχισαν νὰ στέλνωνται στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ παντοῦ. Ἡ χώρα, πὺ τόσα χρόνια ὑπόφερε ἄπειρα βάσανα ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, ἐλεύθερη πιά, ἄρχισε νὰ ξαναζῇ.

Τότε χτίστηκε κι ἡ ἐκκλησιά τοῦ Σωτήρα στὸ Μιστρά, τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου καὶ τῶν ἁγίων Θεοδώρων στὴν Ἀθήνα· τότε στολίστηκαν μὲ ὠραῖες ψηφιδωτὲς εἰκόνες, πὺ σώζονται ὡς σήμερα, ἢ μονὴ τοῦ Δαφνιοῦ κι ἡ ἐκκλησιά τοῦ ὁσίου Λουκά στὴ Φωκίδα.

Ὁ στρατὸς τοῦ Βασιλείου γύρισε στὴν Κωνσταντινούπολη ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο πὺ εἶχ' ἔρθει. Ὁ αὐτοκράτορας ὅμως κατέβηκε στὸν Πειραιᾶ καὶ μπῆκε στὸ πλοῖο, τὸν βασιλικὸ δρόμονα πὺ τὸν περίμενε νὰ τὸν γυρίση στὴν πρωτεύουσά του.

Ἐφθασε καὶ σὲ λίγες μέρες. Καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ μὲ πόση χαρὰ ξαναεἶδε καὶ μὲ πόσο ἐνθουσιασμὸ ὑποδέχθηκε ὁ λαὸς τὸ γερο-Αὐτοκράτορά του, πὺ ὕστερ' ἀπὸ τὸσους φοβεροὺς πολέμους, τὸν εἶχε ἀπαλλάξει μὲ τὴ μεγάλη του νίκη ἀπὸ τὴν ἀνησυχία τοῦ βουλγαρικοῦ κινδύνου.

Κι ὄλοι φώναζαν μὲ τὴν καρδιά τους:

«Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου!»

14. Παππούς κι έγγόνι.

Είμαστε στά 1024 μετά Χριστόν, όταν αυτοκράτορας του Βυζαντίου ήταν ο πολυδοξασμένος Βασίλειος ο Β΄.

Στή Μακεδονία, στή ρίζα ενός βουνού, δώδεκα ώρες μακριά από τή Θεσσαλονίκη, ήταν ένα μικρό χωριό τριγυρισμένο από κήπους και χωράφια.

Στό έμορφο αυτό χωριό ξεχώριζε ένα κάτασπρο σπιτάκι με άπλόχωρη αὐλή, με στάβλο, άποθήκες κι άχυρώνες. Ήταν τό σπίτι του προεστου του χωριου.

Ένα χειμωνιάτικο βράδυ, σέ μιá κάμαρα με κλειστά παραθυρόφυλλα, κοντά στή φωτιά, κάθονταν ο παππούς και τό έγγόνι του.

Στό μεγάλο τζάκι έτριζαν τά ξερά ξύλα τής φωτιάς, ενώ έξω στή σκεπή σφύριζε ο χιονιάς που κατέβαινε τσουχτερός από τό βουνό.

«Παππού, πές μου καμιά ιστορία», ειπε ο μικρός Γρηγόρης. «Ο πατέρας κι ή μητέρα θ' άργήσουν νά γυρίσουν από τό γάμο που είναι καλεσμένοι».

Ο παππούς, όπως όλοι οι γέροι, δέν ήθελε και πολλά παρακάλια για νά διηγείται όσα ειδη κι έπαθε στα νειάτα του. Έβηξε λίγο, καλοκάθησε κι άρχισε.

«Μιά φορά κι έναν καιρό, παιδί μου, έδω και τριανταπέντε χρόνια, ήταν ένα κορίτσι πολυ έμορφο και πολυ προκομμένο. Ήξερε όλες τις δουλειές του σπιτιου. Η μάνα του τό ειχε κάμει τέλεια νοικοκυρά.

«Σάν ήρθε ο καιρός νά παντρευθή, τήν άρραβώνιασαν μ' ένα άρχοντόπουλο από τό ίδιο χωριό, που τόλεγαν Γρηγόρη».

— «Γρηγόρη ειπες, παππού ; Όπως λένε έσένα κι έμένα» ;

— «Ναί, παιδί μου! και νά ἰδῆς πού και τῆ νύφη τὴν ἔλε-
γαν ἔπως τῆ μακαρίτισσα τῆ γιαγιά σου, Θέκλα».

Κι ὁ παππούς ἐξακολούθησε τὴν ἱστορία του :

* * *

«Πέρασαν κάμποσοι μῆνες και πλησίασε ἡ μέρα τοῦ στε-
φανώματος πού θά γινόταν τὸ Γενάρη, τὴν πρώτη Κυριακὴ
ἔστερ' ἀπὸ τὰ Φῶτα, πού ἀγιάζουν τὰ νερά.

Τὴν ἡμέρα λοιπὸν πού εἶχαν ὀρίσει, πῆγε ὁ γαμπρός μ'
ὄλους τοὺς δικούς του, και πῆραν τὸν κουμπάρου ἀπὸ τὸ σπίτι
του. Καὶ κατόπι ὄλοι μαζί, μὲ τὴ νύφη και τοὺς συγγενεῖς
της, πῆγαν ὀλοῖσα στὴν ἐκκλησιά τοῦ χωριοῦ.

Σὰν τελείωσε τὸ μυστήριο, ὁ γαμπρός και ἡ νύφη βγῆκαν
πρῶτοι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά. Κατόπι βγῆκαν και ὄλοι οἱ καλε-
σμένοι και τράδηξαν γιὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ.

Ὁ παπα-Θύμιος, πού εἶχε εὐλογῆσει τὸ μυστήριο, μὲ τοὺς
νιόπαντροὺς και τὸν κουμπάρου, πῆγαιναν μπροστά. Πίσω τους
ἔρχόταν ὄλο τὸ συγγενολόι και τὸ συμπεθεριό.

Πλούσιο τραπέζι ἦταν ἔτοιμο στὸ σπίτι τοῦ Γρηγόρη.

Ἄρνια τῆς σούβλας και ἄλλα φαγητὰ μωσχεβολοῦσαν ἀπὸ
μακριά.

Ἄφου ἔφαγαν καλά και ἔπιαν, ἄρχισαν νά τραγουδοῦν και
νά χορεύουν».

Ἐδῶ ὁ παππούς ἔκοψε χωρὶς νά θέλῃ τῆ διήγηση· ἀνα-
στέναξε βαθιὰ και τὰ μάτια του βούρκωσαν. Ὁ ἐγγονός του,
πού τόση ὥρα τὸν ἄκουε μὲ μεγάλη προσοχή, σὰν εἶδε τὸν
παππού του δακρυσμένο, τὸν ρώτησε ἀνήσυχα:

«Τί ἔπαθες, παππού; γιατί βούρκωσαν τὰ μάτια σου;»

Ὁ παππούς καμώθηκε πὼς δὲν τὸν ἄκουσε και ἐξακολού-
θησε:

* * *

«Ὅλο τὸ σπίτι τράνταζε ἀπὸ τὰ τραγούδια και τὸ χορὸ.

Τούμπανα κι άλλα μουσικά ὄργανα χτυποῦσαν ἀδιάκοπα· καὶ τὰ ποτήρια ἀπὸ χέρι σὲ χέρι ἔκαναν κύκλο μ' εὐχὲς γιὰ τὸ νέο ζευγάρι.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἦταν δύσκολα καὶ πολὺ ἀνήσυχα.

Ἡ Μακεδονία μας ὑπόφερεν πολλὰ βάσανα ἀπὸ μιὰν ἄγρια φυλὴ, ποὺ γιὰ τὴ δυστυχία μας ἤρθε καὶ φώλιαζε στὸν τόπο μας».

Τὸ ἐγγόνι ἔκοψε ἐδῶ τὴ διήγηση μὲ τὴν ἐρώτηση :

«Γιὰ τοὺς Βουλγάρους θέλεις νὰ πῆς, παππού;»

Ἐπὶ τοὺς παπποὺς καμῶθηκε πῶς δὲν τὸν ἄκουσε κι ἐξακολούθησε:

«Ἄ! τί βάσανα ὑπόφερε ἡ χώρα μας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους! Δὲ λέγονται, παιδί μου! Σὺν κατάρρα ἔπεφταν στὶς χῶρες καὶ στὰ χωριά μας: Ἐσφαζαν, βασάνιζαν, ρήμαζαν, ἄρπαζαν ὅ,τι μπορούσαν καὶ γίνονταν ἄφαντοι. Ἦσυχάζαμε γιὰ λίγον καιρό. Μὰ ἔπειτα ἄξαφνα πάλι: κι ἀπάντεχα εἶχαμε τὰ ἴδια. Αὐτὸ γινόταν γιὰ πολλὰ χρόνια, ὥσπου ἀνέβηκε στὸ θρόνο ὁ μεγάλος αὐτοκράτοράς μας, ὁ Βασίλειος ὁ Β'. Αὐτὸς κατόρθωσε, ἔπειτα ἀπὸ σαράντα χρονῶν τρομερὸ πόλεμο, νὰ τοὺς καταστρέψῃ.

Λοιπὸν ἀπάνω στὴ διασκέδαση, παρουσιάζεται ἄξαφνα ὁ μπάρμπα-Νικήτας, ἓνας γέρος ποὺ ἔμενε ἀρκετὸν καιρὸ στὸ χωριό, μὰ κανένας δὲν ἤξερε οὔτε τὴν πατρίδα του οὔτε τὴ γενιά του. Ἄλλοι ἔλεγαν πῶς στὰ νιάτα του ἦτα δάσκαλος, ἄλλοι πῶς ἦταν ἀξιωματικός. Μὰ οἱ περισσότεροι τὸν ἔπαιρναν γιὰ παλαβό, γιὰτὶ μέρα καὶ νύχτα ἔτρεχε πάνω στὰ βουνὰ καὶ στὰ λαγκάδια, στὶς ρεματιῆς καὶ στὰ στενά.

Ἐπὶ τοὺς μπάρμπα-Νικήτας, ἐκεῖνο τὸ βράδυ, θυμῆθηκε τὰ νιάτα του. Ἄρχισε τὸ τραγούδι: ἀλλὰ τί τραγούδι! Ὅλο ἐνθουσιασμὸ κι ὄλο γιὰ πολέμους, γιὰ τὴν πατρίδα, γιὰ τὴν πίστη.

Κόντευαν μεσάνυχτα, ὅταν ὁ γέρος προφασίστηκε πῶς ἔχει κάποια δουλειὰ κι ἔφυγε βιαστικός. Πῆρε τὸ δρόμο ποὺ

έβγαينه έξω άπ' τὸ χωριό. Στάθηκε κοντὰ σὲ μιὰ ρεματιά, κρύφτηκε πίσω ἀπὸ ἕνα βράχο σὰν κάτι νὰ πρόσμενε.

Πυκνὸ ἦταν τὸ σκοτάδι. Τίποτε δὲ φαινόταν. Ὁ γερο-Νικήτας τέντωσε τ' αὐτιά του, μὰ τοῦ κάκου!

Ἄξαφνα, μέσα στὴ βαθειὰ ἡσυχία τῆς νύχτας, ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ κούκκου.

«Μπά;» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Νικήτας· «κάτι τρέχει ἐδῶ. Τέτοια ὥρα δὲ φωνάζουν οἱ κούκκοι».

Ἀκούμπησε τὸ κεφάλι του στὰ χέρια του καὶ ἀφυγκράζταν.

Σὲ λίγο ἀκούστηκε ἄλλος κούκκος.

«Βούλγαροι εἶναι, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του. Κατάσκοποι τριγυρίζουν τὸ χωριό μας αὐτὲς τὲς μέρες. Πρέπει νὰ τρέξω, νὰ εἰδοποιήσω τὸ Γρηγόρη. Αὐτὸς καταλαβαίνει ἀπὸ τέτοια πράγματα. Οἱ ἀγριόλυκοι κάτι κακὸ θὰ μᾶς σκαρώσουν ἀπέψε».

Φεύγει σιγὰ σιγὰ καὶ τρέχοντας γυρίζει στὸ χωριό.

Φτάνει στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ λαχανιασμένος, φωνάζει τὸ γαμπρὸ παράμερα καὶ τοῦ λέει ὅσα ἄκουσε.

Ὁ Γρηγόρης ταραχτήκε. Στάθηκε συλλογισμένος λίγα λεπτά τῆς ὥρας. Ὑστερα πηγαίνει στὴ νύφη, τὴ φιλεῖ στὸ μέτωπο καὶ τῆς λέει:

«Θέκλα μου, σὲ λίγο θὰ γυρίσω», καὶ φεύγει τρέχοντας μαζὶ μὲ τὸ Νικήτα.

Σὲ λίγο φτάνουν στὴ ρεματιά, κρύβονται στὸ βράχο καὶ παραφυλᾶνε.

* * *

Πέρασε κάμποση ὥρα. Ἄξαφνα, μέσα ἀπὸ τὰ γενήματα, πρέβαλαν δυὸ σκιές. Ἐκείνη τὴν ὥρα πρέβαλε καὶ τὸ φεγγάρι στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, καὶ σι' ἄσπρο ἀδύνατο φῶς του τοὺς γνώρισαν πὼς ἦταν Βούλγαροι.

‘Ο Γρηγόρης στάθηκε μπροστά τους φοβερός και τούς λέει:
«Τί δουλειά ἔχετε στὸ χωριό μας ;»

‘Ο ἕνας, ποῦταν πιὸ κοντά, τράβηξε τὸ μαχαίρι του καὶ χίμηξε ἐναντίον τοῦ Γρηγόρη. Ἐκεῖνος πηδάει γοργὰ στὸ πλάι καὶ τοῦ καρφώνει τὸ μαχαίρι του στὸ λαιμό.

‘Ο Βούλγαρος πέφτει νεκρός. Ἦταν ἀξιωματικός.

‘Ο ἄλλος Βούλγαρος μούγκρισε σὰ θερίο, τράβηξε τὸ μαχαίρι του νὰ χτυπήσῃ τὸ Γρηγόρη, ἀλλ’ αὐτὸς ἐπιδέξια ξεφεύγει τὸ χτύπημα, τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ τὸν πνίγει.

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἀκουστήκε ἀπὸ μακριὰ βοή καὶ ποδοβολητὸ πὸ πλῆσιάζε. Τρέχει ὁ Γρηγόρης στὸ χωριὸ φωνάζοντας:

«Γρήγορα στ’ ἄρματα ! οἱ Βούλγαροι !»

Τί ἔγινε ἐκείνη τὴν ὥρα δὲν λέγεται ! Ὁ γάμος σκόρπισε. Τὰ φῶτα ἔσβησαν. Τὰ παλικάρια ἔτρεχαν ν’ ἄρματωθοῦν.

‘Ο μπαρμπα-Νικήτας τότε ἔδειξε πὼς δὲν ἦταν διόλου παλαβός. Ἔδινε θάρρος σὲ ἔλους. Μιλοῦσε μὲ γνώση καὶ μὲ καρδιά :

«Παιδιά, φώναζε, σταθῆτε καὶ πολεμήστε σὰν Ἕλληνες πὸ εἶστε ! Ἐδῶ θὰ πεθάνουμε ἔλοι, ἀλλὰ δὲ θ’ ἀφήσουμε τοὺς ἔχθρους νὰ πατήσουν τὸ χωριὸ μας. Ἐλα, Γρηγόρη, ἐμπρός, πᾶμε».

Ξεκίνησαν ἔλοι. Σὲ λίγο ἦταν στὶς θέσεις τους.

Οἱ Βούλγαροι δὲν ἄργησαν νὰ φτάσουν. Πρῶτα οἱ καθαλαραῖοι κι ἔπειτα οἱ πεζοί. Ἦταν πολλοί.

Ἄρχισε ἡ μάχη. Οἱ Ἕλληνες ἔπιασαν τὸ σχολειό, τὴν ἐκκλησιά, τὰ σπίτια πὸ ἦταν πρὸς τὸ βουνό. Ταμπουρώθηκαν ἐκεῖ καὶ πολεμοῦσαν γενναῖα. Μὰ τοῦ κάκου. Οἱ Βούλγαροι ἀπὸ ἓνα μονοπάτι ἀνεβαίνουν στὸ βουνό, τοὺς πιάνουν τὶς πλάτες καὶ τοὺς περικυκλώνουν. Ἐτοιμάζονται νὰ βάλουν φωτιά νὰ τοὺς κάψουν. Ἀλλὰ τῇ στιγμῇ ἐκείνη ἔφθασε τρεχάτος ἓνας

‘Ο Πύργος τοῦ Βοσπόρου. Ἐκδ. 1. 1929.

για την πατρίδα. 'Εσύ δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ θυσιάσης ἔτσι ἀνώφελα τὴ ζωὴ σου».

Ὁ Γρηγόρης ἔμεινε ἀκίνητος ἀπὸ ἐκπληξη.

Στὸ μεταξὺ βρῆκε καιρὸ ὁ γερο-Νικήτας κι ἔφυγε. Ὅταν ἔφθασε κοντὰ στοὺς Βουλγάρους, προχώρησε μὲ βῆμα περήφανο. Ζύγωσε, κοιτάζει τὸ Βούλγαρο ἀρχηγό.

«Τί θέλεις, γέρο; Ἐγὼ πρόσταξα νὰ μοῦ φέρουν ἐκείνους ποὺ σκότωσαν τὰ δυὸ καλύτερά μου παλικάρια», εἶπε μὲ λύσσα.

— «Ἐνας τοὺς σκότωσε καὶ τοὺς δυὸ, καὶ εἶμαι ἐγώ!»

— «Ἐσύ;»

Δυὸ Βούλγαροι ἄρπαξαν τὸν μπαρμπα-Νικήτα ἀπὸ τὰ χέρια· ἀλλὰ μὲ δύναμη, ποὺ κανένας δὲν τὴν περίμενε ἀπὸ τὸ γεροντικὸ κορμί του, τοὺς ἔσπρωξε καὶ τοὺς κύλησε καταγῆς. Ἐπειτα πῆγε καὶ στάθηκε κοντὰ στὸν κορμὸ ἑνὸς δέντρου ποὺ ἦταν ἐκεῖ.

«Σκυλιά, τοὺς λέει, ὅ,τι καὶ νὰ κάμετε, ἡ Μακεδονία δική μας εἶναι!»

Οἱ Βούλγαροι χίμηξαν ἀπάνω του.

«Χτυπάτε, δὲ σᾶς φοβοῦμαι! Τὸ αἷμα μου θὰ γίνῃ φωτιὰ νὰ σᾶς κάψῃ».

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Βουλγάρων φώναξε τότε μὲ λύσσα:

«Ἀκόμη ζωντανὸ τὸν ἀφίνετε;»

Οἱ στρατιῶτες τὸν λόγγισαν μὲ τόση ἑρμῆ, ποὺ τὸ σίδερο πέρασε τὸ κορμὶ πέρα πέρα καὶ χώθηκε στὸ δέντρο. Τὸ κεφάλι τοῦ μπαρμπα-Νικήτα ἔγειρε πρὸς τὸ στῆθος, ἢ ψυχὴ του, ἀγία ψυχὴ ἑνὸς μάρτυρα, πέταξε στὸν οὐρανό, καὶ τὸ κορμὶ του σωριάστηκε καταγῆς.

Οἱ Βούλγαροι ἔφυγαν βιαστικά, γιατί σὲ λίγο ἔφθανε ὁ ἑλληνικὸς στρατός.

* *

Ἐδῶ ἔκοψε πάλι τὸν παπποῦ ὁ ἐγγονός του καὶ τοῦ εἶπε :

«Τὸν καημένο τὸ γερο-Νικήτα!»

Ἦ παππούς ἐξακολούθησε :

— «Τὸ χωριὸ δὲ φοβόταν πιά τίποτα».

Καὶ πάλι τὸν ρώτησε τὸ ἐγγόνι του :

— «Καὶ ὁ Γρηγόρης τί ἀπόγινε ;»

— «Ὁ Γρηγόρης ἔζησε, πολέμησε γιὰ τὴν πατρίδα, ἔστειλε καὶ τὸ γιό του στὸ στρατό, καὶ τώρα, γέρος, λέει παραμύθια στὸν ἐγγονό του!».

— «Τί λές, παππού ;» λέει τὸ ἐγγόνι μὲ ἐκπληξή. «Ἐσὺ εἶσαι ὁ Γρηγόρης ;»

— «Ναί, ὁ Γρηγόρης Γαβρᾶς, κι ἐσὺ τὸ ἐγγόνι του. Γιὰ νὰ γίνης σὺ μιὰ μέρα γενναῖο παλικάρι, πέθανε ὁ γέρο-Νικήτας. Θυμᾶσαι τί μοῦ εἶπε ; «Ἐγὼ εἶμαι στὸν κόσμον ὀλομόναχος. Ἐσὺ θὰ χαρίσης γιουὺς κι ἐγγόνια στὴν πατρίδα».

— «Ναί, παππού, θὰ γίνω σὰν τὸ γερο-Νικήτα καὶ σὰν ἐσένα!» εἶπε τὸ παιδί καὶ ἄστραψαν τὰ μάτια του.

— «Θὰ γίνης, ἐγγονάκι μου. Πρέπει νὰ γίνης. Καὶ γιὰ νὰ σοῦ δείξω πὼς τὸ πιστεύω, πὼς ἔχω πεποιθήση πὼς θὰ γίνης, θὰ σοῦ κάμω μιὰ μεγάλη τιμὴ. Τὸ καντήλι στὸν τάφο τοῦ γερο-Νικήτα ὡς τώρα τὸ ἀναβα ἐγώ. Ἄπὸ αὔριο θὰ τ' ἀνάβης ἐσύ».

— «ὦ, παππού μου!» φώναξε ὁ μικρός, καὶ τὸ πρόσωπό του ἔλαμψε ἀπὸ χαρὰ.

Ἄρπαξε τὸ χέρι του καὶ τὸ φίλησε.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ χτύπησε ἡ πόρτα· γύριζαν οἱ γονεῖς ἀπὸ τὸ γάμο.

15. Ὁ πύργος τοῦ Βόσπορου.

α' Ὁ Μιχαὴλ Μελιγούας.

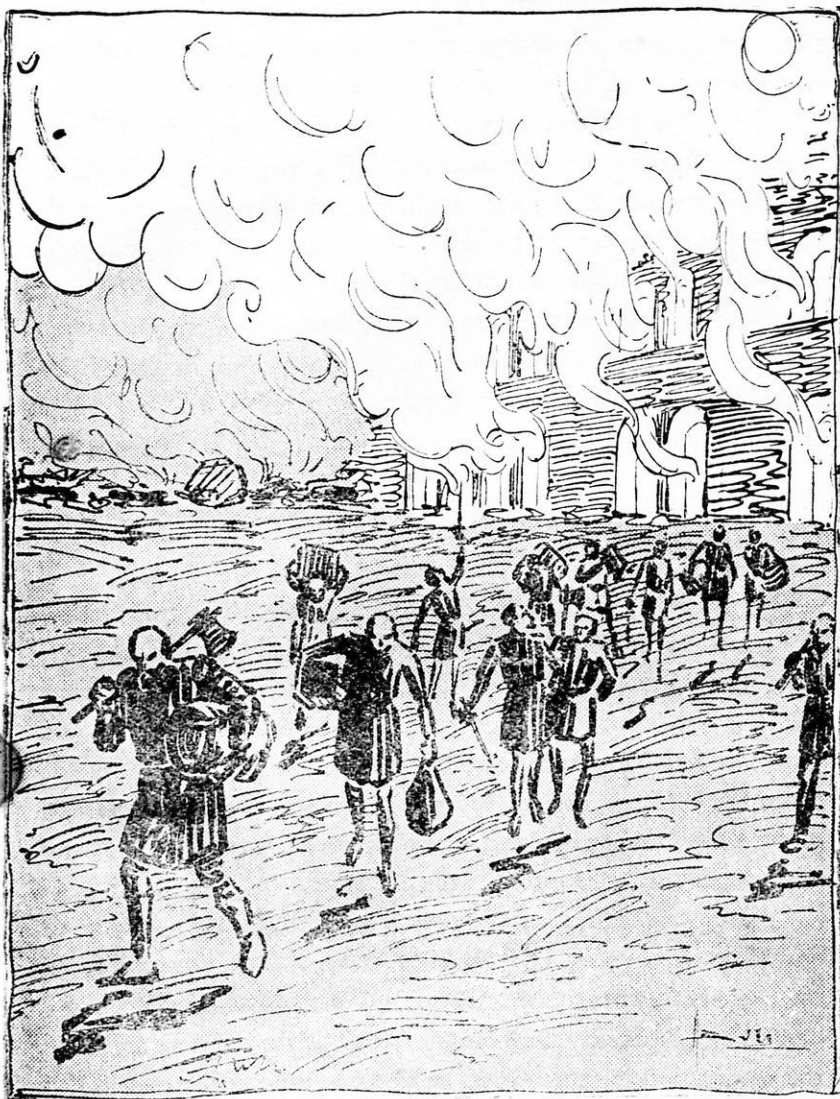
Ἡ οἰκογένεια Μελιγούα, ἐδῶ καὶ χίλια διακόσια χρόνια, ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς ἐπισημότερες καὶ πλουσιώτερες σ' ὅλη τὴν ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία. Ὁ πύργος τῆς στὸ Βόσπορο, κάτασπρος σὲ μιὰ ἐλοπράσινη ἀκρογιαλιά, φαινόταν σὰν κάστρο.

Αὐτοκράτορας τότε τοῦ Βυζάντιου ἦταν ὁ Ἀναστάσιος.

Ὁ καλὸς κι ἀξίος αὐτὸς αὐτοκράτορας φρόντιζε πολὺ γιὰ τὸ κράτος του· καί, μαθαίνοντας πὼς οἱ Ἀραβες ἐτοιμάζονταν νὰ ἐκστρατεύσουν ἐναντίον του, ἐπιδιόρθωσε τὰ παλιὰ ὀχυρώματα τῆς Πόλης, ἔκανε νέα, μεγάλωνε τὸ στόλο του κι ἀναδιοργάνωνε τὸ στρατό του. Εἶχε διαλέξει τοὺς πιὸ ἱκανοὺς καὶ τοὺς πιὸ τίμιους ἄντρες τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοὺς εἶχε δώσει τὶς ἀνώτερες θέσεις. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦταν κι ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος, ὁ ἱκανώτερος ἀπ' ὅλους, πού τὸν διόρισε ἀρχιστράτηγο καὶ τὸν ἔστειλε νὰ πολεμήσῃ τοὺς Ἀραβες, γιὰ νὰ ματαιώσῃ τὰ ἐπιθετικὰ σχέδιά τους.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς ἄρχοντες πού ἔλαβαν μέρος σ' αὐτὴ τὴν ἐκστρατεία, ἦταν κι ὁ μοναχογιὸς τοῦ γερο-Μελιγούα, ὁ Μιχαήλ. Ἦταν ἀληθινὸ παλικάρι. Γενναῖος, ἀτρόμητος κι ὄμορφος πολὺ. Κατὰ τὴν τότε συνθήθεια, οἱ γονεῖς του τὸν εἶχαν ἀρραβωνιάσει ἀπὸ μικρὸ παιδί μὲ τὴν κόρη τοῦ ἀρχοντα Βουκιλλάρου, τῆ Δωροθέα, συνομήλική του σχεδὸν καὶ γειτονοπούλα του στὸ Βόσπορο. Κι οἱ Βουκιλλάρου ἐπίσης ἦταν πολὺ πλούσιοι κι εἶχαν μεγάλα ἀξιώματα. Ἀλήθεια ὅμως, δὲν εἶχαν καὶ τὰ ψυχικὰ χαρίσματα, τὶς ἀρετὲς τῶν Μελιγούα. Ἦταν περήφανοι, φαντασμένοι, ἀκατάδεχτοι στοὺς κατώτερους κι ἔχι τόσο εὐλικρινεῖς στοὺς ἀνώτερους καὶ τοὺς ἴσους. . .

Ὁ Μιχαήλ ἀποχαιρέτησε τοὺς γονεῖς του καὶ τὴν ἀρραβωνιαστικιά του καὶ μπῆκε στὸ πλοῖο του.

«Αρπαξαν ό,τι πολύτιμον βρήκαν, έβαλαν φωτιά κι έφυγαν...» (σελ. 72).

Δὲν εἶχε ὅμως φθάσει στὴ Ρόδο, ὅταν ὁ στρατὸς στὴν Πόλη ἔκανε ἐπανάσταση κι ἀνάγκασε τὸν αὐτοκράτορα Ἀναστάσιο νὰ παραιτηθῆ καὶ νὰ καταφύγῃ σ' ἓνα μοναστήρι.

Στὸ θρόνο ἀνέβηκε τότε ἄλλος αὐτοκράτορας, ὁ Θεοδόσιος, ἄνθρωπος ἀμόρφωτος κι ἀνίκανος. Ἡ οἰκογένεια Μελιγούα, ὅπως καὶ πολλὰς ἄλλες στὸ Βυζάντιο, δὲ θέλησε νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ. Οἱ ἐπαναστάτες λοιπὸν ὄρμησαν κατὰ τοῦ πύργου, σκότωσαν τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα τοῦ Μιχαήλ, ἄρπαξαν ὅ,τι πολῦτιμο βρῆκαν ἐκεῖ μέσα — χρήματα, στολίδια, ἔπιπλα, σκεύη, — στᾶλλα ἔβαλαν φωτιά, κι ἔφυγαν γιὰ νὰ λεηλατήσουν κι ἄλλοῦ. Σὲ λίγες ὥρες, ὁ ἀρχοντικὸς πύργος τῶν Μελιγούα δὲν ἦταν παρὰ ἐρείπια μαυρισμένα.

β' Πῶς ἔφυγε ὁ Μιχαήλ καὶ πῶς γύρισε.

Ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος, ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ Ἀναστάσιου, δὲ θέλησε μὲ κανένα τρόπο ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν Θεοδόσιο, γιὰτὶ τὸν θεωροῦσε ἀνίκανο γι' αὐτοκράτορα, καὶ μάλιστα σὲ τόσο κρίσιμες γιὰ τὴν πατρίδα στιγμές. Ἄλλ' αὐτὸ τὸ κατάλαβε γρήγορα κι ὁ ἴδιος ὁ στρατὸς. Ἔκαμε λοιπὸν κι ἄλλη ἐπανάσταση, κατέβασε ἀπ' τὸ θρόνο τὸ Θεοδόσιο κι ἀνέβασε τὸν Λέοντα τὸν Ἰσαυρο. Αὐτὸς ἦταν ἀληθινὰ ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀξιούς ποὺ βασίλεψαν ποτὲ στὸ Βυζάντιο.

Μὲ τὴν ἀλλαγὴ αὐτὴ, μπόρεσε νὰ γυρίσῃ στὴν Πόλη κι ὁ Μιχαήλ Μελιγούας. Μὰ δὲν εἶχε πιά τίποτα. Ἡ περιουσία του ὅλη εἶχε καταστραφῆ. Δὲν τοῦ ἔμεινε παρὰ τὸ σπαθί του κι ὁ μισθός του, δώδεκα χρυσὰ νομίσματα τὸ μῆνα. Γιατὶ κι ὁ βαθμὸς του δὲν ἦταν ἀκόμα μεγάλος· μόλις εἶχε γίνῃ κένταρχος.

Ὡ, μὲ τί πόνο ψυχῆς πάτησε τὴν ἔχθη ἐκείνη τοῦ Βοσπόρου! Καὶ μὲ τί σπαραγμὸ, στὴ θέσῃ τοῦ λαμπροῦ ἐκείνου πύργου, ἀντίκρυσε τὰ μαῦρα ἐρείπια! . . .

«Ω, με τί σπαραγμό, στη θέση του λαμπρού εκείνου πύργου,
αντίκρισε τὰ μαύρα έρείπια !...» (σελ. 72)

Πῶς ἔφυγε ἀπὸ καὶ ποῦ πέρασε τὰ παιδικὰ του χρόνια τὰ εὐτυχισμένα, καὶ πῶς γύριζε! Ἐφυγε πλούσιος, δυνατός, περιστοιχισμένος, καὶ γύρισε φτωχός, ὄρφανός, ἔρημος! . . .

Ἀπὸ τῆ μεγάλης συγκίνηση δὲ μπορούσε νὰ περπατήσει. Τὰ γόνατά του λύγιζαν, ἡ καρδιά του χτυποῦσε δυνατά, τὰ μάτια του γέμιζαν δάκρυα. Κοιτάζοντας τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα, θυμόταν προπάντων τὴ γλυκειὰ του μητέρα καὶ τίς εὐχὲς ποῦ τοῦ εἶχε δώσει τὴν ἡμέρα ποῦ ἔφυγε γιὰ τὸν πόλεμο. Ποῖος νὰ τοῦ τῶλεγε ὅτι στὸ γυρισμὸ δὲ θάβρισκε οὔτε τὸν τάφο της! Κι ὁ κακόμοιρος ὁ πατέρας του, ὁ καλὸς ἄρχοντας, ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος, μὲ τί τραγικὸ θάνατο ἐμελλε νὰ χαθῆ κι αὐτός! Γιατὶ ἦταν σταθερός, ἴσιος, τίμιος· γιατί δὲν ἐννοοῦσε νὰ γυρίζη καταπῶς φουσοῦσε ὁ ἀγέρας, ὅπως γύριζαν μερικοὶ ἄλλοι καὶ γλύτωναν, στίς ἀναμπουμπούλες, τὸ κεφάλι τους καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους, σὰν καληῶρα οἱ Βουκιλλάριοι . . .

γ' Ἡ Ὑπατία κι ὁ πατέρας της.

Καθὼς στεκόταν ἐκεῖ καὶ συλλογιζόταν αὐτά, ὁ Μιχαήλ εἶδε ἄξαφνα δυὸ γνωστά του πρόσωπα νὰ τὸν πλησιάζουν. Ἦταν ἡ Ὑπατία κι ὁ πατέρας της, ὁ Θεόφιλος. Στὴ μεγάλη του λύπη, ὁ νέος ἐνίωσε μιὰ παρηγοριά.

Ἡ μητέρα του εἶχε πάρει κοντά της τὴν Ὑπατία, ποῦ πολὺ μικρὴ ἔμεινε ὄρφανὴ ἀπὸ μάνα. Στὸν πύργο τοῦ Μελιγούα εἶχε μεγαλώσει ἡ καλὴ αὐτὴ κόρη. Μὰ κι ὁ πατέρας της, γενναῖος στρατιωτικός, ἦταν ἀφοσιωμένος στὴν οἰκογένεια.

Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πύργου, μόνο αὐτοὶ οἱ δυὸ εἶχαν σωθῆ τὴ φοβερὴ ἡμέρα τῆς σφαγῆς. Ὁ Θεόφιλος, γιατί ἔτυχε νὰ λείπη στὴν Πόλη· κι ἡ Ὑπατία, γιατί τὴ λυπήθηκαν, τόσο νέα καὶ τόσο ὄμορφη, νὰ τὴ σφάξουν κι αὐτὴν οἱ ἐπαναστάτες.

Ὁ Μιχαήλ ἔσφιξε τὸ χέρι τῆς παιδικῆς του φίλης κι ἀγκάλιασε κλαίοντας τὸ γερο-πατέρα της.

«Ζήτε λοιπόν έσείς ; τούς έλεγε· βρίσκω τουλάχιστον έσας, καλοί μου φίλοι;.. Δέν τò περίμενα! Γιατί μου είχαν πη πως οί άλιτήριοι εκείνοι δέν άφησαν άνθρωπο ζωντανò στòν πύργο!»

Του διηγήθηκαν με λίγα λόγια τή σωτηρία τους και τόν εδήγησαν στο σπιτάκι τους, εκεί κοντά στα έρείπια.

Τò σπιτάκι αυτό τò είχαν χτίσει μονάχοι τους ύστερ' από τήν πυρπόληση του πύργου, μαζεύοντας ό,τι μπορούσε να χρησιμοποιηθῆ από τὰ έρείπια. Δέν ήταν σχεδόν παρά μιὰ καλύβα, χωρισμένη σε δυò κάμαρες. 'Η νοικοκυρωσύνη όμως κι ή φιλοκαλία τῆς 'Υπατίας τήν έκαναν να φαντάζη σαν τò καλύτερο σπίτι.

«'Εδώ λοιπόν κάθεστε ;» ρώτησε ó Μιχαήλ.

— «Δηλαδή καθόμαστε ως τώρα, αποκρίθηκε ó Θεόφιλος. 'Αλλά στο έξῆς αυτή ή μικρή κατοικία θά είναι ἔλη δική σου. Σου ανήκει, αφού βγήκε απ' τόν πύργο τών προγόνων σου κι αφού ἄλλη εσύ δέν έχεις. Κάθησε λοιπόν, παιδί μου, ως ν' αποχτήσης καλύτερη. 'Εγώ θά πάρω τήν 'Υπατία και θά πάμε στη Βιθυνία, στοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ 'Αλύπιου».

'Αλλά με κανέναν τρόπο δέ θέλησε ó Μιχαήλ να τò δεχτῆ. «Μαζι ζήσαμε στόν πύργο, εἶπε· μαζι θά ζήσουμε και στο μικρò αυτό σπιτάκι. Μας χωρεῖ. Μήν ξεχνάτε πως εἶμαι στρατιώτης και μπορῶ να ζῶ ὅπως τύχη. Οὔτε παραπονιέμαι πού ó Θεός με στέρησε τὰ πλούτη μου. Με τή βοήθεια του, ἀργότερα, μπορεῖ να κάμω ἄλλα. 'Ενα μόνο με κάνει να λυποῦμαι, ó χαμός τών γονέων μου. 'Αλλά και για τò ανεπανόρθωτο αυτό, τò μεγάλο δυστύχημα, θά παρηγοριέμαι, ζώντας μαζι μ' έσας τούς δυò πού τούς γνωρίζατε, πού τούς ἀγαπήσατε ὅπως σὰς ἀγαποῦσαν κι εκείνοι. Μαζί σας θά νομίζω ὅτι τούς βλέπω, ὅτι τούς ἔχω, ὅτι ζοῦν ἀκόμα οί δυστυχισμένοι μου οί γονεῖς».

Και τὰ μάτια τοῦ Μιχαήλ γέμισαν πάλι δάκρυα.

δ' *Μιά καλή νοικοκυρούλα.*

Ἡ Ὑπατία προσπαθοῦσε νὰ διασκεδάσῃ ὅσο μπορούσε τὸν Μιχαήλ. Πότε τοῦ διάβαζε κανένα βιβλίο, ὅπως τῶκανε ἄλλοτε καὶ γιὰ τὴ μητέρα του, πότε τοῦ ἔλεγε κανένα ποίημα, πότε τοῦ ἔψαλλε ἢ τοῦ τραγουδοῦσε μὲ τὸ μικρὸ της ἄρμόνιο.

Ἡ ζωὴ τῶν τριῶν στὸ ἐξοχικὸ σπιτάκι ἦταν φτωχικὴ, μὰ ἤσυχη, ὁμορφῆ, γλυκειά. Καὶ τέτοια τὴν ἔκανε προπάντων ἡ Ὑπατία, ποὺ εἶχε πολλὰ καὶ σπάνια χαρίσματα. ✓

Γιὰ κάθε ζήτημα ἤξερε νὰ μιλήσῃ μὲ γνώση καὶ μὲ κρίση, ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἡλικία της. Καὶ πολλές φορές, μὲ τὰ νόστιμα λογάνια της, μὲ τ' ἀστεία της, ἔκανε τὸν πατέρα της καὶ τὸν Μιχαήλ νὰ γελοῦν μὲ τὴν καρδιά τους.

Ἔργαζόταν ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ· σκούπιζε, μαγεῖρε, ἔρραβε, κεντοῦσε, φρόντιζε γιὰ ὄλα. Ἦταν ἡ ψυχὴ κι ἡ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ. Αὐτὴ ὑπηρετοῦσε τοὺς δυὸ ἄντρες στὸ τραπέζι· αὐτὴ τοὺς κρατοῦσε ὕστερα συντροφιὰ ὡς τὴν ὥρα ποὺ νύσταζε. Σηκωνόταν πρώτη καὶ πλάγιαζε τελευταία. Καὶ κεῖ ποὺ εἶχε τόσες ἀσχολίες καὶ φροντίδες, πάλι ἔβρισκε καιρὸ νὰ κἀνῃ περιπάτους στὰ γύρω ὑψώματα, νὰ μαζεύῃ λουλούδια καὶ νὰ στολίζῃ μ' αὐτὰ ὄλο τὸ σπιτάκι.

Ἄλλὰ τὰ ὠραιότερα, τὰ σπανιώτερα, τὰ ἔβαζε ἀνάμεσα στὰ φύλλα ἑνὸς πολύτιμου βιβλίου, ποὺ τὸ εἶχε πάντα μαζί της.

Ἦταν μιὰ ἱερὰ Σύνοψη ποὺ τῆς τὴν εἶχε χαρίσει ἡ μητέρα τοῦ Μιχαήλ. Τὰ καλύμματά της ἦταν ἀπὸ ἐλεφαντόδοντο κι εἶχαν ἀπάνω τὸ οἰκόσημο τοῦ Μελιγούα καὶ τὸ μονόγραμμα τῆς ἀξέχαστης πυργοδέσποινας.

Ἄλλὰ καὶ τόσο πλούσιο νὰ μὴν ἦταν, πάλι ἡ Ὑπατία θὰ θεωροῦσε τὸ ἱερὸ αὐτὸ βιβλίο σὰν κειμήλιο. Ἦταν ὅ,τι πιὸ πολύτιμο εἶχε· ἦταν δῶρο τῆς μητέρας τοῦ Μιχαήλ.

Ὅπως τῶχε πεῖ κι ὁ ἴδιος, ὁ νέος ξεγνοῦσε λίγο τὴν ὄρ-

φάνια του και τὴν πίκρα του μετὰ τὴ συντροφιά τῶν καλῶν ἐκείνων ἀνθρώπων ποὺ τὸν ἐλάτρευαν. Εἶχε ξαναγίνει εὐθυμος, φαινόταν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴ ζωὴ του, καὶ μόνο κάπου κάπου βυθυζόταν σὲ σκέψη καὶ μελαγχολία.

Γιατί ἄραγε; Θυμόταν τοὺς γονεῖς του, τὸν πύργο του, τὰ πλούτη του, χαμένα ἔλα; Ἡ μήπως συλλογιζόταν καὶ τὴ συμπεριφορὰ τῶν Βουκιλλάριων, ποὺ τοῦ ἔκαμαν τόση ἀσχημὴ ὑποδοχή, ἔταν πῆγε νὰ τοὺς ἐπισκεφθῆ μετὰ τὸ γυρισμὸ του;...

Ἦταν βέβαια κι αὐτό. Πίκραινε τὸν Μιχαὴλ ἡ περιφρόνηση ποὺ τοῦ ἔδειξαν οἱ Βουκιλλάριοι. Ἡ ἀρραβωνιαστικιά του, ἡ περήφανη Δωροθέα, οὔτε γύρισε νὰ τὸν ἰδῆ. Κι οἱ γονεῖς τῆς οὔτε λόγο, οὔτε ὑπαινιγμὸ τοῦ ἔκαμαν γιὰ γάμο. Ἐ, βέβαια! Γιὰ τοὺς φαντασμένους αὐτούς, ὁ Μιχαὴλ Μελιγούας δὲν ἦταν πιά ὁ κατάλληλος γαμπρός.

Ἐνας ἀπλὸς κένταρχος, χωρὶς περιουσία, μετὰ δέκα χρυσὰ τὸ μῆνα. Ὅχι δά! Ἡ Δωροθέα ἔπρεπε νὰ πάρῃ τουλάχιστο κανένα δρουγγάριο, ἂν ἔχι καὶ πρωτοκάρabo!

Φυσικά. Ὁ Μιχαὴλ δὲν ξαναπάτησε στὸ σπίτι τους. Ἄν οἱ Βουκιλλάριοι δὲν τὸν ἤθελαν μιὰ φορὰ, αὐτὸς δὲν τοὺς ἤθελε δέκα. Ὅσο κι ἂν εἶχε ξεπέσει, ὅσο κι ἂν εἶχε φτωχύνει, Μελιγούα πάντα τὸν ἔλεγαν. Κι ἓνας Μελιγούας εἶναι περήφανος καὶ δὲν παρακαλεῖ ποτέ!...

ε' Μήνυμα τοῦ αὐτοκράτορα.

Ἐνα βράδι, ἐκεῖ ποὺ ὁ νέος ἦταν πάλι βυθισμένος στὶς θλιβερές του σκέψεις κι ἡ Ὑπατία μάταια πολεμοῦσε νὰ τὸν διασκεδάσῃ, κάποιος χτύπησε τὴν αὐλόπορτα.

Ἦταν ἓνας ὑπηρέτης τοῦ παλατιοῦ, ποὺ τοῦ ἔφερνε ἓνα ἔγγραφο τυλιγμένο καὶ σφραγισμένο.

Ὁ Μιχαὴλ τὸ ξετύλιξε, τὸ διάβασε, κι ἄξαφνα τὸ πρόσωπό του ἔλαμψε ἀπὸ χαρὰ μεγάλη.

Ήταν πρόσκληση με τήν υπογραφή του αυτοκράτορα. Ὁ Λέων Ἰσαυρος, πού τόν ἐγνώριζε καλά ἀπό τήν ἐκστρατεία τῆς Μικρασίας, τόν προσκαλοῦσε νά παρουσιασθῆ στό παλάτι.

Τό πρωί ὁ Μιχαήλ φόρεσε τή μεγάλη του στολή, πάντα ὅμως στολή ἀπλοῦ κένταρχου, καί πῆγε. Μὲ πολλή καλωσύνη τόν δέχτηκε ὁ αυτοκράτορας καί τοῦ εἶπε γιατί τόν εἶχε καλέσει.

Μάθαινε πῶς οἱ Ἄραβες ἐτοιμάζονταν πάλι νά ἐκστρατεύσουν κατὰ τοῦ Βυζάντιου. Πλοῖα καί στρατό μάζεuan στὰ παράλια τῆς Συρίας. Ὁ Λέων ἤθελε νά μάθῃ καλύτερα. Ἀποφάσισε λοιπὸν νά στείλῃ στὰ μέρη ἐκεῖνα ἕναν ἀπὸ τοὺς καλύτερους ἀξιωματικούς του, νά ἰδῆ μὲ τὰ μάτια του τίς ἐτοιμασίες τοῦ ἐχθροῦ καί νά τόν πληροφορήσῃ θετικά. Καί γιὰ τὴ σπουδαία αὐτὴ ἀποστολή, διάλεγε τὸν Μιχαήλ Μελιγούα.

Μὲ πόση χαρὰ, μὲ πόση περηφάνεια ἄκουσε ὁ νέος ἀξιωματικός τὴν τιμητικὴ του ἐκλογή! Δὲν ἔβρισκε λόγια νά εὐχαριστήσῃ τὸν αυτοκράτορα καί νά τόν βεβαιώσῃ πῶς θάκανε τὰ πάντα γιὰ νά φανῆ ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης του.

«Πρέπει ὅμως νά ξέρῃς, τοῦ εἶπε ὁ Λέων, ὅτι ἡ ἀποστολή σου εἶνε πολὺ ἐπικίνδυνη».

— «Γι' αὐτὸ ἡ τιμὴ εἶναι μεγαλύτερη», ἀποκρίθηκε ὁ Μιχαήλ.

— «Καί πρῶτα πρῶτα θὰ πᾶς ἀπὸ τὸ συντομώτερο δρόμο, ἅς εἶναι κι ὁ πιὸ δύσκολος. Ἡ γρηγοράδα σου θὰ σώσῃ τὴν πατρίδα».

— «Θὰ φθάσω, δέσποτα, ὅσο γίνεται πιὸ γρήγορα!»

— «Κι ἀκόμα πιὸ γρήγορα θὰ γυρίσης. Ἐπειτα θάχῃς τὸ ταχύτερο πλοῖο τοῦ στόλου μου, τὸ δρόμωνα «Θεόδωρο τὸ στρατηλάτη».

Ὁ αυτοκράτορας ἐξακολούθησε νά δίνει, ὁδηγίεσ στὸν Μι-

χαήλ. Κι αὐτός, ἀφοῦ τὸν βεβαίωσε πάλι ὅτι θὰ συμμορφω-
νόταν κατὰ γράμμα, στὸ τέλος τοῦ εἶπε:

— «Δέσποτα, γνωρίζω ἕναν παλιὸ στρατιωτικὸ, πολὺ γεν-
ναῖο καὶ πολὺ πιστό. Ἔχει ζήσει πολλὰ χρόνια σὲ κείνα τὰ
μέρη καὶ θὰ μοῦ χρησίμευε πολὺ. Μοῦ δίνεις τὴν ἄδεια νὰ
τὸν πάρω μαζί μου;»

— «Μπορεῖς νὰ πάρης ὅποιον κρίνεις χρήσιμο, ἀποκρίθηκε
ὁ Δέων. Καὶ προσπάθησε νὰ ἐπιστρέψης ἐδῶ γερός, γιὰ νὰ μοῦ
δώσης τὶς πληροφορίες ποὺ μοῦ χρειάζονται. Αὐτὸ προπάντων
νᾶχης στὸ νοῦ σου. Δὲν πρέπει νὰ πεθάνης ἐκεῖ ἀνώφελα, πρέ-
πει νὰ ζήσης καὶ νὰ ἐπιστρέψης. Ἀπὸ τὴν ἐπιστροφή σου
ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία τῆς πατρίδας».

-- «Μὲ τὴ βοήθεια τῆς Παναγίας καὶ μὲ τὶς ἐδηγίες ποὺ
μοῦ ἔδωσες, ἐλπίζω, δέσποτα, νὰ τὸ κατορθώσω».

— «Πήγαινε λοιπὸν κι ὁ Θεὸς μαζί σου!»

Ἡ ἀκρόαση εἶχε τελειώσει. Ὁ Μιχαήλ φίλησε τὸ χέρι ποὺ
τοῦ ἔδωσε ὁ αὐτοκράτορας, κι ἔφυγε γιὰ νὰ ἐτοιμασθῆ.

Τὴν εἴδηση τὴν ἄκουσαν στὸ ἐξοχικὸ σπιτάκι μὲ χαρὰ μὰ
καὶ μὲ λύπη.

Θᾶφευγαν οἱ δυὸ ἄντρες κι ἡ Ὑπατία θᾶμενε μόνη!

Πῶς θᾶθελε νὰ τὴν ἔπαιρναν μαζί τους κι αὐτὴ! Μὰ ἐπειδὴ
δὲν ἦταν δυνατὸ, ὁ Θεόφιλος ἔγραψε ἀμέσως τοῦ ἀδελφοῦ του
τοῦ Ἀλύπιου νὰ πάη ἐκεῖ, νὰ μείνη μὲ τὴν ἀνιψιά του, ἔσον
καιρὸ θὰ διαρκούσε τὸ ταξίδι τοῦ «Θεόδωρου τοῦ στρατηλάτη».

στ' Πολεμικὲς προετοιμασίες τῶν Ἀράβων.

Σὲ δυὸ μέρες, ὁ βασιλικὸς δρόμωνας ἦταν ἔτοιμος. Ὁ ἴδιος
ὁ αὐτοκράτορας τὸν ἐπιθεώρησε τὴν τελευταία στιγμή. Ἡ νύ-
χτα ἦταν προχωρημένη καὶ τὸ σκοτάδι βαθύ, ὅταν ὁ «Θεόδω-
ρος ὁ στρατηλάτης» σήκωσε τὶς ἀγκυρὲς του, ἄπλωσε τὰ πα-

νά του και ξεκίνησε κρυφά για τὸ ἀβέβαιο και γεμάτο κινδύνους ταξίδι.

Ὅλες οἱ ἐλπίδες τῆς ἐπιτυχίας στηρίζονταν στὴν ἱκανότητα τοῦ Μιχαήλ, στὴν πείρα τοῦ Θεόφιλου, στὴν ἀντρεία τῶν ναυτῶν, ἀλλὰ προπάντων στὴ γρηγοράδα αὐτοῦ τοῦ πλοίου. Σχίζει τὴ θάλασσα σὰ δελφίνι, φθάνει στὸν Ἑλλάσποντο, περνᾷ τὰ Δαρδανέλλια, και σὲ λίγες ὥρες βρίσκεται στὸ στενὸ τῆς Χίου. Τώρα πλέει μεταξύ Σάμου και Ἰκαρίας. Χαιρετᾷ ἀπὸ μακριὰ τὴν ἱερὴ Πάτμο. Περνᾷ ἀπὸ τὴν Κάλυμνο, ἔπειτα ἀπὸ τὴν Κῶ, τὴ Σύμη, τὴ Ρόδο, διακρίνει ἀπὸ πολὺ μακριὰ μέσα στὴν καταχνιὰ τὰ βουνὰ τῆς Κάσου, και ἀγκυροβολεῖ στὰ Μύρα τῆς Λυκίας.

Ἐπρεπε νὰ ξεκουρασθῆ λίγο ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο αὐτὸ θαλασσοδαρμό. Και νὰ πάρη τροφές, νερὸ και προπάντων ἕναν καλὸ ὀδηγὸ ποὺ νὰ ξέρη τὰραβικά. Ἄλλὰ τὸ κυριώτερο ἦταν νὰ μεταμορφωθῆ ὁ «Ἅγιος Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης» σὲ πλοῖο ἀραβικό. Κι αὐτὸ ἔγινε στὰ Μύρα.

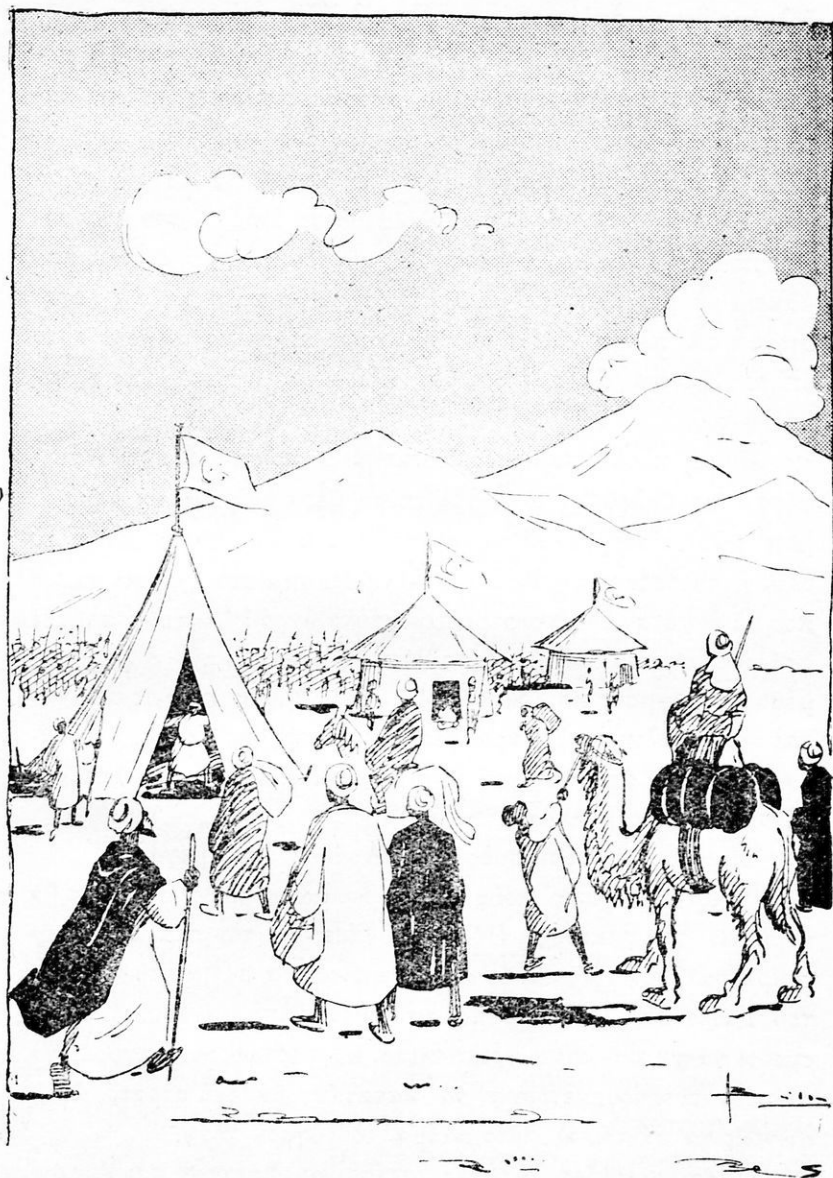
Ἡ αὐτοκρατορικὴ σημαία κρύφθηκε και στὴ θέση τῆς ἀνέβηκε ἡ κόκκινη μὲ τὸ μισοφέγγαρο. Οἱ ἀξιωματικοὶ και οἱ ναῦτες ὅλοι ἔβαλαν στολές ἀραβικές. Κι ἔτσι μεταμορφωμένος, μασκαρεμένος, — ὅπως δὲ μασκαρεύονται συχνὰ οἱ κατάσκοποι γιὰ νὰ μπαίνουν εὐκόλα στοὺς ἐχθρικοὺς τόπους, — ὁ δρόμωνας ξανάρχισε τὸ ταξίδι του.

Ἀκολούθησε τὴν παραλία τῆς Συρίας, ἔφθασε στὴ Φοινίκη και προχώρησε. Οἱ ἐχθροὶ δὲν ὑποπτεύθηκαν τίποτα, τὸν ἔπαιρναν γιὰ δικό τους.

Σ' ὄλο τὸ διάστημα τοῦ ταξιδιοῦ, ὁ Μιχαήλ εἶχε τὰ μάτια του τέσσερα γιὰ νὰ βλέπη, ἀπ' ὅσο πιδ κοντὰ μποροῦσε, τίς ἐτοιμσίες τῶν Ἀράβων.

Ἦταν πραγματικῶς μεγάλες και γίνονταν βιαστικά.

Οἱ λιμένες ἦταν γεμάτοι πολεμικά πλοία. Στὶς παραλίες

«Οἱ προτομαδίαιες τῶν Ἀράβων ἦταν μεγάλες...» (Σελ 80).

Ὁ Πύργος τοῦ Βοσπόρου. Ἐκδ. 1. 1929.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἔδλεπες βουνὰ ἀπὸ τροφές κι ἄλλα ἐφόδια. Ἐνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ φορτηγὰ περίμενε νὰ πάρη στρατὸ κι ἄλογα. Τὰ πολεμικὰ πλοῖα ἦταν ντυμένα μὲ σιδερένιες πλάκες, καὶ τὰ καταστρώματά τους σκεπασμένα μὲ σάκκους γεμάτους ἄμμο κι ἄλλα τέτοια προφυλαχτικά. Γιατὶ φοβόνταν τὸ «ὕγρον πῦρ» τῶν Ἑλλήνων, τὴ μεγάλη αὐτὴ ἐφεύρεση ἑνὸς Σύρου μηχανικοῦ ποὺ λεγόταν Καλλίνικος. Τὸ «ὕγρον πῦρ» ριχνόταν ἀπὸ μακριὰ μὲ μηχανὴ κι εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ καίη καὶ νὰ κατατρέψη τὰ πλοῖα. Μόνο οἱ Ἕλληνες εἶχαν τὸ τρομερὸ αὐτὸ ὄπλο. Κανένα ἄλλο ἔθνος δὲν ἤξερε τὸ μυσικὸ τῆς κατασκευῆς του.

Μικρὰ πλοῖα, καμωμένα ἐπίτηδες, ποὺ τὰ ἔλεγαν «πυρφόρα», κουβαλοῦσαν τὸ «ὕγρον πῦρ» μέσα σὲ χάλκινα δοχεῖα. Ἄπ' αὐτὰ τῶρριχναν οἱ μηχανές, ὅπως ἀπάνω κάτω ρίχνει τὸ νερὸ ἡ πυροσβεστικὴ ἀντλία, κι ἀλίμονο πιὰ στὸ ἐχθρικὸ πλοῖο ποὺ θὰ δεχόταν τὸ καταστρεπτικὸ αὐτὸ ὑγρὸ! Ἀμέσως φλόγες φοβερές τὸ περιζῶναν, πυκνὸς καπνὸς σκέπαζε τὸν ἀέρα καί, μέσα σὲ τριγμοὺς καὶ σὲ κρότους, σὲ λάμπες ποὺ στράβωναν καὶ σὲ ἀπελπιστικὲς κραυγές, τὸ πλοῖο βυθιζόταν. Ἡ θάλασσα γέμιζε ἀπὸ ναυάγια κι οἱ παραλίες, οἱ βράχοι, ἀπὸ καμένους νεκρούς.

Ὅσο ἄνθρωπος ἦταν τῶν Ἀράβων ἦταν μεγάλος.

Οἱ ἀρχηγοὶ τους τοὺς εἶχαν βεβαιώσει πὼς σὲ λίγο θὰ κυρίευαν τὴν ξακουστὴ Πόλη καὶ θάσερναν τὸν περήφανο αὐτοκράτορα τῶν χριστιανῶν ἀλυσσοδεμένο στὰ πόδια τοῦ καλίφη, τοῦ Σουλεϊμάν. Κι ὅλοι πιὰ μεθισμένοι ἀπὸ φανατισμὸ, διψασμένοι νὰ χύσουν αἷμα χριστιανικὸ, νὰ φορτωθοῦν λάφυρα, νὰ πιάσουν σκιᾶδους, ἔτρεχαν νὰ καταταχθοῦν στὸ στρατὸ, ἀψηφώντας τὰ πάντα, κι αὐτὸ ἀκόμα τὸ «ὕγρον πῦρ».

Ἐκατὸ χιλιάδες Ἀραβες κατέβαιναν διαξηρᾶς σὰν ἐμπρο-

στοφυλακή, κι άλλοι έμέτρητοι έτοιμάζονταν νά μπούν στα πλοία.

Ο Μιχαήλ ήθελε νά ιδή τι γινόταν και στο έσωτερικό τής χώρας, στις μεγάλες άραβικές πόλεις. Και για νά τò κατορθώσει, μεταμορφώθηκε σ' Έβραίο πραγματευτή και προχώρησε ως τò Χαλέπι. Έτσι μπορούσε νά βλέπη με τὰ μάτια του ό,τι γινόταν εκεί πέρα, και ρωτώντας με τρόπο τούς διάφορους Άραβες πού συναντούσε, κατόρθωνε νά μαθαίνη όσα ήταν ανάγκη νά μάθη ó αυτοκράτοράς του. Όλ' αυτά τὰ σημείωνε κάθε νύχτα σ' ένα τετράδιο.

Άπ' αυτές τις σημειώσεις θάκανε ύστερα τήν έκθεσή του στο Λέοντα Ίσαυρο.

Άφού τέλειωσε και τήν έρευνά του στο έσωτερικό, ó Μιχαήλ γύρισε στο πλοίο του κι εξακολούθησε τò θαλασσινό του ταξίδι. Βιαζόταν νά γυρίση στην Πόλη, γιατί είχε μάθει ότι ó έχθρικός στόλος, από χίλια κομμάτια ως εκείνη τή στιγμή, και με άρχιναύαρχο τόν ίδιο τόν καλίφη, θά έπλεε σέ λίγες ήμέρες έναντίον τους.

ζ' Μιά φοβερή μονομαχία.

Ο «Άγιος Θεόδωρος ó στρατηλάτης», μεταμορφωμένος πάντα σέ άραβικό πλοίο, γύριζε τώρα πρòς τόν Έλλησποντο. Είχε φθάσει στις έκβολές του ποταμού Ξάνθου, όταν είδε δυο μεγάλα έχθρικά πλοία νά τόν κυνηγούν. Τόν είχαν φαίνεται ύποψιασθή.

— «Θεόφιλε!» φωνάζει ó Μιχαήλ. «μάς κυνηγούν!»

— «Τò βλέπω», αποκρίθηκε ó Θεόφιλος. «Μά από τί νά μάς κατάλαβαν, άφού έχουμε μουσουλμανική σημαία κι είμαστε ντυμένοι σαν Άραβες;»

— «Άπό τή διεύθυνσή πού άκολουθεί τò καράβι μας ίσως».

«Ο Μιχαήλ μεταμορφώθηκε δ' Ἐβραῖο πραγματευτή...» (Σελ. 83)

— «Κι ἐγὼ αὐτὸ λέω· καλὸ θᾶταν ὅμως ν' ἀποφύγουμε τὴ συμπλοκὴ γιὰ νὰ μὴν ἀργήσουμε».

— «Δὲν πιστεύω νὰ τὸ κατορθώσουμε...»

— «Τότε καλῶς νᾶρθουν! Θὰ λάβουν τὸ πρῶτο μάθημα».

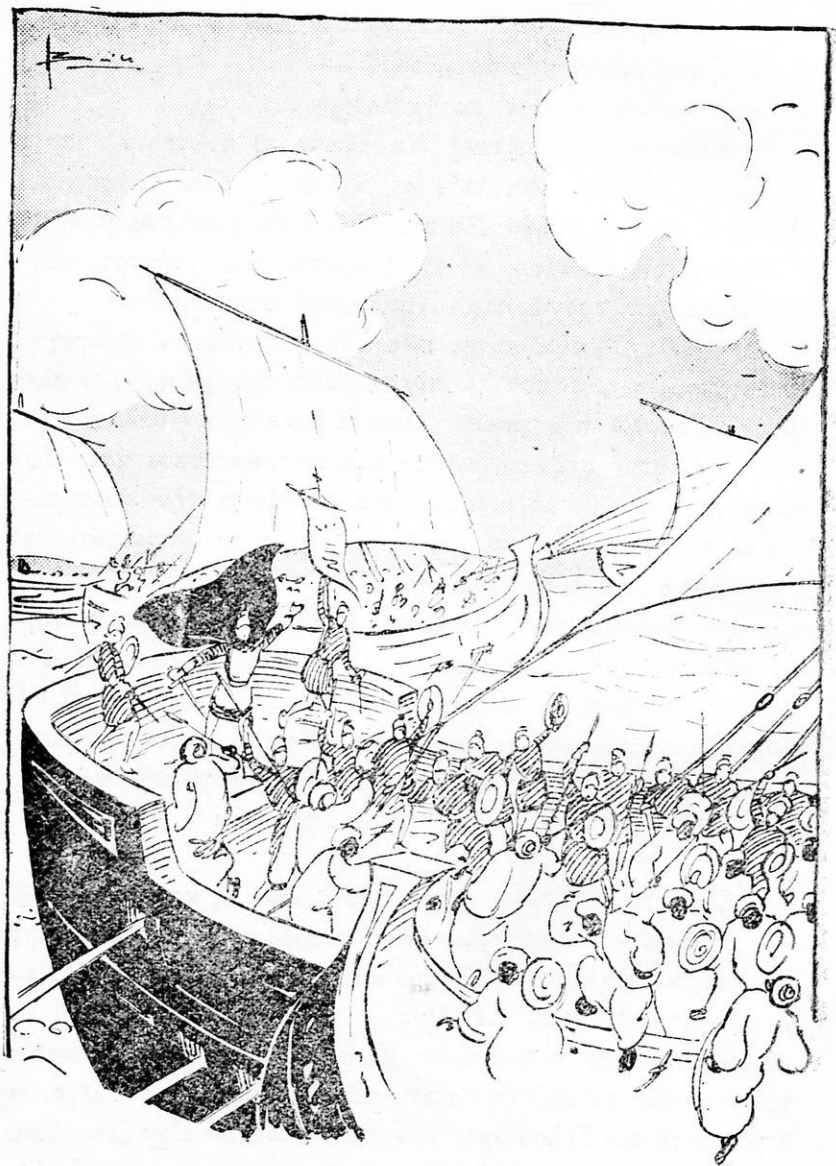
Κι ὁ Μιχαὴλ πρόσταξε ν' ἀνοίξουν ὄλα τὰ πανιά. Ἄλλὰ, μ' ὄλη τὴ γρηγοράδα ποὺ εἶχε ὁ ἑλληνικὸς δρόμωνας, τ' ἀραβικὰ τὸν ἔφθασαν. Τὸ ἓνα μάλιστα, πιὸ γρήγορο, τὸν προσπέρασε καὶ προχώρησε. Ἦταν κοντὰ στὴν Κνίδο.

Ὁ Μιχαὴλ εἶδε τότε πὼς δὲν μπορούσε ν' ἀποφύγη τοὺς ἐχθροὺς αὐτούς, ποὺ τὸν εἶχαν βάλει στὴ μέση. Γενναῖα ἔρριξε κάτω τὸ προσωπεῖο. Πέταξε δηλαδὴ στὴ θάλασσα τὸ σαρίκι ποὺ ἦταν στὴν πρύμη γιὰ ἔμβλημα, κατέβασε καὶ τὴν κόκκινη σημαία μὲ τὸ μισοφέγγαρο, κι ὕψωσε τὴν αὐτοκρατορικὴ μὲ τὶς εἰκόνες τῶν τεσσάρων ἁγίων ποὺ προστάτευαν τὸ Βυζάντιο : τὸ Μιχαὴλ Ἀρχάγγελο, Γεώργιο τὸ Μεγαλομάρτυρα, Θεόδωρο τὸν Τήρωνα καὶ Θεόδωρο τὸ Στρατηλάτη. Οἱ σάλπιγγες σαλπίζουν ἔφοδο κι οἱ Ἕλληνες ἔρμουν ἄφοβοι ἐναντίον τοῦ ἀραβικοῦ ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ πίσω τους. Μάταια οἱ ἐχθροὶ προσπαθοῦν νὰ τοὺς φοβίσουν μὲ τὰ ἀμέτρητα βέλη ποὺ τοὺς ρίχνουν. Ὁ δρόμωνας πλησιάζει. Κι ὅταν φθάνη σὲ ἀπόσταση ἑκατὸ μόνο μέτρων, ὁ Μιχαὴλ προστάζει :

— «Πῦρ!»

Ἐξαιρετικά, ὁ δρόμωνας εἶν' ἐφοδιασμένος καὶ μὲ δοχεῖα «ὕγροῦ πυρός». Οἱ ναῦτες κάνουν τὸ σταυρὸ τους, ἀρπάζουν τοὺς σωλῆνας κι ἀρχίζουν νὰ ρίχνουν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου τὸ καταστρεπτικὸ ὕγρo. Σὲ λίγο οἱ φλόγες κι οἱ καπνοὶ τὸ σκεπάζουν. Καίεται ὀλάκερο. Κι ὁ δρόμωνας ἀπομακρύνεται γρήγορα ἀπ' αὐτὸ τὸ ἠφαίστειο, ποὺ θὰ βυθισθῆ σὲ λίγο, κι ἔρμα κατὰ τοῦ ἄλλου ἀραβικοῦ πλοίου ποὺ τὸν εἶχε ξεπεράσει.

Αὐτὸ ἐρχόταν γιὰ βοήθεια τοῦ συντρόφου του. Ἡ σύγκρουση εἶναι φοβερή. Μὲ τὴν ἀριστερὴ πλευρά, ὁ δρόμωνας

‘Η σύγκρουση είναι φοδερή. . . (σελ. 85).

πέφτει άπάνω στο άραβικό και του σπάζει όλα τὰ κουπιά. Οί "Αραβες όμως βρίσκουν καιρό και πηδούν μέσα στο δρόμωνα για νά τόν κυριεύσουν. Οί αντίπαλοι έρχονται στα χέρια. Πολεμούν στήθος με στήθος. Γιαταγάνια και κοντάρια σιδερένια χτυπούν περικεφαλαίες και θώρακες. Νεκροί και πληγωμένοι πέφτουν στο κατάστρωμα.

Τήν τρομερή εκείνη στιγμή, σπάζουν τὰ δοχεία με τὸ «ύγρον πῦρ» πού δέν είχαν προφθάσει νά τὸ μεταχειριστοῦν πρωτύτερα, κι άμέσως φλόγες ύψώνονται ως τὸν οὐρανό. Ἡ φωτιά άπλώνεται και στα δυό πλοία. Οί "Αραβες άφίνουν τὸν δρόμωνα τρομαγμένοι. Με πολὺν κόπο κατορθώνουν νά σβήσουν τὴ φωτιά άπ' τὸ δικό τους πλοίο, και τρέχουν νά βοηθήσουν τὸ άλλο πού σιγά σιγά βυθιζόταν. Στο άναμεταξύ, ὁ «Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης» άφου ἔσθησε κι αὐτὸς τὴ φωτιά του, μπόρεσε νά μακρύνη άπ' τοὺς ἐχθροὺς και νά ἐξακολουθήση τὸ ταξίδι του. Σὲ λίγη ὥρο τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας τὰ σκέπασε όλα.

Με σπασμένα κατάρτια, με σχισμένα πανιά, με τοὺς περισσότερους στρατιῶτες του και ναῦτες νεκροὺς ἢ πληγωμένους, τὸ πλοίο τοῦ Μιχαήλ προσπαθεῖ τώρα στα σκοτεινά νά βρῆ τὴν εἴσοδο τοῦ στενοῦ τῆς Σάμου.

Στὸ κατάστρωμα, δυὸ μόνο άντρες μένουν ὄρθιοι άκόμα: ὁ Θεόφιλος μεδεμένο κεφάλι, κι ὁ Μιχαήλ. "Αραγε ὁ κίνδυνος εἶχε περάσει; Θα μπορούσαν τώρα νά γυρίσουν εὐκόλα στὴν Πόλη, και νά παραδώση ὁ Μιχαήλ στὸν αὐτοκράτορα τὴν ἔκθεση του;

Και νά, τὴν ἄλλη μέρα ἢ βίγλα (σκοπιά) άπό τὸ άκρωτήριο τῆς Μυκάλης, τοὺς εἶδοποιεῖ ὅτι ἓνα ἐχθρικό πλοίο τοὺς κυνηγᾷ.

Ὁ Μιχαήλ σκέπτεται μιὰ στιγμή νά ρίξη ἔξω τὸ δικό του και νά ἐξακολουθήσουν τὸ ταξίδι τους πεζοί. Ἄλλὰ τὸ μετανοιώνει. Δέν τὸ βρίσκει σωστὸ νά γυρίση στὴν Πόλη χωρὶς τὸ πλοίο του.

Τότε τοῦ ἤρθε μιὰ ἔμπνευση: τὸ πλοίο του ἦταν ἑλαφρὸ

χωρίς μεγάλη καρίνα· μπορούσε λοιπόν νά κινηθῆ καί στά ρηγά, ἐνῶ τὸ ἐχθρικό θάταν ἀδύνατο νά κάμῃ τὸ ἴδιο. Κι ὁ Μιχαήλ προχώρησε στὴν ἀκρογιαλιὰ πού ἡ θάλασσα ἦταν ἀβαθῆ, καί σταμάτησε ἀνάμεσα σὲ βράχους.

Σὲ λίγο ἔφθασε κι ὁ ἐχθρός. Τὸ ἀραβικό πλοῖο, ἀπὸ τὴ λύσσα πού εἶχε νά ἐκδικηθῆ, δὲν συλλογίστηκε καθόλου τὸν κίνδυνο. Προχώρησε κι αὐτὸ στά ρηγά μὲ ὀρμή. Δὲν πέρασαν ὅμως λίγες στιγμὲς κι ἕνας φοβερὸς κρότος ἀκούστηκε· τὸ μεγάλο καράβι εἶχε πέσει ἀπάνω σὲ δυὸ ξέρες κι εἶχε σφηνωθῆ ἐκεῖ γιὰ πάντα.

Ὁ Μιχαήλ μπορεῖ τώρα νά ταξιδέψῃ μὲ τὸν «Θεόδωρο τὸ στρατηλάτη» ἀνενόχλητος . . .

Σὲ λίγες ἡμέρες φθάνει στὴν Πόλη, παρουσιάζεται ἀμέσως στὴν αὐτοκράτορα, τοῦ δίνει στὰ χέρια του τὴν ἔκθεσή του καί τοῦ διηγεῖται ὅσα εἶδε κι ἔμαθε στὸ μεγάλο του ταξίδι.

«Εὖγε, Μιχαήλ Μελιγούα!» τοῦ λέει κατευχαριστημένος ὁ Λέων Ἰσαυρός. «Αὐτὸ πού ἔκαμες εἶναι ἥρωικό».

— «Τὸ χρέος μου, δέσποτα, τίποτε περισσότερο!» ἀποκρίνεται μὲ μετριοφροσύνη ὁ ἥρωας.

— «Θά κάμω κι ἐγὼ τὸ δικό μου», εἶπε ὁ αὐτοκράτορας μὲ χαμόγελο.

Κι ἀμέσως κάθησε στὸ γραφεῖο του κι ἔγραψε σ' ἕνα φύλλο περγαμνῆς λίγες σειρές. Ἐπειτα ἔβαλε ἀπὸ κάτω τὴ σφραγίδα του καί τὴν ὑπογραφή του μὲ κόκκινο μελάνι.

Ἦταν ὁ προβιβασμὸς τοῦ Μιχαήλ Μελιγούα. Ὁ αὐτοκράτορας τὸν ἔκανε μοίραρχο, δρουγκαροκόμητα ὅπως τὸν ἔλεξαν τότε, καί τοῦ ἔδινε νά διοική τέσσερα πλοῖα τοῦ στόλου. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἦταν κι ὁ «Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης», πού πρόσταζε νά τὸν ἐπισκευάσουν.

η' **Ο Λέων ο Ίσαυρος προετοιμάζει την αντίσταση.**

Ἀπὸ τὴν ἔκθεση τοῦ Μελιγούα, ὁ Λέων Ίσαυρος εἶδε ὅτι ὁ κίνδυνος ἦταν μεγαλύτερος ἀπ' ὅσο νόμιζε.

Κι ἀμέσως πρόσταξε ν' ἀρχίσουν μεγάλες πολεμικὲς προετοιμασίαι· Στὶς βασιλικὲς ἀποθήκας νὰ συγκεντρωθοῦν σημαντικὲς ποσότητες ἀπὸ σιτηρὰ κι ἄλλα τρόφιμα· νὰ ἐπιδιορθωθοῦν τὰ τεῖχη τῆς πρωτεύουσας· νὰ χτιστοῦν κι ἄλλα πιδ στερεά· νὰ ναυπηγηθοῦν νέα πολεμικὰ πλοῖα.

Στρατὸς καὶ λαὸς, ἀφοσιωμένοι ὅλοι στὸν αὐτοκράτορα, δέχτηκαν μ' ἐνθουσιασμὸ τίς διαταγές του· κι ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα κανένας δὲν συλλογιζόταν ἄλλο τίποτε παρὰ πῶς θὰ σωθῆ ἡ πατρίδα. Ἄντρες, γυναῖκες, παιδιά, ἐργάζονταν νύχτα μέρα στὰ ναυπηγεῖα, στὰ ὀχυρώματα καὶ στὸ ὑπόγειο ἐργοστάσιο ποῦ κατασκεύαζαν τὸ «ὕγρὸ πῦρ».

Ὀλάκερη ἡ Πόλη τοῦ Κωνσταντίνου εἶχε γίνει ἓνα μεγάλο στρατόπεδο, κι ὁ Κεράτιος κόλπος ἓνας μέγας ναύσταθμος.

Κάθε πρωί, ὁ αὐτοκράτορας, ἀπάνω στὸ ἄσπρο του ἄλογο, ἐπιθεωροῦσε παντοῦ τίς ἐργασίες, καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐπιθεώρηση τὸν συνώδευαν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ παλατιοῦ, ἀπὸ τὸν μάγιστρο, δηλαδὴ τὸν ἀυλάρχη, ὡς τὰ παιδέπουλα, δηλαδὴ τοὺς μικροὺς ἀκόλουθους ποῦ τὸν ὑπηρετοῦσαν.

Συχνὰ ὁ αὐτοκράτορας ἔμπαινε καὶ στὸ πλοῖο γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ τὰ ὀχυρώματα ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θάλασσας ἢ νὰ παρακολουθήσῃ τὰ γυμνάσια τοῦ στόλου. Τὸν συνώδευαν τότε πολλοὶ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ, ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς κι ὁ Μιχαὴλ Μελιγούας.

θ' **Ο αὐτοκράτορας μὲ τὴν πολεμικὴν στολήν του.**

Ἡ μεγάλη πολεμικὴ στολή τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα ἦταν λαμπρή. Φοροῦσε περικεφαλαία μὲ λοφίο ἀπὸ φτερά,

κόκκινη γλαμύδα, και κάτω απ' αυτή χρυσό θώρακα και χρυσόφαντο χιτώνα. Τὰ τσαγγία του (ὅπως λέγονταν τότε τὰ ὑποδήματα, κι απ' αυτή τὴ λέξη ὁ ὑποδηματοποιὸς λέγεται ἀκόμα τσαγγάρης), ἦταν κόκκινα μὲ ἀετοὺς ἀπὸ μαργαριτάρια κι ἄλλα πολύτιμα πετράδια. Μὲ τὸ ἴδιο χέρι κρατοῦσε τὰ χαλινάρια και τὸ χρυσὸ του δεκανίκι. Ἡ σέλλα τοῦ ἀλόγου του ἦταν κι αὐτὴ μαργαριτοκεντημένη μὲ ἀετοῦς. Τὸ ἐπανωσκέπι του ἦταν ἄσπρο, γεμάτο κόκκινα ἀετόπουλα. Δεξιὰ κι ἀριστερά, δυὸ πεζοὶ ὑπηρετεῖς κρατοῦσαν τὰ χρυσὰ χαλινάρια.

Ὁ ἀρχικυνηγὸς ἐβιάδιζε κοντὰ στὸν ἀριστερὸ ἀναβολέα. Δυὸ ρομφαιοκράτορες καθαλλάρηδες κρατοῦσαν χρυσομένα δόρατα κι ἀσπίδες, πὺ εἶχαν ἀπάνω τὴν εἰκόνα τοῦ αὐτοκράτορα.

Μ' αὐτὴ τὴ στολὴ και μ' αὐτὴ τὴν πομπὴ πήγαινε κάθε μέρα ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρὸς νὰ κάνη τὴν ἐπιθεώρηση πὺ εἴπαμε.

ι' Πολιορκία τῆς Πόλης ἀπὸ τοὺς Ἀραβες.

Ἀρχηγὸς τῶν ἑκατὸ χιλιάδων Ἀράβων πὺ ἔρχονταν πεζοὶ νὰ προσβάλουν τὴν Πόλη, ἦταν ὁ Μασαλμάς, ἀδελφὸς τοῦ καλίφη.

Περνώντας, εἶχε κυριεύσει πολλὰς πόλεις τῆς Μικρασίας κι ἦταν τώρα φθασμένος στὸ στενὸ τοῦ Ἑλλάσποντου. Ἀπὸ καὶ πέρασε στὴ Θράκη και διευθυνόταν στὴν Πόλη.

Ἐφθασε στίς 15 Αὐγούστου τοῦ 717 και τὴν πολιορκήσε. Ὡς τὴν 1 Σεπτεμβρίου ἔφθασε τὴν Προποντίδα κι ὁ ἀραβικὸς στόλος ἀπὸ 1800 καράβια.

Ἔτσι ἡ Πόλη βρέθηκε στενὰ πολιορκημένη κι ἀπὸ ξηρὰ κι ἀπὸ θάλασσα.

Ὁ ἐχθρικὸς στρατὸς σκέπαζε τοὺς γύρω τῆς λόφους, κι ὁ στόλος τους ὄλη τὴ θάλασσα ὡς πέρα. Ἀλλὰ μ' ὄλες τίς δυνάμεις πὺ εἶχαν, οἱ Ἀραβες δὲν τολμοῦσαν νὰ κάμουν ἔφοδο.

Τὰ ψηλὰ τείχη, τὰ φοβερά φρούρια, οἱ πύργοι καὶ τὰ πλα-
τιά χαντάκια ποὺ περιζώναν τὴν Πέλοψ, τὴν ἔκαναν τόσο δυ-
νατή, ὥστε τέτοιο τόλμημα θὰ ἦταν ἀληθινὴ παραφροσύνη.
Μόνο ἢ πείνα μποροῦσε ν' ἀναγκάσῃ τοὺς πολιορκούμενους νὰ
παραδοθοῦν. Ἀλλὰ κι αὐτὸ ὕστερα ἀπὸ πολὺν καιρὸ, γιὰτὶ οἱ
ἀποθήκες τῆς Πέλοψ ἦταν γεμάτες τρέφιμα.

Ὅσο ὅτις μικροναυμαχίες ποὺ γίνονταν συχνά, οἱ Ἕλ-
ληνες πάντα εἶχαν τὴ νίκη. Ἐπειτα ἦλθε ὁ χειμῶνας, ποὺ γιὰ
τοὺς Ἀραβες ἦταν ἐλέθριος. Κατὰ χιλιάδες ψοφοῦσαν τ' ἄλογα
κι οἱ καμῆλες. Καὶ μὲ τὰ ζῶα, καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ δὲν
ἦταν συνηθισμένοι σὲ τόσο δυνατὸ κρύο. Τότε πέθανε κι ὁ κα-
λίφης τῶν Ἀράβων Σουλεϊμάν ἀπὸ τὴ στενοχώρια του. Ὁ διά-
δοχός του ὁμοῦς Ὅμερ ἔστειλε κατὰ τὴν ἀνοιξή κι ἄλλο μεγάλο
στόλο ἀπὸ 760 καράβια.

ια' Ἡ μεγάλη ναυμαχία.

Ὅταν ἐνόμισε τὴ στιγμή κατάλληλη, ὁ Λέων Ἰσαυρος
πρόσταξε τὸν στόλο του νὰ ἐρμήσῃ κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ, ποὺ
ἦταν ἀγκυροβολημένος σὲ διάφορους λιμένες τῆς Προποντίδας.

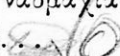
Οἱ Ἀραβες ὤρμησαν κι αὐτοὶ ν' ἀποκρούσουν τοὺς Ἕλ-
ληνες μὲ λύσσα. Καὶ στὴν ἀρχὴ τοὺς ἔρριξαν μιὰ τέτοια χά-
λαζα ἀπὸ βέλη, ποὺ περίμεναν πιά πῶς οἱ Ἕλληνες θὰ τρέ-
μαζαν καὶ θὰ σκόρπιζαν. Ἀλλὰ τοῦ κάκου! Στὴ χάλαζα αὐτὴ
ἀνταποκρίνεται ἀμέσως μιὰ πύρινη βροχὴ μὲ τρομεροὺς συρι-
γμοὺς καὶ μὲ λάμπες ποὺ τυφλώνουν. Τίποτα δὲν ὠφελοῦν τὰ
προφυλαχτικὰ μέτρα τῶν Ἀράβων. Τίποτα δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ
ἐμποδίσῃ τὴ δύναμη τοῦ «ὕγρου πυρός». Ἀνάβουν παντοῦ φο-
βερὲς πυρκαϊῆς ποὺ οἱ φλόγες τους φθάνουν ὡς τὰ σύννεφα.

Οἱ ἐχθροὶ εἶναι πολλοί, ἀμέτρητοι. Εἶναι πολὺ περισσότε-
ροι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες. Ὁ ἐλληνικὸς στόλος, καὶ μ' ἑλλην τὴ

φοβερή καταστροφή που φέρνει στον άραβικό, κινδυνεύει να περικυκλωθή.

Δέκα έχθρικά καράβια πέφτουν άπάνω στον καλύτερο ελληνικό δρόμωνα, προσπαθώντας να τον κυριεύσουν με κάθε θυσία. Διακόσιοι άτρόμητοι κωπηλάτες αγωνίζονται μ' όλη τους τή δύναμη να τον σώσουν.

Άπό τά έχθρικά πλοία τό τολμηρότερο έχει προσκολληθή στο δεξι πλευρό του ελληνικού. Αρχίζει μιá τρομερή πεζομαχία. Βέλη, ακόντια, λαστοί, όλων των ειδών τά όπλα διασταυρώνονται όρμητικά κι άκατάπαυτα. Δυό όλάκερες ώρες διαρκεί ή μάχη. Επιτέλους οι "Αραβες ύποχωρούν" ή νίκη είναι με τους "Ελληνες. Δυό έχθρικά πλοία βυθίζονται. Τάλλα φεύγουν τρομαγμένα.

Σέ λίγο νυχτώνει κι ή μεγάλη ναυμαχία σταματά. Τό πρωτό θά ξαναρχίση με μεγαλύτερη όρμη.

ιβ' *Η Πόλη πανηγυρίζει τή μεγάλη νίκη.*

Πραγματικώς, τά χαράματα ξαναρχίζει. Για πολλήν ώρα ή νίκη είναι άμφίβολη. Κι έρχεται στιγμή κρίσιμη, που κι ο ίδιος ο αυτοκράτορας πρέπει να λάβη μέρος με τήν έφεδρεία του στόλου του.

Η έφεδρεία αυτή ξεκινά από τον Κεράτιο κόλπο με τον «Θεόδωρο τό στρατηλάτη» μπροστά. Ο Μιχαήλ Μελιγούας όρμá με άπάνταστη μανία κατά των έχθρικών πλοίων. Βυθίζει δυό άπ' αυτά, πέφτει άπάνω στή ναυαρχίδα, φονεύει τό ναύαρχο Τεζίδ, πυρπολεί τό πελώριο πλοίο. Άλλά οι φλόγες του άπλώνονται και στον ελληνικό δρόμωνα που είχε κολλήσει στο πλευρό του. Άδύνατο πια να σήσουν τή φωτιά. Όλο τό πλήρωμα κινδυνεύει να καή.

"Ένας άραβικός δρόμοντας είν' εκεί κοντά. Ο Μιχαήλ προ-

στάζει τούς άντρες του νά τόν κυριεύσουν· είναι ο μόνος τρόπος για νά σωθοῦν.

Πηδοῦν τότε μέσα στό ἐχθρικό καράβι κι ἀρχίζει νέος ἀγριώτερος ἀγώνας. Οἱ Ἄραβες ἀντιστέκονται γενναῖα. Μὲ ἥρωική προσπάθεια πού τῆ διευθύνει ὁ ἴδιος ὁ Μιχαήλ, οἱ Ἕλληνες τούς νικοῦν καί ὁ δρόμωναs μένει στὰ χέρια τους. Ἄλλὰ ὁ Μιχαήλ πληγώνεται βαριά.

Ἡ ναυμαχία ἐξακολουθεῖ ἀκόμα λίγο καί τελειώνει μὲ γενική ὑποχώρηση τῶν Ἀράβων. Ὅσα ἐχθρικά πλοῖα γλυτώνουν τὴν αἰχμαλωσία ἢ τὴ φωτιά, φεύγουν ὅσο μποροῦν μακρότερα.

Ἡ Πόλη τώρα πανηγυρίζει τὴ μεγάλη νίκη.

Ὀλόγυρα τὰ τείχη της φεγγοβολοῦν καί χιλιάδες στόματα, σὺν φωταγωγημένες ἐκκλησιές, ψάλλουν :

«Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῶ τὰ νικητήρια . . .»

Θριαμβευτικά ὁ Λέων Ἰσαυρος γυρίζει στὴν πρωτεύουσά του. Κάθεται δαφνοστεφανωμένος σὲ μιὰ πελώρια ἀσπίδα, πού τὴν κρατοῦν στοὺς ὄμους τέσσερις γιγαντόσωμοι ἀξιωματικοί. Κρατεῖ ἀπὸ τὴ λεπίδα τὸ ἀστραφτερό σπαθί του καί δείχνει στό λαὸ τὴ λαβὴ του, πού ἔχει τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ. Κι ὁ λαός, τρελλὸς ἀπὸ ἐνθουσιασμό, τὸν περιστοιχίζει, τὸν ἀκολουθεῖ, τὸν ἐπευφημεῖ τὸν εὐχεται : «Πολλὰ τὰ ἔτη σου, δέσποτα ! Πάντα ἐσὺ νικητής !»

Ἦστερ' ἀπὸ τὴ συμφορὰ πού ἔπαθαν οἱ Ἄραβες, ἡ πολιτορμία τῆς Κωνσταντινούπολης λύθηκε. Καί σὲ λίγο, οἱ ἐχθροὶ πού φοβέριζαν νά τὴν κυριεύσουν, μπῆκαν στὰ πλοῖα πού τοὺς ἔμειναν, κι ἔφυγαν ἐλεεινοὶ καί ντροπιασμένοι. Ὁ μεγάλος κίνδυνος εἶχε περάσει. Ἡ πατρίδα εἶχε σωθῆ. Κι ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους σωτῆρες της, ὕστερ' ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα, ἦταν ὁ Μιχαήλ Μελιγούας.

iv' Ὁ Μιχαὴλ βαριὰ πληγωμένος

Ὅλο τὸν καιρὸ τῆς πολιορκίας, ἡ Ὑπατία ἐργαζόταν στὸ χιλιόστυλο λεγόμενο ὑπόγειο, δηλαδὴ στὸ ἐργοστάσιο ποὺ κατασκεύαζαν τὸ «ὕγρον πῦρ». Ζύμωνε νίτρο, θειάφι, ρετσίνοι, κάρβουνο κι ἄλλα ὕλικά, χωρὶς νὰ τῇ μέλην ποὺ χαλοῦσε τὰ ἔμπορφα χέρια της.

Ἰσπερὰ ἔγινε νοσοκόμα στὸ θεραπευτήριον ποὺ εἶχε ἰδρύσει ὁ θεῖος της ὁ Ἀλύπιος, ὁ μοναχός, στὸ μετόχι τῆς μονῆς τῶν Στρουθίων, ἐκεῖ κοντὰ στὰ ὀχυρώματα τῆς Πόλης.

Τῇ δευτέρῃ μέρᾳ τῆς μεγάλης ναυμαχίας, τὴν κρίσιμη, ἡ Ὑπατία βρισκόταν πρωὶ πρωὶ ἀπάνω στὰ τεῖχη κι ἔβλεπε μὲ ἀγωνία τοὺς καπνοὺς καὶ τίς φλόγες τῶν πλοίων στὴ θάλασσα.

Εἶχε κοντὰ της καὶ τὸν Ἀλύπιον, ποὺ κοίταζε κι αὐτὸς παρακαλώνοντας τὸν Θεὸ νὰ δώσῃ τὴ νίκη στοὺς Ἕλληνας.

Κι ἡ νίκη, καθὼς εἶδαμε, τοὺς δόθηκε. Ἀλλὰ ἡ καημένη ἡ Ὑπατία τὴν πλήρωσε ἀκριβὰ. Τὴν ἡμέρα ἐκείνη, στὰ τεῖχη ἀπὸ τὴν ταραχὴ καὶ τὴν ἀγωνία της, ἔχασε τὴν ὠραία ἐκείνη Σύνοψή της, τὸ δῶρο τῆς μητέρας τοῦ Μιχαήλ. Τῆς ἔπεσε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ. Ὅταν τὸ κατάλαβε, ἦταν ἀργά. Κάποιος θὰ βρῆκε τὸ πολύτιμο βιβλίον καὶ θὰ τὸ πῆρε.

Ἐφαχνε ἡ Ὑπατία κι ἔκλαιγε ἀπαρηγόρητα, ποὺ δὲν ἔβρισκε πουθενὰ τὴ Σύνοψη, τὸ κειμήλιό της. . . Ἀξάφνα ἀκούει χαρμόσυνες κραυγὲς καὶ καμπάνες. Ἦταν ἡ πρώτη ἀγγελία τῆς νίκης.

Παρηγορήθηκε τότε, ἀλλὰ κι ἄλλη λαχτάρα, ἀκόμα μεγαλύτερη, τὴν περίμενε.

Ὅταν σὲ λίγο κατέβηκε ἀπὸ τὰ τεῖχη καὶ στάθηκε μὲ τὸ θεῖο της τὸν Ἀλύπιον σ' ἓνα μέρος τῆς παραλίας, εἶδε τὸν πατέρα της τὸ Θεόφιλον, ποὺ μαζί μὲ δυὸ ἄλλους ἀξιωματικούς, κρατοῦσε μισοπεθαμένο τὸν Μιχαήλ!

Θά ἔπεφτε χάμω, ἀν δὲν τὴν ὑποστήριζε ὁ θεῖος της.

Κλαίοντας κι οἱ δύο, ἀκολουθοῦν τοὺς ἀξιωματικούς ποὺ μεταφέρουν τὸν πληγωμένο στὸ θεραπευτήριο τοῦ Ἀλύπιου.

ιδ' Οἱ περιποιήσεις τῆς Ὑπατίας σώζουν τὸν Μιχαήλ.

Ὁ Μιχαήλ ἦταν πληγωμένος βαριά. Οὐτ' ἔβλεπε, οὔτε ἄκουε, οὔτε μιλοῦσε. Ἀναστέναζε μονάχα καὶ βογγοῦσε ἀπὸ τοὺς πόνους.

Οἱ γιατροὶ ἦταν ἀπελπισμένοι γιὰ τὴ ζωὴ του. Κι ὅταν ὁ αὐτοκράτορας ὁ ἴδιος πῆγε νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ, τοῦ εἶπαν πὼς ὁ γενναῖος μοίραρχος θά πέθαινε ἴσως τὴν ἴδια μέρα. . . Ὁ Δέων Ἰσαυρος δάκρυσε, ἔσκυψε, φίλησε τὸν πληγωμένο στὸ μέτωπο, κι ἄφησε κάτω ἀπὸ τὸ προσκεφάλι του μιά περγαμηνὴ μὲ χρυσὴ σφραγίδα.

Ἡ Ὑπατία δὲν ἀπομακρυνόταν στιγμὴ ἀπὸ τὸν ἄρρωστέ της. Νύχτα μέρα τὸν περιποιόταν, τοῦ ἄλλαζε τὶς πληγές, τοῦ ἔδινε τὰ φάρμακα. Ἀγωνιζόταν νὰ σώσῃ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Χάρου τὸν Μιχαήλ, κι ἐπιτέλους τὸν ἔσωσε. Μιά μέρα ὁ ἄρρωστος ἄρχισε νὰ παίρνῃ τὸ καλύτερο. Σφόδρα σιγὰ ἡ ζωὴ ξαναγύριζε στὸ καταπληγωμένο του σῶμα.

Τὸ γλυκό του πρόσωπο ἄρχισε νὰ χρωματίζεται. Τὰ ἄτονα χέρια του ἐπιαναν τώρα μὲ δύναμη. Τὰ σθησιμένα μάτια του ἔλαμπαν τώρα ζωηρά. . .

Τί εἶχε κάμει τὸ θαῦμα; Τὰ γιατρικά; οἱ ἀγρύπνιες, οἱ περιποιήσεις κι οἱ προσευχὲς τῆς Ὑπατίας; ἢ ἡ δυνατὴ κράση τοῦ Μηλιγού; Ὅλα μαζί.

Μιά μέρα, ὅταν πιά οἱ γιατροὶ εἶπαν πὼς ὁ κίνδυνος πέρασε, ἡ Ὑπατία τοῦ παρουσίασε τὸ χρυσοσφραγισμένο ἔγγραφο καὶ τοῦ διηγῆθηκε πὼς τοῦ τὸ ἔφερε ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας.

Ὁ Μιχαήλ τὸ ἀνοίγει καὶ τὸ διαβάζει.

Τί χαρά, τί εὐτυχία!

« Η Υπατία δὲν ἀπομακρυνόταν στιγμή ἀπὸ τὸν ἄρρωστο της. . . » (σελ. 95).

‘Ο Λέων Ίσαυρος τὸν διόριξε πρωτοκάραβο, ἀρχιναύαρχο!
‘Ὡς ἐκεῖ ἔφθασε, καὶ μάλιστα τόσο γρήγορα, ὁ φτωχὸς κέν-
ταρχος, ποὺ γνωρίσαμε στὴν ἀρχὴ αὐτῆς τῆς ἱστορίας.

ιε' Ἡ ἀνταμοιβή.

Οἱ Ἄραβες οὔτε σκέπτονται πιά νὰ τὰ βάλουν μὲ τὸ Βυζάντιο.
Κι ὁ Λέων ὁ Ίσαυρος, ἥσυχος, καταγίνεται τώρα στὰ ἔργα
τῆς εἰρήνης. Φροντίζει γιὰ τὰ γράμματα, τὴ γεωργία, τὴν ἐμ-
πορικὴ ναυτιλία, γιὰ ὅ,τι κάνει ἓνα λαὸ εὐτυχισμένο καὶ μιὰ
χώρα πολιτισμένη.

Ἀπὸ τὶς πρώτες φροντίδες τοῦ καλοῦ αὐτοκράτορα ἦταν
κι ἡ ἀνταμοιβὴ ἐκείνων, ποὺ ἔσωσαν τὴν πατρίδα. Τὸν Μιχαὴλ
Μελιγούα τὸν εἶχε κάνει πρωτοκάραβο, ὅπως εἶπαμε. Ἄλλ'
αὐτὸ δὲν τοῦ φάνηκε ἀρκετό. Καὶ πρόσταξε νὰ ξαναχτιστῇ ὁ
προγονικὸς του πύργος, ὅπως ἦταν, μ' ἐξοδα τοῦ κράτους.

Ὁ ἴδιος ὁ Θεόφιλος, ὁ πιστός, ποὺ ἀπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ
πύργου εἶχε κάνει τὸ σπιτάκι ἐκεῖνο, ἄσυλο τοῦ Μιχαὴλ στὸν
καιρὸ τῆς φτώχειας καὶ τῆς δυστυχίας, ἐπιφορτίσθηκε τώρα τὴ
μεγάλῃ ἀνοικοδόμησι. Ἑκατοντάδες ἐργάτες, μὲ τὴν ἐπίβλεψή
του, δούλεταν νύχτα-μέρα.

Καὶ σὲ λίγον καιρὸ, ὁ καινούργιος πύργος, στὰ ἐρείπια
τοῦ παλιοῦ, ὑψώθηκε λαμπρὸς καὶ περήφανος. Τὸ καλλιμάρ-
μαρο χτίριο στολίσθηκε μέσα κι ἔξω μὲ σκαλισματα, μὲ ἀγάλ-
ματα, μὲ μωσαϊκὰ, μὲ τοιχογραφίες, μὲ χρωματιστὰ γιαλιά,
μὲ καθρέφτες καὶ μὲ κρυστάλινα πολύφωτα.

Τὸ ἴδιο λαμπρὰ, πλούσια, βασιρικὰ ἔγιναν καὶ τὰ ἐπιπλα.
Καὶ τὰ περιβόλια ὀλόγουρα ξαναφυτεύθηκαν, στολίσθηκαν, κι
ἡ ἀνθοστέλιστη αὐτὴ πρασινάδα περικύκλωσε πάλι τὸ κάτα-
σπρο χτίριο, ποὺ φάνταζε ἀπὸ μακριὰ σὰν κάστρο.

Οἱ γειτόνοι Βουκιλλάριοι παρακολοῦθοῦν τὶς ἐργασίες μὲ
κρυφὸ καμάρι. Νομίζουν πῶς ὁ πρωτοκάραβος, ποὺ τὸν θέλουν

τώρα και τὸν παραθέλουν γιὰ γαμπρό, θὰ πάρη τὴν κόρη τους, και πὼς γιὰ τὴ Δωροθέα ἐτοιμάζεται ὁ θαυμάσιος πύργος. Ἐννοεῖται πὼς ἔχουν ἀρχίσει τὶς περιποίησες τους στὸ νέο, ποὺ μιὰ φορὰ τὸν εἶχαν περιφρονήσει. Καὶ περιμένουν ἀνυπόμονα τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ γίνονταν τὰ ἐγκαίνια, μὲ τὴν ἐλπίδα, μὲ τὴ βεβαιότητα σχεδόν, πὼς θὰ ἦταν κι ἡ μέρα ποὺ θὰ γίνονταν οἱ ἀρραβῶνες.

Ἄλλὰ κάθε ἄλλο ἔχει στὸ νοῦ του ὁ Μιχαήλ . . .

Ἡ ἡμέρα γιὰ τὰ ἐγκαίνια ξημερώνει. Ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας, μὲ ὄλο του τὸ ἐπιτελεῖο, πηγαίνει νὰ παρευρεθῆ στὸν ἀγιασμὸ και στὴ δοξολογία. Τὸν ἀκολουθοῦν ὄλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ παλατιοῦ μὲ πομπὴ μεγάλη. Καὶ μαζί μὲ τοὺς ἄλλους καλεσμένους ἀξιωματικούς και τιτλοῦχους τῆς αὐτοκρατορίας, εἶναι κι οἱ γειτόνοι Βουκιλλάριοι, μὲ τὴ Δωροθέα ποὺ ἔβαλε τὴν καλύτερὴ της φορεσιά.

Εἶναι ὅμως ἐκεῖ κι ἡ Ὑπατία.

Δὲν εἶναι τόσο στολισμένη αὐτὴ, λάμπει ὅμως περισσότερο ἀπὸ ὁμορφιά, ἀπὸ σεμνότητα και ἀπὸ ἀληθινὴ χαρὰ γιὰ τὴ δόξα τοῦ παιδικοῦ της φίλου.

Μ' ἓνα βλέμμα ὁ Μιχαήλ βλέπει ὅλη τὴ διαφορὰ. Κι ἐνῶ οἱ Βουκιλλάριοι περιμένουν νὰ πάρη κοντὰ του στὴν τελετὴ τὴ Δωροθέα, ὁ νέος πρωτοκάραβος, τόσο λαμπρὸς μὲ τὴ μεγάλη του στολή, καλεῖ τὴν Ὑπατία.

Ἡ τιμὴ εἶναι τόσο μεγάλη γιὰ τὴ φτωχὴ κόρη τοῦ Θεόφιλου, ὥστε αὐτὴ δὲν θέλει νὰ τὴ δεχθῆ. Καὶ χάνεται, και κρύβεται, γιὰ νὰ μὴ σταθῆ κοντὰ στὸ Μιχαήλ, γιὰ νὰ μὴν πάρη τὴ θέση τῆς ἀρραβωνιαστικιάς του. Ὁ Μιχαήλ δὲν ἐπιμένει νὰ τὴ βροῦν και νὰ τοῦ τὴ φέρουν. Ἄλλ' ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη ἐκτιμᾷ ἀκόμα περισσότερο τὴν Ὑπατία, γιὰ τὴν βλέπει ὅτι μαζί μὲ τόσες ἄλλες ἀρετές, ἔχει και τὴ μετριοφροσύνη.

Τὰ ἐγκαίνια τελειώνουν. Κι ὄλοι φεύγουν χρορῦμενοι,

ἔκτος ἀπὸ τοὺς Βουκιλλάρους, ποὺ εἶδαν πιὰ καθαρά πὼς δὲν ἔπρεπε νάχουν ἐλπίδα.

ιστ' Ἡ ἀνέλπιστη εὐτυχία τῆς Ὑπατίας.

Τὸ ἴδιο βράδι, ἓνας ἀξιωματικὸς ζήτησε τὸν πρωτοκάρabo καὶ τοῦ ἔδωσε ἓνα βιβλίον δεμένο μ' ἑλεφαντοκόκκαλο.

Ἦταν ἡ Σύνοψη τῆς Ὑπατίας. Ὁ ἀξιωματικὸς ἐκεῖνος τὴν εἶχε βρῆ στὰ ὀχυρώματα. Κι ἐπειδὴ εἶδε ἀπέξω τὸ οἰκόσημο τοῦ Μελιγούα, δὲν τόλμησε νὰ τὴν κρατήσει, ἀλλὰ τὴν ἔφερε στὸν Μιχαήλ.

Ἡ Ὑπατία τὸ θεώρησε σὰ θαῦμα. Κι ἔνιωσε τόση χαρὰ ποὺ βρέθηκε τὸ κειμήλιό της, ὅση καὶ τὴν ἡμέρα ποὺ εἶδε τὸν μισοπεθαμμένο Μιχαήλ νὰ ξαναζῆ.

«Βλέπεις λοιπόν, τῆς εἶπε τότε αὐτός, πὼς σήμερα δὲν ἔπρεπε νὰ φύγης. ἀλλὰ νὰ ἔρθης ὅταν σὲ φώναξα, καὶ νὰ σταθῆς κοντά μου στὴν τελετή; Τὸ θέλει κι ὁ Θεός, ποὺ ἔκαμε τώρα ν' ἀποχτήσω ἐγὼ τὸ ἱερὸ βιβλίον ποὺ σοῦ χάρισε μιὰ φορὰ ἡ μητέρα μου, καὶ νὰ σοῦ τὸ ξαναχαρίσω».

— «Γιὰ τὸ βιβλίον εἶμαι τρισευτυχισμένη! ἀποκρίθηκε ἡ Ὑπατία. Γιὰ τὸ ἄλλο ὅμως, ποὺ μὲ ζήτησες σήμερα, νόμισα πὼς ἦταν προνόμιον τῆς Δωροθέας, τῆς ἀρραβωνιαστικιάς σου».

— «Ἀπατάσαι! φώναξε ὁ Μιχαήλ. Ἐγὼ δὲν ἔχω ἀρραβωνιασιά. Οἱ ἴδιοι οἱ Βουκιλλάριοι χάλασαν τὸν ἀρραβῶνα μὲ τὸν τρόπο τους, τότε ποὺ γύρισα ἀπὸ τὴ Μικρασία φτωχὸς κι ὀρφανός. Ἐδειξαν πὼς δὲν μὲ καταδέχονται, κι ἔτσι ἔχω κάθε δικαίωμα νὰ μὴν τοὺς καταδέχουμαι τώρα κι ἐγὼ».

«Ἐ, βέβαια, ψιθύρισε ἡ Ὑπατία, ἐσὺ τώρα εἶσαι πρωτοκάρabos: ἂν δὲ θέλγης τὴ Δωροθέα, μπορεῖς νὰ πάργης τὴν καλύτερη κόρη στὸ Βυζάντιο...»

— «Αὐτὸ λέω κι ἐγώ, ἀποκρίθηκε ὁ Μιχαήλ. Κι ἐπειδὴ ἡ καλύτερη κόρη στὸ Βυζάντιο, εἶσαι σύ. . . *αὐτονομική*

— «Ἐγώ;» *αὐτονομία*

— «Ναί! Γιὰ μένα τουλάχιστο δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ καίνη ποὺ μὲ παρηγόρησε στὴ δυστυχία μου, ποὺ μοῦ ἔδειξε τόση ἀφοσίωση, καὶ στὸ τέλος μοῦ ἔσωσε καὶ τὴ ζωὴ. Δέξου λοιπόν, Ὑπατία, νὰ γίνης γυναίκα μου, ἀφοῦ τὸ θέλει ὁ Θεός».

Καὶ λέγοντας αὐτά, ὁ Μιχαήλ ἔδειξε τὴ Σύνοψη.

Ἡ Ὑπατία χαμήλωσε τὸ κεφάλι καὶ δὲν ἀποκρίθηκε τίποτα.

Νὰ πῆ ὄχι, δὲν ἤθελε· ἀλλὰ καὶ νὰ πῆ ναί, δὲν τολμοῦσε.

Ἦστερα τὸ εἶπε τοῦ πατέρα της.

«Ὁ Μιχαήλ μὲ ζήτησε σὲ γάμο. Τί λές, πατέρα, πρέπει νὰ δεχθῶ;»

Ὁ Θεόφιλος, ποὺ ἤξερε πρὸ πολλοῦ τὸ σχέδιο τοῦ Μιχαήλ, ἔβαλε τὰ γέλια:

«Ἄ! ἔκαμε ἡ Ὑπατία. Γιατί γελάς;»

— «Γιὰ νὰ μὴν κλάψω. . . ἀπ' τὴ χαρὰ μου, παιδί μου», τῆς ἀποκρίθηκε ὁ γέρος.

Μ' ὅλ' αὐτά, δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, ὅταν ἀγκάλιασε τὴν κόρη του καὶ τῆς ἔδωσε τὴν εὐχή του.

ἰς'. Γάμοι καὶ χαρές.

Μὲ μεγάλη πομπὴ ἔγιναν οἱ γάμοι τοῦ Μιχαήλ μὲ τὴν Ὑπατία.

Στὸ λαμπρὸ πύργο τοῦ Βοσπόρου πῆγαν, μαζὶ μὲ τὸν αὐτοκράτορα, ποὺ βρῆκε πολὺ σωστὴ τὴν ἀπόφαση τοῦ πρωτοκάραβου, ὅλοι ὅσοι εἶχαν πάει καὶ στὰ ἐγκαίνια. Μόνο οἱ Βουκιλλάριοι ἔλειπαν. . .

Ἡ Ὑπατία, ἀκόμα πιὸ ἕμορφη μὲ τὴ νυφικὴ στολὴ καὶ

μέ τῇ χαρᾷ ποῦ λάμπει στὰ μάτια τῆς, στέκεται τώρα στὸ πλευρὸ τοῦ εὐτυχισμένου Μιχαήλ.

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ πύργου ἔχουν πλημμυρίσει τὴν αὐλὴ κρατώντας τοὺς πυρσοὺς καὶ ψάλλοντες : «ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, τοὺς νεοιύμφους φύλαξον. Χαρὰ στὸ ζευγος τὸ χρυσοῦν».

Κι ὁ γερο-Θεόφιλος, ὁ τραχὺς στρατιωτικὸς, κλαίει σὰν παιδί.

Τῇ νύχτᾳ ὁ Βόσπορος κάηκε ἀπὸ τὰ πυροτεχνήματα.

Ἦταν οἱ σιφωνάτορες τοῦ «ὕγρου πυρός», ποῦ ἐνοσοῦσαν νὰ γιορτάζουν μὲ τὸ δικό τους τρόπο τὴ χαρὰ τοῦ ναυάρχου των. Ποτὲ ωραιότερα πυροτεχνήματα δὲν βγῆκαν ἀπὸ τὸ «χιλιόστυλο». Οἱ κρότοι κι οἱ λάμπες ἦταν τέτοιες, ποῦ ἂν ὁ Λέων Ἰσαυρος εἶν εἶχε προαιδοποιηθῆ, θὰ πετιόταν ἀπὸ τὸ κρεβάτι του καὶ θάρπαζε τὸ σπαθί του, νομίζοντας πὼς ξαναγύρισαν οἱ Ἀραβες.

16. Ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Σανταβαρηνός.

α' Ὁ πονηρὸς καλόγερος.

Εἶμαστε στὰ 885.

Αὐτοκράτορας τοῦ μεγάλου ἐλληνικοῦ κράτους ἦταν ὁ Βασίλειος ὁ Μακεδόνας.

Ὁ Βασίλειος εἶχε πολλὰ προτερήματα· ἦταν γενναῖος, ἔξυπνος, δίκαιος. Εἶχε ὅμως κι ἓνα μεγάλο ἐλάττωμα· ἦταν εὐκολόπιστος καὶ θύμωνε πολὺ· κι ἀπάνω στὸ θυμὸ του μποροῦσε νὰ φανῆ σκληρὸς κι ἄδικος.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ζοῦσε στὴν Πόλῃ ἓνας καλόγερος, ὁ Θεόδωρος Σανταβαρηνός. Ἦταν τόσο ἐπιτήδειος καὶ τόσο πονηρὸς, ποῦ κατόρθωσε νὰ φθάσῃ ὡς τὸν αὐτοκράτορα.

Λίγο λίγο, μὲ τὴν πονηριά του, ἔγινε ὁ πιὸ ἐμπιστος τοῦ

αυτοκράτορα. Στο κάθε τί, αυτές ζητούσε τή γνώμη του· και σὲ τέτοια ὑπόληψη τὸν εἶχε, πὸς τὸν πῆρε μέσα στὸ παλάτι του.

Τὸν δόλιο χαρακτήρα τοῦ καλόγερου μονάχα ἓνας τὸν κατάλαβε, ὁ Λέοντας, ὁ γιὸς τοῦ αυτοκράτορα καὶ διάδοχος τοῦ θρόνου. Καὶ γι' αὐτὸ πολὺ τὸν ἀντιπαθοῦσε.

Ὁ πονηρὸς Σανταβαρηνὸς τὸ κατάλαβε πὸς ὁ διάδοχος τὸν μισεῖ, καὶ φοβήθηκε μὴ χάσῃ τὴ μεγάλη θέσῃ του: «Πρέπει νὰ βρῶ τρόπο νὰ τὸν βγάλω ἀπ' τὴ μέση», εἶπε μὲ τὸ νοῦ του, κι ἄρχισε νὰ ὑποκρίνεται φιλία κι ἀγάπη στὸ Λέοντα. Τὸν περιποιόταν μὲ τόση τέχνη, τόσο φυσικά, πὸς σιγὰ σιγὰ κατόρθωσε νὰ λιγοστέψῃ ἢ ἀντιπάθεια τοῦ νέου.

β' Τὸ μελαγχολικὸ τραπέζι.

Εἶχε περάσει ἀρκετὸς καιρὸς. Ἄξαφνα, μιὰ μέρα, ἄρχισε ὁ κόσμος πολλὰ νὰ λήγῃ γιὰ τὸ παλάτι.

Ἀπὸ στόμα σὲ στόμα ψιθυρίζοταν πὸς ὁ αυτοκράτορας φυλάκισε τὸ γιό του, γιατί ἤθελε τάχα νὰ τὸν δολοφονήσῃ στὸ κυνήγι καὶ νὰ γίνῃ αὐτὸς αυτοκράτορας.

Αὐτὰ κι ἄλλα πολλὰ κυκλοφοροῦσαν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, μὰ κανεὶς δὲν ἤξερε τίποτα ὀρισμένο.

Τὸ μόνο βέβαιον ἦταν πὸς ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἑνὸς κυνηγιοῦ, τὸ παλάτι ἦταν κλειστό, ὁ αυτοκράτορας πολὺ λυπημένος κι ὁ διάδοχος εἶχε γίνῃ ἀφαντος.

Πέρασαν ἔτσι τρεῖς ὀλόκληροι μῆνες. Ἦρθαν τὰ Χριστοῦγεννα. Τὴ μεγάλη ἐκείνη μέρα ἦταν παλιὰ συνήθεια νὰ προσκαλῇ ὁ αυτοκράτορας σὲ τραπέζι ἕλους τοὺς ἄρχοντες καὶ μεγιστάνες.

Ὁ Βασίλειος, ἂν καὶ δὲν εἶχε διάθεσιν γιὰ γεύματα καὶ διασκεδάσεις, δὲν θέλησε νὰ παραβῇ αὐτὴ τὴ συνήθεια καὶ πρόσταξε νὰ ἐτοιμάσουν τὸ τραπέζι στὴ μεγαλόπρεπη στοὰ τοῦ παλατιοῦ. Χρυσοκεντημένα παραπετάσματα στόλιζαν τὰ παράθυρα

καὶ τὶς πόρτες. Τὸ μαρμαροστρωμένο πάτωμα ἦταν σκεπασμένο με πολυτίμα χαλιά· κι εἰ τοῖχοι στολισμένοι με ψηφιδωτὲς ζωγραφιῆς ἀγίων.

Ὁ αὐτοκράτορας εἶχε δώσει διαταγὴ νὰ μὴν ἀναφέρῃ κανεὶς στὸ τραπέζι τὸ ὄνομα τοῦ γιοῦ του, γιατί θὰ τιμωρηθῆ αὐστηρά.

Κοντὰ στὸ παράθυρο κρεμόταν ἓνα ὄμορφο κλουβὶ με ὄφραϊους παπαγάλους, ποὺ τοὺς περιποιόταν ὁ Λέοντας.

Ὁ αὐτοκράτορας κάθησε στὸ μεγάλο τραπέζι μελαγχολικῶς. Ἡ λύπη ἦταν ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό του.

Ἐλαμπε ὄλο τὸ τραπέζι ἀπὸ τὴν πολυτέλεια. Παντοῦ χρυσάφι καὶ κρύσταλλα. Στὴν πόρτα φύλαγαν φρουροὶ με ἀσημένιο θώρακα καὶ χρυσὴ ἀσπίδα. Κι ὅμως λέξη δὲν ἀκούεταν. Ἄκρα σιωπὴ.

γ' Ἡ φωνὴ τοῦ παπαγάλου.

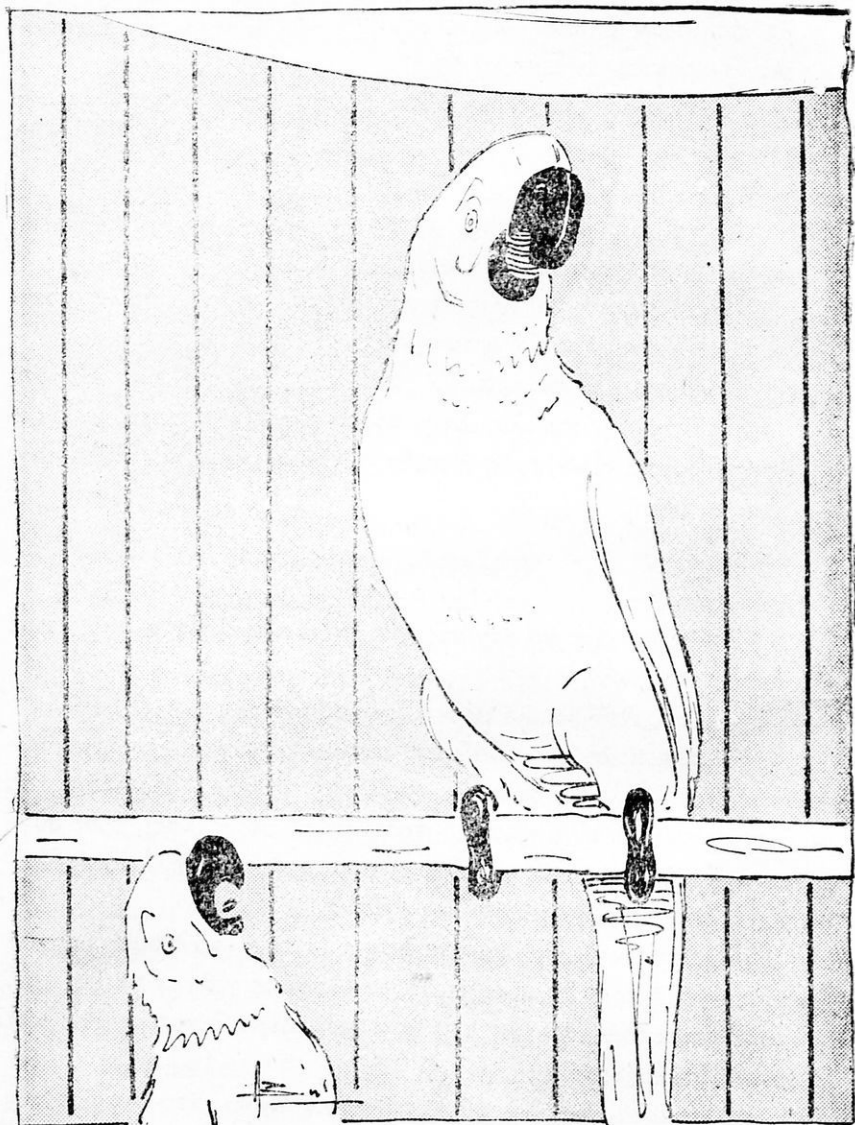
Δὲν εἶχαν ἀκόμη ἀρχίσει νὰ τρῶνε, ποὺ ἄξαφνα ἀκούγεται μιὰ δυνατὴ φωνή :

«Λέον, Λέον, καλέ μου Λέον, ποῦ εἶσαι ;»

Ὁ αὐτοκράτορας τινάζεται ἀπάνω ἄγριος καὶ κατακίτρινος. Τὰ μάτια τῶν αὐλικῶν γεμίζουν δάκρυα. Τὸ ἀγαπητὸ ὄνομα, ποὺ δὲν εἶχε ἀκουσθῆ τόσο καιρὸ στὸ παλάτι, τοὺς συγκινεὶ ὄλους. Κι αὐτὸς ὁ αὐτοκράτορας κάθεται πάλι στὴ θέση του χλωμὸς καὶ με μάτια βουρκωμένα.

Μέτα σὲ κείνη τὴ σιωπῆ, ἓνας ἀπὸ τοὺς καλεσμένους μεγιστάνες, ἓνας σεβάσμιος γέρος, φημισμένος γιὰ τὴ γνώση του, σηκώνεται ἀπὸ τὴ θέση του καὶ με τρεμουλιαστὴ φωνὴ λέει στὸν αὐτοκράτορα :

«Δέσποτα, ἡ φωνὴ αὐτῆ τοῦ παπαγάλου λέει ὅτι ἔπρεπε νὰ ποῦμε μεῖς, ἀλλὰ δὲν τολμούσαμε. Τὸ κακόμοιρο αὐτὸ πουλι ζητεῖ τὸν κύριό του καὶ στενοχωριέται ποὺ δὲν τὸν βλέ-

«Λέον, Λέον, καλέ μου Λέον, ποῦ εἶσαι!» (σελ. 103).

πει, ἐνῶ ἐμεῖς ἐδῶ καθόμαστε καὶ διασκεδάζουμε χωρὶς νὰ θυμόμαστε τὸν ἀγαπητὸ Λέοντα, ποῦ ἴσως-ἴσως ἄδικα ὑποφέρει μέσα στὴ φυλακὴ».

— «Τί εἶπες;» φωνάζει ὁ αὐτοκράτορας ταραγμένος.
«Ἄδικα ὑποφέρει;»

— «Ναί, πολυχρονεμένη δέσποτα, ἄδικα, ἀποκρίθηκε μὲ θάρρος ὁ σεβαστὸς γέροντας. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη μου, αὐτὴ εἶναι ἡ πεποιθήσή μου, γιατί γνωρίζω καλὰ τὸν Λέοντα. Πότε ἔγινε ταχτικὴ ἀνάκριση; Πῶς ἀποδείχθηκε πῶς εἶναι ἔνοχος; Μήπως τὸν κάλεσε κανένας σὲ ἀπολογία; Ὡς κι οἱ χειρότεροι κακοῦργοι ἔχουν τὸ δικαίωμα ν' ἀπολογηθοῦν. Κι ὅμως ὁ Λέοντας λυώνει στὴ φυλακὴ χωρὶς νὰ ξέρη γιατί τὸν κατηγοροῦν! Κι εἶναι τάχα δύσκολο, δέσποτα, νὰ εἶναι στὸ μέσο καμιὰ συκοφαντία, καμιὰ ραδιουργία;»

Τὰ φρόνιμα αὐτὰ λόγια ξυπνοῦν στὴν καρδιά τοῦ αὐτοκράτορα τὴν πατρικὴ ἀγάπη. Γυρίζει τὰ θακρυσμένα μάτια του στὸ σεβαστὸ ἄρχοντα, καὶ μὲ μεγάλη συγκίνηση τοῦ λέει:

— «Σ' εὐχαριστῶ, πιστέ μου φίλε».

Ἐπειτα προστάζει νὰ φέρουν ἀμέσως τὸν Λέοντα μπροστά του.

· δ' Ὁ Λέοντας μπροστὰ στὸν πατέρα του.

Στὸ μεταξὺ ὁ πονηρὸς Σανταβαρηνὸς βρῆκε τρόπο κι ἔφυγε ἀπὸ τὸ τραπέζι.

Σὲ λίγο, νά, ὁ Λέοντας μπροστὰ στὸν πατέρα του. Ἀπὸ τὴν ἡσυχὴ ἔκφραση τοῦ προσώπου του κι ἀπὸ τὴν ἀτάραχη στάση του, ἀμέσως καταλάβαινε κανεὶς πῶς ἦταν ἀθῶος.

Ὁ αὐτοκράτορας, μόλις τὸν εἶδε, ἔγινε κατάχλωμος.

«Λέον, τοῦ λέει μὲ φωνὴ ποῦ ἔτρεμε ἀπὸ τὴ συγκίνηση, πές μου, γιατί ἐκείνη τὴν καταραμένη μέρα εἶχες κρυμμένο ἀπάνω σου τὸ μυτερὸ ἐκείνο μαχαίρι; Πές μου τὴν ἀλήθεια,

κι ἔχεις τὸ λόγο μου ὅτι ὅλα θὰ σοῦ τὰ συχωρέσω, μόνο τὴν ἀλήθεια νὰ μάθω».

— «Δέσποτα, ἀρκεῖζομαι στὴν τιμὴ μου, πὼς τίποτα δὲν θὰ σοῦ κρύψω. Θυμᾶσαι τὴν καταραμένη ἐκεῖνη μέρα ποῦ πήγαμε στὸ κυνήγι. Τὴν παραμονὴ ἦρθε στὴν κάμαρά μου ὁ Σανταβαρηγὸς καὶ μοῦ εἶπε μυστικά:

— «Λέον, ἔμαθα αὐτὴ τὴ στιγμὴ πὼς αὔριο στὸ κυνήγι κάποιος θὰ θελήσῃ νὰ δολοφονήσῃ τὸν αὐτοκράτορα. Ἐπειδὴ ἔμωσ δὲν εἶμαι βέβαιος γι' αὐτό, ἄς μὴ τὸν ἀνησυχήσωμε. Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ ἔμωσ, πάρε μαζί σου κρυφὰ ἓνα καλὸ μαχαίρι, καὶ μὴν ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ τὸν πατέρα σου, μόνο πρόσεχέ τον ὅσο μπορείς».

«Πίστεφα στὰ λόγια τοῦ Σανταβαρηγοῦ καὶ πῆρα τὸ μαχαίρι. Ἄξαφνα, ἐκεῖ ποῦ κυνηγούσαμε ἓνα λάφι κι ὁ ἀρχικυνηγὸς σάλπιζε μὲ τὸ βούκινο, πρόσταξες νὰ μὲ συλλάβουν, νὰ μὲ φέρουν μπροστά σου καὶ νὰ μὲ ψάξουν. Καὶ μόλις βρέθηκε τὸ μαχαίρι ποῦ εἶχα κρυμμένο στὸ στῆθος μου γιὰ νὰ ὑπερασπίσω τὴ ζωὴ σου, θύμωσες φοβερὰ καὶ πρόσταξες νὰ μὲ ρίξουν στὴ φυλακὴ χωρὶς νὰ μὲ ρωτήσης, χωρὶς νὰ μ' ἀκούσης!»

— «Σανταβαρηγέ, φώναξε ὁ αὐτοκράτορας μὲ τρομερὴ φωνή, τί ἀπαντᾷς σ' ὅλα αὐτά;»

Μὰ ποῦ Σανταβαρηγός! Εἶχε γίνει ἄφαντος. Ὁ αὐτοκράτορας προστάζει νὰ τὸν συλλάβουν ἀμέσως, ἔπου τὸν βροῦν, καὶ νὰ τὸν φέρουν μπροστά του.

ε' Ὁ Λέοντας στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα του.

Ὁ αὐτοκράτορας δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ. Ἐσφιξε τὸ γιό του μέσα στὴν ἀγκαλιά του, καὶ μὲ δακρυσιμένα μάτια λέει στοὺς καλεσμένους:

«Ἀκούστε λοιπὸν τί συνέβη. Ἐκεῖ ποῦ κυνηγοῦσα, ἔρχεται ὁ Σανταβαρηγὸς καὶ μοῦ ψιθυρίζει:

«Δέσποτα, πρόσεχε. Ὁ γιός σου θὰ σὲ δολοφονήσῃ. Λάβε τὰ μέτρα σου».

— «Τί λές, Σανταβαρηνέ;» τοῦ λέω μὲ ἔκπληξη.

— «Ἄν δὲν πιστεύγῃς, πρόσταξε νὰ τὸν φάξουν καὶ θὰ βρῆς ἀπάνω του τὸ φονικὸ μαχαίρι».

«Ἄμέσως προστάζω νὰ τὸν φάξουν· κι ὅταν βρῆκαν ἀπάνω του μαχαίρι, μοῦ φάνηκε πὼς σχιζόταν ἡ καρδιά μου μ' αὐτό.

«Ἄνθρωπος εἶμαι, ἀπατήθηκα· ἔπειτα ἔχω καὶ τὸ κακὸ ἐλάττωμα νὰ παραφέρουμαι. Κι ἔτσι, ἀπάνω στὸ θυμὸ μου, πρόσταξα κι ἔρριξαν στὴ φυλακὴ τὸ παιδί μου. Μὰ ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὴν ἀδικία. Τὸ ἀνήξερο αὐτὸ πουλι πού μιλάει χωρὶς νὰ νιώθῃ, τὸ φώτισε ὁ Θεὸς νὰ δείξῃ πὺς πολλὴ γνώση ἀπ' ὅλους μας· μίλησε τῇ στιγμῇ πού ἔπρεπε κι ἔγινε αἰτία νὰ βρεθῆ ἡ ἀλήθεια καὶ νὰ ἔχω αὐτὴ τὴν στιγμῇ τὸν Λέοντα στὴν ἀγκαλιά μου.

«Καὶ τώρα ἄς γίνῃ φωταψία στὸ παλάτι, ἄς παίξῃ ἡ μουσική, καὶ τὸ γεῦμα μας ἄς ἀρχίσῃ μὲ χαρά».

Ὁ κακοῦργος ὁ Σανταβαρηνὸς πουθενὰ δὲν βρέθηκε.

Κατόρθωσε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Πόλη.

Ἐπειτα ἀπὸ χρόνια, ἔμαθαν πὼς ὁ ἄθλιος ἀπατεώνας πέθανε σὲ κάποιον ἀπόμακρο μέρος τῆς Συρίας, ἐλεεινὸς καὶ περιφρονημένος.

17. Οἱ πρῶτοι ἀεροπόροι.

Ὁ Δαίδαλος, ἀφοῦ ἔμεινε πολὺν καιρὸ στὴν Κρήτη, πού τὸν εἶχε προσκαλέσει γιὰ διάφορα ἔργα ὁ Μίνωας, θέλησε νὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα του, στὴν Ἀθήνα.

Στὴν Ἀθήνα γεννήθηκε ὁ περίφημος αὐτὸς ἀρχιτέχτονας κι ἀγαλματοποιός, ὁ μεγαλύτερος τεχνίτης τοῦ καιροῦ του. καταγόταν μάλιστα ἀπὸ τὸν Ἐρεχθέα, τὸν ἀρχαιότερο βασιλιά τῆς Ἀττικῆς.

Ζήτησε λοιπὸν ἀπὸ τὸ Μίνωα τὴν ἄδεια ν' ἀναχωρήσῃ. Ὁ βασιλιάς ὅμως τῆς Κρήτης ἤθελε νὰ τὸν κρατήσῃ ἀκόμα ἐκεῖ. Τὸν χρειαζόταν γιὰ νὰ τοῦ κάμῃ κι ἄλλα ἔργα στὴν πρωτεύουσά του. Καὶ τοῦ εἶπε πῶς θὰ τὸν κρατοῦσε ἀκόμα καὶ μὲ τὴ βία.

Τοῦ κάκου ὁ Δαίδαλος τὸν παρακάλεσε νὰ τὸν ἀφήσῃ· τοῦ κάκου τοῦ θύμιζε ἕσα εἶχε κάνει στὴν Κρήτη, — τὸ λαβύρινθο, τὰ ἀνάκτορα, δυὸ ναοὺς, ἓνα ναύσταθμο καὶ πλῆθος ἀγάλματα, ἀπὸ κεῖνα ποὺ μόνο ὁ τεχνίτης αὐτὸς ἤξερε νὰ κάμῃ· τοῦ κάκου τέλος τοῦ μίλησε γιὰ τὸ γιό του, τὸν Ἴκαρο, ποὺ τὸν εἶχε μαζὶ του στὴν Κρήτη κι ἔπρεπε νὰ γυρίσῃ πιά ὁ νέος στὴν πατρίδα του, ἔπou τόσα εἶχε καθήκοντα.

Ὁ Μίνωας δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ τίποτα. Κι ἐπειδὴ ὁ Δαίδαλος ἔδειχνε διαθέσεις νὰ φύγῃ καὶ χωρὶς τὴν ἄδειά του, ὁ ἐγωιστὴς βασιλιάς ἀπαγόρευε στὰ κρητικὰ πλοῖα νὰ πάρουν τὸν ἀρχιτέκτονα γιὰ ὁποιοδήποτε ταξίδι. Ὁ πλοίαρχος ποὺ θὰ παράβαινε αὐτὴ τὴ διαταγή, θὰ καταδικαζόταν σὲ θάνατο.

Ἄδύνατο λοιπὸν νὰ βρῆ πλοῖο γιὰ νὰ φύγῃ ὁ Δαίδαλος. Σὲ κανένα λιμάνι τῆς Κρήτης δὲν θὰ τὸν δέχονταν. Μόνο ἔσως κανένα ξένο πλοῖο μπορούσε νὰ τὸν πάρῃ. Ἀλλὰ περνοῦσε ὁ καιρὸς χωρὶς νὰ φαίνεται τέτοιο πλοῖο. Κι ὁ δυστυχισμένος ὁ Δαίδαλος, ἀποκλεισμένος στὴν Κρήτη, συλλογιζόταν μὲ τί τρόπο θὰ μπορούσε νὰ φύγῃ.

Κι ἐπιτέλους τὸ βρῆκε.

Μὰ καὶ πῶς δὲν θὰ τῷ βρισκε; Αὐτὸς ποὺ εἶχε ἐπινοήσῃ στὴ ζωὴ του τόσα μηχανήματα καὶ τόσα ἐργαλεῖα! Αὐτὸς ποὺ εἶχε κάνει τόσα θαυμαστά ἔργα σὰν τὸ λαβύρινθο, τὸ μεγάλο αὐτὸ ὑπόγειο μὲ τοὺς πολὺπλοκοὺς δρόμους, ἔπou ἅμα ἔμπαινε κανένας, ἦταν ἀδύνατο νὰ βγῆ! Αὐτὸς ποὺ καὶ τὰ ἀγάλματα ἀκόμα, ποὺ ὡς τότε τὰ ἔκαναν μὲ κλειστά τὰ μάτια καὶ μὲ τὰ μέλη κολλημένα στὸ σῶμα τους, σκέφτηκε πρῶτος νὰ τὰ κάμῃ

μέ τὰ μάτια ἀνοιχτά καί μέ τὰ μέλη χωρισμένα, ἐλεύθερα! Τέ-
τοιος σοφός, ἐφευρετικός, πολυμήχανος ἄνθρωπος δέν θάδρισκε
τρόπο νά φύγη τώρα ἀπό τήν Κρήτη;

«Ὁ Μίνωας, εἶπε μέσα του, μοῦ ἀπαγορεύει τή θάλασσα.
Ἐπάρχει ὁμως κι ὁ ἀέρας, πού αὐτόν δέν μπορεῖ νά μοῦ τόν
ἀπαγορέψῃ. Ἄν ἤμουν πουλί, πῶς θά πήγαίνα ἀπό δω στήν
Ἀθήνα; Πετώντας. Λοιπόν θά γίνω πουλί, θά κάμω φτερά καί
θά πετάξω!»

Αὐτό ἦταν τὸ σχέδιο τοῦ Δαίδαλου.

Κλείστηκε σέ μιὰ κρυφή σπηλιά καί κατασκεύασε δυὸ
ζευγάρια μεγάλες φτεροῦγες, τὸ ἓνα γι' αὐτόν, καί τὸ ἄλλο
γιὰ τὸν Ἴκαρο. Τὰ φτερά τους τὰ κόλλησε μέ κερί καί τίς φτε-
ροῦγες τίς ἔδωσε στοῦ σώμα του μέ λουριά, σέ τρόπο πού νά
μπορῇ νά τίς κινή μέ τὰ χέρια του.

Ἔκαμε δοκιμές κι εἶδε πῶς πετοῦσε μ' αὐτὲς ἀληθινὰ σάν
πουλί. Ἐπειτα γύμνασε καί τὸν Ἴκαρο. Κι ὅταν ἤρθε ἡ μέρα
νά φύγουν, τοῦ ἔδωσε τίς τελευταῖες του ἐδηγίες.

«Πρόσεξε, παιδί μου, τοῦ εἶπε, νά μέ ἀκολουθῆς ὅσο μπο-
ρεῖς ἀπὸ κοντά, κι ὅπως κάνω νά κάνῃς. Τὸ ταξίδι μας εἶναι
ἐπικίνδυνο. Νά μὴν πετᾶς οὔτε πολὺ ψηλά, γιατί ὁ ἥλιος μπο-
ρεῖ νά λυώσῃ τὸ κερί καί νά πέσουν οἱ φτεροῦγες σου· οὔτε
πολὺ χαμηλά στή θάλασσα, γιατί μπορεῖ νά βραχοῦν τὰ φτερά
καί νά βαρύνουν οἱ φτεροῦγες. Πρόσεξε!

Τὸν ἀγκάλιασε, τὸν φίλησε καί ξεκίνησαν.

Πρῶτος ὁ Δαίδαλος σηκώθηκε στὸν ἀέρα. Πίσω του ὁ Ἴκα-
ρος τὸν ἀκολούθησε πετώντας.

Γρήγορα ἔσχιζαν κι οἱ δυὸ τὸν ἀέρα. Ἄφησαν πίσω τους
τὰ ψηλά βουνὰ τῆς Κρήτης καί στήν ἀρχή, ἀπὸ κάτω τους,
ἀπλωνόταν ἡ ἀπέραντη θάλασσα. Ἄνεμος δυτικὸς τοῦς ἔσπρω-
χνε ὀλοένα ἀνατολικώτερα, καί σέ λίγο ἄρχισαν νά φαίνονται
οἱ Κυκλάδες.

Οἱ ἄνθρωποι τοὺς κοίταζαν περίεργοι ἀπὸ τὰ πλοῖα τους καὶ ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ τὶς ἀκρογιαλιῆς τῶν νησιῶν ποὺ περνοῦσαν. Οἱ ναῦτες, οἱ ψαράδες, οἱ γεωργοί, οἱ βοσκοί, ὅλοι ἄφιναν τὴν ἐργασία τους καὶ κοίταζαν ψηλὰ τοὺς δυὸ ἐκείνους ἀνθρώπους ποὺ πετοῦσαν σὰ δυὸ μεγάλα πουλιά. Στὴν ἀρχὴ μάλιστα γι' ἀληθινὰ πουλιά τοὺς ἔπαιρναν. Ἄμα ὅμως οἱ ἀεροπόροι πληροΐαζαν καὶ φαίνονταν καθαρὰ τί ἦταν, οἱ ἄνθρωποι ἔλεγαν μὲ θαυμασμό:

«Τί θαῦμα εἶναι τοῦτο! Τί ἄλλο ἀκόμη ἔχουν νὰ ἰδοῦν τὰ μάτια μας! . . . Ποιοὶ νὰ εἶναι αὐτοὶ οἱ τολμηροὶ ποὺ ἔβαλαν φτερὰ καὶ ταξιδεύουν στὸν ἀέρα; Οἱ θεοὶ ἄς τοὺς βοηθήσουν».

Ὁ Ἴκαρος ἀκολουθοῦσε προσεχτικὰ τὸν πατέρα του.

Σὲ λίγο ὅμως πῆρε θάρρος καὶ σκέφθηκε πῶς μπορούσε νὰ πετάξῃ καὶ ψηλότερα.

«Τί θὰ πάθω;» εἶπε μέσα του. «Ὁ ἄνεμος λιγοστεύει τὴ ζέστη τοῦ ἥλιου καὶ δὲν πιστεύω νὰ πάθουν τίποτα τὰ φτερά μου. Ἀπὸ πῶς ψηλὰ καὶ τὸ θέαμα θὰ εἶναι πῶς ὡραῖο! . . .»

Μ' αὐτὴ τὴ σκέψη, ἔμεινε πίσω ἀπ' τὸν πατέρα του καὶ ἔπειτα ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει. Ἀλλὰ τιμωρήθηκε πολὺ σκληρὰ γιὰ τὴν παρακοή του. Ὁ ἥλιος, πολὺ πῶς θερμὸς ἐκεῖ πάνω, ἔλυσε τὸ κερί καὶ τὰ φτερὰ ξεκόλλησαν ἀπὸ τὶς φτεροῦγες καὶ σκορπίστηκαν στὸν ἀέρα, ἐνῶ ὁ δυστυχισμένος ἀεροπόρος ἄρχισε νὰ πέφτῃ βαρὺς σὰ μολύβι στὴ θάλασσα.

— «Πατέρα; πατέρα!» φώναξε τότε μὲ φωνὴ σπαραχτικὴ.

Ἀλλὰ πρὶν τὸν ἀκούσῃ ὁ πατέρας του, ἡ θάλασσα τοῦ ἔκλεισε τὸ στόμα γιὰ πάντα, τὸν κατάπιε.

Μιὰ στιγμή ὁ Δαίδαλος γύρισε νὰ ἰδῇ ποῦ βρίσκεται ὁ γιός του. Καὶ μὴ βλέποντας αὐτὸν πουθενά, ἄρχισε νὰ φωνάζῃ μὲ τρόπο :

— «Ἴκαρε! Ἴκαρε! . . . Ποῦ εἶσαι;»

Κανένας δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε. Κοιτάζοντας τότε παντοῦ μὲ

ἀγωνία, εἶδε στή θάλασσα φτερά, πού τὰ κύματα τὰ πήγαιναν ἐδῶ κι ἐκεῖ. Ἄπ' αὐτό κατάλαβε πῶς ὁ γιός του εἶχε πνιγεῖ.

Συντριμμένος ἀπό τήν πολλή λύπη, κατέβηκε στοῦ πλησιέστερο νησί, μέ τήν ἐλπίδα πῶς ἡ θάλασσα θά ξέβραζε τὸ κορμί τοῦ Ἰκαρου, τουλάχιστο γιά νὰ τὸ θάψῃ.

Μέρες δλάκερες ἔψαχνε σ' ὅλα τ' ἀκρογιαλία. Ἐπιτέλους, σὲ μιὰν ἀμμουδιά, βρῆκε μιὰ μέρα πεταμένο τὸ κορμί τοῦ νέου· Κλαίγοντας ἀπαρηγόρητα, ὁ Δαίδαλος ἔθαψε ἐκεῖ τὸν ἀγαπημένο του γιό, καὶ μὲ πλοῖο γύρισε στήν Ἀθήνα.

Ποτὲ πιά δὲν ξαναπέταξε στή ζωὴ του ὁ ἴδιος, οὔτε ξανάφτιασε γι' ἄλλον φτεροῦγες. Παράτησε τήν ἐφεύρεση, πού τοῦ εἶχε στοιχίσει τόσο ἀκριβὰ, καὶ πῆρε τὸ μυστικὸ της στὸν τάφο του. Ἔτσι χρειάσθηκε νὰ παράσουν αἰῶνες κι αἰῶνες γιά νὰ φανοῦν νέοι Δαίδαλοι στὸν κόσμο καὶ νὰ πετοῦν στὸν ἀέρα σὰν πουλιά . . .

Ἀπὸ τότε πού πνίγηκε ὁ Ἰκαρος, τὸ πρῶτο αὐτὸ θῦμα τῆς ἀεροπορίας, ἡ θάλασσα ὀνομάσθηκε Ἰκάριο πέλαγος· καὶ τὸ νησί, ὅπου τὸν ἔθαψε ὁ πατέρας του, Ἰκαρία.

18. Τὸ ναυάγιο τοῦ καπετὰν Νικόλα.

Εἶναι τοῦ ἀγίου Νικολάου, κι ὁ καπεταν-Νικόλας ἔχει τὴ γιορτὴ του· γι' αὐτὸ κάλεσε σὲ τραπέζι ὅλους τοὺς γιούς του, τίς κόρες του, τοὺς γαμπρούς, τίς νύφες καὶ τὰ ἐγγόνια του· καὶ μὲ τὰ χοντρά του δάχτυλα στρίβει μ' εὐχαρίστηση τ' ἄσπρα του μουστάκια, βλέποντας ὀλόγυρά του τόσους ἀγαπημένους, ἀπὸ τὸ μεγαλύτερό του γιό, πού εἶναι πενηντάρης, ὡς τὸ μικρότερό του ἐγγονάκι, πού τὸ χουν φασκιωμένο καὶ βυζαίνει. Ἄ! τί ὥραϊα νὰ εἶναι κανεὶς παππούς, καὶ νὰ τὸν τριγυρίζουν τὰ παιδιά του καὶ τὰ ἐγγόνια του, νὰ βλέπῃ τὸ πρόσωπό του σὲ εἴκοσι πρόσωπα, νὰ νιώθῃ τὸ αἶμα του σὲ πλήθος κορμιά, ὅπως ὁ κορμὸς τοῦ δέντρου τὸ χυμὸ του στὰ πολλὰ κλαδιά του!

Ὁ καπετάν Νικόλαος τσούγκρισε τὸ ποτήρι του μὲ τὰ ποτήρια τῶν παιδιῶν του. Ὅλοι τοῦ εὐχονται χρόνια πολλά· ἔλοι εἶναι γελαστοὶ καὶ χαρούμενοι. Οἱ μεγάλοι θὰ πιοῦν ἓνα ποτήρι παραπάνω ἀπόψε, τὰ μικρὰ θὰ φᾶνε ἓνα γλύκισμα περισσότερο.

Ὁ καπεταν-Νικόλας, κοιτάζοντας τὸ μεγαλύτερό του γιό, καπετάνιο κι αὐτὸν μὲ μεγάλο κόκκινο διπλωμένο φέσι καὶ γαλάζια φουντα, τοῦ λέει :

« Ἀρχισαν ν' ἀσπρίζουν τὰ μαλλιά σου, καημένε Σωτήρη ! »

— « Ἄμ' ἔφτασα τὰ πενήντα, πῆρα τὸν κατήφορο πιά κι ἐγώ ! »

— « Πῶς περνοῦν τὰ χρόνια ! » εἶπε μ' ἀναστεναγμὸ ὁ καπεταν-Νικόλας· « θαρρῶ πῶς εἶναι χτὲς ἀκόμη ποῦ γεννήθηκες· ἔχεις δίκιο· στὰ σαράντα ἔπεσα ἔξω καὶ στὰ σαράντα τρία γεννήθηκες σύ... Γι' αὐτὸ σ' ἔβγαλα καὶ Σωτήρη, γιατί σόθηκα ».

— « Ποῦ ἔπεσες ἔξω, παππού; » ρώτησε ἓνα ἐγγονάκι.

— « Στὴ Μαύρη Θάλασσα, παιδί μου ».

— « Καὶ κόντεψες νὰ πνιγῆς; »

— « Ναί, παιδί μου, ἔπεσε ἔξω τὸ καράβι μου· πνίγηκαν δέκα ναῦτες· κι ἐγὼ μόλις γλύτωσα μ' ἄλλους πέντε ».

— « Παππού, πές μας, πές μας, πῶς ἔπεσε ἔξω τὸ καράβι σου; » εἶπε τὸ ἐγγονάκι.

Ὁ καπεταν-Νικόλας, ὅπως ἔλοι οἱ γέροι, εὐχαριστιόταν πολὺ νὰ διηγῆται τί πέρασε στὰ νιάτα του. Κι ἀφοῦ ἀναψε τὸ τσιμπούκι του καὶ ρούφηξε δυνατὰ μιὰ φορά, ἄρχισε τὴ διήγησή του:

* * *

« Ἦμουν ἀρραβωνισμένος ἀκόμη μὲ τὴ μάννα σας καὶ τὴ γιαιγιά σας, εἶπε κοιτάζοντας ἐλόγυρα τοὺς γιούς, τίς κόρες καὶ τὰ ἐγγονάκια του· τὸ θυμάσαι, Κεντύλω μου; » πρόσθεσε γυρνώντας στὴ γριά καπετάνισσα μὲ τὸ ὑδραίικο τσεμπέρι, ποῦ καθόταν στὸ πλάι του.

Κι ἀφοῦ αὐτὴ ἔκαμε νόημα μὲ τὴ ματιά της καὶ μὲ τὸ κεφάλι της πὼς τὸ θυμᾶται, ὁ γέρος ἐξακολούθησε:

«Θὰ ἦμουν ὡς εἴκοσι πέντε χρονῶν· ἦμουν πολὺ νέος γιὰ καπετάνιος, μὰ ἀπὸ ἑνιά χρονῶν παιδί μεγάλωσα μέσ' στὴ θάλασσα καὶ μποροῦσα νὰ πάω ὡς τὴ Μαρσίλλια δίχως πιλότο· καὶ τὸ καράβι ἦταν πατρικό μου, σὰ νὰ ποῦμε δικό μου, γιατί ἦμουν μοναχογιός.

«Ὁ ναῦλος μου ἦταν γιὰ τὴν Ὀδησσό· νὰ φορτώσουμε σιτάρι κάποιου μεγάλου σταρέμπορα, νὰ τὸ φέρουμε στὴ Σύρα. Ὅλοι ἦμαστε παιδιὰ μὲ καρδιά κι εἶχαμε φάει τὴ θάλασσα μὲ τὸ κουτάλι, πὸν λέει ὁ λόγος.

«Στὸ γυρισμὸ τοῦ ταξιδιοῦ εἶχαμε πῆ νὰ στεφανωθοῦμε· μὰ τὸ ταξίδι δὲν ἦταν εὐκολο· ἔπρεπε νὰ διπλοπεράσουμε τὴ Μαύρη Θάλασσα, χειμῶνα καιρό· κι οἱ ναυτικοὶ ξέρουν τι ἀνατριχίλα τοὺς φέρνει μονάχα τὸνομα Μαύρη θάλασσα! Γι' αὐτὸ ὅταν τὰ μεσάνυχτα, πρὶν φύγουμε, πῆγα ν' ἀποχαιρετήσω τὰ πεθερικά μου, εἶδα τὴν ἀρραβωνιαστικιά μου χλωμὴ καὶ δακρυσμένη. Κι ἐγὼ ἔνιωθα μιὰ λύπη ἀλλοιώτικη μέσ' στὴν ψυχὴ μου, μὰ δὲν ἔδειξα τίποτα· καὶ φεύγοντας, γιὰ νὰ τῆς δώσω καρδιά, τῆς παράγγειλα ἄλλη μιὰ φορά, στὸ γυρισμὸ νὰ εἶναι ἔλα ἔτοιμα γιὰ τὸ στεφάνωμα.

* *

«Πρὶν χαράξη, σαρπάρουμε ἢ «Βαγγελίστρα», τὸ καράβι μου, ὀχτὼ χιλιάδων κοιλῶν μπάρκο, ἦταν πολὺ καλοθάλασσο· γρήγορο σὰ θαλασσοπούλι, καὶ νερὰ διόλου· κι οἱ ναῦτες ἕνας κι ἕνας, ὅλοι Ἰδραιωτάκια.

«Ὅταν ἕνα καράβι ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ γλυκὸ λιμάνι τῆς πατρίδας, πὸν μοιάζει σὰν ἀγκαλιά, ὅλο τὸ τσοῦρμο, ἀπὸ καπετάνιο ὡς μοῦτσο, εἶναι σὰ μουδιασμένοι· τὰ χέρια εἶναι στὸ σαρπάρισμα, μὰ ὁ νοῦς εἶναι ἀλλοῦ. Τὰ μάτια καθρεφτίζουν ἀκόμα

Ὁ Μύργος τοῦ Βοσπόρου *Εκδ. 1. 1929.

τάγαπημένα πρόσωπα. Στὰ χεῖλια μοσχοβολοῦν ἀκόμα τὰ φιλήματα τοῦ ἀποχωρισμοῦ, τὰ πικρόγλυκα. Μὰ ὁ ἀληθινὸς ναυτῆς, σὰν ἀνοιχτῆ στὸ πέλαγο, νοιώθει μονομιᾶς τὴν ψυχὴ του γεμάτη ἀπὸ τὶς χαρὲς καὶ τὶς ἔννοιες τῆς θάλασσας. Φεύγουν ἀπὸ τὸ βλέμμα του τᾶσπρα μαντήλια ποὺ τὰ κουνούσαν μὲ τόσον καημὸ στὴν ἀκρογιαλιά· κι ὅσο ξεμακραίνει τὸ καράβι, ποὺ ἑλσένα φεύγει, ὁ ἀέρας τοῦ πελάγου σκορπάει τὶς θύμησες τῆς στεριάς.

«Οἱ ναῦτες τραγοῦδοῦν τὰ τραγούδια τους, ὅταν ματίζουν τὰ σχοινιά μὲ τὴν καθίλια καὶ τὴν Κυριακὴ ἓνας ἀπ' αὐτούς, ποὺ παίζει μπουζούκι, τοὺς βαρεῖ τσάμικο, κι οἱ ἄλλοι χορεύουν στὴν κουβέρτα. Ἔτσι κατάπρυμα, σχεδὸν δίχως βόλτες, βγήκαμε ἀπὸ τὴν Ἄσπρη Θάλασσα καὶ μπήκαμε στὸ στενὸ τῆς Καλλιόπολης.

Μέσ' ἀπὸ τὰ Δαρδανέλλια ἀνοίγει ἡ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ, ἡμερὴ θάλασσα, σὰ λίμη, κι οἱ δύο τῆς ἀκρογιαλιές, καὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ρούμελης, καταπράσινες ἀπὸ κήπους, χωράφια καὶ ἀμπέλια, νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε, φθάσαμε στὴν Πόλη, ἀλλὰ δὲ μείναμε· περάσαμε τὸ φημισμένο στενὸ τοῦ Βοσπόρου.

* * *

«Τί νὰ σᾶς πῶ, παιδιά, πῶς νὰ σᾶς παραστήσω αὐτὸ τὸ μαγικὸ στενὸ! Δεξιὰ, ἀριστερά, βλέπεις παλάτια σουλτάνων καὶ κιόσκια πασάδων, καὶ σφιχτοκλεισμένα κονάκια χαρσιμῶν μὲ ἔρημα καφάσια· πύργους ἀνάμεσα σὲ παλάτια καὶ σὲ βελανιδιές χρυσοθλόωτα τζαμιὰ ποὺ ὑψώνουν ψηλὰ στὸν οὐρανὸ τοὺς μωτεροὺς μιναρέδες τους, ἀνάμεσα σὲ κυπαρίσσια· κήπους ποὺ σκαρφαλώνουν στὶς πλαγιές σὰν ἀνθισμένα σκαλοπάτια· χαριτωμένα περιβολάκια ποὺ ξαπλώνονται ὡς τὴν ἀκρογιαλιά καὶ τὰ χαϊδεύει ἡ θάλασσα· μεγάλες μαρμάρινες βρύσες μὲ διάφορα στολίδια· χωριουδάκια ποὺ χαμογελοῦν περιτριγυρισμένα

ἀπὸ πρασινάδα· μπαλκόνια κρεμασμένα στὸν ἀέρα ἀνάμεσα στὴ στεριὰ καὶ στὴ θάλασσα· ἐξοχικὰ παλατάκια, ἀλαφρά, μὲ χίλια πλουμίδια, ποὺ ρίχνουν τὸν ἴσκιό τους στὰ ἐλογάλαζα νερά...

«Τὸ καράβι περνᾷ ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς δυὸ ἀκρογιαλιές, κι ἐκεῖ ποὺ μιὰ στιγμή θαρρεῖς πὼς κλείστηκε ὁ δρόμος ἔμπρὸς καὶ πίσω, καὶ φιλακίστηκες ἀνάμεσα σ' Εὐρώπη καὶ σ' Ἀνατολή, ἄξαφνα ἀνοίγει καινούργια θάλασσα καὶ καινούργιο πανόραμα· κι ἐνῶ περνᾷς μὲ τὸ καράβι, ἀκοῦς, σὰ σὲ παραμῦθι, ἦχο μουσικῆς καὶ τραγούδια.

«Μὰ ἐμεῖς πουθενὰ δὲν ἀράξαμε· μόνο στὸ Φαναράκι, ἐκεῖ ποὺ ἀνοίγει τὸ στενὸ κι ἀρχίζει ν' ἀγριεύῃ ἡ θάλασσα, σταθήκαμε γιὰ νὰ πάρουμε κουμπάνια, ψωμί, νερό, ἄλειμμα γιὰ τὸ καράβι· κάναμε τὸ σταυρὸ μας καὶ μπήκαμε στὴ Μαύρη Θάλασσα.

* *
* *

«Ἡ Μαύρη Θάλασσα! Πόσες καρδιές δὲ μαύρισε ὡς τώρα, πόσα σπίτια δὲ ρήμαξε γιὰ νὰ γεμίση αὐτὴ μὲ πνιγμένους!

«Κανένας δὲ μπορεῖ νὰ φανταστῇ, ἂν δὲν τὴν πέρασε, τί ἄγρια καὶ φοβερά εἶναι τὰ κύματά της! μαῦρα, μαῦρα, καὶ ἔταν φυσᾷ ὁ ἀέρας, τὰ βαθουλώνει σὰ νὰ σκάθῃ τάφους· κι ἔταν ἀγριεύουν, ἔταν χύνονται ἀφρισμένα πάνω στὸ καράβι, δὲ μπορεῖς νὰ πιστέψῃς πὼς δὲν εἶναι ζωντανά, πὼς δὲν εἶναι ἄγρια θεριὰ λυσσασμένα, ποὺ μουγκρίζουν καὶ θέλουν νὰ σὲ καταπιοῦν.

«Πόσοι, παραζαλισμένοι ἀπ' αὐτὰ τὰ κύματα, οὔτε προφταίνουν νὰ ἴδουν σὰν ἀστραπὴ μὲ τὸ νοῦ τους τὴ γυναῖκα τους καὶ τὰ παιδιὰ τους, καὶ τοὺς σκεπάζει γιὰ πάντα ἡ Μαύρη Θάλασσα!... Πόσα κορμιά καὶ σχισμένα πανιά καὶ σπασμένα κατάρτια ξερνᾷ στὶς ἀκρογιαλιές!

«Ὅποιος βγῆ ἔξω στὰ χωριὰ τῆς Μαύρης Θάλασσας καὶ

Ίδῃ ἐκεῖνα τὰ ὄμορφα χρωματιστὰ στολίδια, πού εἶχαν στήν πρύμη τους μεγάλα καί περήφανα καράβια μὲ τὸ χρυσομένον τους ὄνομα, καρφωμένα πάνω ἀπὸ τίς καπνισμένες πόρτες τῶν καφενειῶν, τοῦ ἔρχονται δάκρυα, σὰ συλλογιστῆ πῶς κατάντησαν ἐκεῖ! . . .

« Ἐμεῖς ὅμως εἶχαμε τύχη· ἡ θάλασσα τότε ἦταν ἤσυχη. Ὁ καιρὸς ἦταν ὄστρια κι ἡ « Βαγγελίστρα » μου ἀρμένιζε πρύμα μὲ γεμάτα πανιά.

« Ὅλοι μας εἶχαμε τὰ μάτια μας τέσσερα, μὴ βάλῃ ἄξανα φουρτούνα. Κανεὶς πιά δὲν τραγουδοῦσε. Νὰ μὴν τὰ πολυλογούμε, περάσαμε τὸ Καραμπουρνό, τὴ Σωζόπολη, τὴν Ἀγχίαλο, τὸν Πύργο, τὴ Βάρνα, τὴν Καληάκρα, ἔπειτα μπήκαμε στὰ βλάχικα νερά, καὶ τέλος φτάσαμε στήν Ὀδησσό.

« Φορτώσαμε μὲ τὸ καλό, καὶ κάματε πανιά γιὰ τὴ Σύρα. Ἡ « Βαγγελίστρα » δὲν εἶχε πιά τὴ σβελοσύνη πού εἶχε ὅταν ἦταν ἄδεια, καὶ δὲ γλιστροῦσε πιά πάνω στὰ κύματα ὅπως στὸ ἀνέβασμα. Ὁ καιρὸς ὅμως ἦταν καλός, κι ἔτσι χωρὶς βόλτες καὶ ποδίσματα, κατεβήκαμε ὡς τὴν Ἀγαθούπολη.

« Ἐκεῖ μᾶς ἔπιασε δυνατὸς αἰόκος καὶ μόλις προφτάσαμε καὶ χωθήκαμε στὴ Νιάδα. Δυὸ μέρες μείναμε ἐκεῖ ἀραχμένοι· στὶς τρεῖς ὁ καιρὸς μαλάκωσε καὶ σηκώσαμε πανιά. Τὸ θυμάμαι σὰ νὰ εἶναι τώρα. Καθόμουν ὁ ἴδιος στὸ τιμόνι. Ὁ μπαρμπα-Σταμάτης, ὁ μόνος γέρος ἀπὸ τὸ τσοῦρμο, ἀληθινὸς γερολύκος τῆς θάλασσας, ἔρχεται καὶ μοῦ λέει :

« Δὲ μ' ἀρέσει κείνη ἡ μαυρίλα, καπεταν-Νικόλα ».

« Γύρισα κι εἶδα κι ἀνατρίχιασα· ἐκείνη ἡ μαυρίλα ἦταν γεμάτη μπόρα. Νὰ ποδίσουμε πίσω στὴ Νιάδα οὔτε ἀπὸ τὸ νοῦ. μας περνοῦσε, γιατί ἀρχισε δυνατὴ τραμουντάνα κι εἶχε θαλασσώσει.

« Ἐμπρός, βρὲ παιδιά, καὶ στ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ· ἂν προφτάσουμε νὰ χωθοῦμε στὸ λιμανάκι τῆς Μήδειας . . . »

«Δὲν τέλειωσα καλὰ καλὰ τὸ λόγο μου, καὶ μπρρρ! ξέσπασε ἡ μπόρα . . . Καὶ τί μπόρα! Τὰ παιδιὰ ὅλα στὰ κατάρτια καὶ τὰ ξάρτια. Μάινα παπαφίγκο! μάινα φλόγκο! μάινα γάμπιες! μάινα μαΐστρα! μάινα τρίγκο! Τρέχαμε ξυλάρμενα, μὰ τοῦ κάκου. Ἡ θάλασσα ἦταν πολὺ ἀγριεμένη. Τὰ κύματά της, πότε ἀνοίγαν σὰ νὰ ρουφοῦσαν τὴ «Βαγγελίστρα», καὶ βλέπαμε τότε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ δυὸ τοίχους ἀπὸ νερὸ ψηλοὺς ἴσαμε τὸ κατάρτι, καὶ τρέμαμε μὴ σπάσουν καὶ μᾶς παραχώσουν γιὰ πάντα· πότε μᾶς σήκωναν ψηλὰ καὶ μᾶς τίναζαν σὰν καρυδόφλουδα. Ὁ ἀέρας γύρισε γραιῖος καὶ τὰ κύματα μᾶς ἔσπρωχναν τώρα στὴ στεριά, καὶ βλέπαμε τὴν ἄγρια ἀκρογιαλιά μὲ τοὺς βράχους της, ποὺ τὴν ἔκαναν ἀκόμα ἀγριώτερη οἱ μεγάλοι σωροὶ ἀπὸ κάρβουνα, σωροὶ ψηλοὶ σὰ βουνά, ποὺ τὰ εἶχαν σωριασμένα στὰ χαμηλὰ μέρη γιὰ νὰ πᾶνε τὰ καράβια νὰ φορτώσουν. Μὰ τὸ κακὸ ἦταν ποὺ βράδιαζε. Ὅσο εἶναι μέρα, κάτι πάει κι ἔρχεται· παλαιθεις ὅσο μπορεῖς, μὰ τὴ νύχτα ἡ Μαύρη Θάλασσα εἶναι δέκα φορές φοβερώτερη· καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφτανε αὐτό, ἔπιασε καὶ χιονιάς.

«Δὲ βλέπαμε ποῦ πηγαίναμε. Ἡ «Βαγγελίστρα» ἔτριζε, βογγοῦσε. Ἀξαφνα τὰ κύματα ἀρπάζουν ἀπ' τὴν κουβέρτα τὴ βάρκα. Ὁ μπαρμπα-Σταμάτης τότε ἔρχεται καὶ μοῦ λέει :

«Ἄν πᾶμε ἔτοι, σὲ μισὴ ὥρα θὰ πᾶμε φοῦντο. Πρέπει νὰ ρίξουμε μέρος ἀπὸ τὸ φορτίο στὴ θάλασσα ν' ἀλαφρώσουμε τὸ καράβι».

— «Νὰ ρίξω στὴ θάλασσα τὸ ξένο ἐμπόρευμα», εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, «ποῦ ἦταν χρέος μου νὰ τὸ διαφεντέψω; Μὰ πάλι, ἂν βούλιαζε τὸ καράβι, δὲ θὰ χανόταν καὶ τὸ σιτάρι καὶ τὸ καράβι κι ἐμεῖς, τόσες ψυχές; ἐνῶ ἂν κάναμε χύση, ἴσως γλυτώναμε κι ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ σιτάρι;»

Πῆρα λοιπὸν τὴν ἀπόφαση.

«Ἐμπρός, παιδιὰ! φωνάζω· κάμετε χύση!» Κι οἱ ναῦτες

ἔσπασαν τὶς μπουκαπόρτες, ἀνοιξαν τ' ἀμπάρι, ποῦ ἦταν τὸ σι-
τάρι, κι ἔχυναν κι ἔχυναν μὲ τοὺς κουβάδες στὴ θάλασσα. Ἡ
«Βαγγελίστρα» ἀλαφρώθηκε λιγάκι· τὸ καλὸ ἦταν ποῦ δὲν
ἔκανε νερά, κι ἡ σεντίνα ἦταν ἄδεια· ἀλλὰ σκαμπανέβαινε· τὸ
σκαμπανέβασμα ἦταν ἐκεῖνο, Χριστέ μου! Ἡ θάλασσα ἔγινε
πιὸ ἄγρια καὶ τὰ κύματα πιὸ ψηλὰ καὶ μᾶς ἔσπρωχναν ὅλο στὴ
στεριά.

«Παιδιά, δὲν πᾶμε διόλου καλά», εἶπε ὁ μπαρμπα-Στα-
μάτης μὲ ἀναστεναγμό.

«Ἡ ἀγριεμένη θάλασσα μὲ τέτοια λύσσα ἔσπαζε στὴν
πρύμη, ποῦ κάθε φορὰ τὸν τιμονιέρη τὸν ἐδέναμε στὸ τιμόνι
γιὰ νὰ μὴν τὸν ἀρπάξουν τὰ κύματα. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ναυτες
πήγαιναν μὲ δυσκολία ὡς κάτω στὸ εἰκονοστάσι κι ἀναθάν τὸ
καντήλι τοῦ ἀη-Νικόλα, καὶ τοῦταζαν λαμπάδες ἕσα μὲ τὸ
μπό τους γιὰ νὰ τοὺς γλιτώσῃ.

«Ἄχ! σὲ τί δουλειὰ θὰ βρισκόταν ἐκείνη τὴ βραδιά ὁ ἀη-
Νικόλης! Μὰ ποιὸν νὰ πρωτακούσῃ ὁ μεγαλόχαρος, ποῦ νὰ πρω-
τοπροφτάσῃ;

«Παιδιά, παιδιά, σ' ἀνοιχτὰ ὅσο μπορεῖτε! σ' ἀνοιχτὰ,
γιατὶ χαθῆκαμε!» φώναξε σὲ λίγο μὲ φωνὴ γεμάτη ἀπελπισία
ὁ μπαρμπα-Σταμάτης.

«Στ' ἀνοιχτὰ! . . . ἕνας λόγος εἶναι, μ' ἄκουε πιά τιμόνι ἢ
«Βαγγελίστρα»; ἦταν σὰν τὸ ἄτι ποῦ δὲν ἀκούει χαλινάρι καὶ
τρέχει, τρέχει στὸν γκρεμό. Ἡ «Βαγγελίστρα» ἔτρεχε κατὰ
πάνω στοὺς βράχους.

«Ἄξαφνα βλέπουμε ἕνα μαῦρο, ἐλόμαυρον ἴσκιο μπροστά
μας, καὶ πρὶν νιώσωμε τί ἦταν. . . κράκ!

«Ἄ! μιὰ τρομερή, μιὰ ἀπελπίσιμὴ φωνὴ μπήξαμε ὅλοι, καὶ
βρεθῆκαμε μέσ' στάφρισμα κύματα ποῦ μᾶς κουκούλωσαν. . .»

—Ἄ! ἔκαμαν μὲ τρόπο καὶ τὰ δυὸ ἀγγόνια τοῦ καπεταν-
Νικόλα μὲ πιασμένη ἀναπνοή.

Μιά ανατριχίλα πέρασε τὸ κορμὶ τοῦ καπεταν-Νικόλα στὴ θύμηση τῆς φοβερῆς ἐκείνης νύχτας· ἔπαψε γιὰ μιὰ στιγμή, γέμισε σιωπηλὰ τὸ λουλὰ τοῦ τοιμπουκιοῦ του, φύσησε τὸν καπνὸ καί, ἀναστενάζοντας, ἐξακολούθησε:

* * *

«Πρὶν προφτάσω νὰ κουνήσω τὰ χέρια μου, ἓνα θεόρατο κῦμα μὲ κουβαριάζει, μὲ σηκώνει ψηλὰ καὶ μὲ πετᾷ ὄξω στοὺς βράχους. Θὰ γινόμεον κομμάτια. Μὰ ἔταν εἶναι γραφτό του κανενὸς νὰ ζήσει, θὰ ζήσει καὶ θὰ γεράσει.

«Ἐκεῖ, ἀνάμεσα στοὺς βράχους, ἦταν τὸ στόμα ἑνὸς ποταμιοῦ. Τὸ κῦμα μὲ πέταξε μὲ δύναμη μέσα στὸ ποτάμι. Μὰ ἔχι μόνο ἐμένα· κατόπι μου καὶ τέσσερις ναῦτες καὶ τὸ μούτσο, ἀφοῦ τοὺς στριφογύρισε καὶ κείνους.

«Πέσαμε σὲ μαλακιά φιλή ἄμμο κι ἔχι πάνω στοὺς κοφτεροὺς βράχους. Κάμποση ὥρα ἔμεινα παροζαλισμένος.

«Σὰν ἦρθα στὸν ἑαυτὸ μου καὶ τοὺς εἶδα, καὶ μὲ εἶδαν, ἀγκυκαλιαστήκαμε μὲ κλάματα. Τότε ἀρχίσαμε νὰ φωνάζουμε μὲ τὰ ὀνόματά τους καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους μας.

«Γιάννη! Δημήτρη! Κωνσταντή! Μιχάλη! Στρατή! μπαρμπα-Σταμάτη!» καὶ τοὺς ἄλλους· μὰ τίποτα· καμιὰ ἀπόκριση.

«Φωνάζουμε πάλι, ξαναφωνάζουμε· τοῦ κάκου! Ὁ μούτσος ἀρχισε νὰ κλαίῃ πικρὰ. καὶ νὰ φωνάζῃ τὸν πατέρα του, τὸν μπαρμπα-Σταμάτη.

«Ἄχ! αὐτὰ τὰ πράματα δὲ λέγονται μὲ λόγια· βάλτε μὲ τὸ νοῦ σας ἔξω ἀνθρώπους πάνω σ' ἓνα βράχο τῆς Μαύρης Θάλασσας, Δεκέμβρη μῆνα, νύχτα χιονισμένη, νὰ γυρεύουν τοὺς συντρόφους τους χωρὶς νὰ παίρνουν ἀπόκριση, νὰ μὴν ξέρουν: ζοῦν; πνίγηκαν; νὰ κἀν ἓνα κρῦο ποὺ νὰ παγώνῃ τὴν ἀναπνοή· στὸ στόμα καὶ νὰ τουρτουρίζουν καταμουσκεμένοι. Ἄφησε πιά ἐμένα ποὺ συλλογιζόμεον μέσα στὸ σκοτάδι τῆ «Βαγγελί-

στρα» μου, σὺν ἴσκιῳ, νὰ παραδέρνη στὰ λυσσασμένα κύματα, πλαγιασμένη στὸν δλόμαυρο ἐκεῖνο ὄγκο, τὸν ἴγριο βράχο.

«Ἀλλὰ πάλι δόξασα τὸ Θεὸ πὸς γλύτωσα. Εἶναι γλυκειά, παιδιά, ἡ ζωὴ, καὶ μονάχα αὐτὴ δὲν ξαναγίνεται.

«Κι ἀφοῦ στριμωχτήκαμε κι οἱ ἔξῃ σὲ μιὰ γούθα τοῦ βράχου καὶ σφιγγόμαστε γιὰ νὰ ζεσταθοῦμε, ἐγὼ, γιὰ νὰ παρηγορήσω τὸν ἑαυτὸ μου, ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου :

«Δόξα σοι ὁ Θεός, καπεταν-Νικόλα! Φτάνει πὸς ἔζηρες· μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ξανακάνεις ἄλλο καρδί. Μὰ αὐτοὺς πὸς πνίγηκαν ἀπόψε, ποιὸς θὰ τοὺς ξανακάνῃ; »

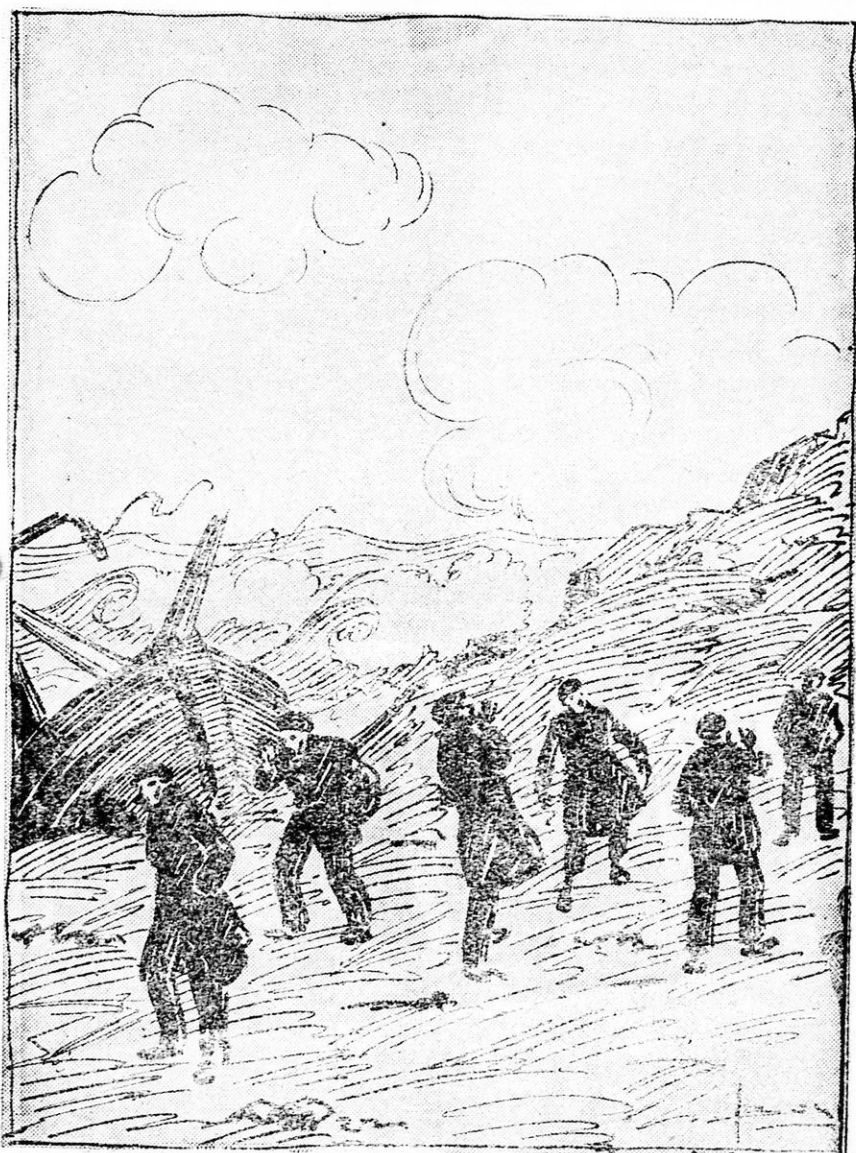
«Ὁ μοῦτσος ἔκανε ἓνα θρήνο πὸς σοῦ ράγιζε τὴν καρδιά. ἤθελε νὰ πάῃ νὰ βρῆ τὸν πατέρα του· μὰ στὸ σκοτάδι ἐκεῖνο θὰ γκρεμιζόταν ἀπὸ τὸ βράχο καὶ θὰ τσακιζόταν, καὶ δὲν τὸν ἄφηνε. Τρεῖς ὥρες, τρεῖς ἀτέλειωτους αἰῶνες, μείναμε κεῖ στριμωγμένοι· ὅσο νὰ φέξῃ.

«Σὰ φώτισε, τότε πιὰ ἦταν σπαραγμὸς ψυχῆς. Σκαρφαλώσαμε στὸ βράχο, κατεβήκαμε πρὸς τὸ μέρος τῆς θάλασσας, καὶ τί εἶδαμε; Δέκα κορμιὰ σκορπισμένα στὶς σχισμάδες τῶν βράχων. Ἄλλοι ἦταν πνιγμένοι κι ἄλλοι σκοτωμένοι, γιὰ τὴν τὰ κύματα τοὺς εἶχαν χτυπήσει ἀπάνω στοὺς βράχους· κι ὁ μπαρμπασταμάτης, ὁ δύστυχος, ἦταν πεταμένος ἀνάσκελα πάνω σὲ μιὰ πέτρα, μὲ τὰ μάτια δλάνοιχτα.

«Μόλις τὸν εἶδε ὁ μοῦτσος ἔβαλε πάλι τοὺς θρήνους . . .

«Ἄχ! δὲ σηκώνονται οἱ πεθαμμένοι! ὅπως δὲ σηκώθηκε ποτὲ πιὰ κι ἡ «Βαγγελίστρα» μου, πὸς τὴν εἶχαν κάμει θρύψαλα ὡς τὸ πρωὶ τὰ κύματα στὸ βράχο· καὶ τὰ πανιά της, τὰ σχοινιά της, τὰ κατάρτια της, ἡ καρὶνα της, ὅλα σχισμένα, σπασμένα, λιανοκομμένα, σκόρπια στὴν ἀκροθαλασσιά! . . .

«Εἶχαμε πιαστή ἀπὸ τὸ κρῦο· τὰ ροῦχα μας εἶχαν κοκκαλιάσει ἀπάνω μας· τραβήξαμε ὅπως μπορέσαμε τοὺς νεκροὺς

«Τότε αρχίσαμε να φωνάζουμε με τὰ δνόματά τους καὶ τοὺς
ἄλλους . . .» (σελ. 119).

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

για να μη μᾶς τούς πάρουν να κύματα, κι ἔπειτα εἶπα στοὺς συντρόφους μου :

«Πᾶμε στὴ Μήδεια, παιδιά, να βροῦμε τίποτα φορέματα ν' ἀλλάξουμε, καὶ να στείλουμε ἀμάξι να πάρη τούς πεθαμμένους μας, για να τούς θάψουμε».

* * *

«Εἶδαμε καὶ πάθαμε ὅσο να φτάσουμε στὴ Μήδεια· ὅπου κι ἂν περνούσαμε, βᾶτοι κι ἀγκάθια· φοβερός ἀγριότοπος· κι ἡ στεριά σὴν τὴ θάλασσα! . . .

«Ἦταν ἀνήμερα τοῦ ἀγίου Νικολάου καὶ τὰ χάνια ἦταν κλειστά, γιατί ἦταν ὄλοι στὴν ἐκκλησιά. Τί να κάμουμε ; Πῶς να περιμένουμε, ἔτσι μουσκεμένοι ; Θὰ πουντιάζαμε. Ὁ Θεὸς τὸφερε καὶ μᾶς εἶδε ἕνας ναύτης· τοῦ εἶπαμε τί εἴμαστε, ἔτρεξε καὶ φώναξε ἕναν ποῦ εἶχε χάνι. Ἔτρεξε κι ἐκεῖνος κι ἄνοιξε, καὶ γρήγορα γρήγορα ἄναψε ἕνα μεγάλο μαγκάλι. Στὴ στιγμή τὸμαθαν πῶς ἦρθαν καραβοτσακισμένοι στὴ Μήδεια, κι ὄλοι ἔτρεξαν να μᾶς ἴδουν· μᾶς ἔφεραν σαγιακένια ροῦχα, σαλβάρια· γούνες, φανέλλες. Οἱ Μηδειαῖτες εἶναι ναυτικοί, κι ὄλοι οἱ ναυτικοὶ λυποῦνται τούς ναυτικούς, γιατί ξέρουν τί θὰ πῆ θάλασσα· «ἀπὸ δικό μου πόνεμα πονῶ τὸν πονεμένο» λέει ὁ λόγος . . .

«Καθίσαμε τριγύρω στὸ μεγάλο μαγκάλι καὶ ζεσταινόμεστε. Στὸ μεταξύ ἔρχονταν καραβοκύρηδες, ναῦτες, μοῦτσοι, καὶ τὰ παιδιά τοῦ σχολειοῦ ἀκόμα, καὶ μᾶς ἔβλεπαν μὲ περιέργεια.

«Ἐκεῖ καθισμένος, συλλογιζόμενος τούς ἄτυχους ἐκείνους ποῦ ἦταν ξαπλωμένοι πάνω στὸ χιονισμένο βράχο, καὶ ποῦ δὲν θὰ ζεσταίνονταν ποτέ τους πιά . . . Κι ἀπ' αὐτοὺς πήγαινε ὁ νοῦς μου στὶς ἄμοιρες τὶς οἰκογένειές τους . . .

«Μᾶς ἔψησαν φασκόμπλο, πόντσι μὲ ροῦμι, μᾶς ζέσταναν καλά· μὰ ὅταν ἔμαθα πῶς ἄνοιξαν κατάλογο στὸ καφενεῖο τοῦ καπεταν-Θανάση κι ἔγραψε ὁ καθένας ὅ,τι ἤθελε για συνδρομή,

μας, με πήρε τὸ παράπονο· ὡς αὐτοῦ κατάντησα;... δὲν τὸ δέχθηκα Πῆγα καὶ βρήκα ἕναν ἀπὸ τοὺς τσομπιτζήδες τῆς Μήδειας. τὸν Καραγιώργη, καὶ τοῦ λέω:

«Εἶμαι καραβοτσακισμένος, μὰ ἐλεημοσύνη δὲ θέλω· δάνεισέ με διακόσια γρόσια γιὰ νὰ ντυθῶ, νὰ φάω μὲ τοὺς ζωντανοὺς ναῦτες μου καὶ νὰ θάψω τοὺς πνιγμένους μου· θὰ σοῦ τὰ στείλω ἅμα φτάσω στὴν Πόλη».

«Μοῦδωκε ὁ ἄνθρωπος, ἄς εἶναι καλά· ἔπειτα μάζεψα κι ἄλλα λεφτὰ ἀπὸ τὰ ξύλα καὶ τὰ πανιά τῆς «Βαγγελίστρας». Γιὰ διακόσια γρόσια τὴν πούλησα τὴν «Βαγγελίστρα» μου!

«Μὰ πῶς νὰ κουβαλήσουμε τοὺς πεθαμμένους μας; Βάρκα δὲ μπορούσε νὰ πάη μὲ τέτοιον ἄγριο καιρὸ ὡς τὸ βράχο. Πήγαμε μὲ δυὸ βοδάμαξα, ἀπὸ κείνα ποὺ κουβαλοῦν τὸ κάρβουνο. Τοὺς μαζέψαμε καὶ τοὺς σωριάσαμε πάνω σὲ δυὸ ψάθες, πέντε πέντε· ἐμεῖς ἀκολουθοῦσαμε ἀπὸ πίσω μὲ τὰ πόδια...»

«Δὲ μπορῶ, παιδιά, νὰ σὰς περιγράψω τί κηδεῖα ἦταν ἐκεῖνη! Ὅλη ἡ Μήδεια ἦταν στοὺς δρόμους, στὰ παράθυρα· ἔλοι ἔκλαιγαν τὰδικοχαμένα νιάτα τῶν παλικαριῶν. Μὰ τὸ πιὸ σπαραχτικὸ ἦταν ποὺ δὲν εἶχαν δέκα νεκροκρέβατα νὰ βάλουν τὸν καθένα χωριστὰ, καὶ τοὺς ἄπλωσαν χάμου στὴν ἐκκλησιά, στὶς δυὸ ψάθες, καὶ τοὺς διάβασαν τὰ νεκρώσιμα. Ὅλοι νέοι, γέροι, παιδιά, ἔκλαιγαν σὰ μωρὰ· ἔσκαψαν δυὸ μεγάλους τάφους καὶ τοὺς ἔθαψαν.

«Ὑστερα ἀπὸ μιὰ βδομάδα, ἡ φουρτούνα ἔπεσε. Μπήκαμε σ' ἕνα καράβι φορτωμένο κάρβουνα καὶ τραβήξαμε στὴν Πόλη. Ἀπὸ κεῖ, ἔπειτα ἀπὸ μέρες, φύγαμε μ' ἕνα ὑδραϊκὸ καράβι κι ἤρθαμε στὴν Ὑδρα κατὰ τὸ Γενάρη.

«Μὰ ὅσο νᾶρθουμε, τί θρήνος καὶ τί κλάματα στὴν Ὑδρα! Τηλέγραφος δὲν ἦταν τότε νὰ τηλεγραφήσω πῶς γλίτωσα. Εἶχε φθάσει ἡ εἰδηση στὸ νησί, πῶς τὸ καράβι τοῦ καπεταν-

Νικόλα χάθηκε σύψυχο, και πώς ἔλοι πνιγίκαμε. Μὰ αὐτὰ ἄς σὰς τὰ πῆ καλύτερα ἢ γιαιγιά σας».

*
**

Ἡ γριὰ καπετάνισσα, σὰ νὰ εἶχε ἀνάγκη ν' ἀνοίξῃ δρόμο στὴ συγκίνηση ποὺ μάζεψαν στὴν καρδιά της οἱ παλιὲς ἐκείνες ἀναμνήσεις, ἄρχισε ἀμέσως :

«⁷ Ἦταν Τρίτη, εἶπε, τὸ θυμοῦμαι ἀκόμα· καθόμουν και κεντοῦσα στὸ τελάρο τὸ νυφιάτικο τσεμπέρι μου, και συλλογιζόμουν τὸν καπεταν-Νικόλα· ἄξαφνα ἢ κυρὰ Μπίλιω τοῦ μπαρμπα-Σταμάτι, ἀνεβαίνει τρεχάτη τὴ σκάλα και βάζει τίς φωνές :

— «Τάμαθες ; ἄχ, κακὸ ποὺ μᾶς βρῆκε ! ἔπесе ὄξω τὸ καρὰβι τοῦ καπεταν-Νικόλα στὴ Μαύρη Θάλασσα, και πνίγηκαν ἔλοι, ἔλοι . . . » Ἀχ ! γραπτὸ ποὺ τῶχα ! πάει ὁ ἄντρας μου, πάει και τὸ παιδί μου ! τί θάπογίνω τώρα χήρα ἔρημη μὲ τέσσερα ὄρφανά ;»

Και χτυποῦσε τὸ κεφάλι της μὲ τὰ χέρια της.

«Ἐμένα μοῦ εἶχε παγώσει τὸ αἶμα στὴν καρδιά μου.

— «Ποιὸς σοῦ τὸ εἶπε ;» τῆς φωνάζω, και τινάχθηκα κατακίτρινη.

— «Τὸ καρὰβι τοῦ καπεταν-Βώκου μᾶς ἔφερε τὸ κακὸ τὸ μήνυμα !»

«Ἐγὼ πῆγα νὰ τρελλαθῶ· γύρισα κι εἶδα τὸ κέντημά μου· τ' ἄρπαξα και τὸ πέταξα χάμου.

«Φωτιά νὰ κάψῃ και τὰ κεντήματα και τὰ προικιά !» εἶπα, και ἄρχισα κι ἐγὼ τὰ κλάματα. Ἐκλείσα τὰ παράθυρα· γύρισα τοὺς καθρέφτες· ἔντυσα τὸ σπίτι στὰ μαῦρα. Μὲ τὴ βία μουῦδιναν νὰ φάω. Πνίγηκε ὁ καπεταν-Νικόλας μου, κι ἐγὼ τί τὴν ἤθελα τὴ ζωή ; Ἐβῆλα ἀπόφαση νὰ πάω στὸ μοναστήρι τοῦ

Δοκοῦ νὰ γίνω καλόγρια. Ὅλη ἡ Ὑδρα εἶχε γίνει ἄνω κάτω ἄλλη εἶχε χάσει τὸν ἄντρα της, ἄλλη τὸ γιό της, ἄλλη τὸν ἀρραβωνιαστικό της. Καὶ μάννες, γυναῖκες, παιδιά, ἔτρεχαν ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι καὶ ρωτοῦσαν ὅσες εἶχαν δικούς τους μέσ' στὸ καράβι :

— «Τὸ μάθατε καὶ σεῖς ποῦ ἔπεσε ὄξω τὸ καράβι; . . . ἀλήθεια πνίγηκαν;»

Καὶ στὴν ἐρώτησή τους ἀπαντοῦσαν θρήνοι . . .

«Τὴν Κυριακὴ τοὺς κάναμε τὸ παραστάσιμο. Ἄχ, παιδιά μου, τί ἄγριο πρᾶμα ποῦναι τὸ παραστάσιμο! Εἶναι κηδεῖα πεθαμμένων ποῦ λείπουν τὰ κορμιά τους· θάψιμο μὲ τὸ νοῦ νεκρῶν ποῦ κοίτονται στὰ βάρη τῆς θάλασσας ἢ σὲ μακρινούς βράχους.

«Δίσκους μὲ κόλλυβα εἶχαμε γιὰ τοὺς πολυαγαπημένους μας· γέμισε ἡ ἐκκλησιὰ ἀπὸ δίσκους στὴν ἀράδα· πάνω σ' αὐτοὺς ἔψελναν οἱ παπάδες τὰ νεκρώσιμα. Θεέ μου, πῶς βαστᾷ ὁ ἄνθρωπος ὕπερα ἀπὸ τέτοιες λύπες! . . .

«Τοὺς κάναμε τὰ ἐννιάμερα κι ἐτοιμαζόμαστε νὰ τοὺς κάνομε καὶ τὰ σαράντα, ὅταν ἦρθε τὸ καράβι τοῦ καπεταν-Μπρούσκου. Καθόμουں σὲ μιὰν ἄκρη βουτηγμένη στὰ μαῦρα. Ἄξαφνα ἀνεβαίνει ὁ Μπάθας, μὲ πιασμένη ἀναπνοή ἀπὸ τὴν τρεχάλα:

— «Κοντύλω! . . . Κοντύλω! . . . ὁ καπεταν-Νικόλας δὲν πνίγηκε! . . . ἦρθε μὲ τὸ καράβι τοῦ καπεταν-Μπρούσκου!»

«Ὅλο τὸ αἷμα μαζεύτηκε στὸ κεφάλι μου. . . ἔπεσα λιγοθυμισμένη· καὶ δὲν ξέρω κι ἐγὼ πόση ὥρα ἔμεινα ἔτσι· μὰ ὅταν ἦρθα στὸν ἑαυτό μου κι ἀνοιξα τὰ μάτια μου, εἶδα τὸν καπεταν-Νικόλα στὸ πλάι μου. . . τὸν ἔσφιξα. . . τὸν ἔσφιξα. . . καὶ ξαναλιγοθύμησα. . .»

Ἡ γριούλα σὴν ἔλεγε δὲν τὴν ἄφηγε ἡ μεγάλη της συγκίνηση νὰ πῆ περισσότερα. Θὰ νόμιζε κανεὶς πῶς ἡ συγκίνησή της αὐτὴ ἦταν ἡ ἴδια ἡ παλιά, σὰ νὰ εἶχε μείνει πενήντα χρόνια κρυμμένη στὰ βάρη τῆς καρδιάς της, καὶ τὴ στιγμὴ ἐκείνη

μονομιᾶς ἀνέβηκε καὶ σκορπίστηκε στὸ πρόσωπό της· μόνο πού ἀπάντησε τώρα ζαρωματιές, ἀντὶ δροσάτα καὶ τριανταφυλένια μάγουλα ὅπως τότε.

«Πολὺ λυπητέρως, ἐξακολούθησε ὁ καπεταν-Νικόλας, ἦταν κι ὁ ἐρχομός μας. Σὰ μᾶς ἐβγαζε ὄξω ἢ βάρκα, μᾶς γνώρισε κάποιος κι ἔτρεξε καὶ τῶπε, καὶ μαζεύτηκε κόσμος πολὺς κάτω στὴν ἀκρογιαλιά, στὸ τελωνεῖο. Ἡ μητέρα μου, ὁ πατέρας μου, τ' ἀδέρφια μου, τὰ ξαδέρφια μου, οἱ φίλοι μου, μ' ἀγκάλιαζαν, κρεμιόνταν ἀπάνω μου, μὲ φιλοῦσαν, καὶ στὰ πρόσωπά μας ἀνακατεύονταν τὰ δάκρυά μας. Τὸ ἴδιο καὶ τοὺς ναυτεῖς οἱ δικοὶ τους· ὁ μούτσος ἔπεσε μ' ἀναφιλητὰ στὴν ἀγκυλιὰ τῆς μάννας του, τῆς κυρα-Μπήλιως. Οἱ θρῆνοι ξέσχιζαν τὴν καρδιά ἐκείνων πού δὲν εἶδαν καὶ τοὺς δικούς τους στὴ βάρκα.

«Ἄρχισαν νὰ τοὺς κλαῖνε μὲ καινούργια λύπη· ἐνόμιζαν πὼς τοὺς ἔχασαν ἄλλη μιὰ φορά. . .

«Ἐγὼ ἄρχισα πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή. Δανείστηκα, ἀγόρασα ἓνα καράβι, μετ' ἔτυχαν καλοὶ ναῦλοι, καὶ σὲ δυὸ χρόνια ἀπέβγαλα τὸ μισὸ χρέος, καὶ τὸν ἴδιο χρόνο στεφανωθήκαμε. Δούλεψα, κέρδισα, ἔκαμα καὶ ἄλλα καράβια, καὶ τώρα βλέπω τριγύρω μου εὐτυχησμένη τὴ γενιά μου. Δοξασμένος ὁ Θεός, πού μ' ἄφησε νὰ ζήσω καὶ νὰ κάμω τὸ χρέος μου στὸν κόσμο!»

— «Τόκκα τώρα!..» φώναξε ὁ Σωτήρης, κι ἔλοι τσούγκρισαν τὰ ποτήρια κι εὐχῆθηκαν τὸν παππού καὶ τὴν κυροῦλα. . .

19. Ὁ Ζῶης Καπλάνης.

Μιάμιση ὥρα μακριὰ ἀπ' τὰ Γιάννινα, δυτικά, ἀπλώνεται μιὰ χαριτωμένη σειρὰ ἀπὸ ψηλῶματα, γεμάτη σκόρπια κάτασπρα χωριοδάκια. Πιὸ βορινά, σ' ἓνα πολὺ ὄμορφο ψηλὸ πλάτωμα, βρίσκονται τὰ Γραμμενοχώρια, ὀλόασπρα, κι αὐτά, ὄχι γιὰτὶ εἶναι ἀσβεστοωμένα, ἀλλὰ γιὰτὶ τᾶχουν χτισμένα μὲ πέ-

τρεις ἄσπρες, κι οἱ σκεπές τους εἶναι τὸ ἴδιο μὲ πλάκες ἄσπρες σκεπασμένες

Τὸ χῶμα εἶναι κοκκινωπὸ· μονάχα τὴν ἀνοιξή πρασινίζει καὶ τὸ θέρος χρυσοκιτρινίζει.

Πάνω σὲ μιὰ πανόμορφη βουνοπλαγιά βρίσκεται τὸ Γραμμένο· γραμμένο λέει ὁ λαὸς τὸ πολὺ ὁμορφο, ποὺ εἶναι σὰ ζωγραφιστό· καὶ τέτοιο εἶναι στάλήθεια τὸ Γραμμένο, ποὺ ἀπὸ τὸ ψήλωμά του, μὲ τὸν ἀνοιχτὸν δρόγυρα ὀρίζοντα, φαίνεται σὰν ἀφέντης ὄλων τῶν ἄλλων χωριῶν ποὺ τὸ προσκυνοῦν.

Στὸ Γραμμένο γεννήθηκε ὁ πατέρας, καὶ στὴ Τζιουντίλα, ἓνα ἄλλο χωριουδάκι, γεννήθηκε ἡ μητέρα ἑνὸς παιδιοῦ, ποὺ ἦρθε στὸν κόσμο πολὺ δυστυχισμένο. Κι ὅμως σὰ μεγάλωσε, δὲ σκέφτηκε παρὰ πῶς νὰ κάνη καλὸ στοὺς ἄλλους.

Αὐτὸ τὸ πολὺ φτωχὸ παιδί, ποὺ ἔγινε εὐεργέτης τῆς πατρίδας του, εἶναι ὁ Ζῶης Καπλάνης.

Γεννήθηκε στὰ 1736. Ἦταν μωρὸ στὴν κούνια σὰν ὀρφάνεψε ἀπὸ μητέρα. Ὁ πατέρας του ξαναπαντρεύτηκε· κι ὕστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια πέθανε κι αὐτός, κι ἔτσι ὁ Ζῶης ἔμεινε πεντάρφανος. Ἡ μητριὰ του ἦταν ἀπὸ τίς ἄπονες κι ἄσπλαχνες γυναῖκες ποὺ βεζανίζουν τὰ ὀρφανὰ καὶ τὰ βρίζουν «ξένη γέννα».

Μάννας φιλι καὶ μάννας χάδι δὲν ἔνωσε ὁ κακόμοιρος ὁ Ζῶης. Εἶχαν καὶ μεγάλη φτώχεια, κι ὁ Ζῶης ἀναγκάστηκε ἀπὸ μικρὸ ἀγοράκι νὰ δουλεύη γιὰ νὰ τρέφῃ τὴ μητριὰ του. Ἕνας γείτονας εἶχε ἓνα γαϊδούρι, τὸ ἔπαιρνε ὁ μικρὸς Ζῶης, πήγαινε στὸ δάσος, ποὺ τὸ λένε Μεγαλόγγο, ἔκοβε ξύλα, ξενυχτοῦσε στὸ δάσος, καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὰ πήγαινε στὰ Γιάννινα καὶ τὰ πουλοῦσε. Ἡ κουραστικὴ δουλειὰ τοῦ παιδιοῦ λογαριάζονταν ἴσα μὲ τοῦ γαϊδάρου, γιατί τὸ κέρδος τὸ μοίραζαν σὲ δύο, καὶ τὸ ἓνα τὸ ἔπαιρνε τ' ἀφεντικὸ τοῦ γαϊδάρου καὶ τ' ἄλλο ὁ Ζῶης.

Μὰ δὲν ἦταν προκοπή ἀπὸ τέτοια δουλειά· ἡ μητριὰ δὲ χόρταινε ψωμί καὶ ξεθύμαινε μὲ τὸ Ζῶη. Τὸν ἔδερνε συχνά· κι ἓνα σαββατόβραδο, παραμονὴ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, — αὐτὴ τὴν ἡμέρα δὲν τὴν ξέχασε στὴ ζωὴ του ὁ Ζῶης — ἀφοῦ τὸν ἔδειρε ἀκόμα πιὸ σκληρά, τὸν ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ τοῦ εἶπε νὰ μὴν ξαναπατήση.

Ποῦ νὰ πάη τὸ κατατρεγμένο καὶ διωγμένο ὄρφανό, τὸ ριγμένο ἀπ' τὴ φωλιά του ἀπροστάτευτο πουλάκι;

Τράβηξε κατὰ τὰ Γιάννινα.

Ἦταν σούρουπο κι ἄρχισαν ν' ἀνάβουν τὰ φῶτα. Τὸ παιδί μπῆκε σ' ἓνα χάνι.

«Τί θέλεις ἐδῶ, παλιόπαιδο;» τὸν ρωτᾷ ἄγρια ὁ ἄνθρωπος τοῦ χανιοῦ.

— «Νὰ περάσω τὴ νύχτα σὲ μιὰ κώχη, στὸ στάβλο μὲ τὰ ζῶα· εἶμαι ὄρφανό, ἔρημο. . .»

— «Ὁξω!» τοῦ φωνάζει μὲ θυμὸ ὁ ἄπονος ξενοδόχος· κι ἦταν ἔτοιμος νὰ τὸ κλωτσήσῃ.

Τὸ παιδί, δεύτερη φορὰ διωγμένο, φεύγει ἀμίλητο.

Εἶχε πιά νυχτώσει. Στους δρόμους ἦταν ἡσυχία. Τὸ παιδί εἶδε μπροστά του ἓνα ἀρχοντόσπιτο, ποῦ τὴ μεγάλη πόρτα του τὴ σκέπαζε μιὰ μικρὴ σκεπή. Ἐκεῖ πῆγε καὶ στριμώχτηκε νὰ περάσῃ τὴ νύχτα. Μὲ τὴν ἀθῶα πληγωμένη ψυχὴ του, ἔκαμε τὴν προσευχὴ του στὸ Θεὸ κι ἀποφάσισε ν' ἀποκοιμηθῆ. Μὰ ποῦ ὕπνος! Ἀπὸ τὸ πρωὶ δὲν εἶχεβάλει τίποτα στὸ στόμα του καὶ πεινοῦσε πολὺ. Ἦταν καὶ κρύο καὶ φουσοῦσε Δὲ μπόρεσε νὰ κλείσῃ μάτι. Κάπου κάπου συλλογιζόταν τὴ μοῖρα του, ἔβλεπε τὸν ἑαυτό του χωρὶς κανένα βοηθὸ στὸν κόσμο, χωρὶς ἐλπίδα, τὸ ἔπιανε τὸ παράπονο κι ἔκλαιγε σιωπηλά. Ἔτσι πέρασε ὅλη τὴ νύχτα, καὶ μονάχα κατὰ τὰ χαράματα, ἀποκαμωμένο, βυθίστηκε σὲ ὕπνο βαθύ.

Τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς, ὁ πλοῦσιος νοικοκύρης ἐκείνου τοῦ

σπιτιοῦ κατέβηκε νὰ πάη στὴν ἐκκλησιά. Σκουντώντας τὴν πόρτα γιὰ ν' ἀνοίξη, νιώθει ἕνα ἐμπόδιο· σκύβει τὸ κεφάλι του καὶ βλέπει κάτι σὰ δέμα μπροστὰ στὴν πόρτα· τὸ ἐμπόδιο ἐκεῖνο ἦταν ἕνα ἀνθρώπινο κουρέλλι, ἦταν ὁ Ζώης . . .

Τὸ παιδί τινάχτηκε ἀπάνω τρομαγμένο· λίγα λεπτά τὸ ἀφεντικό κι ὁ Ζώης κοιτάχτηκαν ἄφωνοι ἀπὸ ἐκπληξή. Στὸ τέλος τοῦ λέει τ' ἀφεντικό :

«Πῶς βρέθηκες ἐδῶ, παιδί μου;»

Ὁ τόνος τῆς φωνῆς ἐδῶ δὲν ἦταν σκληρὸς σὰν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ χανιοῦ. Ἦταν πονετικός· τὸ παιδί τὸ νιώθει καὶ λέει τὸν πόνο του.

Ὁ πλούσιος συγκινήθηκε· βλέποντάς το τόσο χλωμό, βασανισμένο καὶ τόσο κακοντυμένο, νὰ τρέμη, φώναξε τοὺς ὑπηρέτες διάταξε νὰ περιμαζέψουν τὸ ἔρημο, νὰ τοῦ δώσουν νὰ φάη, νὰ τὸ ντύσουν, κι ὕστερα κίνησε σὰν ἀληθινὸς χριστιανὸς γιὰ τὴν ἐκκλησιά.

Ὅταν γύρισε, φώναξε τὸ παιδί, καὶ μὲ τρόπο γλυκὸ τοῦ ἔκαμε κι ἄλλες ἐρώτησες. Ὁ Ζώης ἀπαντοῦσε μὲ θάρρος. Φαίνόταν ἔξυπνο παιδί.

«Ἄφου σ' ἔστειλε ὁ Θεὸς στὸ σπίτι μου, τοῦ λέει τὸ ἀφεντικό στὸ τέλος, θὰ μείνῃς ἐδῶ. Ἡ δουλειά σου θάναι νὰ βοηθᾷς τὸ μάγερα· μὰ ἂν σὲ στέλνουν καὶ γιὰ κανένα θέλημα στὴν ἀγορά, θὰ πηγαίνῃς».

Ὁ πονόψυχος αὐτὸς Γιαννιώτης ἀρχοντας λεγόταν Παναγιώτης Χατζη-Νίκου.

Μὲ τί εὐγνωμοσύνη πήρε τὸ ἔρημο παιδί τὸ χέρι τοῦ εὐεργέτη του καὶ τὸ φίλησε, καὶ μὲ τί προθυμία ἔκανε ἕλες τίς δουλειές!

Μὰ εἶχε ἕνα μεγάλο κρυφὸ καημό· ἤθελε νὰ μάθῃ γράμματα. Τὰ βράδια, μετὰ τὸ δεῖπνο, δὲν εἶχε πιά δουλειά, κι ὅταν

ἀποτραβιόταν στή καμαρούλα του, πού ἦταν κοντά στο μαγειριό, ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του :

«Νὰ ὦρα γιὰ διάβασμα καὶ γράψιμο».

Ὁ κυρ-Παναγιώτης Χατζη-Νίκου ἦταν ἔμπορος γουναρικῶν. Ὅταν οἱ ἀγοραστὲς ἀγόραζαν γούνες ἀπὸ τὸ μεγάλο κατάστημα, κάποτε ἔδιναν τὸ δέμα τοῦ Ζώη νὰ τὸ πᾶη στὰ σπίτια τους, κι ἔδιναν καὶ κάποιον δῶρο στὸ μικρὸ ὑπηρέτη.

Ἄμα εἶδε στὰ χέρια του λίγα λεφτά, ὁ Ζώης ἀμέσως σκέφτηκε τὰ γράμματα. Ἀγόρασε μιὰ φυλλάδα, πού εἶχε μέσα τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία, καὶ στὴν ἀρχὴ ἔγραψε: «Σταυρέ, βοήθει με»· ἀγόρασε καὶ χαρτί καὶ πένα· καὶ τὴ νύχτα, στὴ μοναξιά, ἐνῶ ἔλο τὸ σπίτι ἦταν βυθισμένο στὴ σιωπὴ καὶ στὸν ὕπνο, ὁ Ζώης, σκυμμένος πᾶνω στὴ φυλλάδα ἢ στὸ χαρτί, διάβαζε ἢ ἔγραψε, καὶ κοπίαζε καὶ πιχιδευόταν νὰ μάθῃ—ἄχ! μὲ πόση δυσκολία καὶ μὲ τί λαχτάρα—γράμματα μόνος του.

Μιὰ νύχτα πού ὁ Χατζη-Νίκου εἶχε ἀυπνία, προχώρησε πρὸς τὸ μαγειριό· κι εἶδε φῶς στὴν καμαρούλα. «Τί τρέχει;» σκέφτηκε ἀνήσυχος· καὶ χτύπησε τὴν πόρτα νὰ μπῆ. Τὸ φῶς ἔσβησε μονομιᾶς· ἤσυχία. Φωνάζει τὸ ἀφεντικό· καμμιά ἀπάντηση· τότε, θυμωμένος, διατάζει ν' ἀνοίξῃ ἢ πόρτα· ὁ μικρὸς ἀνοίγει, καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια πέφτει στὰ πόδια τοῦ ἀφεντικοῦ του καὶ τοῦ ξομολογιέται πῶς αὐτὸς εἶχε τὸ κανιήλι ἀναμμένο, γιὰ νὰ διαβάσῃ, νὰ μάθῃ γράμματα. . . .

«Καλά, τοῦ εἶπα τ' ἀφεντικό, δὲν πιράζει· μόνο ἔπρεπε νὰ τὸ ξέρω». Ἐκκαμε πῶς θύμωσε, μὰ δὲ θύμωσε· τὸ φέροσιμο τοῦ παιδιοῦ τὸν συγκίνησε, καὶ τὴν ἄλλη μέρα, τὸ πρωί, φωνάζει τὸ Ζώη στὸ γραφεῖο του καὶ τοῦ λέει :

«Ζώη, ἀπὸ σήμερον δὲν εἶναι ἀνάγκη πιά νὰ κάνῃς τίς χοντροδουλειᾶς τοῦ μαγειριοῦ. Ἀπὸ σήμερον δουλειά σου εἶναι νὰ φροντίζῃς γιὰ τὰ ψώνια τοῦ σπιτιοῦ. Τίς ἄλλες ὥρες θὰ εἶσαι

στό καταστήμα· θά ἔχῃς ἐκεῖ ὑπηρεσία καὶ θάχῃς καιρὸ νὰ διαβάζῃς καὶ νὰ γράφῃς».

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, τὸ ἐμπόριο τῶν γουναρικῶν ἔδινε μεγάλη κέρδη· πλοῦσοι καὶ φτωχοί, ἄντρες καὶ γυναῖκες, φοροῦσαν τότε γοῦνες, ἄλλοι φτηνές, ἄλλοι ἀκριβές καὶ πολύτιμες. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ράφτες ποὺ εἶχε στό κατάστημα, ὁ γούναρης ἔδινε δουλειὰ καὶ στὰ σπίτια, σὲ νοικοκυρές. Αὐτὴ τὴν ὑπηρεσία τὴν ἔδωκε τώρα στό Ζώη

Ὁ Ζώης φρόντιζε νὰ μοιράζῃ κάθε Δευτέρα πρωὶ στὶς γυναῖκες ποὺ δούλευν στὰ σπίτια τους, τίς γοῦνες ποὺ ἦταν γιὰ ράψιμο, καὶ κάθε Σάββατο βράδι νὰ τίς παραλαβαίνῃ ραμμένες, πληρώνοντας τὴν ἀξία τῆς δουλειᾶς καὶ κρατώντας ταχτικὸς λογαριασμοὺς γιὰ ὅλα.

Τῇ δουλειᾷ αὐτὴ τὴν ἔκανε μὲ τέτοια προθυμία, μὲ τέτοια ὄρεξη, μὲ τέτοια τάξη, ποὺ ὁ Χατζη-Νίκου τὸ εἶχε κρυφὴ χαρὰ πὼς εἶχε τέτοιον ξεχωριστὸ ὑπάλληλο στὴν ὑπηρεσία του.

Ὁ Ζώης, βλέποντας ἐμπρὸς του κάθε μέρα νὰ ράβουν γοῦνες, ἐξετάζοντας καὶ προσέχοντας ὁλοένα τὸ ράψιμο, θέλησε νὰ δοκιμάσῃ, ἂν κι αὐτὸς μπορούσε νὰ ράψῃ. Ἐρραψε μιὰ, τὴν πέρασε μαζί μὲ τίς ἄλλες, κανένας δὲν ἔνιωσε τὴ διαφορά. Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν εἶχε διαφορά καὶ νὰ ἦταν κι ἐκείνη ἡ γούνα καλορραμμένη σὰν τίς ἄλλες.

Ἦταν ὅμως δικό του τὸ ἀντίτιμο τῆς ἐργασίας· τὸ εἶχε καρδίσει μὲ τὸν κόπο του.

Ἀγόρασε τότε ἓνα «χτωήχι» (ζυκτώηχο), τὸ βιβλίον ποὺ ἐρχόταν μετὰ τὴ φυλλάδα ποὺ τὴν εἶχε τελειώσει· ἀγόρασε καὶ μιὰν ἀριθμητικὴ· ἀγόρασε ὅμως καὶ κάτι ἄλλο· κεριά, σπερματσέτα.

— «Νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράφω καὶ κάποτε νὰ ράβω εἶναι δική μου δουλειά· δὲν εἶναι δικιο ὅμως γι' αὐτὰ νὰ ξεδεύω τὸ λάδι τοῦ ἀφαντικοῦ μου», εἶπε μὲ τὸ νοῦ του.

Κι ἐνῶ ἔλοι στὸ ἀρχοντικό τοῦ Χατζη-Νίκου κοιμόνταν, ὁ Ζώης, μονάχος, ἔγραφε, διάβαζε, ἔκανε λογαριασμούς, μὰ ἔρραβε καὶ καμιὰ γούνα, γιὰ νὰ βγάξη ἔτι τοῦ χρειαζόταν γιὰ βιβλία, πέννες, χαρτιὰ καὶ κεριὰ.

Μιὰ νύχτα, κάνοντας τὸ γῦρο τοῦ σπιτιοῦ, ὁ Χατζη-Νίκου εἶδε πάλι φῶς στὴν κάμαρα τοῦ Ζώη καὶ χτύπησε νὰ τοῦ ἀνοιξή. Τώρα ὅμως δὲν ἔσθησε τὸ φῶς ὁ Ζώης· ἀνοιξε τὴν πόρτα ἀμέσως καὶ τοῦ εἶπε μὲ θάρρος :

« Ἀφεντικό, δουλεύω μὲ δικό μου φῶς », καὶ τοῦ ἔδειξα τὰ κεριὰ ποὺ εἶχε ἀγοράσει. Ὁ γούναρης συγκινήθηκε πολὺ· καὶ τοῦ λέει, μισοθυμωμένα τάχα :

— « Καλά, καλά· ἀπὸ αὔριο δὲν ἔχεις νὰ κάνης πιὰ καμιὰ δουλειὰ τοῦ σπιτιοῦ· θ' ἀφοσιωθῆς στὸ μαγαζί· θὰ δουλεύης ἐλεύθερα, ὅπως θέλεις· ἀπὸ αὔριο θὰ ἔχης καὶ μισθὸ ἀνάλογο μὲ τὴν ἀξία σου, μὲ τὸ ζῆλο σου καὶ μὲ τὴν προκοπή σου ».

Μόνο στίς ἐγωιστικὲς καρδιὲς δὲν φυτρώνει ἡ εὐγνωμοσύνη. Οἱ εὐγενικὲς ποτὲ δὲν ξεχνοῦν τὴ χάρη ποὺ τοὺς ἔκαμαν. Ὁ Ζώης ἦταν εὐγενικιὰ ψυχὴ. Μὲ πιὸ πολλὴ προσπάθεια λοιπὸν ἀφοσιώθηκε στὴν ἐργασία τοῦ εὐεργέτη του. Ἐξυπνος κι ἐργατικὸς ὅπως ἦταν, ἔμαθε στὴν ἐντέλεια τὸ ἐμπόριο τῆς γουναρικής· μελετοῦσε, μάθαινε πάντα κάτι ποὺ τοῦ χρειαζόταν γιὰ τὸ ἐμπόριο.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια γινόταν μιὰ ἐμποροπανήγυρη στὴν Καστοριά τῆς Μακεδονίας. Ὡς τότε ὁ Χατζη-Νίκου ἔστειλε ἀντιπρόσωπό του ἓνα γέρο ὑπάλληλο, ποὺ τὸν εἶχε ἀπὸ καιρὸ στὴ δουλειά του. Τώρα ἔστειλε καὶ τὸ Ζώη Καπλάνη. Τί διαφορὰ ἀπὸ τίς ἄλλες χρονιές ! Ἦρθαν νέοι πελάτες· ἔγιναν καινούργιες ἀγοραπωλησίες. Μεγάλα ἦταν τὰ κέρδη τοῦ Χατζη-Νίκου, κι ἐπειδὴ ἤξερε νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀφοσίωση, ἔδωκε, μόνος του, ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ κέρδη στὸν πιστό του Ζώη.

Οἱ δουλειὲς τοῦ Χατζη-Νίκου προόδευαν ἐλοένα. Κι

αὐτὸς κι ἡ Ζώης ἔνοιωθαν πὼς τὰ Γιάννινα ἦταν πιά στενὸ μέρος γιὰ ἐμπόριο. Ἔτσι ἀποφάσισαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ἑπαιρο, ὅπως τὸ συνηθίζουν οἱ Ἑπαιρώτες, καὶ νὰ πάνε στὴ Βλαχία, στὸ Βουκουρέστι.

«Ζώη, τοῦ λέει ὁ Χατζη-Νίκου, ὅταν ἔφτασαν ἐκεῖ, τώρα ἔχεις κάμποσα κεφάλαια, κερδισμένα μὲ τὴν τιμὴ σου καὶ τὴ δουλειά σου· ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερο κεφαλαίό σου εἶναι ἡ δραστηριότητά σου κι ἡ μεγάλη τιμιότητά σου. Ἀπὸ σήμερα θὰ εἶσαι σύντροφος στὰ κέρδη».

Ἄλλ' αὐτὸς δὲν τὸν ἄφησε· τοῦ ἔσφιξε μόνο τὸ δικό του χέρι, σὰ νὰ ἤθελε νὰ πῆ πὼς ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἦταν ἴσοι, στὰ κέρδη καὶ σὲ ἄλλα.

Ὁ Χατζη-Νίκου ἐγκαταστάθηκε στὸ Βουκουρέστι. Ὁ Ζώης ἄρχισε ἐμπορικὰ ταξίδια· ἀγόραζε, πούλουσε, πάντα μὲ ὠφέλεια· πῆγε στὴ Ρωσία, στὴ Διψία τῆς Γερμανίας, ποὺ γίνεται μεγάλο ἐμπόριο γουναρικῶν, στὴ Βιέννη ὕστερα γύρισε πίσω στὴ Ρωσία· ἔκανε περιοδείες ὕστερα ἐγκαταστάθηκε στὴ Μόσχα. Στὸ τέλος ξαναγύρισε στὸ Βουκουρέστι, καὶ παράδωσε στὸν Χατζη-Νίκου καταλεπτῶς τοὺς λογαρισμούς. Σὲ κάθε ἐπιχείρηση φαινόταν ἡ ἐμπορικὴ ἐξουτιὰ καὶ ἡ τιμιότητα τοῦ Ζώη. Μεγάλια κέρδη ἔφερε στὴν ἐταιρεία ὁ Ζώης, κι ἔτσι ὁ Χατζη-Νίκου θέλη νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ γιὰ τὴν ἐκानότητά καὶ τὴν ἀφοσίωσή του τριπλασίασε τὴν περιουσία του, ὁ Ζώης, ὁ ἄντρας Ζώης, ὁ ἔμπορος, πῆρε τὸ χέρι τοῦ ἄλλοτε ἀφεντικοῦ του καὶ τοῦ εἶπε μὲ δάκρυα :

«Θυμᾶσαι τὸ ἀνθρώπινο κουρέλλι ποὺ βρῆκες χρόνια τώρα, μὰ Κυριακὴ πρωί, μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ σου; Ἦταν πεινασμένο κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ κρύο· ἦταν διωγμένο κι ἦταν ἔρημο στὸν κόσμον. Ἐσὺ ἄπλωσες τὸ χέρι σου καὶ γλύτωσες τὸ δυστυχισμένο ποὺ χανόταν. Καὶ βρῆκα φωμὶ κοντά σου, καὶ

τὸ καλύτερο, βρήκα ἄσυλο. Σὺ στάθηκες ὁ προστάτης μου κι ἐδάσκαλός μου· ἡ καλωσύνη σου καὶ τὸ καλὸ σου παράδειγμα μ' ἔκαμαν ὅ, τι εἶμαι. Ὁ, τι εἶμαι τὸ χρωστῶ σὲ σένα. Ὁ, τι ἔχω ἀπὸ σένα τὸ ἀπόχτησα. Σοῦ φάνηκα πιστός, σοῦ ἔδειξα ἀγάπη κι ἀφοσίωση; Ὡς κι ὁ σκύλος νοιώθει τὴν καλωσύνη ποῦ τοῦ κάνουν, τὴ θυμάται καὶ δείχνει τὴν εὐγνωμοσύνη του. Πῶς μπορούσα ἐγὼ νὰ φανῶ χειρότερος ἀπὸ σκύλο;»

Τὰ λόγια αὐτὰ συγκίνησαν βαθιὰ τὸν Χατζη-Νίκου. Σηκώθηκε κι ἀγκάλιασε τὸ Ζώη, κλαίγοντας καὶ ψιθυρίζοντας:

— «Παιδί μου, παιδί μου, παιδί μου, νάχης τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ».

Τὴν ἄλλη μέρα, ἀφοῦ σηκώθηκαν ἀπὸ τὸ τραπέζι, λέει ὁ γουναρέμπορος στὸ Ζώη:

«Ζώη, ἦρθε ἡ ὥρα νὰ μιλήσουμε σοβαρὰ γιὰ τὶς δουλειές μας».

— «Οἱ δουλειές μας πάνε λαμπρὰ», εἶπε ὁ Ζώης.

— «Ναί, μὰ ὄχι κι ἐγώ. Στοχάσου, Ζώη, ὅταν πρωτομπήκες στὸ σπίτι μου, σὺ ἦσουν παιδάκι κι ἐγὼ ἦμουν ἄντρας· μὰ ἐγὼ γέρασα, παιδί μου· τὰ μαλλιά μου εἶναι καιρὸς ποῦ ἄσπρισαν· τὰ πόδια δὲ βαστοῦν· τὰ χέρια μισοτρέμουν· τὰ μάτια κουράστηκαν· κοντεύω τὰ ὀγδόντα, δὲ μπορῶ πιὰ νὰ δουλεύω, Ζώη μου, καί...»

Ὁ Χατζη-Νίκου στάθηκε, κοιτάζοντας τὸ Ζώη.

— «Καί;...» ρώτησε ἀνυπόμονα ὁ Ζώης.

— «Εἶναι ἀνάγκη νὰ διαλύσουμε τὴ συντροφιά μας. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴ δουλειά μου καὶ μὲ τὴ δουλειά σου, ἔχω τὸ δικό μου· μπορῶ νὰ ζήσω ξένοιαστος ὅσα χρόνια μοῦ μένουν· δὲν εἶμαι πιὰ γιὰ δουλειά· ἔχω μεγάλη ἀνάγκη νὰ ξεκουραστώ».

Ὁ Ζώης στὴν ἀρχὴ δὲν τὸ δέχτηκε.

— «Δουλεύω ἐγὼ καὶ γιὰ τοὺς δυὸ μας», εἶπε· θὰ βάλω διπλὸ κόπο, τέλειωσε!»

— «Σὺ πάντα μιλάς γνωστικά· σκέψου καλά· μπορείς νὰ γίνης δυὸ κομμάτια, νᾶσαι ὁ μισὸς στὸ Βουκουρέστι κι ὁ ἄλλος μισὸς στὴ Μόσχα; Τὸ κατάστημα ἐδῶ θέλει τὸν ἄνθρωπό του, καὶ μένα τὸ κορμί καὶ τὸ μυαλό μου μού φωνάζουν: «φτάνει πιά!»

Μὲ τὰ πολλὰ ὁ Ζώης πείστηκε καὶ διάλυσαν τὴ συντροφιά.

Δὲν εἶχε πιά δουλειὰ στὸ Βουκουρέστι, γι' αὐτὸ ἀποχαιρέτησε τὸν ἀσπρομάλλη προστάτη του σὰ γιὸς τὸν πατέρα του, ἔφυγε κι ἀποκαταστάθηκε ὀριστικά στὴ Μόσχα. Ἦταν ἐκεῖ ἕνα μετόχι ἐλληνικοῦ μοναστηριοῦ, τοῦ ἀγ. Νικόλα. Νοίκιασε μιὰ κατοικία κι ἐξακολούθησε τὸ ἐμπόριό του γιὰ δικό του λογαριασμό.

Ὁ Ζώης, μὲ τὴ μεγάλη τάξη ποὺ εἶχε στὶς δοσοληψίες του, μὲ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν τιμιότητά του, ἀπόκτησε μεγάλη ὑπόληψη στὴν ἀγορὰ τῆς Μόσχας καὶ σὲ ἄλλες ἐμπορικὲς πόλεις. Ἔκανε λαμπρὲς δουλειές· κι ἡ κάσσα του ὀλοένα γέμιζε.

Εἶχε κάμει περιουσία· ἦταν πλούσιος. Μὰ περνοῦσαν καὶ τὰ χρόνια· δὲν ἦταν πιά νέος.

Μιὰ μέρα, ἐκεῖ ποὺ ἔκανε περίπατο μονάχος σ' ἕνα ἐξοχικὸ μέρος τῆς Μόσχας, μιλώντας μὲ τὸν ἑαυτό του, ὅπως συνήθιζε, εἶπε :

«Ζώη, χρόνια καὶ χρόνια ἐσύ, τὸ ἄστεγο παιδί, παιδεύτηκες καὶ βασανίστηκες νὰ κερδίσης λεφτά· καὶ κέρδισες ἀρκετά. Δὲ μού λές, σκέφτηκες τί θὰ τὰ κάμης αὐτὰ τὰ λεφτά; Γιατί τὰ μάζεψες; Οἰκογένεια δὲν ἔχεις.

«Ποῦ θὰ τ' ἀφήσης; Δὲ θὰ τὰ θάψουν βέβαια μαζί σου στὸ μνήμα σου! . . .»

Κι ἔμεινε συλλογισμένος. Ἦταν ἕνα πρόβλημα μπροστά του ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ βρῆ ἀμέσως τὴ λύση του.

Λένε για τόν Κίμωνα, τὸ γιὸ τοῦ Μιλτιάδη, πὼς σὰν ἔκαμε μεγάλα πλούτη ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν Περσῶν, θυμήθηκε τὴ φτώχεια ποὺ πέρασε μικρὸς. Θυμήθηκε ποὺ κάποτε τοῦλαιψε καὶ τὸ ψωμί ὅταν ὁ δοξασμένος πατέρας του ἦταν κλεισμένος στὴ φυλακὴ. Κι ἄμα ἔγινε πλούσιος, φόρτωνε τοὺς δούλους του φορέματα καὶ τὰ μοίραζε στοὺς φτωχοὺς ποὺ ἀπαντοῦσε στοὺς δρόμους, κι ἄνοιγε τοὺς κήπους του νὰ μπαίνουν ἐλεύθερα οἱ πολῖτες, καὶ προπάντων τὰ παιδιὰ, νὰ τρῶνε ὀπωρικά.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Ζῶη εἶχε κάποια ὁμοιότητα μὲ τὴν ψυχὴ τοῦ Κίμωνα. Τὸ διωγμένο παιδί τοῦ Γραμμμένου ποὺ ἔγινε ἔμπορος γουναρικῶν στὴ Μόσχα, χωρὶς νὰ τὸ φαντάζεται, σκέφτηκε ὅπως ὁ δοξασμένος νικητὴς τῆς Μυκάλης.

Θυμήθηκε τὰ βασανισμένα χρόνια ποὺ πέρασε παιδί, θυμήθηκε τὴ λαχτάρα ποὺ εἶχε γιὰ τὰ γράμματα, καὶ πὼς ἔμαθε μόνος του κρυφοδιαβάζοντας τὴν ἄλφα-βήτα· κι ἔδωσε τὴ λύση στὸ πρόβλημα:

«Τὰ λεφτά, εἶπε, ποὺ μάζεψα, θὰ τὰ δώσω γιὰ τὴν ὀρφάνια, γιὰ τὴν πείνα, γιὰ τὴ γύμνια καὶ γιὰ τὰ γράμματα· θὰ κάμω σχολεῖα στὸν τόπο μου νὰ μαθαίνουν τὰ παιδιὰ ποὺ διψοῦν νὰ μάθουν καὶ δὲν ἔχουν τὸν τρόπο, ὅπως τότε ἐγώ . . .»

Ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκεῖνη ἦταν πιὰ ἤσυχος· ἤξερε τί ἤθελε· ἔκαμε τὸ σχέδιό του· κι ἀποφάσισε νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ πέρα ὡς πέρα.

Μὰ ποῦ νὰ τὸν ἀφήσουν ἤσυχο οἱ ἄλλοι! Μυρίστηκαν πὼς ἐκεῖ ἦταν «παράς», καὶ πρόβαλαν ξαδέλφια καὶ ξαδέλφες μ' ἀνοιγμένο χέρι, ζητώντας ὑποστήριξη καὶ βοήθεια. Αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους οὔτε τοὺς ἤξερε ὁ Ζῶης, οὔτε τοὺς εἶδε ποτέ του, οὔτε τὸν θυμήθηκαν ποτέ τους· καὶ τώρα ἤθελαν ν' ἀνοίξῃ τὴν κάσσα του, νὰ τοὺς μοιράσῃ τὸ βιό του! . .

Ὁ Ζῶης ἦταν πολὺ γνωστικὸς καὶ δὲ μπορούσε νὰ τὸ κάμῃ. Ἐλεγε μὲ τὸ νοῦ του: «Δικὰ μου εἶναι τὰ λεφτά μου ;

“Όχι, είναι τῆς ὀρφάνιας, τῆς πείνας, τῆς γύμνιας, τῆς ἀγραμματοσύνης· ὅσα σπαταλήσω ἀσυλλόγιστα ἐδῶ κι ἐκεῖ, τὰ κλέβω ἀπὸ τοὺς δυστυχημένους. Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ κάμω».

“Ἔτσι δεχόταν σοβαρὰ τὰ ξαδέλφια, τοὺς ἔδινε τὸ ναῦλο τους καὶ λίγα λεφτὰ καὶ τοὺς ἔστελνε πίσω. “Ὅσους ὅμως ἦταν γιὰ δουλειά, τοὺς ὑποστήριζε· ὅσοι γύρευαν νὰ περάσουν χωρὶς ἐργασία τὴ ζωὴ τους, μὲ τὰ λεφτὰ τοῦ Ζῶη, ἔφευγαν μὲ χέρια ἀδειανά.

Αὐτοὶ φυσικὰ δὲν ἦταν διόλου εὐχαριστημένοι, οὔτε τὸν ἐπαινοῦσαν.

Μὰ αὐτὸς ὁ σφιχτός, ὁ «τσιγγούνης», καθὼς τὸν ἔλεγαν, ἔστειλε χιλιάδες καὶ χίστηκε στὰ Γιάννινα ἓνα μεγάλο κι εὐρύχωρο σχολεῖο μὲ ὠραῖες σάλες, μὲ κατοικίες τῶν δασκάλων, μὲ πολλὰ κελλιά γιὰ τοὺς φτωχοὺς μαθητές. Παρακάλεσε τὸν μεγάλο δάσκαλο τοῦ Γένους, τὸν σοφὸ Ἄδαμάντιο Κοραῆ, νὰ φροντίσει νὰ ἀγοράσει ἀπὸ τὴ Βιέννη κι ἀπὸ τὸ Παρίσι ὄργανα φυσικῆς καὶ χημείας καὶ τὰ καλύτερα βιβλία.

Χιλιάδες ξόδεψε γι’ αὐτά, καθὼς καὶ γιὰ τὸ ἀμφιθέατρο ποὺ ἔχτισε γιὰ βιβλιοθήκη καὶ γιὰ πειράματα. Χιλιάδες ἔβαλε καὶ στὴν Τράπεζα, γιὰ νὰ διατηρῆται τὸ σχολεῖο ἀπὸ τοὺς τόκους.

Διευθυντὴ στὸ μεγάλο αὐτὸ ἐκπαιδευτήριό διόρισε ἓνα ὄνομαστὸ σοφὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, σπουδασμένο στὴν Εὐρώπη, τὸν Ἄθανάσιο Ψαλῖδα.

Γρήγορα ἀπόχτησε φήμη τὸ καινούργιο σχολεῖο μὲ τὴ νέα μέθοδο.

“Ὅταν ἔκανε τὰ πειράματα ὁ Ψαλῖδας, ποὺ ἦταν ἄγνωστα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μαθητές, ἔτρεχαν καὶ μεγάλοι Γιαννιώτες μὲ μεγάλη περιέργεια νὰ μάθουν, νὰ φωτισθοῦν. Πολλὲς φορὲς πήγαιναν καὶ κάθονταν κοντὰ στοὺς χριστιανοὺς καὶ Τοῦρκοι, ἀκόμα κι οἱ γιοὶ τοῦ Ἄλῃ πασᾶ, ὁ

Βελή πασάς κι ὁ Μουχτάρ πασάς. Λένε μάλιστα πὼς κάποτε δὲν βιάσταξε καὶ πῆγε κι ὁ ἴδιος ὁ Τεπελενλής.

Χιλιάδες ρούβλια πέρασαν ἀκόμα ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ζώη, καὶ τὰ ἔστειλε γιὰ κείνους ποὺ υποφέρουν, κλαίουں καὶ πεινοῦν: Στὸ νοσοκομεῖο, γιὰ τὴν περιποίηση τῶν φτωχῶν ἀρρώστων ταχτικὸ βοήθημα κάθε χρόνο στὰ περίφημα σχολεῖα τοῦ Ἁγίου Ὅρους καὶ τῆς Πάτμου. Δέκα χιλιάδες ρούβλια ἄφησε γιὰ τοὺς φυλακισμένους. Ἄλλα τόσα νὰ παντρεύονται φτωχὰ κορίτσια ἀπὸ τὸ πατρικὸ του χωριό, τὸ Γραμμένο. Χιλιάδες ἄφησε καὶ γιὰ τὰ ὄρφανά, τὰ φτωχὰ κι ἀπροστάτευτα παιδιά.

Ὁ Ζώης ἦταν πιά ἑβδομήντα χρόνων ἦταν πολὺ κουρασμένος ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἀρρώσθησε, κι ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες, στίς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1806, στὴ Μόσχα, ἔκλεισε γλυκὰ τὰ μάτια του, «ἐκοιμήθη τὸν αἰώνιον ὕπνον ὡς τὰ νήπια πράως», εἶπε ὁ ἱεροκέρυκας ποὺ ἔδγαλε τὸν ἐπικήδειο λόγο. Τὸν ἔθαψαν στὸν μοναστήρι τοῦ Δουσκῆ.

Τὸ Πατριαρχεῖο ἔδγαλε γιὰ τὸν Ζώη Καπλάνη ἓνα ἐπίσημο σιγγίλιο ὑπογραμμμένο ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη καὶ τοὺς Πατριάρχες Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων κι ἔλη τὴν Σύνοδο. Σ' αὐτὸ ἐξιστορεῖ τί ἔκαμε σὰν ἄνθρωπος, σὰ χριστιανός, σὰν Ἕλληνας, διατάζει νὰ γίνουν πιστὰ ἔσα ὀρίζει στὴ διαθήκη του ὁ εὐεργέτης Καπλάνης, καὶ δίνει παραγγελία στὸ Μητροπολίτη τῶν Ἰωαννίνων, νὰ κἀνὴ μνημόσυνο γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Ζώη κάθε χρόνο. τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ ἀλησομένητη αὐτὴ ἡμέρα θυμίζει τὴ μακρινὴ ἐκείνη Κυριακὴ, ποὺ τὸ πρωί, ἀνοίγοντας τὴν πόρτα του ὁ Χατζη-Νίκου, βρῆκε μπροστά του σὰν ἀνθρώπινο κουρέλλι τὸ διωγμένο παιδάκι.

Πάνω στὴν πλάκα τοῦ τάφου του, μέσα στὸ κοιμητήρι τοῦ ρούσικου μοναστηριοῦ τῆς Μόσχας, ἓνας Ἕλληνας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χάραξε ἓνα ἐπιτύμβιο σὲ στίχους.

Οί στίχοι αὐτοὶ εἶναι κακοφτιασμένοι κι ἡ γλῶσσα, ἔπως ἦταν στὰ χρόνια ἐκεῖνα, ἀκατάστατη. Ἐνα δίστιχο ἔμως ἀπ' αὐτὸ τὸ ἐπιτύμβιο, ὅσο ἀτεγχο κι ἂν εἶναι, δίνει μιὰ σωστὴ ἰδέα γιὰ τὸ Ζώη Καπλάνη:

«Ὀλὴν του τὴν κατάστασιν ἔθυσε μ' εὐκαρδίαν
γιὰ φωτισμὸ πατρίδος του καὶ γιὰ φιλοπρωχίαν».

Ἄλλὰ πολὺ καλύτερα ἀπὸ κάθε ἐπίγραμμα, μποροῦσαν νὰ γραφτοῦν πάνω στὸν τάφο του τὰ λίγα ἐκεῖνα λόγια, ποὺ χαράχτηκαν στὴν πλάκα ἐνδὲς ἄλλου μεγάλου φιλάνθρωπου, σὰν τὸ Ζώη Καπλάνη:

«Ὅλα γιὰ τοὺς ἄλλους· τίποτα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του!»

20. Ἐνα ταξίδι στὴν ἔρημο.

α' Πῶς ἕνας Ἀράπης πέρασε τὴ νύχτα του στὴν ἔρημο.

Ἐνας Ἀράπης ταξίδευε μέρες στὴν ἔρημο μὲ τὴν καμήλα του. Στὸ μεταξὺ ἔμως σηκώθηκε ἕνας πολὺ ζεστός καὶ πολὺ δυνατὸς ἄνεμος, ποὺ φυσᾷ στὴν ἔρημο καὶ τὸν λένε Σιμούν. Ἀνέβραζε στὸν ἀέρα οὐνεφα ἀπὸ ψιλὴν ἄμμο.

Ἡ καμήλα, τρομαγμένη, ἤθελε νὰ φύγη κι ὁ Ἀράπης δὲν ἔβλεπε πιά ποῦ πῆγαινε. Ἐχασε τὸ δρόμο του.

Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰ βάσανα, φτάνει ἐπιτέλους μισοπεθαμμένος ἀπὸ τὴν κούραση κι ἀπὸ τὴ δίψα σ' ἕνα βαθούλωμα, ποὺ ἡ ἄμμος φαινόταν σὰ βρεμένη.

Ἐκεῖ κατεβαίνει ἀπὸ τὴν καμήλα του κι ἀρχίζει μὲ τὰ χέρια του νὰ σκάβη ἕνα λάκκο ὅσο μποροῦσε πρὸ βαθιά.

Ὅσο ἔσκαβε, τόσο ἔβρισκε τὴν ἄμμο πρὸ νωπῆ. Καὶ σὰν κουράστηκε, ἔβγαλε ἀπὸ τὸ δισάκκι του λίγους χουρμάδες γιὰ νὰ δειπνήσῃ. Ἐδῶσε λίγους ἀπ' αὐτοὺς καὶ στὴν καμήλα του τὴν πεινασμένη. Ἐπειτα τυλίχτηκε στὸ μπουρνούζι του, ξαπλώθηκε στὴν ἄμμο κι ἀποκοιμήθηκε. Κεντὰ του, ἀκουμπι-

σμένη στὰ γόνατά του, ξαπλώθηκε κι αποκοιμήθηκε κι ἤ καμήλα.

Μόλις γλυκοχάραξε, ξύπνησε, καὶ μὲ χαρὰ βλέπει πῶς ὁ κόπος του δὲν πῆγε στὰ χαμένα. Μέσα στὸ λάκκο εἶχε μαζευτῆ κάμποσο νερό· ἦταν θολό, χλιαρὸ καὶ κάπως ἀρμυρό, μὰ τί νὰ γίνῃ! «Δοξασμένος ὁ Ἀλλάχ», εἶπε, καὶ μ' αὐτὸ ἔσβησε τὴ δίψα καὶ τὴ δική του καὶ τοῦ ζώου του.

Ἐπειτα ἄπλωσε ἓνα μικρὸ χαλί, ἔβγαλε τὰ παπούτσια, γονάτισε ἀπάνω στὸ χαλί κι ἔκαμε τὴν πρωινὴ προσευχή του· ὕστερα ἔφαγε λίγους χουρμάδες, ἔδωκε καὶ στὴν καμήλα του κι ἐξακολούθησε τὸ δρόμο του. Κόντευε πιά νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος σὰν ἔφτασε στὴν καλύβα ποὺ κατοικοῦσε ἡ οἰκογένειά του.

β' Τί ἔγινε ἀπὸ ἓνα κουκούτσι χουρμαδιάς.

Ἐνα ἀπὸ τὰ κουκούτσια τῶν χουρμάδων, ποὺ εἶχε φάει ὁ Ἀράπη, ἔπεσε στὸ λάκκο. Ἡ ὑγρασία τὸ δρόσισε κι ὁ ἥλιος τὸ ζέστανε.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγες μέρες, ἀπὸ τὸ κουκούτσι αὐτὸ φύτρωσε μιὰ ριζούλα· βυθίστηκε στὴν ἄμμο κι ἀπὸ τὸ ἀπάνω μέρος της πετάχτηκε ἓνα μικρὸ φυτὸ, ποὺ στὴν ἀρχὴ εἶχε μονάχα ἓνα φύλλο, κατόπι ὅμως περισσότερα. Σιγὰ σιγὰ ἔγινε μικρὸς κορμός.

Σὲ λίγα χρόνια, τὸ μικρὸ ἐκεῖνο φυτὸ μεγάλωσε, ἔγινε μιὰ ψηλὴ χουρμαδιά, μὲ φύλλα μακριά, ψηλά στὴν κορφή. Τὰ φύλλα ἦταν σχισμένα δεξιὰ κι ἀριστερὰ καὶ σχηματίζαν μιὰ ἄμορφη φουντωτὴ φυλλωσιά.

Πέρασαν ἀκόμα ἀρκετὰ χρόνια. Ἡ χουρμαδιά ἔγινε δέντρο τρανό. Ὀλόγυρα ἀπὸ τὸν κορμὸ του φαίνονταν τὰ σημάδια τῶν ξερῶν φύλλων ποὺ εἶχαν πέσει· παραπάνω, στὴν κορυφή, ἀπλωνόταν σὰ μεγάλη ὀμπρέλλα ἡ καταπράσινη φυλλωσιά, ποὺ ὁ ἀέρας τὴν χαίδευε ἤσυχα ἤσυχα.

Ἐνάμεσα στὰ φύλλα εἶχαν ξεπροβάλει, ἴσια πρὸς τὰ πάνω, κάτασπρες θήκες, ποὺ ἦταν γεμάτες ἀπὸ ἄσπρα μικρὰ λουλούδια, καὶ στὴ γυμνή καὶ κατάξερη ἐρημιὰ σκόρπιζαν τὴ γλυκιὰ μυρουδιά τους.

Πολλὰ ἔντομα ἄφηναν τότε τὶς ἄλλες χουρμαδιές ποὺ ἦταν ἄλλοῦ, κι ἔρχονταν ἀπὸ μακριὰ μέρη σ' αὐτή. Τὰ τραβοῦσε ἡ μοσχοβολιά. Αὐτὰ τὰ ἔντομα ἦταν ὅλα σκονισμένα μὲ μιὰ σκόνη κίτρινη ἀπὸ τὰ λουλούδια τῶν χουρμαδιῶν.

Ἐτσι ὀλόγυρα ἀπὸ τὴ χουρμαδιά, ἀνάμεσα στὰ φύλλα καὶ στὰ λουλούδια, βούιζαν ἀδιάκοπα μύγες καὶ σκοθάρια, κι ἔβαζαν τ' αὐγὰ τους ἀποκάτω ἀπὸ τὰ μαραμμένα φύλλα, ποὺ εἶχαν πέσει καταγῆς ἢ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ μικρὰ χαλίκια.

Τὰ ταξιδιάρικα πουλιά ἔδλεπαν ἀπὸ μακριὰ τὴ χουρμαδιά καὶ πετοῦσαν ὀλόισια καταπάνω της. Ἐκεῖ ψηλά, στὴν καταπράσινη κορφή της, ξεκουράζονταν κι ἔδρισκαν ἄφθονη τροφή τοὺς γλυκοὺς καρπούς της, ποὺ στὸ μεταξὺ εἶχαν ὠριμάσει καὶ κρέμονταν σὰ μεγάλα πυκνὰ δέματα χρυσοκίτρινα ἢ κοκκινωπὰ.

Κάθε καρπὸς ἦταν χοντρὸς σὰν κορόμηλο, ὀλόγλυκος, καὶ μέσα εἶχε ἓνα μακρουλὸ κουκούτσι πολὺ σκληρό.

Ἄλλα πουλιά μεγαλύτερα, ποὺ εἶχαν καταπιῆ σὲ ἄλλους τόπους λογιῆς λογιῆς καρπούς μὲ σκληρὰ κουκούτσια, πετοῦσαν στὴ χουρμαδιά. Ξενύχιζαν ἐκεῖ, τὰ κουκούτσια ἔπεφταν κάτω στὴ γῆ μαζὶ μὲ τὴν κοπριά τους, κι ἔπειτα ἀπὸ καιρὸ ξεφύτρωσαν στὴν ἄμμο, στὸν ἴσκιο τῆς χουρμαδιάς, κι ἄλλα δέντρα διάφορα.

Ἐτσι γύρω γύρω ἀπὸ τὴ χουρμαδιά γέμισε τὸ μέρος ἀπὸ χορτάρια, ἀπὸ θάμνους κι ἀπὸ δέντρα.

Μὰ κι ἀπὸ τὰ κουκούτσια τῶν χουρμαδιῶν ξεφύτρωσαν ἐκεῖ ἄλλες χουρμαδιές. Ἐγινε ἓνα μικρὸ δάσος· καὶ σιγὰ σιγὰ ἄρχισαν νὰ συχνάξουν λάφια κι ἀντιλόπες, γιὰ νὰ βοσκῆσουν χορτάρια.

Διάφορα πουλιά τῆς ἐρήμου, καὶ μάλιστα στρουθοκάμηλοι, πήγαιναν ἐκεῖ νὰ δοκιμάσουν τοὺς τρυφεροὺς θάμνους. Ἄλεπούδες πονηρὲς τῆς ἐρήμου ἔβρισκαν ἐκεῖ τροφή γιὰ τὸν ἑαυτό τους καὶ γιὰ τὰ παιδιὰ τους. Τὰ πουλιά ἔκαναν στοὺς θάμνους καὶ στὰ δέντρα τὶς φωλιές τους καὶ γέμιζαν τὸ δάσος μὲ γλυκὰ κελαδῆματα.

γ' Ἀνέλπιστη εὐτυχία.

Πέρασαν πολλὰ χρόνια. Ὁ Ἀράπης ἐκεῖνος γέρασε. Ἐγίνε παππούς. Ὁλόγυρά του ἔβλεπε γιοὺς καὶ θυγατέρες, ἐγγόνια καὶ δισέγγονα. Ὅλοι δούλευαν μὲ προθυμία καὶ τὸ χωριὸ ἦταν εὐτυχισμένο.

Μὰ ἄξαφνα, μιὰ χρονιά ἔπεσε μεγάλη καὶ φοβερὴ δυστυχία στὸ χωριὸ τοῦ εὐτυχισμένου Ἀράπη.

Τὰ γενήματα κι ὅλα τὰ φυτὰ ξεράθηκαν. Κι ὄχι μονάχα αὐτό, ἀλλὰ καὶ κακοὶ γείτονες τοὺς ἐνοχλοῦσαν ἀδιάκοπα· τοὺς ἄρπαζαν τὰ ζῶα, τοὺς ἔκλεβαν ὅ,τι εἶχαν στὶς ἀποθήκες τους.

Ὁ γέρος ἦταν πολὺ στενοχωρημένος. Δὲ μπορούσε πιά νὰ ὑποφέρει. Ἀποφάσισε νὰ φύγῃ ἀπὸ κεῖ, νὰ ζητήσῃ ἄλλοῦ κατοικία καὶ βοσκή. Καὶ κεῖ ποὺ πήγαινε μὲ τοὺς δικούς του καὶ τὰ ζῶα του, νὰ βρῆ ἄλλον τόπο, θυμῆθηκε τὸ μέρος τῆς ἐρήμου ποὺ εἶχε βρῆ ἔδω καὶ τόσα χρόνια λίγο νερό. Ἀπὸ κεῖ ἔπρεπε νὰ περάσῃ, καὶ τὸ βράδι ἦταν ἀνάγκη νὰ ξευχήσῃ ἐκεῖ.

Μὰ σὰν πλησίασε, ἔμεινε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτὸ ἀπὸ τὸ θαυμασμὸ καὶ τὴ χαρὰ του. Τὸ ἔρημο κι ἀμμοσκεπασμένο ἐκεῖνο μέρος, ποὺ μιὰ φορὰ πέρασε τὴ νύχτα του, ἦταν τώρα ἓνας δροσερὸς τόπος, ἓνας μεγάλος κήπος καταπράσινος.

Κι ἡ ὁμορφὴ αὐτὴ ὄαση μέσα στὴν ἔρημο, εἶχε γίνε ἀπὸ τὸ μικρὸ κουκούτσι ποὺ εἶχε ρίξει στὸ λάκκο!

«Δοξασμένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ!» φώναξε μέτ' ἀπὸ τὴν

καρδιά του ὁ γερο-Ἀράπης, καὶ δάκρυα εὐγνωμοσύνης πρόβα-
λαν στὰ μάτια του. Ὁ Πλάστης ἔκαμε τὴ χουρμαδιά γιὰ τὴ
σωτηρία μας!

«Ἡ χουρμαδιά εἶναι ἀδελφὴ τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν ἔκαμε ὁ
Θεὸς ἀπὸ τὸ ἴδιο χῶμα ποὺ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο.

«Μὲ τοὺς καρπούς της δίνει ψωμὶ καὶ μέλι καὶ φαγητὸ
καὶ σ' ἐμᾶς καὶ στὰ ζῶα μας. Μὲ τὰ νήματά της φτιάχνουμε
ψάθες, σχοινιά, καὶ πλέκουμε ὑφάσματα· μὲ τὰ φύλλα της ψή-
νουμε τὰ φαγητά μας.

«Μὲ τὸ ὑγρὸ ποὺ βγάζει ἀπὸ τὸν κορμὸ της, κάνουμε ἕνα
πιστὸ ποὺ εὐφραίνει τὴν καρδιά μας, ὅπως τὸ κρασί ποὺ γίνε-
ται σ' ἄλλους τόπους. Ἡ χουρμαδιά εἶναι εὐλογημένη!

«Ὅταν, παιδιὰ μου, κλείσω γιὰ πάντα τὰ μάτια μου καὶ
μὲ θάψετε ἐδῶ, κοντὰ στὴν ἄμμο τῆς ἐρήμου, νὰ μὴ φυτέψετε
ἀπάνω στὸν τάφο μου λουλούδια ποὺ μαραίνονται γρήγορα.

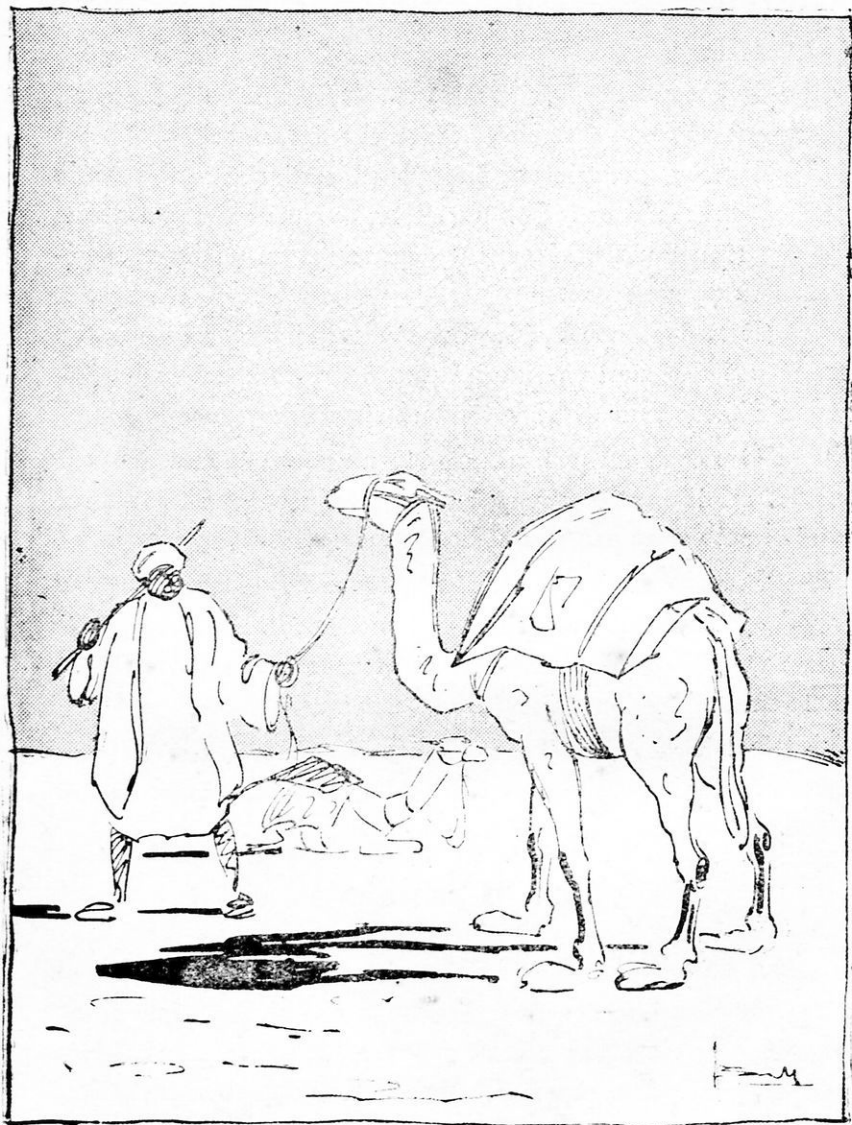
«Νὰ φυτέψετε χουρμαδιές, ποὺ ἔχουν κορμούς ποὺ λυγάνε
εὐκολὰ καὶ κλαδιὰ ποὺ γεμίζουν ἀπὸ καρπούς. Θέλω νὰ κοι-
μηθῶ τὸν αἰώνιο ὕπνο κάτω ἀπὸ τὸ μουρμούρισμα τῶν φύλλων
τους σὰ νὰ βρίσκουμαι στὸν Παράδεισο!...»

Ἐκεῖ λοιπὸν κατοίκησαν. Ἐκαμαν καλύβες κι ἐλόγυρα
φύτεψαν νέες χουρμαδιές. Μὲ τὸν καιρὸ, στὴν ἔαση ἐκείνη
ἔγινε ἕνα μεγάλο ἀραβικὸ χωριό.

21. Ἡ καμήλα.

α' Ἡ πατρίδα της.

Στὸν τόπο μας δὲν εἶναι ἀγνωστὴ ἡ καμήλα. Πρὶν ἐλευ-
θερωθῆ ἡ πατρίδα μας ἀπὸ τὴ σκλαβιά, βρίσκονταν πολλὰ τέ-
τοια ζῶα στὴ Στερεὰ καὶ στὸ Μωριά. Καὶ τώρα ἀκόμη κάπου
κάπου βλέπει κανεὶς τὸ παρὰξενὸ αὐτὸ ζῶο, ὅταν πηγαίνει στὴ
Λάρισα, τὴ Λαμία καὶ τὴν Ἀμφισσα.

Ἡ καμήλα.

Δυὸ λογιῶν καμῆλες εἶναι στὸν κόσμον· καμῆλες μὲ δυὸ καμποῦρες, ποὺ ἔχουν πατρίδα τὴν κεντρικὴ Ἀσία· καμῆλες μὲ μιὰ καμποῦρα, ποὺ τίς λένε δρομάδες, γιατί εἶναι πολὺ γρήγορες στὸ δρόμο.

Τὴν δρομάδα καμῆλα ποὺ ζῆ στὴ Μικρασία, τὴν Παλαιστίνη, τὴν Αἴγυπτο καὶ σ' ἄλλα παραθαλάσσια μέρη τῆς βορινῆς Ἀφρικῆς, τὴ γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ Ἑλιέζερ καὶ τῆς Ρεβέκκας.

Στὴν Ἀραβία καὶ στὰ βορινὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς, τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ζεστὸ καὶ πολὺ ξερό. Βρέχει πολὺ σπάνια καὶ πολὺ λίγο. Νερὸ μονάχα στὶς κοιλάδες βρίσκεται καὶ στοὺς πολὺ χαμηλοὺς τόπους. Σ' ἄλλα τὰ ἄλλα μέρη εἶναι τέτοια ξηρασία, ποὺ τίποτα δὲν φυτρώνει, οὔτε χαμέδεντρα, οὔτε σιτηρά, οὔτε χορτάρι.

Σὲ ἀπέραντες ἐκτάσεις τὸ ἔδαφος εἶναι γυμνὸ καὶ κατάξερο. Σπάνια βλέπει κανένας καμιά τούφα χορτάρι ἢ κανένα μοναχικὸ θάμνο. Καὶ τὰ λίγα φυτὰ ποὺ φυτρώνουν ἐκεῖ, ἔχουν φύλλα χοντρά, σκληρὰ σὰν πετσοὶ κι ἀγκασθωτὰ ἔπως καὶ τὰ κλαδιά τους· γι' αὐτὸ κανένα ζῶο κοπαδιοῦ οὔτε νὰ τὰ φάη μπορεῖ, οὔτε κὰν νὰ τὰ πλησιάσῃ.

Στὰ βαθυλώματα ὅμως καὶ στὶς κοιλάδες, ποὺ εἶναι πλάι σὲ ποτόμια, καὶ κεῖ ὅπου δὲν λείπει τὸ νερό, βρίσκονται λιβάδια, χωράφια καὶ δέντρα, καὶ κατοικεῖν οὐχνὰ καὶ ἄνθρωποι.

Ὅταν οἱ κάτοικοι μιᾶς τέτοιας κοιλάδας θέλουν νὰ πᾶνε σὲ ἄλλη, ποὺ ἔχει κι αὐτὴ λιβάδια, χωράφια καὶ δέντρα κι ἀνθρώπους, εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ περάσουν ἀπὸ μιὰ ἔκταση μεγάλῃ, γεμάτῃ ἄμμο ἢ χαλίγια, κατάξερη, χωρὶς πρασινάδα, μ' ἓνα λόγον ἀπὸ τὴν ἔρημον.

β' Τὸ πλοῖο τῆς ἐρήμου.

Στὴν ἔρημον οὔτε σιδηρόδρομοι βρίσκονται, οὔτε δρόμοι γι' ἀμάξια. Πῶς ν' ἀνοίξουν δρόμους σὲ τέτοιον ξερότοπον, σὲ ἀπέ-

ραντη, ἔκταση χωρὶς νερό, χωρὶς τροφή γιὰ τοὺς ἐργάτες ;
 Στὸ ἔδαφος της, ποὺ εἶναι πολὺ ἀνώμαλο, τὰ φορτωμένα
 ἀμάξια θᾶξπαζαν ἀπὸ τὸ δυνατὸ τράνταγμα· κι ἐπειδὴ τὸ
 ταξίδι θὰ βαστοῦσε ἐβδομάδες, ἔπρεπε τ' ἀμάξια νὰ μὴν ἔχουν
 ἄλλο φόρτωμα παρὰ νερὸ γι' ἀνθρώπους καὶ ζῶα.

Τὸ ἄλογο δὲν εἶναι κατάλληλο γι' αὐτοὺς τοὺς τόπους,
 γιατί θέλει πότισμα πολλὰς φορὲς τὴν ἡμέρα, καὶ στὴν ἔρημο
 περνοῦν ἡμέρες δλόκληρες χωρὶς νὰ βρεθῆ στὸ δρόμο κι ἡ παρα-
 μικρότερη πηγὴ.

Οἱ πράσινες δάσεις ποὺ προβάλλουν μέσ' στὸν ἀτέλειωτο
 ὠκεανὸ τῆς ἄμμου, σὰν τὰ νησιὰ μέσα στὸ πέλαγο, θάταν γιὰ
 πάντα χωρισμένες χωρὶς τὴ δρομάδα καμήλα. Χωρὶς αὐτὴ οἱ
 ἄνθρωποι δὲν θὰ μπορούσαν νὰ πᾶνε ἀπὸ τὴ μιὰ ἄσση στὴν
 ἄλλη. Χωρὶς τὴ δρομάδα κανένα ἐμπόρευμα δὲν θὰ μπορούσε
 νὰ μεταφερθῆ μέσα στὴν ἔρημο καὶ νὰ πᾶν ἀπὸ ἓναν τόπο σ'
 ἄλλο. Αὐτὴ φέρνει—ὅπως τὸ πλοῖο ἀπὸ λιμάνι σὲ λιμάνι—σὲ
 μακρινούς τόπους ἀνθρώπους καὶ πράματα.

Γι' αὐτὸ τὴ λένε πλοῖο τῆς ἐρήμου.

γ' Καμωμένη γιὰ τὴν ἔρημο.

Ἡ δρομάδα καμήλα τρώει λίγο· κάποτε καὶ μιὰ φορὰ σὲ
 εἴκοσι τέσσερις ὥρες. Τ' ἀγκαθωτὰ φυτὰ τῆς ἐρήμου δὲν πλη-
 γώνουν τὰ χεῖλια της, οὔτε μέσα τὸ στόμα της, οὔτε τὴ γλῶσσα
 της, γιατί εἶναι ὅλα σκεπασμένα μὲ δέρμα χοντρὸ καὶ σκληρὸ.

Ἡ καμήλα, περνώντας τὴν ἔρημο, τεντώνει τὸ μακρὸ λαιμὸ
 της καὶ πιάνει ὅ,τι φυτὸ βρῆ μπροστὰ της. Γι' αὐτὸ οἱ ταξιδιω-
 τες δὲν κουβαλοῦν πολλὴ τροφή μαζί τους γιὰ τὸ ζῶο τους.
 Δίγες χοῦφτες κριθάρι καὶ λίγοι χουρμάδες φτάνουν τῆς κα-
 μήλας γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ἡμέρα της.

Κι ὅταν τύχη νὰ μὴν ἔχη τίποτα νὰ φάγῃ, δὲν στενοχωριέ-

ται, γιατί τρώει από την αποθήκη που έχει μέσα στο σώμα της. Και να πώς:

Ἡ καμήλα παχαίνει πολύ γρήγορα, σὰν βόσκη σὲ χλωρὸ γρασίδι λιθαδιοῦ. Τὸ πάχος ὅμως αὐτὸ δὲν σκορπιέται μέσα στὸ φαχνὸ κρέας, ὅπως στὰ βόδια, παρὰ μαζεύεται σὲ μιὰ ξεχωριστὴ ἀποθήκη, στὴν καμπούρα της. Ἐκεῖ ἔχει φυλαγμένη τροφή γιὰ τὶς ἡμέρες τῆς πείνας.

Ὅπως τὸ καντήλι ἀνάβει μὲ τὸ λάδι τοῦ φυτιλιοῦ, ἔτσι κι ἡ καμήλα ζῇ μὲ τὸ πάχος τῆς καμπούρας της. Λεπτὲς φλεβίτσες τὸ φέρνουν στὸ αἷμα. Ὅταν τὸ ζῶο μείνη νηστικὸ πολλὰς ἡμέρες, ἡ καμπούρα του κατεβαίνει, καὶ τὸ δέρμα του πέφτει χαλαρὸ σὰν ἄδειο ἄσκι. Ἄμα ὅμως ξαναβρῆ τροφή ἄφθονη, καινούργιο πάχος μαζεύεται στὴ ράχη τῆς καμήλας, κι ἡ καμπούρα σηκώνεται ψηλά, καὶ τὸ χαλαρωμένο δέρμα της ξανατεντώνεται.

Ἡ καμήλα ἀντέχει πολὺ καὶ στὴ δίψα. Τὸ στομάχι της ἔχει ἰδιαίτερο μέρος ποὺ φυλάγεται τὸ νερὸ ποὺ πίνει τὸ ζῶο. Ὅταν ἡ καμήλα διψᾷ, ἀνεβάζει μερικὲς γουλιὲς στὸ στόμα της καὶ δροσίζεται. Ἔτσι περνᾷ κάμποσες ἡμέρες. Σὰν λείψη ὅμως πολλὰς ἡμέρες τὸ νερὸ, βασανίζεται κι αὐτὴ σὰν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πολλὰς καμήλες βρίσκουν σκληρὸ θάνατο ἀπὸ τὴ δίψα στὴν ἔρημο.

δ' Ἡ γρηγοράδα της.

Μὲ ὅλα αὐτά, πάλι ἡ καμήλα δὲν θὰ ἦτα κατάλληλη γιὰ τὶς μεγάλες ἀποστάσεις τῆς ἐρήμου, ἂν δὲν εἶχε τὸ χάρισμα νὰ τρέχη πολὺ γρήγορα καὶ νὰ μὴν κουράζεται εὐκολα. Μιὰ γερὴ καμήλα τρέχει σὲ μιὰ μέρα ὡς 150 χιλιόμετρα. Στὴ γρηγοράδα τὴν βοηθοῦν τὰ μακριὰ της πόδια.

Στὸ περπάτημα, τὰ μπροστινὰ πόδια δὲν ἐμποδίζουν τὰ πσινά, γιατί τὰ πόδια τῆς κάθε πλευρᾶς σηκώνονται μαζί καὶ τὰ δύο. Ἔτσι ἡ καμήλα, περπατώντας ἢ τρέχοντας, μοιάζει

πλοιο σὲ τρικυμισμένη θάλασσα ποὺ γέρνει πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερά. Γι' αὐτὸ εἶναι δύσκολη ἡ καθάλλα μὲ καμῆλα χρειάζεται μεγάλη ἀσκησι.

Ἡ ἐρημος εἶναι σκεπασμένη ἀπὸ ψιλὴν ἄμμο ἢ χαλίκια πολὺ μυτερά. Τὸ ἄλογο, ποὺ ἔχει ἓνα δάχτυλο στὸ κάθε πόδι, θὰ βούλιαζε στὴν ἄμμο καὶ θὰ μάτωνε τὶς ὀπλές του στὰ χαλίκια. Ἡ καμῆλα ὅμως ἔχει δυὸ δάχτυλα, κι ἀνάμεσα σ' αὐτὰ δέρμα ποὺ μαζεύει καὶ τεντώνεται· καὶ κάθε φορὰ ποὺ ἡ πατούσα της ἀπαντᾷ χαλίκια, δὲν ξεσκίζεται στὴ μυτερή τους κόψη, μόνο ἀπλώνεται σ' ὅλο τὸ χαλίκι· κι ἔτσι δὲν παθαίνει τίποτα.

ε' Τὸ σῶμα της.

Ἡ καμῆλα μᾶς φαίνεται πολὺ ἀσχημο ζῷο. Ἄσχημο προπάντων εἶναι τὸ στόμα της. Τὸ ἀπάνω χεῖλι, παχὺ καὶ χοντρό, χωρίζεται σὲ δυὸ σὰν τοῦ λαγοῦ καὶ κρέμεται κάτω. Τὸ ἴδιο κρέμεται καὶ τὸ κάτω χεῖλι· κι ἔτσι τὸ στόμα δὲν κλείνει καλὰ καὶ φαίνονται τὰ μακριὰ της δόντια.

Τ' αὐτιά της εἶναι μικρά· τὰ ρουθούνια της, πολὺ πάνω ἀπὸ τὸ στόμα καὶ λοξά, κουνιόνται ἀκατάπαυτα. Οἱ τρίχες της, ποὺ πέφτουν κάθε χρόνο, ἔχουν χρῶμα βαθθὸ κίτρινο. Οἱ κινήσεις της εἶναι χωρὶς χάρη, κι ἡ καμπούρα της πολὺ τὴν ἀσχημίζει.

Οἱ ταξιδιωτὲς ὅμως τῆς ἐρήμου δὲν τὴν βρίσκουν καθέλου ἀντιπαθητική. Ὄταν τὸ δειλινὸ βόσκη, κι ὁ ἥλιος, βασιλεύοντας στὸν ὀρίζοντα, χρωματίζει μὲ γλυκὸ μενεξεδένιο χρῶμα τὴν ἀτέλειωτη ἔκταση, τότε τὸ ἀσυνήθιστο σχῆμα τῆς καμῆλας, τὸ βαθθὸ κίτρινο χρῶμα της, τὸ συλλογισμένο περπάτημά της, ὁ μακρὸς λαιμὸς της ποὺ τεντώνεται καὶ μαζεύεται διαδοχικά, τὸ ἀπαλό της βλέμμα, ὅλα φέρνουν τὸ νοῦ σὲ περασμένα χρόνια, στὸν καιρὸ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ἰακώβ.

Γ' Καραβάνια.

Για να καταλάβη κανένας τί είναι ή καμήλα, πρέπει να την ιδῆ στή ζωή και στήν κίνηση τῆς ἐρήμου, να την ιδῆ στίς νομαδικές φυλές τῆς Ἀραβίας και τῆς Ἀφρικῆς, ἐκεῖ στή σιωπηλή μοναξιά τῆς ἀτέλειωτης ἀμμοθάλασσας, πού ταξιδεύουν τὰ ζωντανὰ πλοῖα φορτωμένα με ἄσκιὰ γεμάτα νερό, με λογίων λογίων ἐμπορεύματα, με σκηνές και σκεπάσματα.

Οἱ ταξιδιώτες στήν ἐρημο δὲν ταξιδεύουν ἕνας ἕνας· πάνε πολλοὶ μαζί. Μιά συντροφιά λέγεται καραβάνι.

Ἐκατό, διακόσιες ἢ και περισσότερες καμήλες, ἢ μιὰ πίσω στήν ἄλλη, προχωροῦν σὲ ἴσια γραμμή. Ἄμα γέιρη ὁ ἥλιος, γίνεται σταθμός. Οἱ ταξιδιώτες κατεβαίνουν ἀπὸ τίς καμήλες και στήνουν τίς σκηνές τους. Οἱ καμήλες γονατίζουν. Τὰ μεσάνυχτα ξυπνοῦν οἱ καμηλιέρηδες και τίς ἀρμέγουν. Μόνο τὴν αὐγή πού σηκώνονται, οἱ καμήλες βυζαίνουν τὰ παιδιὰ τους.

Για να φορτώσουν τὴν καμήλα, οἱ καμηλιέρηδες τὴν προστάζουν να χαμηλώσῃ· κι αὐτὴ γονατίζει, ἀκουμπώντας χάμω τὸ στήθος τῆς και τὰ πόδια τῆς. Μὰ για να μὴν πληγώνεται ἀπὸ τὰ κοφτερὰ χαλίκια, ἔχει στὸ στήθος και σὲ κάθε κλείδωση τῶν ποδιῶν κι ἀπὸ ἕνα μεγάλο ρόζο. Οἱ ρόζοι αὐτοὶ τὴν κάνουν πιὸ ἄσχημη, μὰ και χωρὶς αὐτοὺς δὲν θὰ μπορούσε να ζήσει στήν ἐρημο, γιατί θὰ ἦταν πάντα πληγωμένη στὸ στήθος και στὰ πόδια.

ζ' Βάσανα και κίνδυνοι στήν ἐρημο.

Οἱ ὁδηγοὶ τῶν καραβανιῶν ξέρουν κάθε πηγὴ πού θ' ἀπαντήσουν στὸ δρόμο τους. Μὰ ὄχι σπάνια τὴν βρίσκουν ξερή, γιατί τὴν ξεραίνει ἢ φοβερὴ ζέστη πού ἐξατμίζει κάθε σταλαγματιὰ νεροῦ.

Οἱ ταξιδιώτες τότε λύνουν τ' ἄσκιὰ και πίνουν νερό.

Μὰ δὲν περισεύει και για τίς καμήλες. Αὐτὲς βασιανίζουν.

ται από τή δίψα. Βαστούν δυο τρεῖς ἡμέρες κι ὕστερα πιά δὲν ἀντέχουν.

Τὸ καρβάνι σέρνεται μὲ κόπο. Κάπου κάπου μιὰ καμήλα γονατίζει κι ἀργοπεθαίνει ἀπὸ τὸ μαρτύριο τῆς δίψας.

Κάποτε ὅμως, ἐνῶ κάθε ἐλπίδα ἔχει σήσει, οἱ καμήλες ἀνασηκώνουν μονομιᾶς τὸ κεφάλι τους, ἀνοίγουν τὰ ρουθούνια τους καὶ ρουφοῦν ἀχόρταγα τὸν ἀέρα. Τινάζονται ἄξαφνα πάνω καὶ τρέχουν ἀκράτητες, ὅλες σὲ μιὰ διεύθυνση. Οἱ ταξιδιωτὲς δὲν τίς ἐμποδίζουν, γιατί ξέρουν πὼς σὲ λίγο θὰ τελειώσουν τὰ βάσανά τους.

Μὲ τὴ δυνατὴ ὄσφρησή τους, οἱ καμήλες ἀνακάλυψαν νερό. "Ἄνθρωποι καὶ ζῶα δροσίζονται στὴν πηγὴ, ξεκουράζονται καὶ τραβοῦν δυναμωμένοι τὸ δρόμο τους.

Μὰ πῶς πολὺ ἀκόμη ἀπὸ τὴ δίψα, βασανίζει τίς καμήλες καὶ τοὺς ταξιδιωτὲς τῆς ἐρήμου ἓνας ἄνεμος, ποὺ νομίζει κανεὶς πὼς βγαίνει ἀπὸ ἀναμμένο καμίνι. Εἶναι ὁ φοβερὸς Σιμὸν ἢ Χαμφίν. Λίγες ὥρες βαστᾶ, σπάνια μιὰ μέρα ἢ δυό, μὰ εἶναι ἀληθινὴ ὀργὴ Κυρίου.

Ὁ ἀέρας καίει σὰ φωτιά. Μέρα μεσημέρι γίνεται βαθὺ σκοτάδι. Στὸ τρομαχτικὸ φύσημα τοῦ Σιμὸν οἱ χουρμαδιὲς λυγοῦν καὶ σπάζουν οἱ καμήλες, τρομαγμένες, τρέχουν σὰν τρελλές· ὅποια ἀποκάμη, γονατίζει στὴ φλογισμένη ἄμμο καὶ παραδίνεται στὸ θάνατο. "Ὅλοι, ἀλαλιασμένοι, φεύγουν νὰ σωθοῦν. "Ἄνθρωποι καὶ ζῶα ἀνασαινοῦν βαριά, πνίγονται. Ἀπὸ τὸ στόμα, τὴ μύτη, τὰ μάτια, τ' αὐτιά, τρέχει αἷμα.

Πολλὲς φορὲς καρβάνια ὀλόκληρα θάβονται κάτω ἀπὸ τὰ πικνά, τὰ πυρωμένα ἄμμοσύννεφα τοῦ Σιμὸν.

ἢ "Ἡ καμήλα κι ὁ κάτοικος τῆς ἐρήμου.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἐρήμου δὲν ἔχουν τὰ καλὰ ποὺ ἔχουν ὅσοι κατοικοῦν κοντὰ σὲ θάλασσα ἢ σὲ δεντροφυτεμένους τόπους.

γεμάτους πρασινάδα και καρπούς. Για τους 'Αράπηδες, ή χουρμαδιά αναπληρώνει όλα τα δέντρα κι ή καμήλα όλα τα ζώα.

Στην καμήλα βρίσκουν τα χαρίσματα του αλόγου, του προβάτου και της αγελάδας. Το ωραίο άλογο είναι βέβαια το καμάρι του 'Αράπη, μα στην ανάγκη μπορεί να το στερηθής με την καμήλα μόνο είναι δεμένη ή ζωή του κι ή ύπαρξή του. Του χαρίζει το γάλα της σαν την αγελάδα, και μ' αυτό κάνει το βούτυρο και το τυρί του· του χαρίζει το μαλλί της σαν το μακρόμαλλο πρόβατο, και μ' αυτό κάνει φορέματα και σκηνές· τον τρέφει με το κρέας της (και μάλιστα λένε πως το κρέας του καμηλόπουλου είναι τρυφερό και νόστιμο)· του κουβαλά τα πράματά του και την καθαλλικεύει σαν το γοργόποδο άλογο· ως κι αυτή ή κοπριά της χρησιμεύει για πολύτιμη καύσιμη ύλη στην έρημο, όπου δε βρίσκονται ξύλα και κάρβουνα.

Οι 'Αράπηδες, από τα παλιά χρόνια, θεωρούν την καμήλα ιερό ζώο και την εκτιμούν πολύ. Την περιουσία τους τή λογαριάζουν με τις καμήλες τους, όπως άλλοι με τα κεφάλια των βοδιών, των αλόγων και των προβάτων.

Στις όμιλίες τους μιλούν συχνά για τα χαρίσματα που έχουν οι καμήλες τους.

Ένα τραγούδι τους λέει για την καμήλα :

«Σα σκιάδα δουλεύει, κι όμως δουλεύει ελεύθερη και δεν έχει ανάγκη να τή ζέψουν στο ζυγό. Όταν είναι πολύ κουρασμένη, ούτε με βρισιές ούτε με χτυπήματα πάει μπροστά. Παίρνω τή λύρα μου, παίζω και τραγουδώ, ή παίζω τή φλογέρα μου, κι ή καμήλα μου, άκούοντας τον ήχο της μουσικής, σηκώνει το κεφάλι της, ζωντανεύει και τραβά μπροστά».

22. Ἡ στρουθοκάμηλος.

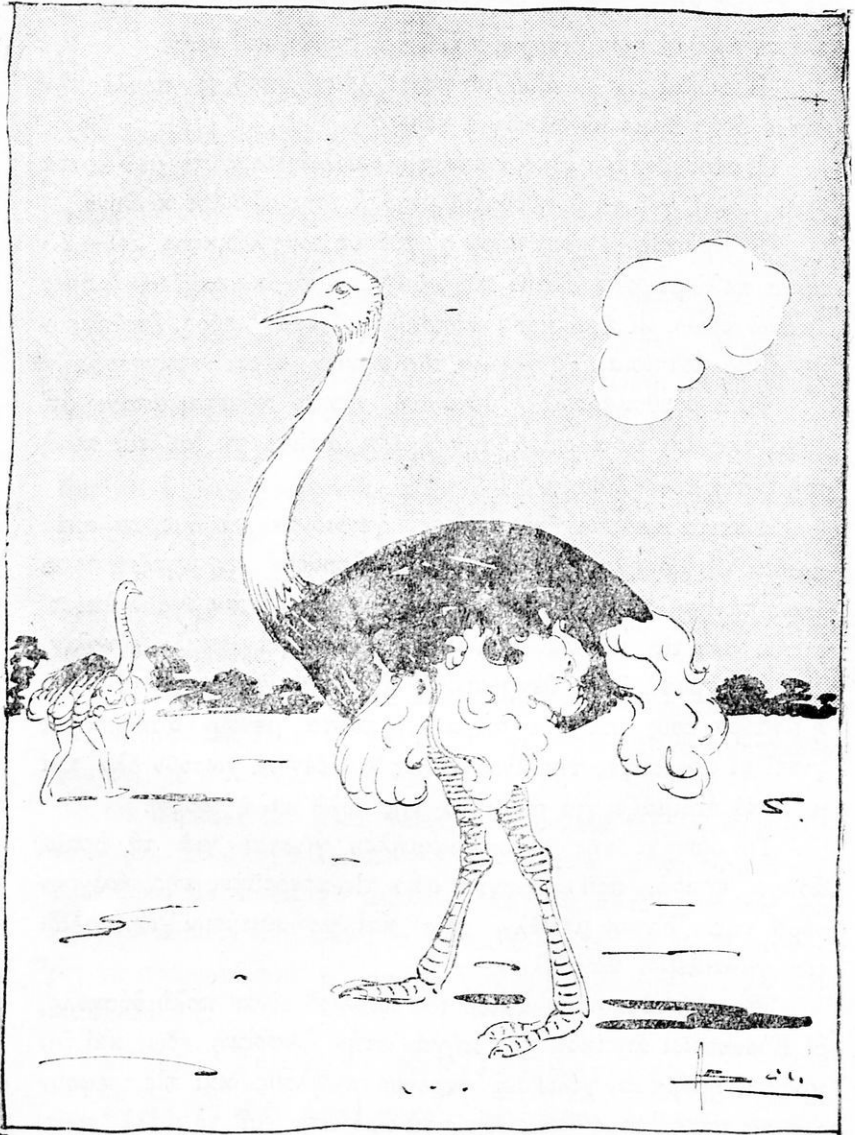
Ἡ στρουθοκάμηλος (καμηλοπούλι), εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπ' ἅλα τὰ πουλιὰ πού υπάρχουν σήμερα στὴ γῆ. Εἶναι ψηλὸ δυόμιου μέτρα καὶ τὸ βάρος του περισσότερο ἀπὸ εἴκοσι ὀκάδες. Εἶναι πουλί, μὰ δὲν μπορεῖ νὰ πετάξῃ, γιατί οἱ φτεροῦγες του εἶναι μικρὲς μὲ μαλακὰ φτερά καὶ τὸ σῶμα του πολὺ βαρὺ γιὰ τέτοιες φτεροῦγες.

Ἡ στρουθοκάμηλος εἶναι πουλί τῆς ἐρήμου. Δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ ζήσῃ καὶ σ' ἐρημο τόπο πού δὲν ἔχει πρασινάδα καὶ νερό. Γι' αὐτὸ κατοικεῖ κοντὰ στὶς ὄασεις, ὅπου καὶ νερὸ ὑπάρχει καὶ φυτὰ καὶ ζώφια διάφορα, σαῦρες, σαλιάγκοι, ἀκρίδες. Δὲν εἶναι ὅμως καὶ πολὺ δύσκολη στὴν τροφή της· ἂν δὲ βρῇ ἀπ' αὐτὰ πού εἴπαμε, τρώει καὶ σκληρὰ κλωνιά ἀπὸ ἀγκαθωτοῦς θάμνους καὶ τὰ χωνεῖ μὲ μεγάλη εὐκολία. Καταπίνει καὶ μικρὰ λιθάρια, ὅπως οἱ κότες κι οἱ χῆνες καταπίνουν κάποτε μικρὲς πέτρες καὶ ἄμμο. Ὅταν οἱ μικρὲς λίμνες καὶ τὰ ποτάμια ξεραθοῦν, ἡ στρουθοκάμηλος φεύγει σ' ἄλλους τόπους μακρινούς, ὅπου βρίσκει τροφή καὶ νερό.

Ἡ στρουθοκάμηλος ἔχει πόδια πολὺ ψηλά, γυμνὰ καὶ προφυλαγμένα μὲ σκληρὰ λέπια· καὶ γι' αὐτὸ μπορεῖ καὶ τρέχει πολὺ γρήγορα, καὶ περνᾷ μεγάλους ἐρημούς τόπους γιὰ νὰ βρῇ μέρη μὲ νερὸ καὶ τροφή, χωρὶς νὰ τὴν πληγώνουν τὰ φοβερὰ ἀγκάθια τῆς ἐρήμου καὶ νὰ τὴν βλάπτῃ ἡ μεγάλη ζέστη τῆς ἄμμου.

Τὰ πόδια τῆς στρουθοκάμηλου δὲν βουλιάζουν στὴν ἄμμο, καὶ δὲν γλιστροῦν, γιατί ἔχουν δυὸ δάχτυλα μεγάλα καὶ πλατιά, μὲ πατούσα πολὺ χοντρή σὰ ρόζο, κι ἀπὸ πάνω δυὸ νύχια δυνατά, ὅπως εἶναι τὰ πόδια τῆς καμήλας.

Κι ἐπειδὴ ἔχει ψηλὰ πόδια, ἔχει καὶ μακρὸ λαιμὸ γιὰ

Ἡ στρουθοκάμηλος.

νά φτάνη κάτω στη γη νά πιάνη τήν τροφή της, και για νά βλέπη μακριά πού υπάρχει καλύτερη τροφή και νερό.

Ἡ φωλιά της μοιάζει με μικρό λάκκο, πού τὸ πουλι τήν κάνει στήν ἄμμο με τὰ νύχια του.

Οἱ στρουθοκάμηλοι κάνουν τίς φωλιές τους τή μιὰ κοντά στήν ἄλλη, γιά νά βοηθοῦνται μεταξύ τους σέ κάθε κίνδυνο.

Οἱ θηλυκές γεννοῦν μέσα σ' αὐτούς τοὺς λάκκους 20—25 αὐγά πολὺ μεγάλα. Κάθε αὐγὸ ζυγίζει μιὰ ὀκτὰ και 100 δράμια ἀπάνω κάτω, κι ἔχει μέσα ἀσπράδι και κροκὸ τόσο, ὅσο ἔχουν 24 αὐγά κοττίσια. Τὸ χρῶμα τῶν αὐγῶν εἶναι σταχτερό.

Ἡ στρουθοκάμηλος μόνο τή νύχτα κάθεται ἀπάνω στ' αὐγά της και τὰ κλωσσά τήν ἡμέρα ἀφίνει τή δουλειὰ αὐτὴ στή ζέστη τοῦ ἡλιου.

Ἐπειτα ἀπὸ πενήντα μέρες, γεννιόνται τὰ ὄμορφα αὐτὰ παιδιὰ τῆς ἐρήμου κι ἀμέσως ἀκολουθοῦν τή μητέρα τους, ὅπως τὰ πουλάκια τήν κόττα. Εἶναι μεγάλα, ὅταν βγοῦν ἀπὸ τ' αὐγά, σὰν τίς κόττες μας, και τρέχουν με μεγάλη εὐκολία. Σκληρὴ τροφή ὅμως δὲνμποροῦν ἀκόμη νά φάνε· και γι' αὐτὸ ἡ μητέρα τους σπάζει τ' αὐγά πού πάντα μένουν ἀσκεπάστα, γιατί οἱ φτεροῦγες της εἶναι μικρές και δὲν τὰ χωροῦν ὅλα, και μ' αὐτὰ ἐτοιμάζει γιά τὰ μικρά της πολὺ καλὴ τροφή.

Τὸ κυνήγι τῆς στρουθοκαμήλου γίνεται γιά τὰ ὠραῖα ἄσπρα φτερά, πού κρέμονται ἀπὸ τίς φτεροῦγες της και τήν οὐρά της. Ἐχουν μεγάλη ἀξία και χρησιμεῖουν γιά στολίδι τῶν γυναικείων καπέλλων.

Ἐπειδὴ τὸ κυνήγι αὐτοῦ τοῦ πουλιοῦ εἶναι πολὺ δύσκολο, οἱ Εὐρωπαῖοι ἀποικοι, πού πῆγαν στήν Ἀφρική ἐδῶ και 50 χρόνια, ἡμέρωσαν χιλιάδες στρουθοκαμήλους και τίς τρέφουν γιά τὰ φτερά τους ὅπως ἐμεῖς τὰ πρόβατα γιά τὸ μαλλί τους.

Ἡ στρουθοκάμηλος εἶναι πολὺ ἥσυχο πουλι και δέχεται νά σέρνη μικρά ἀμάξια και νά τήν καθαλικεύουν και μικρά παιδιὰ.

23. Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο.

α' Πῶς εἶναι τὸ ἀραβικὸ ἄλογο.

Ἐπάρχουν ἄλογα πολλῶν εἰδῶν, μὰ ἀπ' ἔλα ξεχωρίζει γιὰ τὴν ὁμορφιά του τὸ ἀραβικόν.

Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο εἶναι τέλειο σ' ἔλες τις ἀναλογίες τοῦ κορμιοῦ του. Ἐχει πρόσωπο λεπτό, τ' αὐτιά μικρά κι εὐκολοκίνητα, τὰ μάτια κατάμαυρα, ζωηρὰ καὶ ὠραῖα, ρουθούνια πλατιά, λαιμὸ καμαρωτὸ καὶ μακρὸ, στήθος καὶ μέτωπο πλατιά, πόδια μακριά, νύχια μαῦρα, χαιίτη λεπτή. Ἡ οὐρά του εἶναι στολίδι ἀληθινόν. Στὴ ρίζα εἶναι φουντωτή, μὰ οἱ γυαλιστερὲς καὶ μαῦρες τρίχες δὲν φτάνουν ὡς τὴν ἄκρη.

Τὰ μάτια καὶ τ' αὐτιά του στιγμὴ δὲν μένουν ἤσυχα. Τὸ ἴδιο κι ὁ λαιμὸς του κουνιέται πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερὰ μὲ πολλή χάρη.

Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο πίνει νερὸ δροσερὸ καὶ καθαρὸ· μὰ πρὶν ἀρχίσῃ νὰ πιῇ, τὸ ἀνακατεύει μὲ τὸ πόδι του. Θαρρεῖ κανεὶς πῶς τὸ χαϊδεύει.

Οἱ Ἀραβες θεωροῦν τὸ ἄλογο ὡς τὸ πιὸ εὐγενικὸ καὶ τὸ πιὸ ὁμορφο ἀπ' ἔλα τὰ ἄλλα ζῶα· γι' αὐτὸ καὶ τὸ περιποιοῦνται καὶ τὸ ἀγαποῦν τόσο πολὺ.

Οἱ Ἀραβες δὲν εἶναι γεωργοί. Δουλειά τους εἶναι ἡ κτηνοτροφία. Τὸ ἄλογο λοιπὸν γιὰ τὸν Ἀραβὰ, εἶναι τὸ πιὸ χρήσιμο ζῶο. Μὲ τὸ ἄλογο ταξιδεύει· πάνω σ' αὐτὸ καθιστὸς φυλάει τὸ κοπάδι του· πάνω σ' αὐτὸ πολεμάει· μ' αὐτὸ μεταφέρει τὰ πράματά του· μ' αὐτὸ πηγαίνει στὰ πανηγύρια καὶ στὶς διασκεδάσεις.

β' Τὸ ἄλογο πιστὸς σύντροφος.

Τὸ ἄλογο εἶναι ὁ πιὸ πιστὸς σύντροφος τοῦ πολεμιστῆ, ὁ ἀφοσιωμένος ὑπηρέτης τοῦ ἀφεντικοῦ, τὸ χαϊδεμένο παιδί τῆς οἰκογένειας.

Οἱ Ἄραβες περιποιῶνται πολὺ τ' ἄλογά τους. Στὰ τραγούδια τους καὶ στὰ παραμύθια ποὺ λένε τὴ νύχτα στὶς σκηνὲς τους ἢ στὰ ταξίδια τους, ὁ λόγος εἶναι πάντα γιὰ τὸ ἄλογο.

Ὅταν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ πλάσῃ τὸ ἄλογο, λένε οἱ Ἄραβες, εἶπε στὸν ἄνεμο: «Θὰ κάμω ἓνα πλάσμα γρήγορο σὰν κι ἐσένα. Ὅλοι θὰ τὸ ἀγαποῦν γιὰ τὰ πολλὰ του χαρίσματα». Κι ἀμέσως ἔπλασε τὸ ἄλογο καὶ τοῦ εἶπε:

«Ὅλα τοῦ κόσμου τὰ καλὰ εἶναι μπροστά σου. Θὰ ρίχνῃς τοὺς ἐχθροὺς κάτω στὰ πόδια σου· καὶ θὰ μεταφέρῃς τοὺς φίλους πάνω στὴ ράχη σου. Θὰ πετᾷς χωρὶς φτερὰ καὶ θὰ νικᾷς χωρὶς σπαθί».

Αὐτὰ πιστεύουν οἱ Ἄραβες καὶ γι' αὐτὸ νομίζουν πὼς τὸ εὐγενικὸ αὐτὸ ζῶο μόνο μαζί τους μπορεῖ νὰ εἶναι εὐτυχισμένο.

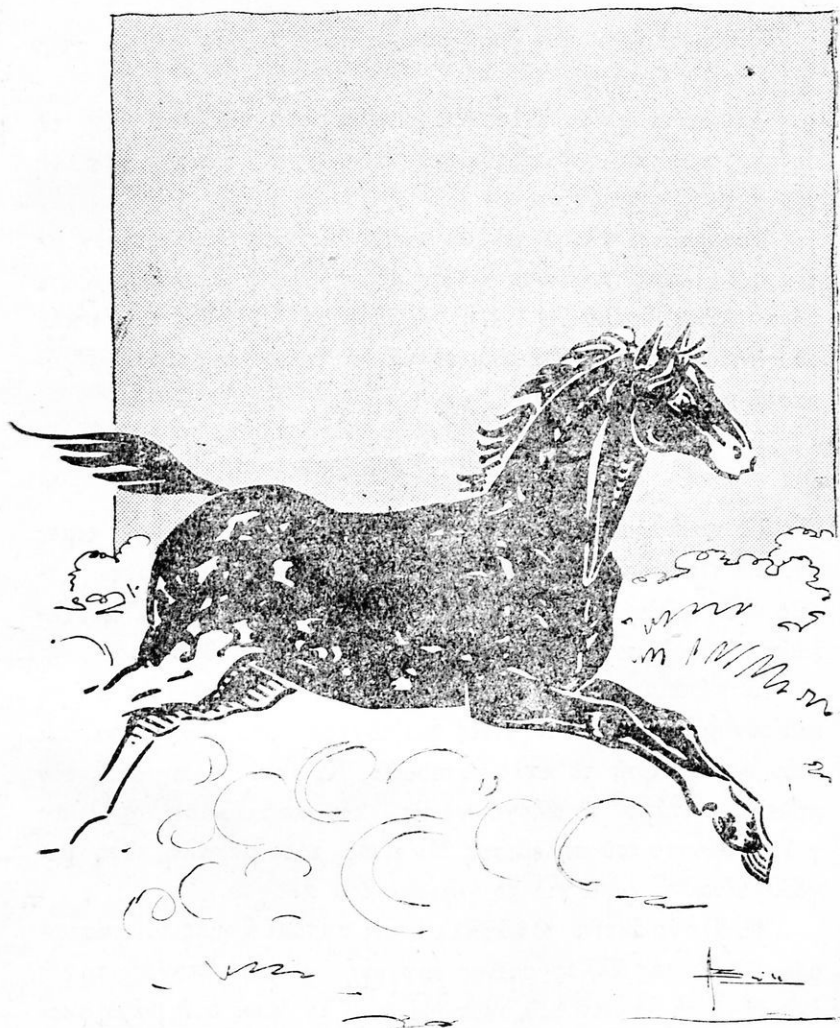
γ' Πῶς ἀνατρέφουν οἱ Ἄραβες τ' ἄλογά τους.

Οἱ Ἄραβες ἀνατρέφουν τὰ πουλάρια τους μὲ μεγάλη ἐπιμέλεια κι ἰδιαίτερη φροντίδα. Ἦ ἀνατρέφουν σὰ νὰ εἶναι μέλη τῆς οἰκογένειάς τους. Γι' αὐτὸ τὰ ἀραβικὰ ἄλογα ἔγιναν ζῶα σπιτικά καὶ πολὺ ἤμερα. Κανεὶς δὲν ἀνησυχεῖ, ὅταν τὰ βλέπῃ μέσα στὴ σκηνή του ἢ στὸ ἰδιαίτερο διαμέρισμα ποὺ μένουν τὰ παιδιά του.

Πολὺ συχνὰ οἱ ἀραβικὲς φοράδες παίζουν μὲ τὰ μικρὰ παιδιὰ τοῦ ἀφεντικοῦ, ποὺ ἀκόμα δὲν μποροῦν νὰ σηκωθοῦν στὰ πόδια τους. Τὰ μικρὰ διασκεδάζουν μὲ τὸ χαριτωμένο ζῶο, παίζουν μαζί του διάφορα παιχνίδια.

Ὅταν τὸ ἄλογο γίνῃ δεκαοχτῶ μηνῶν, ἀρχίζουν σιγὰ σιγὰ νὰ τὸ καθαλλικεύουν. Στὴν ἀρχὴ ἀνεβάζουν στὴ ράχη του ἓνα παιδί μικρό. Αὐτὸ τὸ ὀδηγεῖ στὴ βροσκή, αὐτὸ τὸ ποτίζει, τὸ καθαρίζει καὶ φροντίζει γιὰ ἔλα

Κι ἔτσι σιγὰ σιγὰ συνηθίζουν κι οἱ δύο: τὸ παιδί νὰ

Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο.

καβαλλικεύη και τὸ ἄλογο νὰ δέχεται στὴ ράχη του τὸν καβαλλάρη.

Ὅταν τὸ ζῶο γίνη δυὸ χρονῶν, τοῦ βάζουν σέλα, στὴν ἀρχὴ πολὺ ἐλαφριά.

Τὸν τρίτο χρόνο τὸ συνηθίζουν νὰ μεταχειρίζεται ὅλη τὴ δύναμή του, μὰ φροντίζουν και νὰ μὴν τοῦ λείπη ἡ καλὴ τροφή κι ἡ περιποίηση.

Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο σὰ μεγαλώσῃ, μπορεῖ νὰ ταξιδέψῃ μὲ τὸν καβαλλάρη του πέντε ἢ ἕξ μέρη χωρὶς διακοπὴ. Κάθε μέρα κάνει δρόμο 70 100 χιλιόμετρα. Τὸ ἴδιο ταξίδι και μὲ τὴν ἴδια γρηγοράδα μπορεῖ νὰ τὸ ξανακάμῃ, ἀφοῦ ξεκουραστῇ μόνο δυὸ μέρες.

δ' Πόσο τ' ἀγαποῦν.

Τὰ πουλάρια τῶν ἀραβικῶν ἀλόγων πουλιόνται σὲ τιμὲς ποὺ δὲν τις φαντάζεται κανεὶς. Φοράδα ὅμως δὲν βρῖσκει κανεὶς ν' ἀγοράσῃ, γιατί κανένας Ἀραβας δὲν δέχεται ν' ἀνταλλάξῃ μὲ ὅσοδήποτε χρυσάφι τέτοιο ἀνεκτίμητο θησαυρό.

Σὲ κάποια μέρη τῆς Ἀραβίας, ὅταν ὁ πολεμιστὴς φεύγῃ γιὰ τὸν πόλεμο, ἡ οἰκογένειά του εὐχεται στὸ ἄλογο, κι ὄχι στὸν καβαλλάρη, τὸ καλὸ κατευόδιο. Κι ὅταν γυρίσῃ ἀπὸ τὸν πόλεμο μονάχο τὸ ἄλογο χωρὶς τὸν καβαλλάρη, ἡ λύπη γιὰ τὸ θάνατο τοῦ πολεμιστῆ δὲν εἶναι τόσο μεγάλη, ὅσο μεγάλη εἶναι ἡ χαρὰ γιὰ τὸ γυρισμὸ τοῦ ἀλόγου.

Τὸ ἄλογο ἐκεῖνο τὸ καβαλλικεύει κατόπι ὁ γιὸς τοῦ σκοτωμένου ἢ κανεὶς ἄλλος στενὸς συγγενής, μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐκδικήσῃ τὸ θάνατο τοῦ σκοτωμένου. Ἄν ὅμως στὴ μάχη σκοτωθῇ τὸ ἄλογο, ἢ τὸ πιάσουν οἱ ἐχθροὶ σκλάβο και γυρίσῃ ὁ καβαλλάρης πεζός, οἱ δικοὶ του τὸν ὑποδέχονται πολὺ ψυχρὰ και μὲ μεγάλη περιφρόνηση. Οἱ θρῆνοι τότε γιὰ τὸ ἄλογο εἶναι ἀτέλειωτοι και τὸ πένθος κρατᾷ δλόκληρο μῆνα.

Κι ἀλήθεια τοῦ ἀξίζει τόση ἀγάπη ! Τὸ ἔχουν ἀναθρέψει μὲ πόνο, μὲ λαχτάρα. Ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ γεννηθῆ τὸ ἀγαπημένο ζῶο, δὲν ἀκούει λόγο κακό, οὔτε τὸ παραμικρὸ φοβέρισμα. Σ' ὄλη του τὴ ζωὴ δὲν ξέρει τί θὰ πῆ ξύλο.

Τὸ ἀνατρέφουν μὲ ὑπομονή, μὲ τρυφερότητα, μὲ χάρδια. Μὰ κι αὐτὸ ποτὲ δὲν δίνει ἀφορμὴ στὸν ἀφέντη του· καταλαβαίνει τίς ἐπιθυμίες του καὶ κάνει ὅ,τι ἐκεῖνος θέλει. Ἀνθρώπος καὶ ζῶο συναδελφώνονται καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ ὁ ἓνας χωρὶς τὸν ἄλλο. Ὅταν ὁ ἓνας λείπη, ὁ ἄλλος κάθεται λυπημένος καὶ σκεπτικός. Ὅταν τύχη καὶ σκοτωθῆ ὁ ἀφέντης του στὴ μάχη, τὸ ἄλογο δὲν τὸν ἀφήνει στὴν περιφρόνηση τῶν ἐχθρῶν του, ἀλλὰ τὸν τραβᾷ μὲ τὰ δόντια του ἀπὸ τὰ φορέματα καὶ τὸν φέρνει μακριὰ στὴ σκηνή του.

ε' Πῶς ἓνα ἄλογο ἐλευθέρωσε τὸν ἀφέντη του.

Μιὰ φορά, στὰ μέρη τῆς Δαμασκοῦ, μιὰ γενναία ἀραβικὴ φυλὴ ἔκαμε ἐπανάσταση γιὰ νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Οἱ Ἀραβες πολέμησαν παλικαρίσια, μὰ οἱ Τούρκοι ἦταν πολλοὶ καὶ τοὺς νίκησαν. Ἐπίασαν κι ἀρκετοὺς σκλάβους. Ἐνας ἀπὸ τοὺς πληγωμένους σκλάβους, ποὺ τὸν λέγανε Χασάν, εἶχε ἓνα πολὺ ὄμορφο ἄλογο, ποὺ κι αὐτὸ εἶχε πέσει στὰ χέρια τῶν Τούρκων.

Ὁ Χασάν κοίτονταν ἀπ' ἔξω ἀπὸ μιὰ σκηνή, σφιχτοδεμένος χέρια καὶ πόδια μὲ πέτσινα λουριά. Ἀξαφνα ἄκουσε τὸ χλιμίντρισμα τοῦ ἀλόγου του. Γνώρισε τὴ φωνή του καί, λαχταρώντας νὰ ξαναδῆ γιὰ τελευταία φορὰ τὸν ἀγαπημένο σύντροφό του, σύρθηκε σιγὰ σιγὰ μὲ τὰ γόνατα ὥσπου ἔφτασε στὸ μέρος ποὺ ἦταν τὸ ἄλογο. Μὰ καὶ τοῦ ζῶου τὰ πόδια ἦταν δεμένα σφιχτὰ καὶ δὲν μποροῦσε τὸ ἄμοιρο νὰ κουνηθῆ. Ὁ Χασάν μὲ τὰ δόντια του, σιγὰ σιγὰ, μὲ μεγάλη ὑπομονή, ἔκοψε τὰ

σχεινιά κι ελευθέρωσε τὰ πόδια τοῦ ἀλόγου. Τὸ εὐγενικὸ ζῶο σκύθει τότε τὸ κεφάλι του, πιάνει μὲ τὰ δόντια του τὴν πέτοινη ζῶνη ποῦ εἶχε ὁ ἀφέντης του στὴ μέση του, καὶ κρατώντας τὴν στερεὰ στὸ στόμα του, φεύγει σὺν ἀστραπή.

Ἔφρες ὀλόκληρες ἔτρεχε ἔτσι, περνώντας κάμπους καὶ βουνά, ὥσπου ἔφτασε λαχανιασμένο στὴν ἔρημο, στὴν σκιηνὴ τοῦ ἀφέντη του. Τὸν ἀπίθωσε ἀπαλὰ κοντὰ στὴ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιὰ του, κι ἔπειτα ξαπλώθηκε κι αὐτὸ χάμω, γύρισε τὰ μάτια του καὶ τοὺς κοίταξε ὅλους μὲ ἀγάπη, καὶ ξεψύχησε ἀπὸ τὴν κούραση.

σι' Πῶς τραγουδοῦν οἱ Ἄραβες τ' ἄλογά τους.

Ἐπειτα ἀπὸ τόσα προτερήματα ποῦ ἔχει τὸ εὐλογημένο αὐτὸ ζῶο, δὲν εἶναι παράξενο ποῦ τ' ἀγαποῦν τόσο πολὺ καὶ τὸ ὕμνοῦν οἱ Ἄραβες καὶ στὰ ποιήματά τους. Νά, τί λέει ἓνας ποιητὴς γιὰ τὸ χαριτωμένο αὐτὸ ζῶο :

«Πάψε νὰ μοῦ λὲς πῶς τὸ ζῶο αὐτὸ εἶναι τ' ἄλογό μου· νὰ λὲς καλύτερα πῶς εἶναι τὸ παιδί μου. Τρέχει πιὸ γρήγορα ἀπὸ τὸν ἄνεμο κι ἀπὸ τὴν ἀστραπή. Εἶναι καθαρότερο ἀπὸ τὸ μάλαμα. Τὰ μάτια του πετοῦν σπίθες καὶ μέσ' στῆς νύχτας τὸ βαθὺ σκοτάδι διακρίνουν καὶ τὴν τρίχα. Στὸ τρέξιμο περνᾷ καὶ τὰ ζαρκάδια· καὶ στὸν ἀετὸ λέει μὲ περηφάνεια : Πετῶ σὺν ἐσένα».

«Στὸ σφύριγμα τῆς σφαίρας, ἡ καρδιά του χτυπᾷ ἀπὸ πολεμικὸ ἐνθουσιασμό. Στὴ φωνὴ τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, χλιμιντρίζει ἀπὸ χαρά κι εὐχαρίστηση. Κλωτσᾷ τὸν ἐχθρὸ κατάστηθα· μὰ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν γυναικῶν ζητᾷ μ' εὐγενικὸ τρόπο τὴν τροφή του.

«Ὅταν ἐτοιμάζεται νὰ τρέξη, τὰ μάτια του δακρῦζουν ἀπὸ χαρά. Τί καιρὸς εἶναι, ποτέ του δὲν ἐξετάζει. Τοῦ εἶναι ἀδιάφορο ἂν εἶναι καλὸς ἢ κακός, ἢ ἂν σὲ λίγο θὰ ξεσπάση.

μπόρα. "Άλλο πλάσμα στον κόσμο δὲν βρίσκεται σὸν αὐτό.

«Πετὰ σὸν χελιδόνι. "Όλα τὰ καταλαβαίνει, ὅλα τὰ αἰσθάνεται, καὶ μονάχα ἡ φωνὴ τοῦ λείπει».

24. Κυνήγι ἀγρίων ἀλόγων.

Στὶς ἐρημιὲς τῆς Μικρασίας, ζῆ μιὰ φυλὴ ἀλόγων ποῦ δὲν ἐγνώρισε ποτὲ χαλινάρι καὶ σέλα. Ἐλεύθερα, τὰ ὄμορφα ζῶα βόσκουν ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ τὸ δροσερὸ χορτάρι ποῦ σκεπάζει τ' ἀπέραντα ἐκεῖνα ὀροπέδια, σβήνουν τὴ δίψα τους στὰ κρυσταλλένια καὶ κατάψυχρα νερὰ ποῦ βρίσκουν παντοῦ, τρέχουν μὲ τὶς χαίτες ὄρθιες, κυλιόνται καταγῆς μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση, καὶ ἐλεύθερα ὅπως ἔζησαν πεθαίνουν, ἐκτὸς ἀπὸ κεῖνα ποῦ ἔχουν τὸ ἀτύχημα νὰ πιαστοῦν. Γιατὶ οἱ Τοῦρκοὶ ἐκείνων τῶν μερῶν πολλὰ ἔχουν πιάσει ἀπὸ τ' ἄγρια αὐτὰ ζῶα καὶ τὰ ἔχουν ἡμερώσει. Ὑπάρχουν ὅμως ἀκόμα ἀρκετὰ στὸ καταπράσινο ὀροπέδιο ποῦ ἀπλώνεται πέρα ἀπὸ τὸ Ἄφιὸν Καραχισάρ.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1921 διάβαινε ἀπὸ κεῖ μιὰ ἐλληνικὴ μεραρχία. Οἱ καθαλάρηδες, ποῦ συνόδευαν τὸ στρατηγεῖο τῆς, εἶδαν ἀπὸ μακριὰ εἴκοσι ὡς εἴκοσι πέντε ἄγρια ἀλογα, χωμένα μέσ' στὸ χορτάρι ὡς τὰ γόνατα, ποῦ κοίταζαν ἀνήσυχα τοὺς σκλαβωμένους ὁμοφύλους τους.

Ὁ ἐπίλαρχος σταμάτησε καὶ αὐτὸς μόλις τὰ εἶδε. Ἡ μεραρχία εἶχε μεγάλη ἀνάγκη ἀπὸ ἄλογα. Ἡ εὐκαιρία ἦταν μοναδική. Κάλεσε τριγύρω του τοὺς καλύτερους καθαλάρηδες καὶ τοὺς ὁδήγησε τί νὰ κάμουν.

Δώδεκα ψηλόσωμα ἄλογα μὲ ψαλιδισμένη κανονικὰ τὴ χαίτη καὶ τὴν οὐρά, ξεκίνησαν μὲ τοὺς καθαλάρηδες τους, ἀργά, σὲ δυὸ ἀραιὲς σειρὲς δεξιὰ καὶ ἀριστερά, πρὸς τὸ μέρος ποῦ ἦταν μαζεμένα τὰ ἐλεύθερα ἄγρια ζῶα.

Τὸ σχέδιο ἦταν νὰ σχηματιστῆ ἓνας κύκλος μεγάλος δλόγυρα στὸ σπάνιο κυνήγι· κι ὁ κύκλος αὐτὸς σιγὰ σιγὰ νὰ γίνεταί πὺδ μικρός, ὥσπου νὰ στριμώξῃ τὰ ἄγρια ζῶα σὲ μιὰ μεγάλη μάντρα ἑνὸς ἔρημου χωριοῦ, ποῦ δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἀπὸ ἐκεῖ.

Οἱ καθαλάρηδες προχωροῦσαν ὁ ἓνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο μὲ μέτριο τρέξιμο. Κρατοῦσαν στὰ χέρια τους σχοινιά, ποῦ θὰ τοὺς χρησίμευαν γιὰ νὰ δέσουν τὴ νύχτα τ' ἄλογα στὰ παλούκια ποῦ θὰ κάρφωναν στὸ χῶμα. Εἶχαν ἐτοιμάσει καὶ θηλιές γιὰ νὰ πιάσουν μ' αὐτὲς ὅσα ἄλογα μποροῦσαν.

Ἐκεῖνες οἱ δυὸ σειρὲς τῶν κυνηγῶν ἔγιναν σιγὰ σιγὰ καμπύλες, ὥσπου σχημάτισαν ἡμικύκλιο, ποῦ οἱ δυὸ ἄκρες του προχωροῦσαν κατὰ τὶς δυὸ ἄκρες τῆς μακρινῆς ἀκόμα μάντρας.

Τὰ ἄγρια ἄλογα στὴν ἀρχὴ δὲν εἶχαν καταλάβει τὸν κίνδυνο. Ἀξαφνα ὁμως σκίετησαν καί, μὲ χρεμετισμοὺς ἀνήσυχους, ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἀκράτητα, φοβισμένα ἀπὸ τὶς ἄγριες φωνὲς τῶν κυνηγῶν. Προσπαθοῦσαν τὰ δύστυχα νὰ λοξέφουν γιὰ νὰ σπάσουν σὲ κανένα σημεῖο τὸν κύκλο καὶ νὰ φύγουν, μὰ δὲν μποροῦσαν.

Οἱ κυνηγοὶ ἄρχισαν τὸν καλπασμό. Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καὶ τ' ἄγρια ζῶα ὀρμώντας ὅλα μαζί κατὰ τὴ μάντρα. Μερικὰ μάλιστα κλωτσούσαν μὲ μανία τὸν ἀέρα καθὼς ἔτρεχαν, γιὰ νὰ φοβίσουν τὰ ἡμερα ἄλογα καὶ τοὺς κυνηγούς.

Μὲ τὰ πρόσωπα ξαναμμένα ἀπὸ τὸν πυρετὸ τοῦ κυνηγιοῦ, μὲ φωνὲς ζωηρὲς κι ἀδιάκοπες, μὲ τὰ χαλινάρια χαλαρωμένα, παρατημένα σχεδὸν στὸν τράχηλο τῶν ἀλόγων, μὲ τὰ γόνατα σφιγμένα στὰ πλευρὰ τῆς σέλας καὶ τὸ σῶμα γερμένο μπροστά, οἱ καθαλάρηδες κάλπαζαν μὲ ἀφάνταστη γρηγοράδα.

Ὁ τοίχος τῆς μάντρας δὲν ἀπεῖχε τώρα πολὺ. Τὰ ἄγρια ἄλογα κατάλαβαν πῶς σὲ λίγο θ' ἔχαναν τὴν ἐλευθερία τους, κι ὁ κίνδυνος αὐτὸς διπλασίαζε τὴ δύναμη καὶ τὸ θάρρος τους. Ὅρ-

Κυνήγι άγρίων άλόγων.

μησαν πρὸς τὰ πίσω ἀποφασιστικά, μὲ ἀφρισμένα τὰ στόματα, μὲ συγκωμένες τὶς μακριᾶς οὐρᾶς τοὺς μὲ ἀνεμισμένες τὶς ὄμορφες χαίτες τοὺς, ὑπέροχα στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐλευθερία. Πέντε ὡς ἕξη ρίχτηκαν ἀκράτητα στὸ δεξι ἄκρο τοῦ ἡμικύκλιου, κατόρθωσαν νὰ φοβίσουν τρία ἄλογα τῶν κυνηγῶν, νὰ τὰ κάμουν νὰ λοξέψουν κι ἔτσι νὰ βροῦν μέρος νὰ φύγουν.

*
* *

Μιὰ κατάσπρη κι ὄμορφη φοράδα δὲν μπόρεσε νὰ ξεφύγη. Μιὰ θηλιά σφεντονίστηκε καὶ σφίχτηκε στὸ μακρὸ λαιμὸ της. Τὸ ἄγριο ζῶο γιὰ λίγα δευτερόλεπτα ἔσερνε τὸ ἡμερο ἄλογο καὶ τὸν καθαλάρη του. Ἐπειτα σταμάτησε ἀπότομα. Κι ἓνας ἄλλος καθαλάρης τὴν πλησίασε καὶ τῆς πέρασε ἄλλο σχοινί, πιὸ λεπτό, γύρω στὸ στόμα της.

Τὰ ἄλλα ἄλογα χύθηκαν ἀπάνω στὰ ἡμέρα καὶ τὰ δάγκκαν, πολλὰ δάγκκαν καὶ τοὺς κυνηγούς. Ὁ ἀγῶνας ἦταν φοβερός. Φωνῆς δυνατές, καμτσικιᾶς ἀδιάκοπες, θηλιᾶς διασταυρώνονταν πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τοὺς, χρεμετισμοὶ πόνου ἔσχιζαν τὸν βραδινὸ ἀέρα.

Ἐπιτέλους τὰ περισσότερα κατόρθωσαν νὰ φύγουν καὶ μονάχα τέσσερα πιάστηκαν. Μὰ κι αὐτὰ ἐξακολουθοῦσαν ἀκόμη νὰ παλαίθουν μὲ λύσσα. Στριφογύριζαν στὸ ἴδιο μέρος, κλωτσοῦσαν, χλιμιντροῦσαν, καὶ ἀφρὸς ματωμένους ἔσταζε ἀπ' τὸ στόμα τοὺς.

Ἡ κατάσπρη φοράδα, τὸ περήφανο κι εὐγενικὸ ἐκεῖνο ζῶο, δὲν μπόρεσε οὔτε λίγες στιγμὲς νὰ ζήσει σκλαβωμένο. Μόλις ὁ καθαλάρης ἄρχισε νὰ μαζεύη τὸ σχοινί τῆς θηλιάς καὶ νὰ τὴν πλησιάζη, γύρισε καὶ τὸν κοίταξε μὲ μάτια φλογερά, ἔπειτα κλονίστηκε δλόκληρη μὲ φοβερὸ σπασμό, κι ἔπεσε κάτω στὰ χόρτα σὰ νὰ τὴν εἶχε χτυπήσει κεραυνός.

25. Τὸ λεοντάρι.

Κανένα ἀπὸ τὰ σαρκοφάγα δὲν ἔχει τὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ λεονταριοῦ. Ἔχει θάρρος, περήφανη περπατησιά, δύναμη φοβερή, γενναιότητα ἀφάνταστη· ὅλα αὐτὰ τὰ χαρίσματα κάνουν τὸ λεοντάρι ἀνώτερο ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα· γι' αὐτὸ τὸ λένε καὶ βασιλέα τῶν ζώων.

Τὸ ἀρσενικὸ λεοντάρι ἔχει κι ἓνα ἰδιαίτερο στόλισμα στὸ κεφάλι του, στὸ λαιμό, στὸ στήθος καὶ στοὺς ὠμους· μακριὰ καὶ πυκνὴ χαιτή. Τὸ θηλυκὸ δὲν ἔχει χαιτή· κι ἔταν γεννήσι, εἶναι πιὸ ἄγριο ἀπὸ τὸ ἀρσενικόν.

Τὸ δυνατὸ μάτι του βλέπει πολὺ μακριά· τ' αὐτιά του ἀκοῦνε ἀπὸ μεγάλη ἀπόστασι καὶ τὸν πιὸ ἐλαφρὸ θόρυβο· ἢ δυνατὴ ὀσφρησὴ του τὸ κάνει νὰ μυρίζεται τὴν τροφὴ του ὅπου κι ἂν εἶναι. Τὰ μεγάλα μυτερὰ δόντια του καὶ τὰ γυριστὰ νύχια του εἶναι σκληρὰ ὡς τὸ ἀτσάλι.

Τὸ λεοντάρι κρύβεται μέσα σὲ πυκνοὺς θάμνους, σὲ καλαμιῶνες, σὲ σπηλιές. Τὴν ἡμέρα κοιμάται, καὶ ξυπνᾷ ὅταν ἀρχίξῃ νὰ σουρουπώνῃ.

Μόλις ξυπνήσῃ, πετιέται ἀπάνω, τινάζει τὴ χαιτή του καὶ βγάζει ἓναν τέτοιο βρυχηθμό, ποὺ κάνει ὅλα τὰ ζῶα νὰ τρέμουν καὶ τὸ Βεδουῖνο νὰ μένη ἀκίνητος στὴ σκηνὴ του, βουδὸς ἀπὸ τὸ φόβο του.

Κανενὸς ζώου ἢ φωνῆ δὲν μοιάζει μὲ τὸ βρυχηθμὸ τοῦ λεονταριοῦ.

Ὁ βρυχηθμὸς του γίνεται ἀκόμη φοβερώτερος, ὅταν τὸ θηρίο εἶναι θυμωμένο· χτυπᾷ τότε τίς πλευρὲς του μὲ τὴν οὐρά, χτυπᾷ τὴ γῆ μὲ τὰ χοντρὰ πόδια του, σηκώνει ἐλόρθη τὴ μακριὰ χαιτή του καὶ δείχνει τὰ φοβερὰ δόντια του. Ἡ

φωνή του τότε είναι τρομαχτική. Μοιάζει σὰ βροντή. "Όλα τὰ ζῶα κρύβονται ἀπὸ φόβο στὶς φωλιές τους ἢ φεύγουν μακριὰ τρέχοντας, γιατί ξέρουν πὼς τὸ λεοντάρι, ἂν δὲν βρῆ τροφή κοντὰ στὴ φωλιά του, πηγαίνει πολὺ μακριὰ ὡς νὰ βρῆ...

Ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή ὁ βρυχηθμὸς τοῦ λεονταριοῦ ἀκούγεται κοντίτερα. Μ' ἓνα πήδημα περνᾷ τὸν ψηλὸ ἀγκασθωτὸ φράχτη τῆς μάντρας, ἀρπάζει με τὰ δόντια πρόβατο, κασίκι, ἀρπάζει ἀκόμη μικρὸ ἄλογο, μοιλάρι ἢ βόδι, ξαναπηδᾷ τὸ φράχτη κρατώντας στὸ στόμα του τὸ ζῶο, καὶ φεύγει σὰν ἀστραπὴ πρὶν οἱ φύλακες προφτάσουν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴ σκηνή τους.

Ἔτσι τὸ λεοντάρι ἀρπάζει τὴν τροφή του σὰν εἶναι πολὺ πεινασμένο καὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ πλησιάσῃ σὲ κοπάδια ἀπὸ ἡμερα ζῶα. Μὰ πὶδ εὐκολὰ ἀκόμα τὴν βρίσκει κυνηγώντας ἄγρια : λάφια, ἀγριόγιδα καὶ ἄλλα. Κρύβεται μέσα σὲ καλαμιῶνες καὶ παραμονεύει, ἢ σὲ πυκνοὺς θάμνους κοντὰ στὸ ποτάμι ἢ στὴ λίμνη, ἔπου τὰ ζῶα αὐτὰ συνηθίζουν νὰ πηγαίνουν νὰ πιοῦν νερό. Ἐκεῖ κάθεται καὶ παραμονεύει ὧρες.

"Όταν τὰ δυστυχισμένα πλησιάσουν χωρὶς ὑποψία, τὸ λεοντάρι μ' ἓνα φοβερὸ πήδημα τ' ἀρπάζει ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ μὲ ἓνα δυνατὸ δάγκωμα τὰ θανατώνει.

Τὸ λεοντάρι, σὰ χορτάση καλά, σκεπάζει μὲ φύλλα ἢ μ' ἡῶμα ὅ,τι τοῦ περισσεύει γιὰ νὰ τὸ φάῃ τὴν ἄλλη μέρα.

Μὰ τίς περισσότερες φορές δὲν βρίσκει τίποτα. Γιατὶ συχνὰ τὸ παρακολουθοῦν ἀπὸ μακριὰ τὸ τσακάλι, ἢ ὕαινα ἢ ἀρπαχτικά πουλιὰ πὺ τρῶνε φοφίμια, καὶ χορταίνουν μὲ τὰ περισσεύματα πὺ ἀφήνει ὁ βασιλέας τῶν ζῶων.

Δὲν εἶναι ἀλήθεια πὼς τὸ λεοντάρι δὲν πειράζει ποτὲ τὸν ἄνθρωπο. Κανένας Ἀραβας δὲν βγαίνει μονάχος κι' ἀοπλος τὴ νύχτα ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή του.

Οἱ ἄνθρωποι κυνηγοῦν τὸ φοβερὸ θηρίδ γιὰ τίς μεγάλες

Τὸ λεοντάρι.

ζημιές πού κάνει στά κοπάδια τους, και πολλές φορές και σ' αὐτούς τοὺς ἴδιους.

Οἱ Ἄραβες βρίσκουν τὴ φωλιά τοῦ λεονταριοῦ ἀπὸ τίς πατησιές του. Πολλές φορές ξεκινᾶ γιὰ κυνήγι λεονταριοῦ ἐλόκληρη φυλὴ Βεδουϊνων. Πηγαίνουν μὲ μεγάλη προσοχὴ και μὲ τὸ δάχτυλο στὴ σκανδάλη τοῦ ὄπλου φοβοῦνται μὴ βρεθοῦν ἄξαφνα κοντά του, γιὰτὶ τὸ τρίχωμα τοῦ θηριοῦ ἔχει χρῶμα πού μοιάζει μὲ τὸ χῶμα και δὲν διακρίνεται ἀπὸ μακριά. Καὶ τότε ἀλίμονο σ' αὐτούς!

Ὅταν φτάσουν κοντὰ στὴ σπηλιά πού κοιμᾶται τὸ θηριό, κάνουν δυνατὸ θόρυβο και ρίχνουν πέτρες νὰ τὸ ξυπνήσουν. Τὸ λεοντάρι, μόλις νιώσῃ πὼς τὸ παραφυλάγουν, πειέται ἀμέσως ἐλόρθο· τινάζει τὴ χαίτη του και ἀπαντᾶ μὲ τρομερὸ βρυχηθμὸ στὶς προκλητικὲς φωνές τῶν Βεδουϊνων.

Οἱ Ἄραβες πυροβολοῦν κατὰ τὴ σπηλιά. Ἄξαφνα φανερώ-νεται τὸ λεοντάρι μὲ ἐλόρθη τὴ χαίτη του και μὲ μάτια πού βγάζουν φλόγες, και παρατηρεῖ τοὺς ἐχθρούς του διαλέγοντας ἐκείνον πού θέλει νὰ ξεσχίση. Ἐτοιμάζεται νὰ ὀρμήσῃ, και χαμηλώνει τόσο πολὺ τὸ σῶμα του πρὸς τὴ γῆ, πού μονάχα τὸ κεφάλι του φαίνεται πάνω ἀπὸ τὴν πυκνὴ χαίτη.

Ἡ στιγμὴ αὐτὴ εἶναι ἡ κρίσιμη. Σ' ἓνα γνέψιμο τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἀράβων, τριάντα σφαῖρες τὸ λιγώτερο πέφτουν ἀπάνω στὸ τρομερὸ θηριό.

Ἄν καμιὰ ἀπὸ τίς σφαῖρες τὸ πετύχῃ στὴν καρδιά ἢ στὸ κεφάλι, τὸ λεοντάρι ξεψυχᾷ χωρίς βογγητό, χωρίς τὸν παραμικρὸ ἀναστεναγμὸ.

Πολλές φορές ὅμως τὸ θηριὸ πληγγώνεται ἐλαφρά. Καὶ τότε χυμᾷ μὲ λύσσα καταπάνω στοὺς κυνηγούς του. Ἄλλου βγάζει τὸ μάτι, ἄλλου κόβει τὸ χέρι, ἄλλου μ' ἓνα δάγκωμα κόβει τὸ κεφάλι, και ἄλλον τὸν ρίχνει καταγῆς ἀνάσκελα.

Ἡ στιγμὴ αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ φοβερὴ ἀπ' ὅλες. Τὸ λεοντάρι,

στηρίζοντας τὸ δεξιὸν τοῦ πόδι στο στήθος τοῦ ἄτυχου κυνηγοῦ, μὲ τὴν οὐρὰ ψηλά καὶ τὴ χαίτη ποῦ κυματίζει, στέκεται καμαρώνοντας τὸ θρίαμβό του.

Στὸ μεταξὺ πλησιάζουν οἱ ἄλλοι Ἄραβες μὲ τὰ ὄπλα τους ἀπάνω στο θηριό, ἔτοιμοι νὰ ρίξουν· μὰ γιὰ νὰ μὴν κάμουν λάθος καὶ σκοτώσουν μαζὶ μὲ τὸ λεοντάρι καὶ τὸ συντροφό τους, ἔρχονται ὅσο μποροῦν πιὸ κοντά.

Τὸ θηριό, ἂν ἔχη ἀκόμα ἀρκετὴ δύναμη, ξεσχίζει τὸν κυνηγὸ ποῦ κρατεῖ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του καὶ χύνεται σὰ λυσσασμένο ἀπάνω σ' αὐτοὺς ποῦ ἦρθαν νὰ τὸν βοηθήσουν.

Ἄν ὅμως νοιώθῃ τὴ δύναμή του νὰ φεύγῃ καὶ καταλαβαίνει πὼς κοντεύει ἡ ὥρα νὰ πεθάνῃ, κόβει μὲ μιὰ δαγκωματιὰ τὸ κεφάλι τοῦ νικημένου ἐχθροῦ κι ἔπειτα, κλείνοντας τὰ μάτια, περιμένει ἀτάραχο τὸ θάνατο.

26. Ὁ καρχαρίας.

Ὁ καρχαρίας εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀγριόψαρα ποῦ ὁ Ὀδυσσεὺς φοβόταν μὴν τὸν φᾶνε, ὅταν πάλαιψε μὲ τὰ φοβερὰ κύματα γιὰ νὰ βγῇ στὴ χώρα τῶν Φαιάκων.

Ὁ καρχαρίας γίνεται μεγάλος ὡς δέκα μέτρα. Ζῆ στις ἀνοιχτὲς θάλασσες, κάποτε ὅμως περνᾷ τὸ Γιβραλτάρ, μπαίνει στὴ Μεσόγειο θάλασσα κι ἐπισκέπτεται καὶ τὶς δικές μας ἀκρογιαλιές.

Εἶναι πολὺ λαίμαργος καὶ αἱμοβόρος. Ἡ χαρὰ του εἶναι νὰ ξεσχίξῃ σάρκες, νὰ χύνη αἷμα σὰν τὴν τίγρη· καὶ γι' αὐτὸ τὸν λένε τίγρη τῆς θάλασσας.

Ἀκολουθεῖ τὰ καράβια καὶ τρώει λαίμαργα ὅ,τι πρᾶγμα πετάξουν οἱ ναῦτες στὴ θάλασσα· κόκκαλα, κρέατα, ξύλα, κιβώτια, σχοινιά καὶ ὅ,τι ἄλλο.

Τὸ συνηθισμένο φαΐ του εἶναι ψάρια· μὰ ἐκεῖνο ποῦ νοστι-

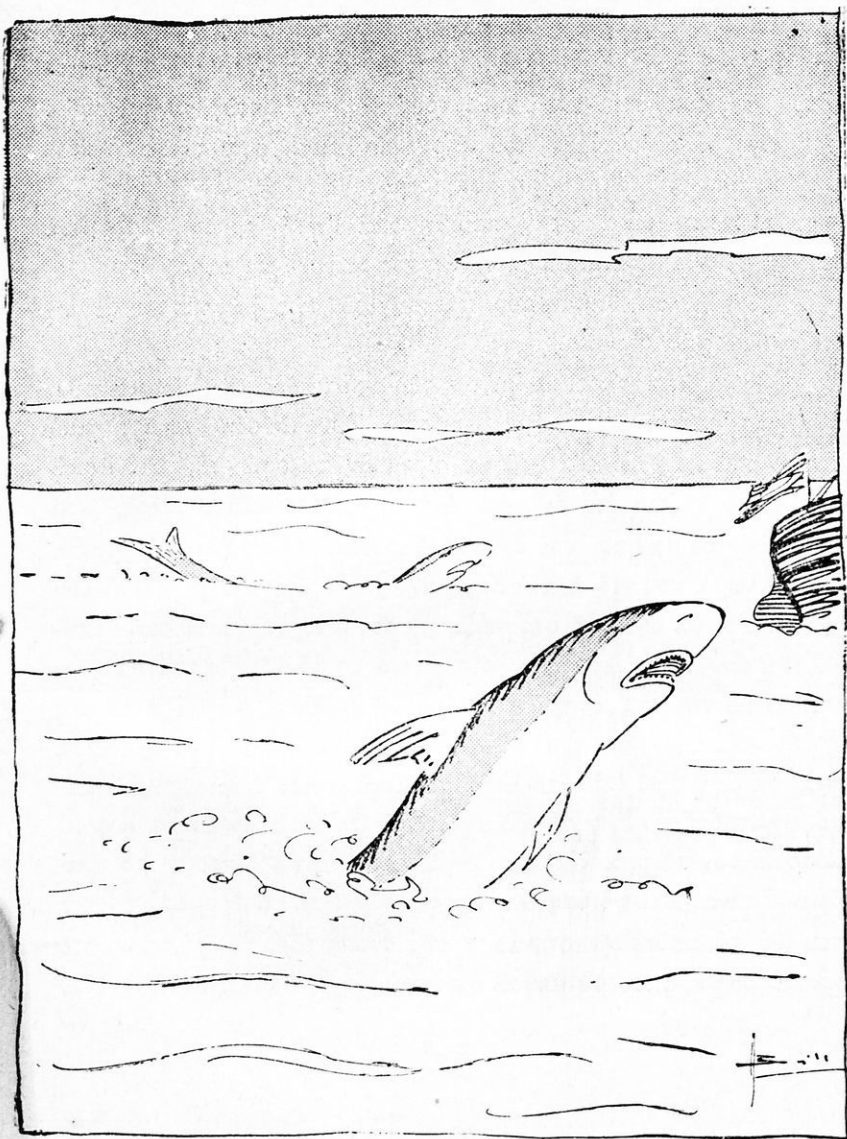
μεύεται περισσότερο ἀπ' ἔλα, εἶναι τὸ ἀνθρώπινο κρέας. Ἄλλο-
μονο στὸ ναύτη πού πέση στὴ θάλασσα τὴ στιγμή πού εἶναι
κοντὰ τὸ φοβερὸ θεριό. Χύνεται κατὰ πάνω του μὲ ἀνοιχτὸ
τὸ πελώριο στόμα του, ὅπλισμένο μὲ ἕξη σειρὲς τριγωνικὰ καὶ
πριονωτὰ δόντια, δυνατὰ σὰν ἀσταλένια καρφιά, καὶ τὸν κατα-
σπαράζει.

Τόσο πολὺ τοῦ ἀρέσει τὸ ἀνθρώπινο κρέας, πού μὲ κίνδυνο
τῆς ζωῆς του κολυμπᾷ κοντὰ στὶς παραλίες γιὰ νὰ τὸ πετύχη.
Πολλὲς φορές πηδᾷ μέσα σὲ ψαρόβαρκες γιὰ νὰ ἀρπάξη ὅποιον
βρῆ. Ἕνας καπετάνιος καραβιοῦ διηγεῖται πὼς μιὰ φορά, ἐκεῖ
πού ταξίδευε, πέθανε στὸ καράβι του ἕνας Ἀράπη. Ἄξαφνα
βλέπει ἕνα φοβερὸ καρχαρία νὰ παρακολουθῆ τὸ πλοῖο του.
Προστάζει ἀμέσως νὰ κρεμάσουν τὸ πτώμα τοῦ Ἀράπη στὴν
ἄκρη μιᾶς ἀντένας, πέντε μέτρα ψηλὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ὁ καρ-
χαρίας μόλις τὸ εἶδε, ἄρχισε νὰ πηδᾷ, γιὰ νὰ τὸ φτάσῃ.
Ἐπιτέλους, ἔπειτα ἀπὸ πολλὴ ὥρα, τὸ κατόρθωσε, τὸ ἔκανε
κομμάτια καὶ τὰ κατὰπτε.

* *

Τὸ κεφάλι τοῦ καρχαρία εἶναι πλατὺ κι ἡ μύτη του μα-
κρουλὴ καὶ μυτερή, γιὰ νὰ σχίξῃ εὐκόλα τὰ μεγάλα κύματα
τοῦ ὠκεανοῦ καὶ νὰ προφτάνῃ τὰ ψάρια πού κυνηγᾷ. Τὸ
σῶμα του εἶναι μακρὸ καὶ στογγυλό, κι ἡ οὐρά του μεγάλη
μὲ πλατὺ δυνατό φτερούγι. Καὶ τὰ φτερούγια τοῦ στήθους
εἶναι μεγάλα σὰν κουπιὰ καὶ πολὺ δυνατὰ. Ὁ σκελετός του
εἶναι καμωμένος ἀπὸ χόνδρους γιὰ νὰ λυγᾷ καὶ νὰ κινῆται
εὐκόλα.

Τὸ δέρμα του εἶναι χοντρό, ἀπὸ μέσα σκεπασμένο μὲ λί-
πος καὶ ἀπ' ἔξω τραχὺ κι ἀνώμαλο. Καὶ τόσο πολὺ, πού μ'
αὐτὸ τρίβουν καὶ κάνουν γυαλιστερὰ διάφορα πράγματα. Μὲ τὸ

Ὁ καρχαρίας

δέρμα αυτό κάνουν και λουριά, σκεπάζουν κιβώτια, θήκες και πολλά άλλα. Άλλα θηριά μεγάλα τής θάλασσας, και με δόντια δυνατά τυχαίνουν να δαγκώσουν καρχαρίες, μα δε μπορούν να τρυπήσουν το δέρμα τους και να τους πληγώσουν. Ἡ ράχη κι οί πλευρές του καρχαρία είναι σταχτερές, ή κοιλιά κι όλα τὰ κάτω μέρη άσπριδερά.

Ἐο καρχαρίας, όταν πεινάη και ζητή τροφή, κολυμπά κοντά στην επιφάνεια τής θάλασσας και χωρίς παραχή.

Μόνο λίγο ή άκρη του φτερουγιού τής ράχης του ξεχωρίζει έξω από το νερό.

Μα τὰ διαπεραστικά μάτια τών ναυτικών τόν διακρίνουν, κι άμέσως έτοιμάζουν ένα άγκίστρι δυνατό σαν εκείνα που έχουν στα κρεοπωλεία για να κρεμούν τὰ σφαχτά. Στο άγκίστρι αυτό βάζουν για δόλωμα ένα μεγάλο κομμάτι λαρδί και τὸ δένουν σε μακριά και δυνατή άλυσίδα. Ἐο καρχαρίας χιμάει στο δόλωμα και τὸ καταπίνει μαζί με τὸ άγκίστρι. Ἐπειτα προσπαθεί να βυθισθῆ στο νερό, μα δεν μπορεί, γιατί τόν εμποδίζει ή άλυσίδα. Ἀρχίζει λοιπόν, να σπαράζη δυνατά και να χτυπά με τήν ούρά του τή θάλασσα ώπου να εξαντληθῆ ή δύναμή του. Τότε οί ναύτες τραβούν λίγο τήν άλυσίδα για να βγῆ έξω από το νερό το κεφάλι του ψαριού, και κατόπι κατεβάζουν ένα χοντρό σχοινί με θηλιά στην άκρη, και μ' αυτό δένουν τὸ θηριό από τή μέση. Σιγά σιγά έπειτα τὸ τραβούν άπάνω, και με μεγάλη προφύλαξη από τὰ τρομερά δόντια του και τὰ φοβερά χτυπήματα τής ούρας του, τὸ ρίχνουν στο κατάστρωμα, όπου με μεγάλα τσεκούρια τὸ σκοτώνουν.

* * *

Τὸ κρέας του καρχαρία είναι πολὺ σκληρό, μυρίζει πολὺ άσχημα κι είναι δύσπεπτο. Στη Γουινέα όμως οί Ἀραπάδες τὸ

τρῶνε, ἀφοῦ τὸ ἀφήσουν ἀρκετὸν καιρὸ νὰ σιτέψῃ. Καὶ πολλοὶ φαράδες τρῶνε τὸ κάτω μέρος τῆς κοιλιᾶς τοῦ μικροῦ καρχαρία, ἀφοῦ πρῶτα τὸ καθαρίσουν καλὰ καὶ τοῦ ἀφαιρέσουν τὴν ἄσχημη μυρωδιὰ πού ἔχει.

Οἱ Ἴσλανδοὶ μεταχειρίζονται πολὺ τὸ πάχος τοῦ καρχαρία. Ἀπὸ ἓνα μεγάλο καρχαρία βγάζουν περισσότερο ἀπὸ δύο τόνους πάχος. Μὰ τὸ πιὸ παράδοξο εἶναι πού σὲ κάποιες ἀκρογιαλιές τῆς Ἀφρικῆς, πού κατοικοῦν ἀγριάνθρωποι, σέβονται τὸν καρχαρία καὶ τὸν τιμοῦν σὰ θεό! Τρεῖς φορές τὸ χρόνο τοῦ κάνουν γιορτὴ· μὲ τὰ μονόξυλά τους, γεμάτα κόττες καὶ ἄλλα πουλερικὰ καὶ διάφορα ζῶα, πηγαίνουν στὸ μέρος πού συχνάζουν καρχαρίες καὶ τοὺς τὰ μοιράζουν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι τίποτα μπροστὰ σ' αὐτὸ πού θὰ μάθουμε τώρα:

Κάθε χρόνο προορίζουν ἓνα παιδί, ἀπὸ τὴν ὥρα πού θὰ γεννηθῇ γιὰ θυσία στὸν καρχαρία. Κι ἔταν γίνῃ δέκα χρονῶν, τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς τοῦ καρχαρία, τὸ δένουν σ' ἓνα παλούκι, κοντὰ στὴν ἀμμουδιά, πού σὲ λίγο γίνεται ἡ συνηθισμένη παλίρροια τοῦ ὠκεανοῦ. Τὸ παιδί τότε φωνάζει, ἀλλὰ νὰ κι οἱ καρχαρίες φτάνουν, ἔρμουν καταπάνω του καὶ τὸ καταπίνουν. Ἡ μητέρα στέκεται λίγο πιὸ πέρα καὶ κλαίει βέβαια πού βλέπει τὸ παιδί της στὰ δόντια τοῦ θηριοῦ, μὰ παρηγοριεῖται μὲ τὴν ἰδέα πὼς ἡ θυσία αὐτὴ εἶναι γιὰ τὸ καλὸ ἔλγῃ τῆς φυλῆς!

Ἡ φιλοπατρία, βλέπετε, δὲν εἶναι προνόμιο μόνο τῶν πολιτισμένων. Τὴν ἔχουν κι οἱ ἀγριάνθρωποι.

Ποιήματα

1. Ψωμί.

Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα, ποὺ θάρθη ἀπὸ τὸ μύλο,
πρωτόσιαλτο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.

Ζυμώνουν τ' ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τις παλάμες
μέσ' στὴν καλοπελεκητὴ πινακωτὴ—προικιό της.

Τὸ φροῦνο καίει, τεχνίτισσα στὸ φούρνο, ἢ γοιὰ κυρούλα,
ξανανωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιά τῆς ρόκας.

Ἦ βραδινὸ συμμαζέμα, στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φούρνου!

Κι ὃ μέθυσμα ἀπ' τὴ μυρωδιὰ πρώτου ψωμοῦ, ποὺ
[ἀχνίζει

κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποῦ χωρὶς μαχαίρι
καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιά, στὶς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια!

Καὶ σὺ, θυσία τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλωσύνη,
σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βούλλα,
καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς ἐκκλησιᾶς μεράδι,
ποὺ θὰ κοπῆς τὴν Κυρικὴ μέσ' στ' ἀργυρὸ ἀρτοφόρι
καὶ στ' ἅγιο δισκοπότηρο μὲ τὸ κρασί θὰ σμίξης.

2. Οἱ τρεῖς φίλοι.

Μέσ' σὲ λαγκάδι σκιερὸ κι ἡουχο μιὰν ἡμέρα
ρουάκι χρυσταλλένιο

Τὸ πράσινο ἐχάιδεψε χορτάρι πέρα πέρα

Κι ἄγρια κρίνα μὲ νερὸ ἐδρόσιζε ἀσημένιο.

Ἦταν ἡμέρα ὁμορφη κι αὐγὴ πολὺ ἀκόμη

ἽΟταν ἐφάνηκαν ἐκεῖ μαζὶ τρεῖς πεζοδρομοί.

Συνομιλοῦσαν κι ἔρχονταν σὰ φίλοι ἀγαπημένοι·

Σὲ ρίζα δέντρου κάθισαν ἀπάνω κουρασμένοι.

ἽΟ ἕνας ἄντρας ἦτανε θρασύς, μὲ φτερωμένα

Τὰ πόδια, μ' ἄταχτα μαλλιά καὶ γένια μπερδεμένα.

Τὸν λέγαν ἄνεμο Βοριά. Οἱ σύντροφοί του πάλι

Γυναῖκες ἦτανε· ἡ μιὰ σὰ γίγαντας μεγάλη,

Κάθε πνοή της ἔκαιγε· σπινθήριζε ἡ ματιά της,

Καὶ σὰ δύο φλόγες μοιάζανε τὰ δύο μάγουλά της.

ἽΟ κόσμος τὴν ἐτρόμαζε καὶ τὴν ἐπιθυμοῦσε.

Καὶ τὸνομά της τὸλεγαν Φωτιά ὅπου περνοῦσε.

ἽΗ ἄλλη ἦταν δροσερὴ, γλυκειά, γαλανομμάτα,

Καὶ ὁ Βοριάς καὶ ἡ Φωτιά μὲ σέβας τῆς μιλοῦσαν.

Τὰ μάτια της τὰ ντροπαλά, σεμνότητα γεμάτα,

Κάτω στὴ γῆ κοιτάζανε, Τιμὴ τὴν ἐκαλοῦσαν.

Ἄφου ξεκουραστήκανε, εἶπε ὁ Βοριάς : « Φοβοῦμαι,
Μήπως ἐκεῖ πού τρέχουμε καμμιὰ φορὰ χαθοῦμε.
Γιὰ πέστε ποῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῆ τὸν ἄλλο πάλι,
Ἄν χωριστοῦμε τρέχοντας σὲ μιὰ μεριά καὶ σ' ἄλλη ; »
« Εὐκόλα, εἶπε ἡ Φωτιά, νὰ μ' εὔρετε μπορεῖτε :
Ὅπου κοιτάξετε καπνό, ἐκεῖ θενὰ μὲ ἰδῆτε ».
Κι εἶπε ὁ Βοριάς : « Σὲ κύματα ἐπάνω φουσκωμένα
Κι ὅπου τὰ φύλλα σείονται, θὰ μ' εὔρετε καὶ μένα.

— Ὅμως ἔσένα ποῦ, Τιμή, ἂν κάποτε χαθοῦμε,
Μποροῦμε νὰ σὲ βροῦμε ; »
Κι ἐκείνη ἀναστέναξε : « Ἀνίσως μ' ἀγαπάτε,
Τοὺς ἀποκριθῆκε, ποτὲ νὰ μὴ μὲ παρατάτε.
Ἄν φύγω, μήτε ἄνεμος, μήτε φωτιά μὲ φτάνει·
Κεῖνος ποῦ χάσῃ τὴν τιμή, γιὰ πάντα τήνε χάνει ».

3. Θαλασσινὸ τραγούδι.

Γλυκὰ φυσᾷ ὁ μπάτης,
ἢ θάλασσα δροσίζεται·
στὰ γαλανὰ νερά της
ὁ ἥλιος καθρεφτίζεται.
Καὶ λὲς πὼς παίζουν χαρωπὰ
πετώντας δίχως ἔννοια
Ψαράκια χρυσοφτερωτὰ
σὲ κύματ' ἀσημένια.

Στοῦ καραβιοῦ τὸ πλάι
ἓνα τρελλὸ δελφίνι

γοργόπτερο πετάει
καί πίσω μᾶς ἀφήνει.
Καί σὰ νὰ καμαρώνεται,
τῆς θάλασσας τὸ ἄτι
μὲ τοὺς ἀφρούς του ζώνεται
καί μᾶς γυρνᾷ τὴν πλάτη.

Χιονοπλασμένοι γλάροι
πῶχουν φτερούγια ἀτίμητα
καί γιά κανένα ψάρι
τὰ μάτια τους ἀκοίμητα,
στὰ ξάρτια τριγυρίζοντας
ἀκούραστα πετοῦνε,
ἢ μὲ χαρὰ σφυρίζοντας
στὸ πέλαγα βουτοῦνε.

Καί γύρω караβάκια
στὴ θάλασσ' ἀρμενίζουν,
σάν ἄσπρα προβατάκια,
πὺν βόσκοντας γυρίζουν
μὲ χαρωπὰ πηδήματα
στοὺς κάμπους ὅλη μέρα
κι ἔχουν βοσκή τὰ κύματα,
βοσκό τους τὸν ἄερα.

4. Τὸ τραγούδι τοῦ γερο-ναύτη

Νά, βροχή και πάλι ἄρχισε νὰ πέφτη,
ἄγριος σιὰ ξάρτια ὁ βοριάς σφυρίζει,
καὶ τὸ πέλαγὸ μας, ποῦμοιαζε καθρέφτη,
κοίτα πῶς φουσκώνει, κοίτα πῶς ἀφρίζει !
Μὰ ὁ γερο-ναύτης κῦμα δὲν φοβάται,
τὶ θὰ πῆ δὲν ξέρει βαρυχειμωνιά . . .
Αἴ ! ναυτόπουλά μου, γύρω μου πετάτε
κι' ὄλοι στὰ πανιά, ὄλοι στὰ πανιά ! . .

Κοίτα, τὸ καράβι φεύγει γιὰ τὰ ξένα
καὶ μὲ τὰ πανιά του φτερωμένο τρέχει.
Βλέπε πῶς τὸ σπρώχνουν κύματ' ἀφρισμένα
καὶ μὲ τὸν ἀφρό τους ὁ βοριάς τὸ βρέχει . . .
Φύσηξ' ὅσο θέλεις, τῆς στεριάς ἀγέρι,
καὶ σύ, ἄγριο κῦμα, σπρώξε μας μακριά . . .
Ἄπ' τὰ σκλαβωμένα μᾶς προσμένουν μέρη,
φύσηξε, βοριά, φύσηξε, βοριά.

Τὶ χαρὰ θὰ νοιώσουν τόσοι πάλι σκλάβοι,
ποὺ ψυχὴ ἀνθρώπου δὲν τὴν ξεστομίζει,
τὸ ἀγαπημένο σὰν ἰδοῦν καράβι
καὶ τὴ γαλανή μας, ποὺ θὰ κυμαίτση . . .
Φύσηξε, βοριά μου, ἀπὸ τ' ἀκρογιάλι
καὶ σὲ σκλαβωμένη φέρε μὲ ἀγκαλιά,
εἰς τοὺς ἀδελφούς μου νὰ χαρίσω πάλι
δυὸ γλυκὰ φιλιὰ, δυὸ γλυκὰ φιλιὰ . . .

Φύσηξε, βοριά μου, και θὰ ἔρθη μέρα,
ἢ Ἑλλὰς νὰ ψάλλη τὴν ἀνάστασή της,
και νὰ πνεύσῃ ὅλοι λευτεριάς ἀγέρα
ὅπου σκλαβωμένο βρίσκεται παιδί της . . .
Φύσηξε, βοριά μου, και μὲ τ' ἀγριοκαίρι,
τὰ παλιὰ τοῦ Μάρτη ξύπνισε θεριά,
στὴ σκλαβιά νὰ δώσῃ ἀντρειωμένο χέρι
ἢ ἔλευτεριά, ἢ ἔλευτεριά!

5. Ἡ γοργόνα

(Δαϊκὴ παράδοση)

Μέσ' στὸ πλατὺ τὸ πέλαγο καρὰβι τοξιδεύει.
Τριγύρω νύχτ' ἀπλώνεται
Και μὲ τ' ἀγέρι, πὺν ἔλαφρὰ τὰ κύματα χαϊδεύει,
τὸ πλοῖο τ' ἀσπροφόρετο κουνιέται, ἀργοσαλεύει,
σὶ νύφη πὺν ὄλο και λυγὰ και γλυκοκαμαρώνεται,

Μὰ ξάφνου, σὰ νὰ κάρφωσε σ' ἀμμουδιαστὸ ἀκρογιαλὶ
τις δυὸ του ἄγκυρες μαζί,
τὸ πλοῖο στέκει και μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει
γοργόνα θαλασσοβρεχτη μ' ἀγριοπὸ κεφάλι :
« Ὁ βασιλιάς Ἀλέξαντρος ἀπέθανε γιὰ ζῆ; »

Βροντολογάει τὸ στόμα της και τὰ νερὰ ἀναδεύει
μὲ τὴν ψαροῖσια της οὐρά,
και τὸ γυναῖκιο της αὐτὶ ἀπόκριση γυρεύει.

«Ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος σὺν κόσμῳ βασιλεύει»,
ὁ ναύτης ἀποκρίνεται, «ζωὴ νᾶχης, κυρά!»

Ἄλλομονο ἂν τῆς ἔλεγε πὺς εἶναι πεθαμένος
ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά!

Εὐθύς τὴν ἴδια τῇ στιγμῇ ὁ ναύτης ὁ καημένος
μαζὶ μὲ τὸ καράβι του θὰ βούλιαζε πνιγμένος,
καὶ ἡ γοργόνα θᾶρχιζε νὰ κλαίῃ τὸ βασιλιά.

Μὰ τώρα πού ἔμαθε πὺς ζῆ, τὴν ὄψη τῆς ἀλλάζει
καὶ μ' ὁμορφίης στολίζεται,
γίνεται κόρη λυγερή, στὰ κύματα πλαγιάζει,
μὲ δυὸ ματάκια ὀλόγλυκα τριγύρω τῆς κοιτάζει
καὶ ἀπ' τὰ ξανθὰ τῆς τὰ μαλλιά τὸ πέλαγο φωτίζεται.

Τὸ πλοῖο πάλι ξεκινᾷ καὶ σιγαλὰ ἀρμενίζει
στὴ θάλασσα τὴ γαλανή,
καὶ ἡ γοργόνα σὺν ἀφρῶ σὰ γλᾶρος φτερουγίζει·
λύρα κρατᾷ ὀλόχρυση καὶ παίζοντας ἀρχίζει
νὰ τραγουδᾷ στὸ πέλαγο μὲ οὐράνια φωνή.

6. Τὸ μελτέμι

Ἦρθες νὰ δροσίσης
τὴ φρυγμένη γῆ,
καὶ ζωὴ νὰ χύσης
στὴ νεκρὴ σιγῇ
ποῦ ὄλα τὰ βαραίνει,
ὄλα τὰ μαραίνει.

Ἄρωμα βουνίσιο
πνέεις ἀλαφρό,
φύλιο πελαγίσιο
σιάζοντας ἀφρό,
στὴ μορφὴ σου τρέμει,
γαλανὸ μελτέμι.

Πνέεις, λούζεις, ραίνεις.
τὰ χρυσὰ νησιά
καὶ ὄλα τ' ἀνασταίνεις
μέσα στὴ δροσιά.
Σὺ τὴ φλόγα παίρνεις,
τὴ χαρὰ οὐ φέρνεις ! . . .

Πῶς ἀνατριχιάζει
τὸ γλαυκὸ νερὸ
καὶ γλυκὰ παφλάζει
σὺν βαρὺ πλευρὸ

πλοίου ποῦ ἀργολόγα
στοῦ πελάου τῆ φλόγα!

Τὸ μουρμούρισμά σου
μέσ' στή σιγαλιὰ
καὶ τὸ φλίφλισμά σου
στήν ἀκρογιαλιὰ
εἶναι ὄλο ὑγεία,
δρόσο κι εὐλογία.

Μελτεμάκι, τρέχε
πέλαγα, νησιά,
τὸ φτερό σου βρέχε
μέσα στή δροσιά,
χύνε φύκιου ἀρμύρα
καὶ βουνίσια μύρα.

Τὸ μουρμούρισμά σου
μέσ' στή σιγαλιὰ
καὶ τὸ φλίφλισμά σου
στήν ἀκρογιαλιὰ
εἶναι ὄλο ὑγεία,
δρόσο κι εὐλογία.

7. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου.

Βαριά, ἀπ' τὴ σαραντάχρονη καβάλλα σκουριασμένα,
τῶν Προφυλαίων τὰ μάρμαρα πατώντας ἀντρειωμένα,
τοῦ βασιλιᾶ προσκυνητῆ βροντοῦν τὰ φτεριστήρια,
στὴν Παναγιὰ Ἀθηνιώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια·
τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, πού τὰ φτερὰ ζυγίζει
κι ἀνασαλεύει κρεμαστὸ χωρὶς νὰ φτερουγίξει,
καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο, θαματοουργὸ καντήλι,
πῶχει τὸ λάδι ἄσωστο κι ἄκαγο τὸ φυτίλι.

.....

Πέρασαν χρόνια καὶ καιροὶ κι ἔγινε σκλάβα ἡ Πίστη·
τὸ περιστέρι ἐπέταξε καὶ τὸ καντήλι ἐσβήστη,
τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ χάλασμα χορταριασμένο μένει
κι ἡ Παναγιὰ Ἀθηνιώτισσα γιὰ πάντ' ἀποδιωγμένη.

.....

Πέρασαν χρόνια καὶ καιροὶ καὶ κάποια νύχτα πάλι
φάντασμα στήθηκε ἡ ἐκκλησιά μὲ τὰ παλιά της κάλλη,
μόσκος καπνὸς εὐώδιασε ἀπ' τὰ λιβανιστήρια.
στὰ μάρμαρ' ἀντιλάλησαν βαριά τὰ φτεριστήρια,
μεσουρανώντας κύλισε διπλόφωτο ἓν ἄστέρι
καὶ τὸ καντήλι ἀνάφτηκε κι ἤρθε τὸ περιστέρι.

8. Ὁ Βουλγαροκτόνος στὴν Ἀκρόπολη.

Βλέπω· εἶναι πάτημα στρατοῦ· βλέπω εἶναι λάμψη ἀρμάτων
Σταυροὶ κι ἀητοὶ καὶ λάβαρα καὶ λόγγες καὶ σκουτάρια . . .
Χίλιωνε δρόμων ἰδρωτας σταλάζει ἀπ' τὰ κορμιά τους,
Μέσ' στίς ματιές τους οἱ φωτιές χίλιων πολέμων καΐνε.
Δυσκολομέτρητος λαὸς κι ἀπόκοτος, καὶ δείχνει,
Πὼς δὲν ὀρμᾶ πρὸς τὰ γραφτὰ ξολοθρεμῶν κι αἱμάτων.
Μὰ φτάνει ἐδῶ χαρούμενα καὶ πομπικὰ πρὸς κάποιον
Θρησκευτικὸ προσκύνημα καὶ μέγα πανηγύρι.
Καὶ τρέμει καὶ βουλιάζει ἡ γῆ, καθὼς πατᾶ. Καὶ βλέπω . . .
Ὁδηγητὴς του ἀλύγιστος γίγαντας καβαλλάρης,
Καὶ ξεχωρίζει ἀνάμεσα σὲ ὄλους, καὶ ἀξίζει
Ἕνας γιὰ ὄλους. Πέστε μου, γύρω οὐρανοὶ καὶ κόσμοι
Ποιὸς εἶν' ὁ μέγας κι ἀπὸ ποῦ ; Βασιλικὰ ἢ στολή του.
Κι ἄλλοι σιτὸ πλάι του σὰν αὐτὸς βασιλικὰ ντυμένοι,
Μὰ τὴ μεγαλωσύνη του δὲν τὴ φορεῖ κανένας.
Γύρω πολλοὶ βασιλικοί, μὰ ὁ βασιλιάς εἶν' ἕνας.
Ἀρχοντικὰ εἶν' ἡ ὄψη του καὶ τῆς ψυχῆς του εἰκόνα . . .
...Κι εἶναι φεγγαροπρόσωπος, κι ὁ καλοστυλωμένος
Λαιμὸς του ὁμορφοκάθεται στοὺς ὄμους· κι εἶναι πύργος
Χορταρισμένος καὶ δασιὰ σιτὸ πρόσωπό του ἢ τρίχα.
Κύκλος τὰ γένια του πυκνός, ἀσημοχρυσωμένος,
Καὶ κάθε ποῦ θυμοῦ σεισμὸς τὴ σκέψη του ταράζει,
Τὸ χέρι ὑψώνεται σ' αὐτὰ μὲ βία καὶ τὰ φουχτώνει,
Σὰν νὰ ζητᾶ παλεύοντας νὰ κρατηθῆ ἀπὸ κάπου.
Καὶ τὸ κορμὶ ; . . . Δὲν ἔγινε γιὰ πεζοδρόμου στρατὸς !
Τέτοιο κορμὶ γιὰ τὸ ρυθμὸ καὶ τὴν ὀρμὴ τοῦ ἀλόγου.
Στὰ κατηφόρια ὀλόισος καὶ στ' ἀνηφόρια ὀλόρθος.
Ὁ ἴδιος πάντα, γιὰ ὑψωθῆ γιὰ κατεβῆ μὲ τ' αἶτι,

Κι ἀργοπατώντας, τρέχοντας, ὀρμώντας, ἴδιος πάντα.
Κι ὄλο σὰ ν' ἀγωνίζεται μὲ κείνο νὰ πετάξῃ . . .
Κι ἂν οὐρανοὶ καὶ κόσμοι ἐσεῖς δὲ μοῦ μιλάτε, ἀφήστε,
Ἄφήστε Ὀλύμπιο νὰ τὸν πῶ, νὰ κράξω: Ἐσύ σαι ὁ Ἄρης !
Νὰ κράξω: Ὁ Ἄρης εἶσ' ἐσύ, κι ἄς ἔρχεσαι ἀπὸ τόπους
Ἄγριους καὶ ξένους, βάρβαρος κι ἄς δείχνεσαι· δὲν εἶσαι
Χίλιωνε δρόμων ἰδρωτας σταλάζει ἀπ' τὸ κορμί σου,
Χίλιων πολέμων εἰ φωτιὲς μέσ' οἷς ματιές σου καίνε.
Κι ἄς ἄλλαξες, κι ἄς ἔρχεσαι μ' ἄλλ' ὄνομο, κι ἄς πῆρες
Γλῶσσα ἄλλη, πολεμόχαρε. Σὲ μάντεψα· ἤρθες ὁ Ἄρης.
Ὁ Ἄρης εἶσαι κι ἔρχεσαι καὶ κλείς μέσ' σὴν καρδιά σου,
Μὲ μιὰ καινούργια δύναμη τὴν ἴδια, τὴν Ἑλλάδα !

9. Ἡ τελευταία λειτουργία τῆς ἁγία-Σοφιάς.

Ἄργα ἄργα τῆς ἁγία-Σοφιάς ἀκούγεται ἡ καμπάνα
Καὶ τὰ παιδιὰ τῆς προσκαλεῖ ἡ πικραμένη μάνα.
Κάθε φορὰ π' ἀκούγεται ἡ θλιβερὴ φωνή τῆς,
Θαρρεῖς πὼς εἶν' ἡ ὕστερη καὶ βγῆκε πὰ ἡ ψυχὴ τῆς.
Τὴν ὕστερὴ τῆς λειτουργιὰ ἡ ἐκκλησία δίνει
Καὶ εἶναι Δεῖπνος Μυστικὸς ἡ λειτουργιὰ ἐκείνη.
Πότε, Θεέ μου, θ' ἀκουσιῇ ἡ Ἀνάστασις ἐκεῖ πέρα ;
Εἶναι μακριά, πολὺ μακριὰ ἀκόμα ἐκεῖν' ἡ μέρα;

10. Τὸ ἀτρόμητο καράβι.

Τρεῖς καλογέροι Κρητικοί, κι οἱ τρεῖς ἀπ' τ' ἅγιον Ὅρος
καράβι ἐσκαρώσανε σ' ἓνα βαθὺ λιμένα.

Βάνουν κατάρτια προύντζινα, κι ἀντένες σιδερένιες.

βάνουν σκοινιά ἀλυσιδωτά, πανιά ζωγραφισμένα·

βάνουν στήν πλώρη τὸ Σταυρό, στήν πρύμη τὸ Βαγγέλιο,
καὶ τὴν κυρὰ τὴ Δέσποινα στὸ μεσιανὸ κατάρτι.

Σὰν νύφη χρυσοστόλιστη στὰ πέλαγα γυρνάει

νὰ βρῆ καράβια τούρκικα, νὰ βρῆ τοὺς Παρμπαρέζους·

Μιὰ Κυριακή, μιὰ ταχινή, ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὴν Κρήτη,

τρία καράβια τούρκικα τὴ βάλανε στὴ μέση.

«Μάινα, καράβι, τὰ πανιά, μάινα καὶ ρίξ' τα κάτω».

— «Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ πανιά καὶ δὲν τὰ ρίχνω κάτω.

Εἶμαι καράβι ξακουστό, καράβι ξακουσμένο,

στὴν Πόλη καὶ στὴ Βενετιὰ μ' ἔχουν ζωγραφισμένο.

Ἐλάτε δέκα ἀπὸ μπροστὰ καὶ δώδεκ' ἀπὸ πίσω

καὶ δεκοχιῶ ἀπ' τὴ μιὰ μεριά καὶ δεκοχιῶ ἀπ' τὴν ἄλλη,

νὰ ἰδῆτε τὰ κανόνια μου, νὰ ἰδῆτε τ' ἄρματα μου».

Μιὰ μπαταριά τοὺς βρόντησε, μιὰ μπαταριά τοὺς ρίχνει,

γιομίζει ἢ θάλασσα πανιά, κι ἀντένες καὶ κατάρτια.

11. Οἱ ψαράδες.

Δυὸ γέροι ψαροκυνηγοί, κι' δυὸ τους πλαγιασμένοι
πάνω σιὰ βοῦρλα τὰ στεγνά, μέσ' στὴν πλεχτὴ καλύβα,
τῆς ψαρικῆς τὰ σύνεργα εἶχαν ἐκεῖ κοντά τους,
τὰ κοφινάκια τὰ ρηγά, τὰ μαζουὰ καλάμια,
τάγκιστρια, τὰ δολώματα, τὶς πετονιές, τὰ δίχτια,
τὰ βρόγια τους καὶ τὰ κουπιὰ καὶ τὴ γριά τους βάρκα,
καὶ κάτω ἀπ' τὰ κεφάλια τους, ἀντὶ γιὰ προσκεφάλι,
ἓνα στενὸ κοντόψαθο καὶ ροῦχο καὶ στρωσίδι.

Αὐτὰ ν' ὄλα τὰ σύνεργα καὶ πλοῦτη τῶν ψαράδων
δὲν ἔχουν θύρα μὲ κλειδὶ καὶ φύλακά τους σκύλο,
μηδὲ φοβοῦνται ἀπὸ κλεψιά, ἢ φτώχια τοὺς φυλάει·
ἔπειτα δὰ καὶ γείτονα δὲν ἔχουνε κανένα,
καὶ γύρο βρέχ' ἡ θάλασσα τὴ χαμηλὴ καλύβα.

Δὲν ἦτανε μεσουρανὶς ἀκόμα τὸ φεγγάρι,
κι οἱ δυὸ ψαράδες ξύπνησαν ἀπ' τῆς δουλειᾶς τὴν ἔννοια,
ἐδιώξανε τὸν ὕπνο τους κι ἀρχίσαν νὰ μιλοῦνε.

— Ψέματα λένε, σύντροφε, πὼς τᾶχατες οἱ νύχτες,
τὸ καλοκαίρι, εἰν' πὺδ μικρὸς ποὺ μεγαλὼν' ἡ μέρα ;
ἐγὼ εἶδα τόσα ὄνειρα κι ἀκόμα ποῦ νὰ φέξῃ !

Μὴν τύχη καὶ γελάστηκα ἢ μάκρουναν οἱ ὄρες ;

— Ἄδικα βρίζεις, γέρο μου, τὸ μορφο καλοκαίρι.

Δὲν παραστράτησ' ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο·
μόνον οἱ ἔννοιες σὲ ξυπνοῦν καὶ τὶς νυχτιές μακραίνουν.

— Μὴν ξέρεις ἀπ' ὄνειρατα ; γιὰτ' εἶδα ἀπόψε κάτι,
κάτι καλὸ στὸν ὕπνο μου καὶ θέλω νὰ τὸ μάθῃς·
πρέπει, καθὼς μοιράζουμε οἱ δυὸ τὴν ψαρικὴ μας,
τὸ ἴδιο νὰ μοιράζουμε καὶ τὰ ὄνειράτά μας.

Θὰ τὸ ξηγήσης μὲ τὸ νοῦ καὶ δὲ θενὰ λαθέψῃς.

γιατ' ὅποιος ἔχει δάσκαλο τὸ νοῦ σὲ κάθε κρίση,
ἐκείνος εἶναι πάντα του καλὸς ὄνειροκρίτης·
ἔπειτα δὰ χωρὶς δουλειὰ καὶ τί κανεῖς νὰ κάνη,
πάνω στὰ φύκια ξαπλωτὸς κοντὰ στὸ περιγιάλι ; . . .

— Ἔλα, γιὰ λέγε τῶναιρο, κι ἀφοῦ τὸ λὲς σ' ἐμένα,
στὸ σύντροφό σου τὸν παλιό, καλὰ νὰ τὸ ἱστορήσης.

— Τὸ βράδι σὰν πλαγιάσαμε, ἀπ' τὶς δουλειὲς κομμένοι,
«θυμᾶσαι πῶς δειπνήσαμε καὶ χτὲς καθὼς καὶ πάντα,
καὶ δὲν παραφορτώσαμε καθόλου τὸ στομάχι,—
εἶδα πῶς τάχα καθιστὸς ἀπάνω σ' ἓνα βράχο
τὰ ψάρια παραμόνευα μ' ἓνα μακρὸν καλάμι—
ἐτάραξα τὸ δόλωμα καὶ κάποιο τρυφεροῦδι
γλυκάθηκε καὶ τσίμπησε καὶ πιάστηκε στ' ἀγκίστρι.

Ὅποιος πεινᾷ, στὸν ὕπνο του πάντα καρβέλια βλέπει,
κι ἐγὼ ὅλο βλέπω ψαρικὲς καὶ στ' ὄνειρό μου ἀκόμα.
Δοιπὸν τὸ ψάρι ἐπιάστηκε καὶ μάτωσε τ' ἀγκίστρι,
κι ἐγὼ σφιχτὰ στὰ χέρια μου κρατοῦσα τὸ καλάμι,
γιατὶ τὸ ψάρι ἐσπάρραξε καὶ τὸ καλάμι ἐλύγα.

Μὰ ὅταν ἔσκυψα μπροστά, ἐσάστισεν ὁ νοῦς μου
πῶς μ' ἓνα ἀγκίστρι τόσο δὰ νὰ σύρω τέτοιο ψάρι!

Ἐπειτα ὁμως τίναξα κι' ἀπόλυσα τ' ἀγκίστρι,
γιὰ νὰ τὴ νιώσῃ τὴν πληγὴ στὰ σπάρραχνά του μέσα,
καὶ σὰ δὲν ἐσπορτάριζε, ἀπάνω τ' ἀνάσέρνω,
καὶ βλέπω, πλούσια πληρωμὴ στὸν τόσο μου τὸν κόπο,
ψάρι μεγάλο ὀλόχρυσο καὶ χρυσοπλουμισμένο.

Μ' ἀληθινὰ φοβήθηκα γιὰτ' εἶπα μήπως εἶναι
κανένα ψάρι ξωτικό ἢ ψάρι μαγεμένο . . .

Προσεχτικὰ ξεκάρφωσα τ' ἀγκίστρι ἀπὸ τὰ χεῖλη,
μήπως τυχὸν τὸ σίδερο τοῦ ξύση τὸ χρυσάφι·
τῶρριξα ἀπάνω στὴ στεριά κι ὄρκιστηκα καὶ εἶπα
πῶς δὲ θενὰ πατήσω πὰ στὸ πέλαγο τὸ πόδι,

παρὰ θὰ ζήσω στή σιερίᾳ μὲ τὸ χρυσάφι πῶχω.
Τὰ εἶδα αὐτὰ καὶ ξύπνησα. Καὶ τώρα, σύντροφέ μου,
πές μου καὶ σὺ τὴ γνώμη σου, γιατί πολὺ φοβᾶμαι,
μ' αὐτὸν τὸν ὄρκο πῶκαμα, μὴν πέσω σ' ἁμαρτία.
— Κι ἐγὼ σοῦ λέγω, φίλε μου, καθόλου μὴ φοβᾶσαι,
γιατί μηδ' ὄρκοι ἔκανες καὶ μηδὲ ψάρι βρῆκες·
ἦτανε ψεύτικ' ὄνειρο κι ἂν θές νὰ βγῆ στάλήθεια,
ψάρευε ψάρια ἀληθινὰ μὲ κόκκαλα καὶ κρέας,
γιατί μ' ὄνειρατα χρυσὰ τῆς πείνας θ' ἀποθάνης.

12. Ὁ καλογιάννος.

Χειμῶνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά,
Γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει,
Ἡ φλύαρη χελιδονοφωλιά
Χορτάρισε παντέρημη καὶ μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκ' ἡ γλυκιὰ λαλιά,
Φοβήθηκε ὁ μελισσουργὸς τὸ χιόνι
Κ' ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά
Δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγαριᾶς τ' ὀλόξερο κλαδί,
Τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
Ὁ καλογιάννος πρόσχαρος προβάλλει.
Μὲ λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινά,
Μικρὸς προφήτης φτερωτός, μηνᾶ
Τὴν ἄνοιξη πού θὰ γυρίση πάλι.

13. Ἡ ἑλιά.

Εὐλογημένο νᾶναι, ἑλιά, τὸ χῶμα ποὺ σὲ τρέφει,
κι εὐλογημένο τὸ νερό, ποὺ πίνεις ἀπ' τὰ νέφη,
κι εὐλογημένος τρεῖς φορές Αὐτὸς ποὺ σ' ἔχει στείλει
γιὰ τὸ λυχνάρι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ τ' ἄγιου τὸ καντήλι!
Δὲν εἶσαι σὺ περήφανη, σὰν τᾶλλα καρποφόρα,
ποὺ βιαστικά, ἀνυπόμονα, δὲ βλέπουνε τὴν ὥρα,
πότε μὲ τ' ἀνθολούλουδα τοὺς κλώνους νὰ σκεπάσουν
καὶ μὲ μιὰ πρόσκαιρη ὁμορφιὰ τὰ μάτια νὰ ξιπᾶσουν.
Ἐσύ ἔσαι πάντα ταπεινή, πάντα δουλεύτρα σκύβεις,
μ' ὄλα τὰ πλούτη ποὺ κρατεῖς, μ' ὄλο τὸ βιδὸς ποὺ κρύβεις.
Γι' αὐτὸ ἀπ' τὰ πρῶτα νιάτα σου, ποὺ τὰ φιλοῦν οἱ ἀνέμοι,
ὡς τὰ βαθιὰ γεράματα, ποὺ τὸ κορμί σου τρέμει
καὶ γέρνει κάθε σου κλαδί καὶ κάθε παρακλάδι
μέσα στὸν κούφιο σου κορμό, δὲ σοῦλειψε τὸ λάδι.

14. Ἡ κατάρρα τοῦ πεύκου.

1.

«Γιάννη, γιατί ἔκοψες τὸν πεῦκο ;
γιατί; γιατί;»

— «Ἀγέρας θᾶναι», λέει ὁ Γιάννης
καὶ περπατεῖ.

Ἀνάβει ἡ πέτρα, τὸ λιβάδι
βγάνει φωτιά·
νᾶβρισκε ὁ Γιάννης μιὰ βρουσούλα,
μιὰ ρεματιά!

Μέσ' στὸ λιοπύρι, μέσ' στὸν κάμπο
νὰ ἔνα δεντρί . . .
Ξαπλώθη ὁ Γιάννης ἀποκάτου
δροσιά νὰ βρῆ.

Τὸ δέντρο παίρνει τὰ κλαδιά του
καὶ περπατεῖ!
«Δὲ ὕ' ἀνασάνω», λέει ὁ Γιάννης·
γιατί; γιατί;

2.

— «Γιάννη, ποῦ κίνησες νὰ φτάσης;»
— «Στὰ Δυὸ χωριά».
— «Κι ἀκόμα βρῖσκεσαι δῶ κάτω;
Πολὺ μακριά!»

— « Ἐγὼ πηγαίνω, ὄλο πηγαίνω
Τί ἔφταιξα ἐγώ;
Σκιαζεται ὁ λόγγος καὶ μὲ φεύγει,
γι' αὐτὸ εἶμαι δῶ.

« Πότε ξεκίνησα; Εἶναι μέρες . . .
γιὰ δυό, γιὰ τρεῖς . . .
Ὁ νοῦς μου σήμερα δὲν ξέρω
τ' εἶναι βαρὺς ».

— « Νὰ μιὰ βρυσούλα, πιὲ νεράκι
νὰ δροσιστῆς ».
Σκύβει νὰ πιῆ νερὸ στὴ βρούση,
στερεύει εὐθύς.

3.

Οἱ μέρες πέρασαν κ' οἱ μῆνες,
φεύγει ὁ καιρὸς·
στὸν ἴδιο τόπο εἶν' ὁ Γιάννης
καὶ ἄς τρέχη ἔμπρός . . .

Νὰ τὸ χινόπωρο, νὰ οἱ μπόρες!
μὰ ποῦ κλαροί;
Χτυπιέται ὀρθὸς μὲ τὸ χαλάζι,
μὲ τὴ βροχή.

« Γιάννη, γιατί ἔσφαξες τὸ δέντρο
τὸ σπλαχνικό,
ποῦριχεν ἴσκιο στὸ κοπάδι
καὶ στὸ βοσκό; »

Ὁ πεῦκος μίλαε στὸν ἀέρα
— τ' ἀκοῦς; τ' ἀκοῦς;—
καὶ τραγουδοῦσε σὰ φλογέρα
στοὺς μπιστικούς:

«Φρύγανο καὶ κλαρὶ τοῦ πῆρες
καὶ τίς δροσιές
καὶ τὸ ρετσίνι του ποτάμι
ἀπ' τίς πληγές.

«Σακάτης ἦτανε κι ὀλόρθος
ὡς τὴ χρονιά
ποὺ τὸν ἐγκρέμισες γιὰ ξύλα,
Γιάννη φονιά!»

4.

— «Τὴ χάρη σου, ἐρημοκλησάκι,
τὴν προσκυνῶ·
βοήθα νὰ φτάσω κάποιαν ὥρα
καὶ νὰ σταθῶ . . .

«Ἡ μάμμα μου θὰ περιμένη
κι ἔχω βοσκή,
κι εἶχα καὶ τρύγο . . . Τί ὥρα νάναί
καὶ τί ἐποχή;

«Ξεκίνησα τὸ καλοκαίρι
— νὰ στοχαστῆς,
κι ἦρθε καὶ μ' ἦρε ὁ χειμώνας
μεσοστρατὶς.

« Πάλι Ἄλωνάρης καὶ λιοπύρι!
πότε ἦρθες; πῶς;
Ἄγιε, στομάτησε τὸ λόγγο
ποὺ τρέχει ἔμπρός.

« Ἄγιε, τὸ δρόμο δὲν τὸν βγάνω,
— μὲ τὶ καρδιά; —
Θέλω νὰ πέσω νὰ πεθάνω,
ἔδῳ κοντά ».

5.

Πέφτει σὰ δέντρο ἀπὸ τὸ πελέκι . . .
Βογγάει βαριά.
Μακριά του στάθηκε τὸ δάσος
πολὺ μακριά.

Ἐκεῖ τριγύρω οὔτε χορτάρι·
φωνὴ καμιά·
Στ' ἀγκάθια πέθανε, στὸν κάμπο,
στὴν ἐρήμιά.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἔργασία, ὀκνηρία, φιλαργυρία, ἀσωτία.

1. Σωκράτης καὶ Ἀρίσταρχος	σελ.	5
2. Πῶς γιαιτρεύεται ἓνας ἄρρωστος	»	7
3. Ὁ φιλάργυρος καὶ ὁ ἄσωτος (διασκευὴ ἀπὸ τὸ
ὀμώνυμο Λ. Μελά)	»	10
4. Ἀλωνάρης (διασκευὴ ἀπὸ τὸ ὀμώνυμο Α. Μωραϊτίδη)	»	19

Τιμιότης, κλοπή, φιλαλήθεια

5. Αὐτὸ δὲν μοῦ τὸ εἶπε κανεὶς (διασκευὴ ἀπὸ τὸ
ὀμώνυμο Α. Καρκαβίτσα)	»	23
6. Δεκαοχτὼ λίρες	»	29

Οἰκογενειακὴ ἀγάπη

7. Πῶς φέρεται ἡ αὐτοκρατόρισα Εὐδοκία
στοὺς ἀδελφούς της	»	39
8. Οἱ σφουγγαράδες	»	42

Εὐγνωμοσύνη καὶ δικαιοσύνη.

9. Ἡ διαθήκη τοῦ Πλατίνη	»	46
10. Μία δίκαιη τιμωρία	»	52
11. Πῶς ὁ Δίας ἐτιμώρησε ἓνα ἀχάριστο πλάσμα του	»	55

12. Ὁ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος στήν Ἑλλάδα . . . » 57
 13. Παπποῦς καὶ ἔγγονι » 61

Αὐτοθυσία σὲ καιρὸ πολέμου γιὰ τὴν πατρίδα.

14. Ὁ πύργος τοῦ Βοσπόρου (διασκευὴ ἀπὸ τὸ ὀμώνυμο Κ. Ράδου).
 α' Ὁ Μιχαὴλ Μελιγούας » 70
 β' Πῶς ἔφυγε ὁ Μιχαὴλ ἀπὸ τὴν πατρίδα του » 72
 γ' Ἡ Ὑπατία καὶ ὁ πατέρας της » 74
 δ' Μιὰ καλὴ νοικοκυροῦλα » 79
 ε' Μήνυμα τοῦ αὐτοκράτορα » 77
 ς' Πολεμικὲς προετοιμασίαι τῶν Ἀράβων » 79
 ζ' Μιὰ φοβερὴ μονομαχία » 83
 η' Ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος προετοιμάζει τὴν ἀντίσταση. » 89
 θ' Ὁ αὐτοκράτορας μὲ τὴν πολεμικὴ στολὴ του . . » 89
 ι' Πολιορκία τῆς Πόλης ἀπὸ τοὺς Ἀραβες » 90
 ια' Ἡ μεγάλη ναυμαχία » 91
 ιβ' Ἡ Πόλη πανηγυρίζει τὴ μεγάλη νίκη » 92
 ιγ' Ὁ Μιχαὴλ βαρῖα πληγωμένος » 94
 ιδ' Οἱ περιποιήσεις τῆς Ὑπατίας σώζουσι τὸν Μιχαὴλ. » 95
 ιε' Ἡ ἀνταμοιβή » 97
 ις' Ἡ ἀνέλπιστη εὐτυχία τῆς Ὑπατίας » 99
 ιζ' Γάμοι καὶ χαρὲς » 100

Διήφορα

16. Ὁ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν καὶ ὁ Σανταβαρηνός. . . » 101
 17. Οἱ πρῶτοι ἀεροπόροι » 107
 18. Τὸ ναύαγιο τοῦ καπεταν-Νικόλα » 111

Αὐτοθυσία σὲ καιρὸ εἰρήνης γιὰ τὴν πατρίδα.

19. Ὁ Ζῶης Καπλάνης *ἡλικία 15 ἔτη* . . . » 126

Φύση καὶ ζωὴ

20. Ἐνα ταξίδι στὴν ἔρημο . . . » 139
21. Ἡ καμήλα . . . » 143
22. Ἡ στρουθοκάμηλος . . . » 152
23. Τὸ ἀραβικὸ ἄλογο . . . » 155
24. Κυνήγι ἀγρίων ἀλόγων . . . » 161
25. Τὸ λεοντάρι . . . » 165
26. Ὁ καρχαρίας . . . » 169
1—14. Ποιήματα . . . » 175

Αριθ. { Πρωτ. 44451
Διεκτ.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 15 Σεπτεμβρίου 1929.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Πρὸς

τοὺς κ. κ. Γρ. Ξενοπούλου, Α. Κουρτίδην, Γ. Κονιδάρην

Συγγραφεῖς διδακτικοῦ βιβλίου δημ. σχολείων.

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας ταῦταριθμοῦ ἀποφάσεως ἐκδοθείσης τῆ 17ῃ Σεπτεμβρίου 1929 καὶ αὐθημερόν καταχωρισθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 99 τεύχος Β' φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη τὸ ὑφ' ὑμῶν συγγραφέν διβλίον «Ὁ Πύργος τοῦ Βοσπόρου». Ἀναγνωστικὸ τῆς Ε' τάξεως εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου 3438 διὰ μίαν τριετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1929-1930 ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἐκτελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις αἱ διατυπωθεῖσαι ἐν τῇ σχετικῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει αὐτῆς τῆ δημοσιευθείση ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 88 τῆς 31ῆς Ἰουλίου 1929 (Τεύχος Β') φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Ὑπουργὸς

Κ. ΓΟΝΤΙΚΑΣ

Ὁ Τμηματάρχης
Κ. ΚΑΜΠΕΡΗΣ

Τιμὴ Δραχ. 17.85. (Δεδεμένον δραχ. 3 ἐπὶ πλέον).

Ἀριθ. ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 44451

Ἀριθ. ἀδείας κυκλοφορίας 54186, 25-10-29

ἈΡΘΡΟΝ 9 τοῦ ἀπὸ 26ῆς Ἰουλίου 1929 Προεδρικοῦ Διατάγματος

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 20 % τῆς ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἄνευ διβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς, τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος τοῦ ἐξωφύλλου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς